

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Søllerødbogen 2009

Søllerødbogen 2009

Søllerødbogen 2009

udgivet af

Historisk-topografisk Selskab for
Søllerødeggen

i samarbejde med Rudersdal Museer

Søllerødbogen 2009 er sat med Janson Text.
Papiret er MultiArt Silk 115g
Tekstbehandlet af redaktionen,
opsætning udført af Peter R. Lassen - Idon Tryk i samarbejde med
Niels Peter Stilling.
Trykt hos Idon Tryk A/S.
Oplag: 1.400 eksemplarer.

Redaktion:
Niels Peter Stilling
Under medvirken af Jens Johansen, Morten Trommer og Nicolas Schunck

Omslag:

Maleri af Alexander Klingspor: "Skolebørn og den blå skolebus", 1956, signeret Alex Klingspor. Maleriet (76 x 90) viser vist nok De Blaa Bussers skolebus på Trørød Torv. A. Klingspor (1897-1978) var en afholdt og progressiv male- og tegnelærer på Holte Gymnasium og samtidig en anerkendt kunstner, hvis værker bl.a. er repræsenteret på Statens Museum for Kunst. Rudersdal Museer ejer to malerier af Klingspor. Vi overvejer at arrangere en udstilling om Klingspor inden for en overskuelig fremtid og efterlyser derfor malerier af den malende gymnasielærer.

ISBN 87-87113-85-6
ISSN 0085-6339

Kort er reproduceret med tilladelse fra
Kort- og Matrikelstyrelsen ifølge kontrakt af 4. juni 1997
mellem KMS og Dansk Historisk Fællesråd.

Manuskripter, der ønskes optaget i årbogen, eller som kunne indgå i Selskabets øvrige publikationsvirksomhed, bedes sendt til Selskabets Sekretariat ved redaktøren, museumsinspektør Niels Peter Stilling, Rudersdal Museer, Mothsgården, Søllerødvej 25, 2840 Holte. telefon 45 80 20 46.
E-mail nps@rudersdal.dk
Eftertryk er ikke tilladt. Tilladelse indhentes gennem redaktionen.

INDHOLD

Kohavevejens børn <i>Ni livshistorier med udgangspunkt i Trørød</i>	7
Blå busser i det grønne område <i>Af Michael Sinding</i>	59
Frederik Clausen – en sognerådsformand i modvind <i>Af Ernst Goldschmidt</i>	103
Han faldt for fædrelandet – Shellhuset den 21. marts 1945 <i>Af C. C. Abnfeldt-Møllerup</i>	133
Lokalaviserne - det stod i avisen 1923 <i>Af Morten Trommer</i>	157
BERETNINGER FRA MUSEUM, VEDBÆKFUND, ARKIVER OG SELSKAB	
RUDERSDAL MUSEER – MOTHSGÅRDEN 2008 <i>af Niels Peter Stilling og Jens Johansen</i>	179
MUSEETS VALNØDDESNAPS GENNEM 10 ÅR <i>af Bjarne Pedersen</i>	197
VEDBÆKFUNDENE 2008 <i>af Jens Hallin</i>	201
DEPOTFUNDET FRA NYVANG – FORSVUNDET OG GENFUNDET <i>af Sascha Mauel</i>	207
HISTORISK ARKIV FOR RUDERSDAL KOMMUNE 2008 <i>Af Martin Dabl</i>	213
HISTORISK-TOPOGRAFISK SELSKAB FOR SØLLERØDEGGEN 2008 <i>Af Anita Mikkelsen</i>	223
SELSKABETS REGNSKAB 2008 <i>A Henrik Støtt</i>	235
SELSKABETS BESTYRELSE 2008-2009	239

Kohavevejens børn

Ni livshistorier med udgangspunkt i Trørød

Ved et arrangement på Sognegården i Nærum i 1999 genkendte tre deltagere hinanden og opdagede samtidig, at de havde noget til fælles. De havde nemlig alle været børn i 1920'erne og boet på Kohavevej i Trørød. Det blev der jo megen snak og sjov ud af, så de besluttede, at de måtte mødes rent privat og snakke videre om gamle dage.

De tre initiativtagere, som var Gerda Sønder, Tove Jensen og Gotfred Lund Petersen, blev nu enige om, at det kunne være sjovt, om de kunne finde flere ligestillede. Det lykkedes at få kontakt med 11 andre pensionister, som stadig boede i området Trørød, Gl. Holte, Nærum og Vedbæk. Alle de genfundne "Kohavebørn" var interesserede i at mødes med gamle legekammerater. Gl. Holte kirke var så venlig at stille lokale til rådighed, og her mødes gruppen en gang om måneden og udveksler erindringer, som derefter nedskrives. Det er disse "uredigerede" erindringer fra Trørød, de følgende sider handler om. Rækkefølgen er bestemt af bopælen på Kohavevej. Når intet andet anføres, er fotografierne fra de private gemmer. Billederne er i dag overdraget til Historisk Arkiv for Rudersdal Kommune.

"Kohavebørnene" og forfatterne til de følgende 9 erindringer er:

Jytte Falck Rasmussen (gift Nicolaisen), Kohavevej nr. 2

Edvard Andersen, Kohavevej nr. 15

Tove Bentsen (gift Jensen), Kohavevej nr. 17

Alis Hansen (gift Pedersen), Kohavevej nr. 25

Rita Sønder, Kohavevej nr. 26

Gerda Sønder, Kohavevej nr. 26

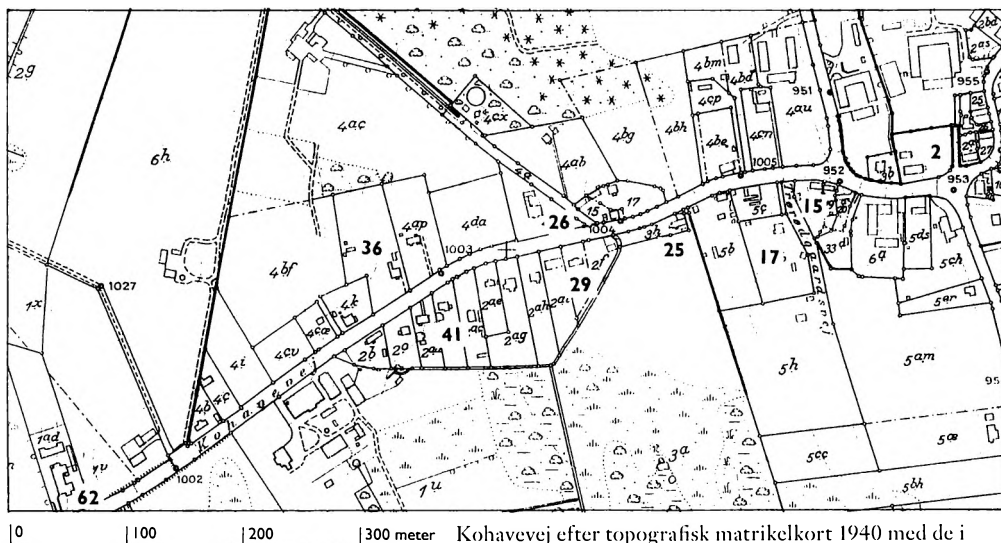
Else Petersen (gift Stendell), Kohavevej nr. 29

Mogens Bertram, Kohavevej nr. 41

Gotfred Lund Petersen, Kohavevej nr. 62

“Børnene” fra Kohavevej fotograferet af Mogens Bertram på trappen ved Lions Park i maj 2003. Bagerst fra venstre Gerda Nicolajsen gift med Kaj, Inger Petersen gift med Gotfred, Edvard Andersen og fru Jytte samt Rita Sønder. Foran Rita sidder storesøster Gerda. I den forreste række fra venstre sidder Jytte Nicolaisen (f. Falck Rasmussen), Tove Jensen (f. Bentsen), Else Stendell (f. Petersen), Gotfred Lund Petersen, Rita Westenberg og Alis Pedersen (f. Hansen).

Kohavevej efter topografisk matrikelkort 1940 med de i teksten omtalte steder og personer fremhævet. (Rudersdal Museer).

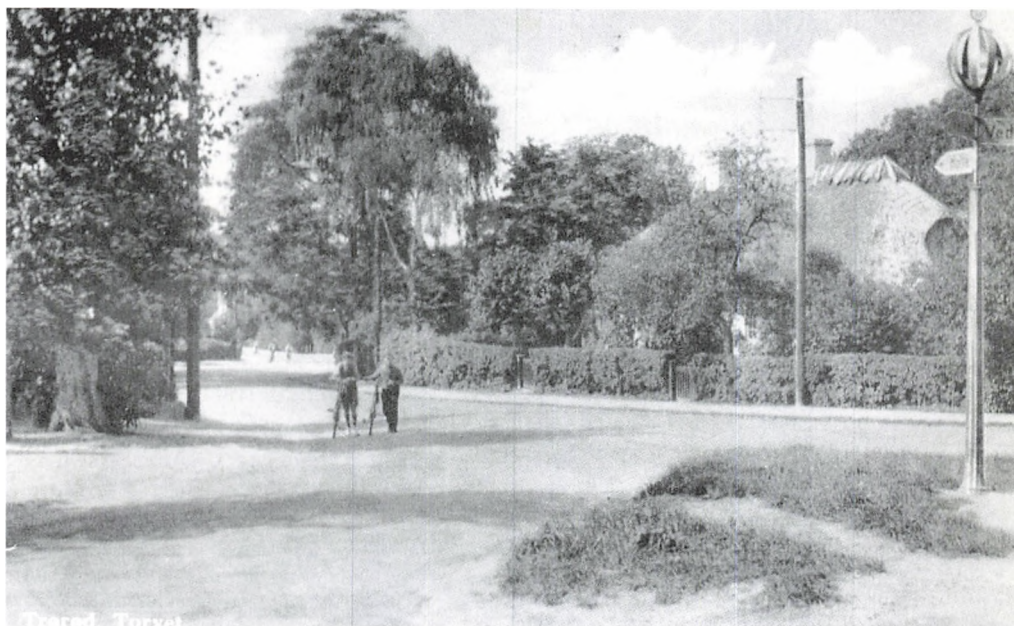
EN "VESTERBROTØS" PÅ KOHAVEVEJ

Jytte Falck Nicolaisen (født 1922)

Ja, det blev en pige... Jeg kom 10 år efter min bror Jørgen, født i København på en fødeklíník på Vesterbrogade – altså en "Vesterbrotøs". Dvs. om sommeren boede vi i Trørød, så min mor måtte i hast køres til København en dejlig sommermorgen – så egentlig er jeg Trørødder og har altid følt mig sådan. Det rygtedes meget hurtigt i den lille landsby, for Jørgen styrtede rundt og råbte glædestrålende "*Jeg har fået en lille søster*".

"Den gamle skole" på Kohavevej nr. 2. Foto optaget i 1930'erne set fra hjørnet ved Rundforbivej. Skolebygningen ud mod Kohavevej var opført omkring 1820. Den blev nedlagt som skole i 1902 og i 1918 købt af min far, antikvitetshandler Harald Falck Rasmussen, som sommerhus.

Da jeg blev 7 år og skulle i skole, skulle den ejendom i Stormgade, som vi boede i, rives ned for at give plads til en udvidelse af det nuværende Nationalmuseum. Til alt held havde vi vores sommerhus i "den gamle skole" på Kohavevej nr. 2 i Trørød, så det var nærliggende at flytte derud som helårsbeboere – og tak for det – det var dejligt at være på landet hele året og opleve naturen fra den side. Om sommeren havde jeg en skøn gammel have at lege i, med herlige frugttræer og buske, som forsynede os med æbler, pærer, blommer og bær. Vi dyrkede også mange grøntsager, og jeg havde selv en lille have med radiser og blomster. Om vinteren var det knap så idyllisk, bortset fra, når sneen lå smukt på træ-

ernes grene og istapperne hang ned fra stråtaget. Som så mange andre havde vi lokum og vaskehus over gården, så det var en kold fornøjelse.

Min barndom i Trørød var - kærlighed - omsorg - tryghed. Selv om "huskeren" ikke er så god mere, er der dog nogle erindringsbilleder, som står tydeligt: Min far havde et dukketeater fra sin barndom, og det var meget spændende at opleve, når der var teaterforestilling. Især når der blev spillet "Aladdin". Det blev opført af min mor og far med assistance fra venner og familie, og publikum var alle os børn på vejen og mine skolekammerater. Jeg ved ikke, hvem der nød det mest; publikum eller de voksne selv.

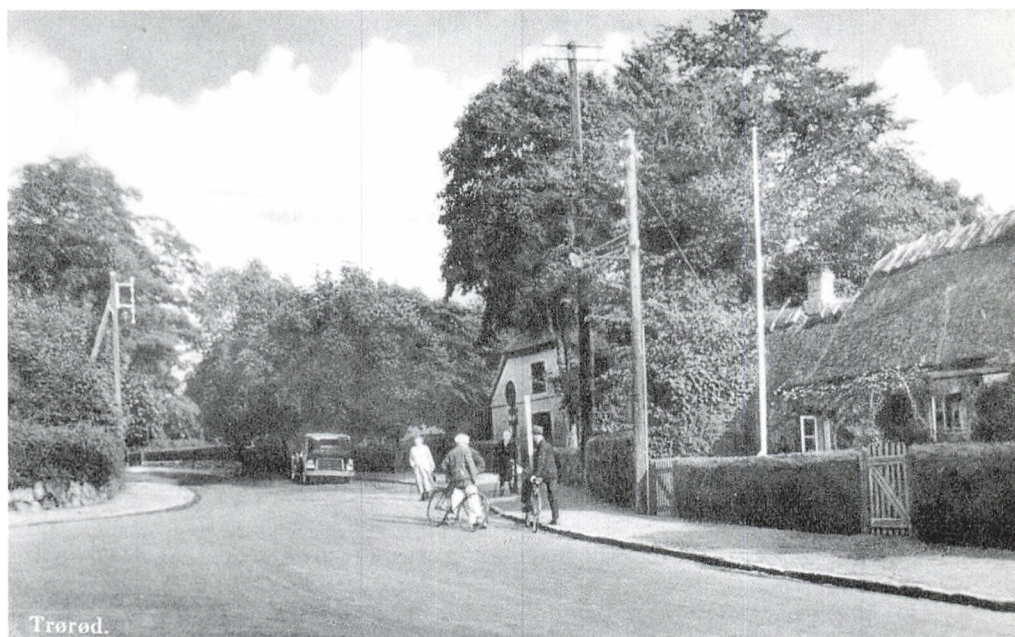
Jeg havde især to legekammerater, Birgit og Inge, de boede lige overfor på Kohavevej nr. 3 i maler Schraders hus. Vi havde stor glæde af at lege med et dukkehus, som min mor havde fra sin barndom, men vi lavede også cirkusforestilling med linedans, ringe og trapeznumre. Jeg mener at kunne huske, at vi tog 10 øre i entré, og pengene gik sikkert til slik. En tid havde vi også en lille strikkeklub, som vi gik meget op

i. Her var Inge nok den mest kreative. Vi mødtes på skift hos hinanden en gang om ugen. Snakken gik lystigt, og vi hyggede os dejligt og fik serveret hjemmebag af vores mødre.

Jeg havde også stor glæde af at komme over på "Dyrlægegården", som lå overfor på Kohavevej nr. 5. Der samlede alle vi børn og havde det sjovt. Der var altid noget at opleve. Der var høns, katte, to heste, som hed Dora og Fritz, samt en hund som hed Trold. Der var også et dejligt varmt køkken, hvor vi hyggede os om vinteren sammen med tjenestepigen Karen.

Mor Ellen og far Harald Falck Rasmussen med bror Jørgen og Jytte foran fotograferet på Kohavevej 2 omkring 1930.

Begyndelsen af Kohavevej i 1930'erne med "Bakkebo", også kaldet "Kultrillerens hus" til højre og gavlen af Dyrlægegården i baggrunden. (Historisk Arkiv for Rudersdal Kommune).

Dyrlægegården

Men det hændte jo en gang imellem, at vi blev lidt for støjende. Så kom den søde gamle dyrlægefrue ud og skulle se, hvem der var i køkkenet. Men hun lagde kun et stykke brænde på komfuret og gik igen med en venlig bemærkning. Vi fik også lov at køre med "Kræsten" ned på engen for at hente græs og hø til dyrene, men vi fik altid besked på, at vi ikke måtte komme i nærheden af leen, for den var meget skarp.

Lørdagsbygge

Når jeg blev sendt i byen hos købmand Johnsen oppe på torvet, vandede der altid et bolsje og om lørdagen, når vi fik sendt varer, lå der et kræmmerhus med bolsjer eller et stykke chokolade. Om lørdagen hentede vi varme hveder hos Dittermor i Siestabageriet og hyggede os med te og hveder. De kolde vinteraftener husker jeg også tydeligt, så sad vi i kakkellovnskrogen og hørte radio, eller far læste op af H.C. Andersens eventyr. Det, der står tydeligst for mig, var "Den lille pige med svovlstikkerne". Det var så sørgeligt, syntes jeg, den ville jeg helst ikke høre mere.

En begivenhed i hverdagen i den lille landsby var, når "Frelsens Hær" tog opstilling på torvet ved sprøjtehuset og sang, spillede og talte til de fremmødte. Noget jeg også husker, var skovfesten, der blev afholdt

Jul i Trørød

en gang om sommeren nede i Trørød Hegn. Der var karrusel, gynger, skydetelt, dansetelt mm., og det samlede rigtig mange mennesker.

Julen var jo altid noget, man glædede sig til som barn. Så kom min fars tante og onkel nogle dage før jul og hjalp med forberedelsen til juleaften og juledagene. Juletræet pyntede onkel Niels altid i stor hemmelighed. Det måtte vi børn ikke se før juleaften, når det stod pyntet og smukt i den store stue. Så var den øvrige familie samlet, der blev danset om træet og sunget julesalmer, og endelig kom det store øjeblik, hvor gaverne skulle åbnes. Det er virkelig en dejlig oplevelse at tænke tilbage på, nu hvor julen ikke er den samme som i ens barndom.

Jeg gik i Vedbæk Skole de første 5 år og måtte trave frem og tilbage, for cykel havde jeg ikke, men jeg havde en sød skoleveninde, som hed Musse, og hun lærte mig at køre på cykel, når vi fulgtes hjem fra skole. Min egen cykel fik jeg først, da jeg selv tjente penge, og så købte jeg en gammel brugt cykel hos cykelsmed Mortensen på Rundforbivej. Efter Vedbæk Skole kom jeg på Holte Gymnasium. Jeg lånte da min mors gamle cykel; men jeg hadede at gå i skole. Jeg blev imidlertid tvunget til

Min far, Harald Falck Rasmussen i baghaven foran den virkelig gamle prinsesseskolebygning fra 1719. Foto fra efteråret 1961. (Historisk Arkiv).

i det mindste at tage mellemskoleeksamen. En af mine lykkeligste dage var, da jeg forlod skolen.

I forretning

Mine første penge tjente jeg i Havnekiosken i Vedbæk hos Arvid Madsen, som var bror til ejeren af Vedbæk Hotel. Her stod den tit på gratis eftermiddagskaffe, serveret af en sød rødhåret tjener. For de første penge jeg tjente, købte jeg et par højhælede sko – det havde jeg åbenbart ønsket mig meget længe. Da sommertjansen var forbi, kom jeg i forretning hos urmager og guldsmed Sv. Møller Andersen i Holte på hjørnet af Stationsvej og Kongevejen – og der havde jeg nogle dejlige år hos rare mennesker, selv om turen på cykel ad Øverødvej i de strenge vintre med meterhøje snedriver var barsk og udstyret ikke det bedste, da det var under krigen. Så nogle gange kom jeg hjem og lignede en snemand og hundefrøs.

Telefonistinde

I mange år havde jeg haft en drøm om at blive telefonistinde, så det endte med, at jeg søgte ind ved KTAS og kom i lære på Rungsted Central. Det var også under krigen, så jeg måtte have passerseddel for at færdes efter spærretid. Det var jeg ikke særlig tryk ved, for de tyske soldater lå i lejr ude på marken ved Rungsted, og dem skulle jeg forbi i buldrende mørke på vej til toget om vinteren. Toget var en godsvogn, som jeg fik lov at køre med, og det hændte, at der blev luftalarm, så toget måtte holde stille mellem Rungsted og Vedbæk en times tid – og varme og lys var der selvfølgelig ikke. Det var ikke rart, og til sidst fik vi lov til at overnatte på en madras ude i spisestuen på Centralen.

Efter læretiden fik jeg et halvt års orlov og blev ansat som husholdningslev i køkkenet hos familien Grøn på "Rolighed" i Vedbæk – en spændende oplevelse – blandt andet lavede vi selv sæbe til storvasken. Selv om der til daglig kun var mor og datter, der skulle opvartes, var der både en tjener, en kammerpige, en stuepige, en husjomfru, en gartner og lille mig – men **mange** gæster, og proviant manglede der ikke, for en datter havde et gods nede ved Køge (Billesborg), og derfra fik vi fasaner, harer, grise, æg og meget andet – ved særlige lejligheder fik vi også **rigtig** kaffe, som vi så selv malede på en lille kaffemølle.

Befrielsen

Da det halve år var gået, kom jeg på Skodsborg Central, hvor jeg begyndte den 1. maj 1945. Da befrielsesbudskabet kom om aftenen den 4. maj, havde jeg tjeneste, og det var en aften, vi telefonistinder aldrig vil glemme, for med ét faldt alle opkaldsklapperne og alt blev kaos, folk jublede og ønskede tillykke – det var en overvældende oplevelse.

I september samme år blev jeg gift med Sofus, og vi flyttede til Marievej i Vedbæk. Kort tid efter blev jeg forflyttet til Vedbæk Central, som var vores nabo på Marievej. Senere blev jeg ansat på strømpefabrikken

Nærum Nylon

Nærum Nylon ved omstillingen og receptionen. Det passede bedre ind i privatlivet, for der var jo ikke aften- og helligdagsvagter. Jeg var ansat på Nærum Nylon i 12 ½ år, indtil fabrikken flyttede til Ballerup i marts 1971. Da min mor var flyttet ned til os, efter hun var blevet alene, passede det mig fint at blive hjemmegående husmor, idet min mor krævede lidt pasning. Hun boede hos os i ca. 8 år, det var en dejlig tid.

I 1986 solgte vi huset i Vedbæk og flyttede i lejlighed lige overfor, og der bor jeg stadig. Ja, således er mit livsforløb i store træk.

HATTEMAGEREN

Edvard Niels Andersen (født 1922)

Jeg blev født den 28. december 1922 som søn af en enlig mor, Anna

Min morfars hus, Kohavevej nr. 15, hvor jeg voksede op hos mormor Nielsine Andersen, der står nærmest døren med mig i klapvognen og moster Ketty til højre. Foto fra omkring 1925. Det gamle hus, der lå som nabo til Kultrillerens Bakkebo (nr. 13), blev nedrevet i 1936-37 til fordel for den lange længe med 4 aldersren-teboliger.

Fodbold

Andersen. Jeg kom til at tilbringe hele min barndom på Kohavevej nr. 15 hos mine bedsteforældre Nielsigne og Niels Andersen.

Som 6-årig begyndte jeg i Gl. Holte skole. Fritiden gik med leg i Tuemosen om sommeren, hvor vi sprang på Tuerne, og nogle gange faldt vi i det plumrede mosevand. Så tændte vi bål og tørrede tøjet. Vi byggede også huler i skoven og legede røvere og soldater. Ind imellem spillede vi bold på Kohavevej, der kørte ikke så mange biler dengang. Andre gange kørte vi ud til KFUM's camp i Nyvang, hvor vi måtte benytte fodboldbanen. Da jeg blev 10 år, fik jeg lov til at spille fodbold i S.I.K. (Skodsborg Idræts Klub), som dengang benyttede Nærum Kostskoles bane. Rundforbi stadion var ikke færdigt endnu.

Med drengene fra Buskehøj og Mariehøj førte vi nogle drabelige "krige". Det foregik som regel i Kohaveskoven eller på engen bag bryggeriet "Holtegårds Fabriker". Især i ferietiden var det sæson for de større slagsmål. "Buskehøjerne" var nogle værre rødder. Engang under en af

efterårsferiens krige mellem os fra Kohavevej og drengene fra Buskehøj fangede de Ib "Barber" og bandt ham til et træ på øen i den lille sø bagved bryggeriet. Han blev først fundet af sin far, da det var blevet mørkt, og jeg

Foto optaget omkring 1935 foran mit barndomshjem på Kohavevej 15. Hunden i forgrunden hed Kvik. Drengene bagved er mine kammerater, fra venstre min fætter Gert Villadsen, der boede i Røgterhuset oppe ved Trørød Torv. Dernæst den halvsjulte store dreng bagved, som er murer Krøl-Peters søn, Per Jensen. Drengen med den hvide bluse er smedens Christian Pedersen, og endelig står jeg selv yderst t.h.

tror ikke barberen var særlig begejstret over at skulle vade igennem den lavvandede sø for at befri sin søn. En anden gang fangede de en landliger-dreng, som de bandt til et træ i Kohaveskoven. Han blev først fundet efter en større eftersøgning, og det blev der en farlig ballade ud af.

“Buskehøjerne”

Sammen med nogle andre drenge fra Kohavevej købte vi - for 20 kr. - en gammel B.S.A. motorcykel med remtræk af en mand som hed Georg Sandbæk. Han boede på Kohavevej nr. 16. Vi havde splejset til udbetalingen og skulle afdrage resten hver måned. Vi kørte på gartner Nybergs jord bagved Trørødgård og Dyrslægegården. Hvor vi havde vores motorbane, breder der sig i dag et villakvarter omkring Trørødgårdsvej. Desværre brugte vi alle lommepengene til benzin og glemte at lægge til side til afdragene, så efter en måned tog Sandbæk maskinen tilbage. Om vinteren kælkede vi i Kohaveskoven, i Krogholmgårds have eller på Trørødbakken, inden vejmanden kom og grusede. Vi gik også til Trørød Hegn og kælkede i hindbærkrattet ned mod Maglemosen. Der var en dejlig lang bakke.

*Skodsborg
Hattefabrik*

Som 14-årig blev jeg konfirmeret i Vedbæk Kirke, og kort efter gik jeg ud af skolen. Derefter blev jeg i sommeren 1937 bud hos købmand Hansen Larsen på Stationsvej i Vedbæk. Da jeg var 15

Min mor, Anna Andersen, i blomsterbedet foran nr. 15 omkring 1930.

Konfirmationen den 4. april 1937 var en stor dag. Jeg selv er til cykels i indkørslen til nr. 15. Bagved står nogle af kammeraterne. Tv. Skimtes smedepriksessen Erna bag stolpen og hendes bror Christian fra Smedien på Kohavevej nr. 19. Th. er det igen Krøl-Peters søn fra Kohavevej nr. 10 Christian, der betragter den stolte konfirmand.

år begyndte jeg som arbejdsdreng på Skodsborg Hattefabrik. Det var i 1938. Da krigen kom, blev det småt med materialer som uld og hår, så fabrikken købte gamle hatte op, som blev rensset, presset og pudset, så de fremstod som næsten nye. Gamle klude blev flænset op og spundet til "ny uld". Det holdt produktionen nogenlunde i gang. Vi kom nu på arbejdsfordeling, dvs., at man arbejdede 2 eller 3 dage om ugen og fik understøttelse for resten.

Jeg havde en guitar og begyndte med forskellige kammerater at spille til bal og som gårdmusikant. Vi plukkede også hyldebær, hyben og dunhammer, som vi tog på torvet med. Tjørnebær solgte vi til skovvæsenet. Der var ikke mange penge i det, men der var jo heller ikke meget at købe under besættelsen.

I 1940 eller 41 traf jeg Jytte på Ulla Birch's danseskole i Holte. Men vi blev først gift efter krigens afslutning. Jeg skulle have været indkaldt til militæret i 1943. Da hæren imidlertid blev opløst i august 1943, kom jeg i stedet ind i Civil Beredskabskorpset, hvor jeg skulle møde ved luftalarm på gasværket i Holte eller på Vedbæk Skole. Efter krigen var jeg en tid vagt på Engelsborgskolen i Lyngby i flygtningelejren for tyskere - hver anden dag fra kl. 16 og til kl. 6 næste morgen og så lige på arbejde. Året efter, i 1946, blev jeg ansat som hattemager på en lille fabrik langt

ude på Amager. Det gav gode penge, ca. 150 kr. mere om ugen end jeg fik i Skodsborg. Det varede desværre kun 7-8 år. Folk holdt jo op med at gå med hat.

Jytte og jeg blev gift i 1946 i Søllerød Kirke og kom til at bo i Nyvang i en elendig villalejlighed, som var umulig at varme op. Vi havde jo kun tørv og brænde. Der fik vi vores datter Anne i 1947. Vi havde i flere år været skrevet op til lejlighed både på Linde Allé i Nærum og nybyggeriet i Skoleparken i Gl. Holte, og endelig den 1. maj 1949 flyttede vi ind i Skoleparken som de nogle af de første. I oktober samme år fik vi vores søn Jørn.

Brüel og Kjær

I foråret 1954 begyndte jeg på Ravnholm Emalieværk, hvor der blev fabrikeret potter, gryder og andet køkkengrej, foruden nummerplader til biler og motorcykler. Senere samme år, 1. september 1954, fik jeg arbejde i Brüel og Kjær's kontrolafdeling i Nærum. Der var på det tidspunkt 93 ansatte i firmaet. Da jeg gik på efterløn 32 år senere, var der 2.300. I dag er der vist kun 2-300 tilbage i det engang så store verdensfirma i Nærum.

BENTSENS DATTER FRA TRØRØD

Tove Jensen (født 1916)

Mine forældre Fanny og Baltzer Bentsen boede i en lejlighed i villa "Højbo" i Nyvang, og der blev jeg født den 27. juli 1916. Huset i Nyvang blev imidlertid solgt kort efter, og min far købte en grund i Trørød. Der skulle så bygges et nyt hus, og i en periode boede vi til leje hos ingeniør Hansen på Krogholmgårdsvej mellem Nyvang og Trørød. I dag er det hele vokset samme til ét, og ingen taler længere om det særlige Nyvangskvarter nord for Trørød By.

Huset på Kohavevej nr. 17 blev endeligt indflytningsklart, og vi flyttede ind. Der var mange børn på Kohavevej dengang – og ingen børnehave. Vi skulle selv finde sammen og lege, og det var vi gode til. Som noget særligt husker jeg skovfesten i Trørød Hegn, hvor der hvert år var karrusel og forskellige forlystelser. Den var arrangeret af Husmandsforeningen. Men det allerbedste jeg vidste, var at komme til den store juletræsfest på Nærum Hotel. Jeg gik på Vedbæk skole. Det betød, at jeg skulle gennem skoven. Især om vinteren kunne det være lidt uhyggeligt at skulle passere Trørød Hegn, og det kunne være hårdt at gå den lange vej, når der lå sne.

*Søllerød Folke-
danserforening*

Da jeg blev større, blev jeg vældig interesseret i dans og gik til folkedans i Søllerød Folkedanserforening. Foreningen blev stiftet i 1931

Hele familien samlet på trappen foran nr. 17, Villa Elvito. Bagerst sidder min far, tømrer Baltzer Bentsen og mor Fanny. Hundens navn er glemt, men det er lillebror Villy på skødet af far og jeg selv, Tove, med dukke og søster Else ved siden af.

Kohavevej nr. 17. Mine forældres hus blev døbt "Elvito" efter os tre børn: Ellen, Viggo og Tove. Fotografiet er fra omkring 1920 med Tove tv. og min søster Else th. I midten står Wienerbarnet Horst, der boede hos os i årene efter 1. verdenskrig.

Fasterlavn på Kohavevej omkring 1930. Foto optaget foran nr. 17-19. Det er smedens hus nr. 19, der ses i baggrunden. Tv. Reklameskiltet for min mors vaskeri i det lidt tilbagetrukne hus på nr. 17: "Vaskeriet Edelweis", der tilbyder "Fransk vask og strygning, tlf. 70 ved Fanny Bentsen". Kuschen er den i Trørød navnkundige indvandrer fra Rusland "Vidunok", på hestene bagved vognen ses Øl-Henry, Henry Andersen, der var ansat i Vedbæk-depotet hos Øl-Lasse og bagerst tømrer Otto Hansen fra Rundforbivej 15. (Historisk Arkiv)

oppe på Gl. Holte Hotel af folk fra Husmandsforeningen, heriblandt min far, Baltzer Bentsen og Chr. Nicolaisen fra Kohavevej nr. 21. Sønnen i sidstnævnte hus, Kai Nicolaisen (1924-1981), blev uddannet som danselærer og dansede hele sit liv. Formand for folkedansereforeningen var vognmand Villadsen, der ejede rabarbermarken ved Kohavevej. Senere dansede vi på Nærum Hotel. Hver 14. dag i sommerhalvåret gav vi opvisning for aldersrentenyderne, der var på sommerophold på EGVs Krogholmgård på Kohavevej.

Køkken- og stuepige

Jeg blev konfirmeret i Vedbæk i 1931. Efter konfirmationen kom jeg ud at tjene hos familien Melchior på Henriksholm i Vedbæk. Der var jeg køkkenpige i to år og derefter stuepige i tre år. Efter fem år i Vedbæk rejste jeg og søgte plads som stuepige hos Helen og Holger Schou i Charlottenlund. Efter et lille års tid skiftede jeg og fik plads hos baronesse Rosenkrantz i Søholm Park. Her var jeg indtil den 1. maj 1938, hvor jeg stoppede, da jeg skulle giftes. Jeg blev gift den 21. maj 1938 i Vedbæk Kirke med Peter Jensen fra Gl. Holte.

Fra venstre min mor Fanny og far Baltzer og jeg selv Tove i folkedanser kostume på Krogholmgård 1934.

Vi fik først en lille lejlighed hos mine forældre på 1. sal på Kohavevej i Trørød.

I 1939 fik jeg arbejde på Skodsborg Hattefabrik. Under krigen i en kold vinter, vist nok 1942, blev det dårligt med arbejde, og vi kom på nedsat tid.

I 1943 fik vi vores søn Jørgen, men først i 1950 blev der råd til at flytte til Skoleparken i

Gl. Holte. Det var meget dyrt, synes vi, så det var noget voveligt, og jeg søgte derfor arbejde på Nærum Nylon og lærte at sy strømper. Det blev til 24 år, indtil de lukkede fabrikken, og jeg kom ned på Holte Rådhus. Der var jeg 6 år i kantinen. Der kom så noget, der hed efterløn, så jeg stoppede med at arbejde dér.

I 1960 købte vi en grund på Orø og byggede et sommerhus på grunden. Der havde vi mange gode år. I 1990 mistede jeg min mand Peter. Jeg begyndte at gå til gymnastik hos Rita Vesterberg på Bakkehuset, og en dag fik jeg at vide, at de kunne bruge hjælp i køkkenet. Det var lige noget for mig. Der er nu gået 12½ år, og jeg er der stadig.

ALIS BARBÉR

Alis Pedersen (født 1925)

Jeg blev født den 16. september 1925 i barberens hus på Kohavevej nr. 25. Her havde mine forældre en frisørsalon, som det hedder på nu-dansk. Dengang talte man bare om barberen på Kohavevej. Som 7-årig kom jeg i Gl. Holte skole, men det kunne jeg ikke lide. Når jeg ikke ville i skole,

Thekla og Sophus
Hansen, foto fra
deres bryllup i
København i no-
vember 1917.

gemte jeg mig i Kohaveskoven, og når de andre kom hjem fra skole, gik jeg også hjem. Om vinteren gemte jeg mig hos vores gris, den havde et fint hus; men en dag kom min far og så mig, og så var det slut. Jeg hadede at gå i skole.

Vi gik alle tre, min bror Ib, min søster Rita og jeg i Gl. Holte skole.

Gl. Holte Skole

Først hos hr. Kirkegaard og senere hos Aksel Jensen. En gang i frikvarteret legede vi ved vandkummen, hvor vi sprøjtede med vand. Det måtte vi ikke. Jeg havde munden fuld af vand og sprøjtede det ud. Det så Aksel Jensen, og da det ringede ind, stillede vi op på rækker, for at gå til vores klasser. Så stod han der og kaldte på mig. Jeg skulle med ned på kontoret, hvor jeg fik at vide, at jeg ikke måtte sprøjte med vand. Som straf skulle jeg stå med munden fuld af vand i en hel time. Og hver gang jeg sank vandet, skulle jeg tage en ny mundfuld.

Kohavevej 25 var et gammelt arbejderhus tilhørende Marie Jørn. Foto fra begyndelsen af 1900-tallet. Mine forældre købte huset omkring 1920 og indrettede en barbersalon i det gamle hus (Historisk Arkiv).

Fra skoletiden husker jeg dog med glæde tilbage på julefesten. Det begyndte med, at de store klasser, 7.A og B, skulle hente juletræet sammen med skovløberen. Det var stort, for det skulle kunne nå helt op til

Julefest på skolen

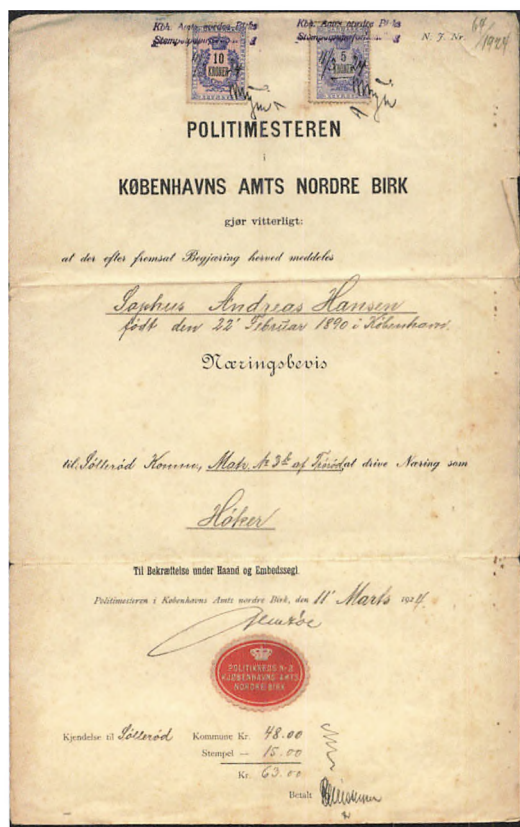
loftet i gymnastiksalen. Træet skulle bæres fra Kohaveskoven, og når de kom til skolen, gik de rundt og sang: "På'en, på'en, på'en igen – nu kommer vi med juletræet hjem!". Så fik lærerne travlt med at rejse det i gymnastiksalen og pynte det. Der var altid levende lys på. Så kom dagen, hvor vi skulle til juletræ. Man gik til hver sin klasse om morgenen, og hver af os havde lys med.

Vi fik læst julehistorier, til vi skulle over i gymnastiksalen. Her samledes alle klasserne, lærerne og skolepedellen, Seidenfaden. Vi gik rundt om træet og sang julesalmer i tætte rækker, i ca. halvanden time. Så blev der ringet ud. De store skulle dog blive inde, resten gik ud i gården sammen med lærerne. Så var der ellers sneboldkamp, dengang var der jo næsten altid sne til jul. De store inde i gymnastiksalen skulle nu hente borde og bænke, og pigerne skulle hente kopper og dække bord. Så fik vi juleboller og varm kakao, som blev lavet i skolekøkkenet i kælderen. Mælken kom fra Kohave Mejeri, og bollerne var fra bageren på Gl.

Holtegade. Malmbergs Brugsforening gav kakao og sukker. Sikken vi svælgede i de søde sager. Til sidst, når vi ikke skulle have mere, stod Kirkegaard – og senere Aksel Jensen – oppe på en forhøjning og læste juleevangeliet højt. Han sluttede med at ønske alle en glædelig jul og et "Hils hjemme".

Julemåneden var en travl måned i vores familie. Det begyndte allerede den sidste søndag i november, hvor grisen skulle slagtes. Der var bestilt varmt vand fra Kohave Mejeri, og slagter Adolf Nielsen fra Vedbæk var tilsagt. Min farmor var kommet, for

"Høker-beviset" udstedt til min far Sophus Hansen i 1924 med den utvetydige begrænsning, at "retten til handel med skattepligtigt øl frafaldet". Han måtte dog heldigvis godt drikke øl. Alle handlende i Trørød havde tilsvarende næringsbeviser udstedt af politimesteren i Københavns Amts Nordre Birk. (Historisk Arkiv).

“Alis Barbér” og grisen
“Niels” på Kohavevej 25 i
1932.

Fulegrisen slagtes

hendes opgave var at tappe blodet fra grisen. Mor og fars venner var gerne med til at hjælpe. Der skulle laves finker og blodpølse den første dag. Vi børn skulle hjælpe med at vende tarme. Det var et stort arbejde, og det lugtede ikke så godt, selv om det foregik udendørs. Så fik de voksne frokost. Den bestod af kogte saltede sild direkte fra tønden, samt øl og snaps. Og så i gang igen til langt ud på aftenen.

Dagen efter blev grisen skåret ud og lagt i sulekar. Noget skulle ryges, og det cyklede vi til Høsterkøb med. Som den eneste i omegnen havde købmanden ved Høsterkøbvej et lille røgeri. Nogle uger senere blev der ringet, at det var færdigt. En gang vi skulle derop og hente kødet, far og jeg, var det snestorm. Vi kunne næsten ikke køre, så vi trak cyklen det meste af vejen. Men vi kom da frem, og så fik vi læsset cyklerne med karbonader, flæsk og skinke. Mor var ved at blive bekymret og bange for, at der var sket noget, for det tog længere tid, end det plejede. Men hun havde rigtig fyret op i kakkelovnen, så der var varmt i stuen, da vi endelig næsten stivfrosne kom hjem. Lidt senere pakkede vi ud, og der bredte sig en duft af røget kød i hele huset. Så fik vi stegt røget skinke med spejlæg og brød.

Vi havde engang en gris. Den var meget lille og sød, og vi kaldte den for Niels. Når den fik mad, sad vi og kælede med den. Og da den dag kom, hvor den skulle slagtes, var det jo forfærdeligt. Flæskesteg var der ingen, der ville have. Det endte med, at vi forærede det hele væk. Så fik

Juleoptoget fra
Kohavevej 25 om-
kring 1930. Bagved
står Sophus Barbér
med sønnen Ib tv.
Og døtrene Alis og
Rita foran parat til
at gå i aktion.

vi at vide, at vi ikke mere måtte kæle med vores gris og kalde den ved navn.

“Juleoptoget”

Til huset hørte en stor trækvogn, som vi brugte, når vi hen under jul optrådte som julenisser, min far, min bror og søster og jeg. Min far var lidt af en “festoriginal”. Som den yngste blev jeg placeret oppe på vog-

Barberens tre børn omkring 1935: Ib, Alis og Rita foran verandaen på Kohavevej 25.

nen, som blev trukket af mine søskende. Far gik bagved med rumlestav og lygte og sang højlydt julens sange. Vognen var pyntet med gran og fyldt med gavepakker (som dog var tomme). Jeg havde en stor træske i hånden, og hvis der var nogen, som forsøgte at tage en pakke, fik de en i nødden. Vi tog til forskellige foreningsarrangementer – husmands- handels- håndværksforeninger - på Vedbæk Hotel, Skodsborg Søbad,

Nærum Hotel og Gl. Holte Kro. Samtidigt var der travlt i vores egen frisørsalon – folk skulle jo klippes og have ordnet hår op til julen. Så tit måtte far sige fra overfor dem, som sad og ventede, for nu skulle vi ud og være nisser. Så blev der ringet til Uldal eller Bentsen, de lokale vognmænd, at nu var vi klar. Mor havde pakket vores tøj, så vi kunne skifte med det samme, vi kom frem. Og så gik det ellers derud af med sang og alle de gamle lege: Ræven rask over isen, Bro bro brille, Tornerose, Syvspring, Toget. Vi svedte, for det var varmt. Det sluttede først hen imod midnat, så vi børn var godt trætte, men heldigvis blev vi kørt hjem. Nogle gange var vi af sted både fredag, lørdag og søndag gennem hele december.

Til stranden i Vedbæk

Fra sommertiden husker jeg især, når vi tog til stranden i Vedbæk. En gang snuppede min søster og jeg vores mors cykel, selv om vi ikke måtte. Mor havde travlt i frisørsalonen, så vi listede af sted. Min søster kørte, og

Det gamle arbejderhus på Kohavevej 25 bygget om til barbérens hus. Foto fra 1930'erne.

Sophus Barbér th. sammen med sin nyansatte barbérsvend Seglike tv. foran forretningen på Kohavevej 25 i midten af 1930'erne.

jeg sad bagpå, sådan sidelæns på skærmen og holdt badetøjet. Og så pjattede min søster. Hun kørte stærkt og jeg skreg, for jeg var ved at falde af. Hun troede, det var for sjov, men jeg havde fået placeret benet, så det gik ind i hjulet. Til sidst holdt hun dog stille, men da var al huden på hælen gået af, og der var et stort hul, som blødte. Jeg begyndte at tude. Ved siden af os holdt en bil. Den var fra Ewers Bolcher. Chaufføren var vældig flink, og han kørte os hjem. Men sikke en ballade der blev, da mor opdagede, at vi havde taget hen-

Tre søskende samlet ved ældste søsters giftermål i Vedbæk Kirke i november 1942. Det er min søster Rita i midten før giftermålet med elektriker Erik Westerberg. Til venstre står bror Ib og th. står lillesøster Alis, foto fra Kohavevej.

des cykel. Chaufføren fik blomster og en kurv kirsebær med hjem, og han kom igen og så til mig senere på ugen.

Jeg gik ud af 8. klasse og kom i 1940 i lære i Lyngby hos R.W. Rasmussen Manufaktur. Her var jeg i 4½ år. Det var under krigen, og om vinteren var det tit svært at komme på arbejde. Nærumgrisen - toget fra Nærum til Lyngby - kørte ikke altid, og så måtte man gå og håbe, at den kom i gang igen til om aftenen, især de aftener hvor man var på aftenskole og først var færdige kl. 22.

I mine forældres fodspor

Min bror Ib blev udlært som frisør sikkert med henblik på, at han skulle overtage mine forældres forretning på Kohavevej. Men da krigen gik på hæld, syntes de, at jeg også skulle være frisør ligesom Ib, så efter de godt fire år i Lyngby, gik jeg i lære igen. Det var jeg meget glad for, og jeg blev udlært med bronzemedalje, som jeg fik overrakt på Københavns Rådhus af Kong Frederik 9. og Dronning Ingrid.

En af de festlige dage på Kohavevej i begyndelsen af 1950'erne. Vi sidder foran nr. 25 og venter på Lyngby Cykelklubs "Sorgenfriløb". Længst th. med godt blus i piben står Chr. Nicolajsen foran sin garage, Kohavevej nr. 21. På bænken efter drengen på cykel sidder hele familien. Fra v. er det bror Ibs kone Rigmor, min datter Lone, Finn søn af min søster Rita og jeg selv Alis Barbér. Derefter vor mor Thekla, og min mand mælkekusk John Pedersen med vor søn Steen. Yderst th. op ad barnevognen sidder far, Sophus Barbér, med tørklæde. Skiltet bagved os reklamerer med "Huse til Salg". Det handler om udstykningen af "Tuemosen" i 1950'erne.

Kohavevej 25. Familien samlet i det gamle husmandssted med fjernsyn ved fars 70-års fødselsdag i 1960. Forrest mor Thekla og fødselaren Sophus, bagved de tre børn, Rita, Ib og Alis.

Så traf jeg min mand i 1946, og vi blev gift i 1948. Vi fik tre børn: Steen, Lone og Karin, og dem gik jeg hjemme og passede, indtil de kom ud af skolen og i lære. Jeg ville gerne bestille noget igen og fik job i Magasin i Lyngby, hvor jeg var i 21 år fra 1966 til 1987.

Min mand John og jeg har altid boet i Søllerød Kommune. John døde desværre i 2002. Jeg blev boende i Trørød til 2003, hvorefter jeg flyttede til Nærum.

SPREDTE BARNDOMSMINDER

Rita Sønder (født 1921)

Jeg blev født den 12. august 1921 i villa "Nøddebo" på Kohavevej 26; men da min far kort efter min fødsel havde forladt os, flyttede vi til en stuelejlighed i villa "Alfa" på Kohavevej 36. Her voksede jeg op sammen med vores mormor, mor og storesøster.

*Min far i
Amerika*

Min far skred, da jeg var 2 måneder gammel. I barbérstuen forlød det, at hr. Sønder var gået efter et franskbrød, men aldrig kom hjem igen. Senere "inviterede" han min mor – uden børn – til Amerika. Hun modtog dog ikke hans tilbud om igen at forsørge ham. I skolen fortalte

jeg altid, at far havde været hjemme fra Amerika om sommeren. Jeg var jo flov over, at han havde forladt os. Men i virkeligheden har jeg aldrig mødt ham.

Det første minde, jeg har fra min barndom i Trørød, stammer fra 3-4-årsalderen omkring 1925: Vognmand Villadsen, hvis forretning også omfattede skraldekørsel, havde længere nede ad vejen en losseplads, hvor min søster og jeg en dag fandt en stor laset og snavset kludedukke. Vi tog den med hjem, og mormor vaskede dukken og syede nyt tøj til den. Den var vores bedste legetøj i mange år.

Min mor Olga Persson fotografet på Østergade i København omkring 1915, da hun var i begyndelsen af 20'erne.

Min mors store dag, bryllup i Vedbæk Kirke 1916. Olga blev gift med chauffør på Frydenlund Alfred Sønder. Festens deltagere er her fotograferet foran deres hjem på Caroline Mathilde Stien, "Humlehuset". Det er brudens familie til højre. Nærmest Olga står mormor, husjomfru på Frydenlund, Hilma Persson th. Kvinden i den hvide kjole med barnet på skødet er Olgas søster, moster Emmy med fætter Erik på skødet. Hendes mand, portør på Østerport Station, Ludvig Petersen står med høj hat bagved bruden th. Bror Harald Persson står bagved søster Emmy med høj hat og med sin kone Wilma Persson ved sin side. Fotografen har arrangeret opstillingen således, at Sønder-familien, der stammede fra Samsø, står på brudgommens højre side.

Jeg husker også snevintrene, hvor vi havde en dejlig kælkebakke ned ad Kohavevej fra Trørød Torv. Vi susede af sted uden tanke for eventuelle kørende, og biler var der jo næsten ingen af dengang. Når vinteren var allermost streng, blev børnene fra gårdene i Trørød kørt i kane til Gl. Holte Skole. Så fik vi andre børn fra småhusene på Kohavevej lov til at stå på mederne og køre med.

Skolevejen

Normalt fulgtes jeg til skole med min bedste veninde, der hed det samme som min storesøster, Gerda. Hun boede på Højbjergvej, en sidevej til Rundforbivej, og vi mødtes på Kohaveengen bag ved "Valløs" bryggeri, der i virkeligheden hed Holtegaards Fabriker. Vi krydsede over engen og markerne og gennem skoven op til Gl. Holte Skole. Det var en sumpet mark og mose, og det faldt ikke i god jord, når jeg kom hjem med beskidte sko eller støvler og snavset overtøj. Straffen var som regel på hovedet i seng uden mad. Andre dage lagde vi vores skolevej

Her blev jeg født: Villa "Nøddebo" Kohavevej nr. 26. Skiltet tv. reklamerer for endnu et vaskeri på Kohavevej.
Foto fra 1920'erne.

forbi "Slikmutter" eller Mutter Vos, som hun også hed, på Kohavevej nr. 28. Her kunne man købe et kræmmerhus slik for 5 øre.

Hjælp i huset

Efter at være gået ud af 7. klasse på Gl. Holte Skole var jeg det, man kaldte "hjælp i huset" nogle timer hver dag hos forskellige familier.

Mormor Hilda Persson fotograferet i vor stue i Villa "Alfa" på Kohavevej 36 i 1926.

Søstrene Sønder fra Kohavevej nr. 26, Rita tv. Og storesøster Gerda med dukkevognen th., 1924.

Gl. Holte Skole 1928: til venstre står den unge lærer Erik Rydam og skolebetjenten Ferdinansen bagved. Yderst th. er det skolelederen, overlærer Kierkegaard, der læner sig fremad over den lidt forskræmte Else Blix, datter af blikkenslager Petersen fra Kohavevej 29. I den forreste pigerække sidder Rita Sønder med forklæde som nr. 4 fra venstre.

Foto fra "spisesalen" i kælderen på Gl. Holte Skole, 1935. Lugten af spegepølse, æggemad, ost og leverpostej fornemmes ikke, heller ikke at den ny skoleleder Aksel Jensen eller "Jyde Aksel" var et dumt svin. Han står og vogter på os, men Rita Sønder med æblet, Else Blix bagved og Rita Barbér med fletninger og løftet højre hånd har mere fokus på fotografen.

I begyndelsen var det mest rengøring, vask og vinduespudsning. Senere bistod jeg også de større piger i de velstående villaer med madlavning og borddækning osv. Ind imellem hjalp jeg også til hjemme på Kohavevej, hvor mor havde systue. Jeg skulle sprætte op, stikke bæltter, kaste over sømme, men min interesse for syningen var ikke særlig stor.

Sygeplejerske

I 1939 kom jeg som 17-årig på Silkeborg Husholdningsskole, men blev hjemsendt april 1940, da tyskerne beslaglagde skolen. Derefter kom jeg i huset den 1. maj 1940 hos en familie på Østerbrogade, og dermed

Sygeplejerske på Grønland. Her ses jeg som slædefører i Vestgrønland 1954. Jeg er på vej til udstedet Claushavn ved Diskobugten for at hente fisk en forår dag 1954.

sluttede min barndom og tilknytning til Trørød. Under krigen blev jeg uddannet som sygeplejerske på Diakonissestiftelsen og arbejdede mange år ved sygehusvæsenet på Grønland, før jeg i 1959 vendte hjem til Danmark. Efter en videreuddannelse på Dansk Sygeplejeråds Højskole i Århus blev jeg ansat på Rigshospitalet, hvor jeg virkede i 27 år som afdelingssygeplejerske.

SPROG BLEV MIT LIV

Gerda Sønder (født 1919)

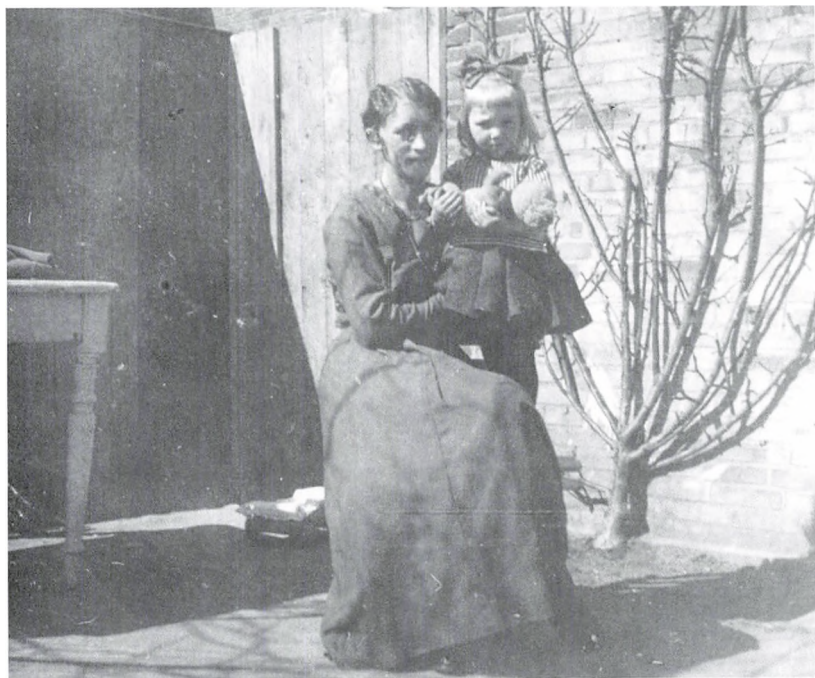
Hvad ligger der i Godteposen? Drømme! Hvad ved man om livet? Vi var to piger, der i 1920'erne voksede op hos vores enlige mor og vores

Gerda og lillesøster Rita med vores elskede dukker på verandaen til villa "Alfa", 1926.

mormor, som var lam. Mor havde en systue i villa "Alfa" på Kohavevej, hvor mormor hjalp til så godt hun kunne, både i "forretningen" og med at passe os piger. Jeg skulle lære at sy, selv om jeg meget hellere ville være i bagerforretningen på Trørød Torv ligesom faster Dagmar. Jeg begyndte med at kaste over sømme. Senere trampede jeg løs på trødemaskinen, og jeg trampede!

"Der, die, das, die": 6. klasse i Gl. Holte Skole. Tysklærer Rasmussen: Jeg skulle lære tysk. Fra begyndelsen forstod jeg ikke den forskel, der er på to sprog. Jeg var genert og bange og turde ikke spørge, hvad der, die, das,

Mor Olga Sønder med sin førstefødte, Gerda, på skødet på gårdspladsen ved villa Nøddebo, Kohavevej 26, 1922.

Villa Alfa, Kohavevej 36, i dag. Foto 2009: Ole Tage Hartmann. (Rudersdal Museer)

Kampen med det tyske

die betød. Jeg blev bare rettet. Så tysk blev et mareridt, årsagen uendelig lidt pædagogik. Jeg sagde farvel til Gl. Holte Skole april 1933, 13 år gammel, voksenlivet lå derude og ventede med alle dets udfordringer. Måske skulle jeg alligevel hellere lære lidt tysk ved siden af timerne i mors systue. Jeg købte en tysk bog til radioen, og også et fransk kursus i radioen for begyndere fulgte jeg, mens jeg baksede med symaskinen.

Den 9. april 1940 kom krigen. Tyske krigsmaskiner drøede en tidlig morgen lavt over Vedbæks tage. Fem forbandede år lå forude. Mørklægning, mørklægningsgardiner og luftalarmer. Triste år når man kun er 20 år. Men de fem år blev udnyttet. Friheden skulle forberedes og drømme opfyldes. Tyskbogen blev lagt bort. Fransk blev sagen. Jeg gik på flere kurser i København om aftenen. Efter kl. 20.00 kørte toget kun til Klampenborg. Der var så kun cyklen for at komme hjem. Selv lygten var mørkelagt. Jeg kørte til Vedbæk i lærer Larsens cykelspor. Vi blev ofte standset af tyskerne på Strandvejen.

Friheden kom heldigvis tilbage. Den 4.-5. maj 1945. Alle jubede, alle havde hørt budskabet i radioen om tyskernes kapitulation. Alle strømmede ud og mødtes på Strandvejen. Der var en euforisk stemning. Kronborgkiosken og Rosenhuset åbnede deres forretninger, selv om der jo endnu ikke var meget at købe, det var mere det rent symbolske i handlingen. Der var glæde og jubel. Der blev omfavnet og viftet med

Faneindvielse på Gl. Holte Skole 1927. Til højre står den højt respekterede overlærer Valdemar Kierkegaard.

Gl. Holte Skole, lærerkollegiet i midten af 1930'erne. Stående fra venstre: Carl Nielsen, Marie Laursen, Harriet Harfoth, Ivar "musik" Hansen, Kjeld "spejlæg" Larsen, Aase Arrøe, Erik Rydam, Thora Rasmussen, Oluf Hansen, Valborg Rasmussen og Jørgen Nielsen. Siddende fra v.: Poul Selbo, Aksel Jensen [Jyde Aksel, overlærer], tysklærer Johannes Rasmussen, Harriet Rydal og en kvindelig vikar. Foto 1936.

*Til det store
udland*

Dannebrog. En aften man aldrig glemmer.

Efter krigen fik jeg rejsefeber. Det begyndte med en skitur til Norge med Dansk Skiløberforening. Siden et ophold i Sverige i 6 måneder, hvor jeg arbejdede på en systue, og samtidig gik på sprogkursus, og endelig 11 måneder som Au Pair-pige i Paris, også her kombineret med sprogkurser. Da jeg vendte hjem, kom jeg efter en optagelsesprøve ind på Handelshøjskolens franske korrespondentkursus. Herefter læste jeg videre på Translatørskolen. Og en dag var jeg eksamineret lærer i fransk! Man skulle dog have to fag, og mit andet fag blev håndarbejde, som jeg lærte på Håndarbejdets Fremme med afsluttende pædagogisk eksamen på Lærerhøjskolen. Herefter endnu en pædagogisk uddannelse samt eksamen i fransk på Zahles Skole.

Fritidsundervisningen blev herefter min arbejdsplads i mange år med dejlige trofaste voksne kursister. I dag som pensionist møder jeg kendte ansigter i busser, på gaden og i supermarkeder: *“Kan du buske mig, jeg har gået til undervisning hos dig”*.

*Et tilbageblik på
det gamle Trørød*

Året er 2003. Jeg har været i Brugsen på Trørød Torv og sidder og venter på bus nr. 194 til Nærum. Jeg venter! Der var stille og tomt på bænken, jeg sætter mig. Tankerne glider stille tilbage. Nu er jeg 83, mærkeligt at det er mig!

Jeg husker Lindevangen, der lå, hvor parkeringspladserne til Brugsen nu breder sig. Tatolforretningen, hvor alt, hvad man ikke kunne købe andre steder, fandtes, lå ved siden af Brugsen. Overfor, ved vejen mod Vedbæk, lå Johnsens købmandsforretning, som vi dengang foretrak. Vi kom hver lørdag med den store spånkurv, der blev fyldt med varer. Ved siden af ud til torvet kom “telefonhuset”, hvor slagter Simonsen senere havde sin slagterforretning. “Posthuset” er det firkantede hus bagved, hvor postbud Kaj Mortensen boede. Og “Siesta”, torvets bager med fru Petersen bagved disken, og sønnen “bager-Hans” som kørte ud med morgenbrødet i en larmende bil; jo mere larm jo bedre. Så kom “Kruses hus” med tøffelmagerens manufakturforretning, hvor datteren Johanne solgte knapper og sytråd. Vi er fremme ved Gadebakken, hvor Kohavevej begynder med skolen på den ene side og Trørødgård på den anden.

Nå nu kommer bus 194. Hvor mærkeligt at glide væk i drømme med minder om det gamle Trørød med de gamle huse.

BLIKKENSLAGERENS DATTER

Else Stendell (født 1921)

*Mine tre
søskende*

Jeg blev født den 29. august 1921 i Villa Elnæs på Kohavevej nr. 30. Mine forældre flyttede flere gange i 1920'erne. Min storebror Erik, der var et år ældre end jeg, var født i Gammel Holte, og vi boede kun få år i Villa Elnæs, hvorefter vi flyttede over på den anden side af vejen, hvor vi boede til leje i stuelejligheden i Bendsens hus på Kohavevej 15 B. Der blev mine to søskende født. Poul den 2. november 1925 og Inger den 17. oktober 1926. Det var hårdt for min mor med fire små børn, men fru Bendsen hjalp hende, har jeg senere fået fortalt.

Min far Alexander Johan Oluf Petersen (1891-1981) stammede fra København, men slog sig omkring 1914 ned i Søllerød som blikkenslager, først i Gl. Holte og siden som blikkenslagermester i Trørød. Han var en stor flot mand. Det var mit indtryk, at han nød respekt i det lille lokalsamfund. Min mor hed Christine Marie Petersen (1896-1995). Hun stammede fra Silberstedt (Søvested) i Slesvig, hvor min far havde mødt hende, da han var på valsen kort før 1. Verdenskrig.

*Hjælpsomme
naboer*

Mine barndomsår på Kohavevej var gode, men ikke altid lige nemme. Min mor havde alt for meget at lave med fire unger og en mand, der var en travl håndværker. Heldigvis var hun omgivet af søde og hjælpsomme mennesker. På den modsatte side af Kohavevej boede "Tjener-Anders" og hans kone. Hun vaskede storvask for min mor. Vi havde vaskekedel i kælderen. Vandet blev opvarmet med brænde. Ved siden af "Tjener-Anders" hus lå "Villa Allan", der var opkaldt efter en søn i huset.

Jeg husker også vor nabo, fru Uldal, der tog sig af Erik, når han kravlede op ad trappen til dem og råbte: "Lege biler Ul-

Mine brødre Poul og Erik i matrostøj på Kohavevej 29 omkring 1930.

Foran smedjen på Kohavevej nr. 1919 omkring 1920. Det er smedmester Emil Jensen stående med sønnen Emilius og sidstnævntes tre år gamle datter Edith Jensen. Familien Jensen afhændede i 1932 smedjen til Hans E. Petersen, der blev Trørøds sidste smed.

dal". Uldal var vognmand, og Erik elskede biler. Til lejligheden hos Bendsens hørte et lokum i familiens baghave. For at komme dertil skulle man passere havens gris og høns. Det værste for mig var, når de ved juletid slagtede grisen. Den hylede af rædsel, og det gjorde jeg også.

Når min søster Inger skulle sove, blev hun lagt ud i sin barnevogn, som blev placeret tæt på huset, så hjalp fru Uldal og fru Bendsen min mor med at lytte efter hende. Hvem, der også hjalp min mor, var smedens kone fru Jensen. Hun passede mig ofte. Jeg husker, at smedens havde husdyr i et bur nede i baghaven, og jeg husker sønnen Preben og hans søster Erna, hende kaldte vi for smedeprinsessen, fordi hun altid var klædt på i fine kjoler. Hun blev senere gift med den kendte radiovært Jørn Hjorting.

Smedeprinsessen

Ved siden af smedens boede fru Nikolajsen. Hos hende købte vi friske grøntsager. Fru Nikolajsen elskede vores hund. Den besøgte hende ofte og gerne. Desværre måtte min far til sidst lade den aflive, da den ikke kunne lade cyklisterne på Kohavevej være. Den jagtede dem ganske enkelt op og ned ad vejen, og det kunne jo godt give lidt ballade.

Et par gange om ugen kom fiskemanden til Trørød. Han kørte fra dør til dør med sin hestevogn og solgte sine varer. Vi kunne tydeligt

Else Blix og lillesøster
Inger på Kohavevej 29 i
1935. Schæferhunden hed
"Berry".

høre, når han var der, for han råbte af sine lungers fulde kraft, så det kunne høres over hele byen: "Fisk og sild er gooooooedt!" Ellers handlede min mor hos købmand Johnsen og "Siestabageren" oppe ved torvet. Der lå også en Brugs i byen, men dér handlede vi ikke. Det var ikke fint nok for min far, nej han foretrak Johnsen.

Det værste jeg vidste, var, når min mor sendte mig ned til Kohave Mejeri efter mælk. Det hændte nemlig, at kalkunen gik udenfor, og den var jeg meget, meget bange for.

Mine legekammerater

Barberen på Kohavevej nr. 25 havde tre børn Ib, Rita og Alis. Rita legede jeg mest med, vi var lige gamle. Vi lavede en masse skæg sammen, men vi var dog ikke så frække som Ritas lillesøster Alis og min søster Inger. Engang legede Alis Barbér, min søster Inger, smedens Erna og Inger Uldal damefrisører. Barberens Alis var selvfølgelig frisøren, og hun klippede frisk til. De tre andre småpiger var efter endt klipning ikke alt for kønne. Lidt senere hørte vi barberen råbe "ALIS" med en stemme, der klart signalerede ballade, og mødrene var da også rasende. Jeg legede som sagt mest med Rita Barbér. Vi gik ofte til *slikmutter*, hvis forretning lå lige overfor bryggeriet ved Kohaveengen, men også Ebba Ring var en god legekammerat. De boede lidt længere oppe ad vejen. Fru Ring kunne jeg godt lide. Både Rita, Ebba og jeg holdt sammen i mange år.

Efterhånden blev lejligheden i Bendsens hus for trang, og min far byggede derfor et ret stort hus på Kohavevej 29. Det var dyrt byggeri, så

Alex "Blik" Petersen og fru Marie på Kohavevej 29 omkring 1940.

Min far bygger hus

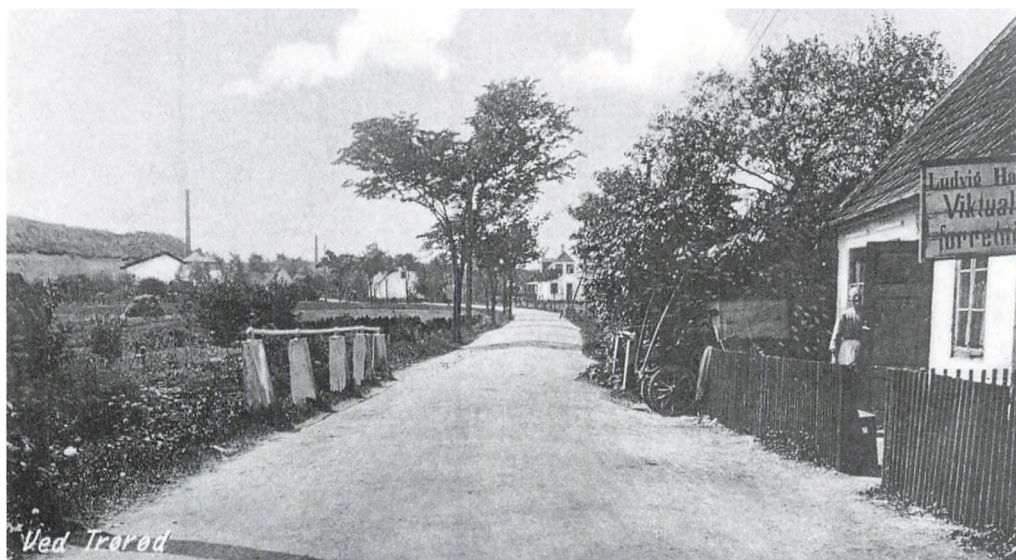
i mine barndomsår blev huset om sommeren lejet ud til landliggere; mens vi selv flyttede ud i gedeskuret, som lå ved Bækrenden bagved Kohavevej. Vi kunne lige akkurat være der. Vores nybyggede hus var et meget moderne, synes vi, og som blikkenslagermester måtte far jo være med på det nyeste nye. Han indlagde vandkloset i huset. Det var ret uforståeligt for vores kammerater. Vi blev faktisk i en periode drillet af de andre, fordi vi havde "lokummet" inde i huset. Det synes folk var ualmindelig ulækkert.

Men de er jo nok blevet klogere siden. Da min bror Poul var stor dreng, fik han lov til, at lave en cykelbane i min fars have. Banen var vidt berømt i Trørød og omegn og blev flittigt besøgt af Pouls cykelløbsinteressererede kammerater. I haven havde vi også et springvand med fisk i.

Jeg var 6 år, da jeg begyndte min skolegang. Det var strengt for en lille pige, at skulle gå fra Trørød til Gl. Holte Skole, især om vinteren, når det var koldt og mørkt. Jeg erindrer, at Agnethes mor af og til hentede mig, så vi havde en voksen at følges med.

På handelsskole

Jeg forlod skolen ved udgangen af syvende klasse. Derefter startede jeg på handelsskolen, der lå på Kongevejen i Holte. Jeg gik der kun i få måneder, så fik jeg elevplads i bogholderiet på Skodsborg Hattefabrik. Der var jeg glad for at være. Jeg cyklede til Vedbæk Station, hvorfra jeg tog toget til Skodsborg. Efter endt arbejdstid tog jeg toget videre til København, hvor jeg gik på Handelsskolen. Jeg vendte tilbage til Vedbæk i løbet af aftenen. I begyndelsen hentede min far mig, men da krigen brød løs, og han ikke længere kunne købe benzin, måtte jeg cykle tilbage til Trørød gennem skoven. Det kunne jeg ikke lide. Jeg var ret utryg ved at køre alene, så min bror Poul cyklede derfor ned for at hente mig, det var jeg glad for.

Kohavevej set mod øst i begyndelsen af 1900-tallet. I forgrunden th. spækhøker Ludvig Hansens hus på Kohavevej 24. Herefter stenkenen, der markerer overgangsstedet over Bækrenden. Længere ude th. ses villa Alfa (nr. 36) og slikmutter Vos' hus og fjernest skorstenene til Kohave Mejeri th. og bryggeriet Holtegaards Fabriker tv. Foto omkring 1915. (Historisk Arkiv)

Familien Cohn i Skodsborg

Eva Cohn, der var datter af hattefabrikkens direktør, læste engelsk med mig. Hun havde sin egen lejlighed på Østerbro i begyndelsen af 1940'erne. Jeg husker en gang, jeg fulgtes med hende på gaden. Pludselig kom en mand og gav hende et ordentligt skub. Alvoren i jødeforfølgelserne stod med et klart for mig. Kort tid efter flygtede hun og familien til Sverige, hvorfra de først vendte tilbage i maj 1945 og blev modtaget med jubel på Hattefabrikken.

Da jeg havde udstået elevtiden på Skodsborg Hattefabrik, blev jeg ansat på Søllerød Rådhus. I begyndelsen af 1946, efter at jeg havde været på Rådhuset i et par år, søgte jeg nye udfordringer. Jeg droppede rådhuset og fik plads som husholdningselev på Louisenborg ved St. Heddinge sammen med min veninde Gurli. Der havde vi det rigtig godt. Jeg husker dog tydeligt, at jeg skulle malke køer, hvilket ikke var nogen succes. Der gik panik i dyrene. Jeg tror de kunne mærke, at jeg totalt manglede rutine. Heldigvis for både køerne og mig anskaffede de sig kort efter min ankomst en malkemaskine.

Konfirmation i Vedbæk 1935. Yderst tv. står Vedbæks første sognepræst A. P. Rasmussen. Fotografiet er optaget i hans præstegårdshave på Frydenlundsvej ved Grisestien. I pigerækken fra højre ses som nr. 4 fra h. med baskerhue Rita Sønder og dernæst Rita "Barbér" og som nr. 7 den mørke pige, hovedpersonen her: Else "Blik" Petersen.

Far og sønner

Begge mine brødre, Poul og Erik, kom i lære hos min far. Det var dog mod deres vilje. Poul ville hellere være tømrer, og Erik nærede ønske om at blive mekaniker. Men det var min far, der bestemte. Drengene skulle være blikkenslagere, som han selv, han ville nemlig gerne have, at hans virksomhed skulle hedde "Alex Petersen og sønner". Sådan gik det imidlertid ikke. "Alex Petersen og søn" - sådan blev det. Erik arbejdede hos far i mange år, men Poul stak af og blev en af landevejens farende svende. Han foretrak det sønderjyske. Han elskede foråret og sommeren på Tøndereggen og på Als, hvor han da også blev et kendt ansigt. Når vinteren blev for mørk og kold, vendte Poul som regel tilbage til barndomshjemmet på Kohavevej, men ved de første spæde forårstegn var han på farten igen.

I Stockholm

Efter husholdningsskolen i St. Heddinge rejste Gurli og jeg til Stockholm i 1946. Gurlis søster boede i den svenske hovedstad, hvor hendes mand studerede på Karolinska Institutet. Jeg fik plads hos Anna-Greta Steenholt, der boede på Norra Stationsgatan. Det var i Stockholm, jeg

Blik's eget hus
opført i 1930'erne.
Foto fra 2009: Ole
Tage Hartmann.
(Rudersdal Museer)

mødte Gerda Sønder fra Kohavevej. Vi sås meget. Gerda var en mester til at finde rundt i byen.

Da jeg havde fået min rejselyst styret, vendte jeg tilbage til Danmark og Kohavevej. Min kæreste Henning erklærede nemlig, at han var godt træt af at være korrespondanceforlovet. Endnu engang blev jeg ansat på Søllerød Rådhus. Der blev jeg de næste mange, mange år. Jeg nåede faktisk at tjene Søllerød Kommune i ca. 40 år. Den 10. januar 1948 blev Henning og jeg gift i Vedbæk kirke. Vi flyttede ind på første salen i min fars hus. Her boede vi til 1958, så først efter 37 år med adresse på Kohavevej rykkede jeg for alvor teltpælene op og flyttede til Gl. Holte, hvor jeg stadig bor.

VILLA MOSEBO

Mogens Bertram (født 1920)

I foråret 1930 købte mine forældre "Mosebo" på Kohavevej 41 i Trørød. Jeg var dengang 9 år, og min bror Erik var 5. Vi var to københavnerdrengene, der nu skulle vænne os til at bo på landet. Det havde vi glædet os meget til. Men problemerne kom hurtigt: Vi skulle gå i træsko og med overalls, nu vi var kommet ud i den sorte muld. Det havde vi jo aldrig prøvet før, så det blev ikke nogen succes.

Jeg kom til at gå i Gl. Holte Skole, det var også nyt for mig, for her

Mit hjem på
Kohavevej, villa
"Mosebo" foto fra
omkring 1935.

*Fra stenbroen til
Trørød*

gik både drenge og piger i samme klasse. Jeg kom fra en drengeskole i København, men det var jo spændende. Af flere nyheder husker jeg, at pigerne i det tidlige forår tegnede hinkeruder midt ude på vejen, mens drengene spillede med kugler på asfalten. Det havde jeg aldrig oplevet i København. Nå, men der kørte vel også kun to biler i timen på Kohavevej dengang.

Stilheden om aftenen var næsten massiv. Særligt tydeligt står det, når man sad en stille efterårsaften i en varm stue uden radio eller TV og pludselig kunne høre en hestevogn ude på vejen med klingende bjælder køre forbi vores hus. Det var brygger Vallø, der skulle op på Dyrlynggården og spille kort. Han brugte sin gamle flotte karet med to lygter på. Jo, vi var kommet på landet.

*På skovtur med
Gl. Holte Skole*

Fra skoletiden mindes jeg Gl. Holte kommuneskoles årlige skovtur. Den foregik på følgende måde: Børnehjemmet Betlehem på Høje Sandbjerg, hvis drenge gik på skolen, havde et orkester, som skolen "lånte" denne dag. Drengene fik så en hvid bluse og sorte korte bukser på. Når alle var mødt, blev hele skolen stillet op med orkestret og skolens fane i spidsen. Vi gik så i samlet trop igennem Jægersborg Hegn til Skodsborg Station og tog toget til trinbrættet ved Springforbi. Ved "stationen" var der dengang en låge ind til Dyrehaven, hvor der lå et traktørsted med borde og bænke. Her spiste vi så vores medbragte mad og fik en rød sodavand til. Derefter var der forskellige lege som sækkeløb, boldspil og

Den årlige skovtur med Gl. Holte Skole begyndte i skolegården, hvor "Børnehjems-orkestret" fra Bethlehem klædt i hvide bluser spille "udflugtsmarchen". I spidsen for optoget gik skoleinspektør Aksel Jensen, som lige skimtes t.h. Bag drengen med stortrommen ses den populære musiklærer Erik Rydam.

tovtrækning m.m. Efter et par timer tog vi toget tilbage til Skodsborg Station og gik gennem skoven til Gl. Holte. Så var den skovtur slut. Ak, ja, det var dengang.

*Levering
"til døren"*

Når man i dag taler om "de gode gamle dage", omfatter det for mig barndommens Trørød: Klokken 7 om morgenen stod mælken og morgenbrødet udenfor på trappen, og københavneravisen lå i postkassen. Kl. 9 kom morgenposten. Sidst på formiddagen kom mælkemanden og spurgte, om vi skulle have mere mælk. Ca. kl. 12 kom anden postudbringning, middagsposten, som kunne have småpakker og evt. postanvisninger med. Han modtog også afgående post, så man var fri for at gå til postkassen. Hen på eftermiddagen kom bageren, som havde wienerbrød og flødekager med. Kl. ca. 17 kom aftenposten. Derudover bestod en del af trafikken på Kohavevej af de handlende, som "kørte til døren", slagteren, grønthandler, fiskehandler og osthandler. En gang om ugen ringede min mor til købmand V. Johnsen og bestilte almindelige købmandsvarer, som blev udbragt af købmandsbudet.

Der skete jo ikke meget i Trørød dengang, så man husker måske de tilbagevendende begivenheder bedre, f.eks. den lokale folkedanser-

Min far, kontorchef
Kaj Bertram. Foto
fra ca. 1930.

Min mor, Ella
Bertram. Foto fra
ca. 1940.

forenings optræden på Krogholmgård, hvor Ensomme Gamles Værn havde deres sommerkoloni. Hver sommer passerede et omrejsende tivoli med luftgynger Trørød. Det samlede alle byens børn og de unge fra hele omegnen og satte et par dage et vældigt liv i byen.

På et tidspunkt havde jeg fået lov til at lave en badmintonbane i vores have. Her mødtes en del af Trørøds ungdom, og vi spillede på livet løs. Banen var naturligvis ret primitiv, selv om den havde de rigtige mål. Snart begyndte vi at tale om en rigtig tennisbane i Trørød. Det må have været i 1936, at vi samledes en aften i skovløberhuset med traktørsted på hjørnet af Caroline Mathildevej og Trørødvej. Formålet var at få anlagt en tennisbane i Trørød. John Larsen fra Trørødgård på hjørnet af Kohavevej og Rundforbivej var en af initiativtagerne. Hans far, vognmand Andreas Larsen, var formand for vejudvalget i kommunen, og her fik vi den afgørende hjælp. Allerede året efter blev det besluttet, at tennisbanen kunne opføres på hjørnet af Frydenlundsvej og den gamle banesti (grisehestien) på det sted, hvor Frydenlund trinbræt havde ligget. Trinbrættets ventesal blev ombygget til et slags klubhus, og i juli 1937 blev tennisanlægget indviet.

Man skulle næsten tro, at det var et rådhus, der skulle indvies, så mange fornemme folk var til stede ved indvielsen. Selv deltog jeg dog ikke, da jeg var på ferie, men min mor beskrev højtidssdagen i et brev til mig, dateret den 26. juli 1937: Til stede var selvfølgelig den ny tennisklubs bestyrelse og repræsentanter for Trørød Grundejerforening med formanden assurandør Martins i spidsen. Af politikere sås sognerådsformanden Frederik Clausen og hans højre hånd gartner Lendal fra Gl. Holte, som havde stået for projekteringen samt vejudvalgets formand Andreas Larsen og smedemester Oluf Hansen, som

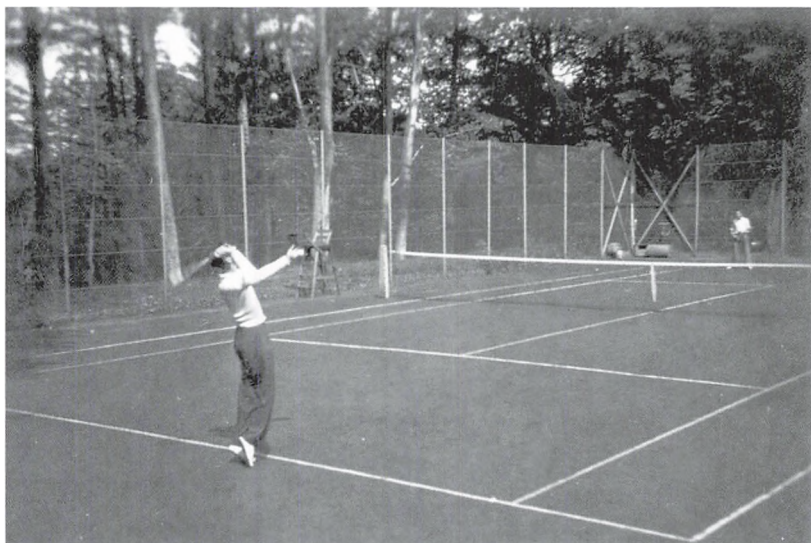
Mogens som konfirmand 1935. Jeg kom i lære som møbel-
polster og fik siden mit eget
værksted på Stationsvej nr. 1 i
Vedbæk.

Trørød Tennisklubs baner ved Grisestien blev indviet i 1937. Som klubhus anvendtes de gamle skurbygninger på "Frydenlund trinbræt". Jernbanestrækningen fra Nærum til Vedbæk blev nedlagt den 1.1. 1923, og to år senere anlagdes den rekreative sti, Grisestien, på den gamle jernbanedæmning.

"var mester for det særlige solide gitter med ualmindelig solide hjørner". Tennisanlægget havde således også givet et rimeligt afkast til nuværende og tidligere medlemmer af sognerådet. Andreas Larsen afleverede nøglen

Et af de få eksisterende fotos fra Trørød Tennisklubs første år. Foto fra omkring 1938.

*Trørød Tennis-
klub*

til anlægget til Clausen, som efter en kort tale rakte nøglen videre til tennisklubbens første formand, Erik Melton Christensen. Denne udnævnte straks Clausen og Larsen til æresmedlemmer af klubben. Herefter gik man over til kransekage og et glas "*Cap Corse, en dejlig drik på den tid af dagen*". Indvielsen fandt sted kl. 10 om formiddagen og var begunstiget af godt vejr, troede man. Imidlertid åbnede himlen sine sluser, netop som en opvisningskamp var gået i gang mellem Jørgen Falck Rasmussen fra Kohavevej og assistent Frandsen. Snart stod banen under vand, og damerne måtte søge ly i vognmand Larsens store overdækkede lastvogn, der blev kørt hen til tribunen. Det lykkedes ikke at genoptage dysten, og efter en times tid gik man hver til sit. Trørød Tennisklub var blevet behørigt indviet, og baner og klub eksisterer endnu i bedste velgående.

*Mosebo fortsat i
familiens eje*

Jeg flyttede fra Trørød i 1950 og bosatte mig efter mit giftermål på Frederiksberg; men "Mosebo" er fortsat i familiens eje. Min bror Erik blev uddannet læge i 1948 og nedsatte sig senere som læge på Malmbergsvej i Gl. Holte. Senere i 1950'erne flyttede han sin lægepraksis til Mosebo, som han havde overtaget. Min bror døde i 1987, hvorefter hans søn Carsten overtog Mosebo og bor der den dag i dag. Jeg er derfor kommet i Trørød og Mosebo igennem alle årene til i dag, hvor jeg er en af Kohavebørnene, der prøver at samle de gamle minder op.

Villa Mosebo i dag. Man bemærker, at den gamle veranda er blevet erstattet af en muret tilbygning på husets østside. Foto 2009: Ole Tage Hartmann. (Rudersdal Museer)

MEJERISTEN FRA KOHAVE
Gotfred Lund Petersen (født 1921)

Jeg blev født på Kohave Mejeri den 6. december 1921 som yngste barn af mejerist Bernhard Petersen. I min barndom på Kohave Mejeri skulle jeg, fra jeg var en 7-8 år gammel, hjælpe med at lukke de fyldte mælkeflasker med "papbrikker". Senere blev det aluminiumskapsler. Det var ikke et særligt spændende arbejde for en knægt, og jeg husker specielt en gang, hvor jeg "glemte" at komme ind til arbejdet, efter at min far flere gange havde kaldt på mig. Der var ingen lang tålmodighed i sådan et tilfælde. Min far havde kort forinden bestilt en ny cykel til mig hos cykelhandler Lauritz Jensen i Gl. Holte. Som straf for "udeblivelsen" fra jobbet på mejeriet, blev jeg nu beordret til pænt at gå ud til cykelhandleren og afbestille cyklen, som jeg ellers havde glædet mig meget til.

Cykelløb

Jeg fik dog snart efter en ny cykel alligevel, og da jeg var 9-10 år begyndte jeg at køre cykelløb i drengeafdelingen i "Søllerød Cycle Klub", som den tidligere socialdemokratiske sognerådsformand Lars Jensen fra Gl. Holte var formand for. Hans søn, Lars Peter Jensen, blev senere handels- og indenrigsminister. Vi havde også gravet vores egen cykel-

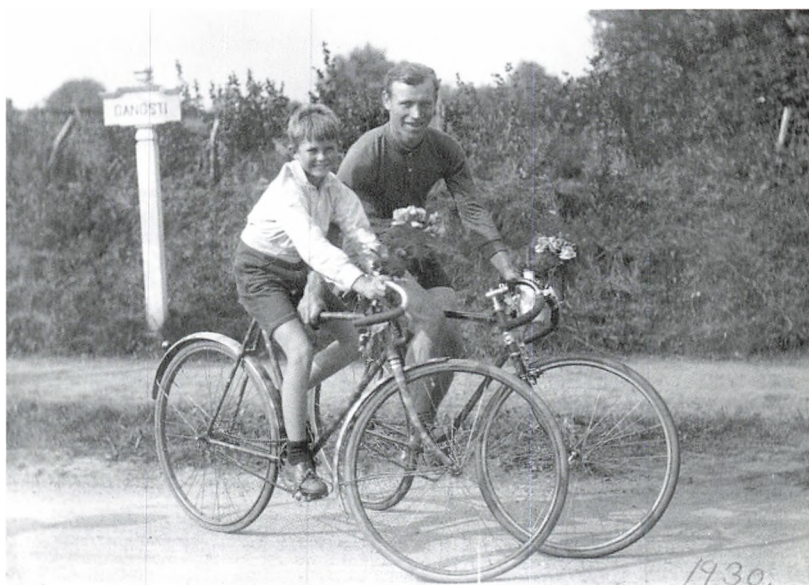
Hovedbygningen på Kohave Mejeri set fra Kohavevej. Foto fra omkring 1922.

Så er der dømt cykelløb. Forrest tv. min storebror Karl, i midten fætter Jørgen Schmidt, og Gotfred bagerst med vore supercykler på vores cykelbane i Trørød. Foto fra omkring 1933.

bane på Kohaves mark, hvor Trørøddrengene kom og drønedede rundt, og mange af os blev ret habile cykelryttere som ældre. Både på bane og landevej. Min bror Arne kørte således både 6-dagesløb i Forum og deltog som landeveysrytter i De olympiske Lege i Berlin 1936. Min karriere som cykelrytter, både på bane og på landevej, sluttede først i 1953 med et styrt i Forum og et brækket kraveben.

Min bror Karl Petersen og Gotfred Nielsen fra Søllerød Cykleklub fotograferet på hjørnet af Attemosevej/Øverødvej. Blomsterne skyldes, at de to havde vundet klubmesterskabet i henholdsvis drengerække og seniorafdelingen. Foto fra 1930.

En kendt og populær skikkelse i Trørød og omegn var den russiskfødte vognmand Vidunok. Her et foto fra omkring 1950, formentlig fra Trørød Hegn, hvor Vidunok med maskinkraft og hesteforspand trak kævlerne fra de fældede træer ud af skoven.

“Natvognen”

Trørød var nærmest hestevognenes by, og alle passerede Kohavevej. Der var brødkusk Hartvigsen fra Gl. Holte bageri, slagter Møller fra Nærum og fiskehandler Vidunok, som i en periode også kørte natvogn. Det var om Vidunok, det fortaltes, at han havde en medhjælper som tabte sin jakke ned i natvognens latrintønde. Da han derefter forsøgte at fiske den op med en pind, sagde Vidunok: *“lad da være med det, den kan du da ikke bruge mere”*. Næ, det vidste fyren selvfølgelig da godt, *“men min madpakke ligger i inderlommen!”* [Ved du nok], som man udtalte det mærkelige navn, stammede fra Rusland.

En kaffehandler kom med sin lille sorte hestevogn helt fra København hver 14. dag. Og så var der Jens Peter “Kultriller” Jensen, henne fra “Bakkebo” på Kohavevej nr. 13. Han kom hver lørdag for at samle ind til “Julens Glæde”. Det var en slags opsparing, som mange deltog i. Pengene fik man så udbetalt til jul, når der jo altid var særligt brug for dem.

I lære som mejerist

Jeg forlod skolen i 1936 og kom i lære som mejerist. Det er en 4-årig uddannelse på forskellige mejerier. Jeg var på Kohave, Græsted, Sten-

Gotfred slapper af i gyngen i haven ved Kohave Mejeri. Foto fra midten af 1950'erne.

løse og sluttede på Forsøgsmejeriet i Hillerød, hvor jeg blev udlært i 1940. Jeg blev på Forsøgsmejeriet, indtil jeg i februar 1942 blev indkaldt som soldat. Min soldatertid varede i 8 måneder.

Midt under krigen i december 1942 åbnede jeg en osteforretning i kælderen hos skomager Ernst på Vedbæk Stationsvej nr. 11. I oktober 1944 blev jeg gift med Inger, og hun kom hurtigt ned i kælderen, altså ostekælde-

ren, som medhjælpende hustru. Der blev dog også tid til børn, og Inger og jeg har fået tre døtre: Kirsten, Dorte og Annegrete.

I baglokalet på Stationsvej begyndte de spæde forsøg på at lave Brieost. I 1947 solgte vi forretningen, og jeg begyndte en produktion af Kohave-Brie på Kohave Mejeri hos min far. Lokalerne stod tomme efter nedlæggelsen af hans virksomhed i 1941, som følge af besættelsestidens indskrænkninger, "Mælke-Ordningen".

Min mor Anna Petersen med vor ældste datter Kirsten foran mejeriet. Foto fra omkring 1952.

Kohave Mejeri en forårsdag i 1966, mens det gamle mejeri endnu fungerede som en del af ostevirksomheden med den kendte Kohavebrie.

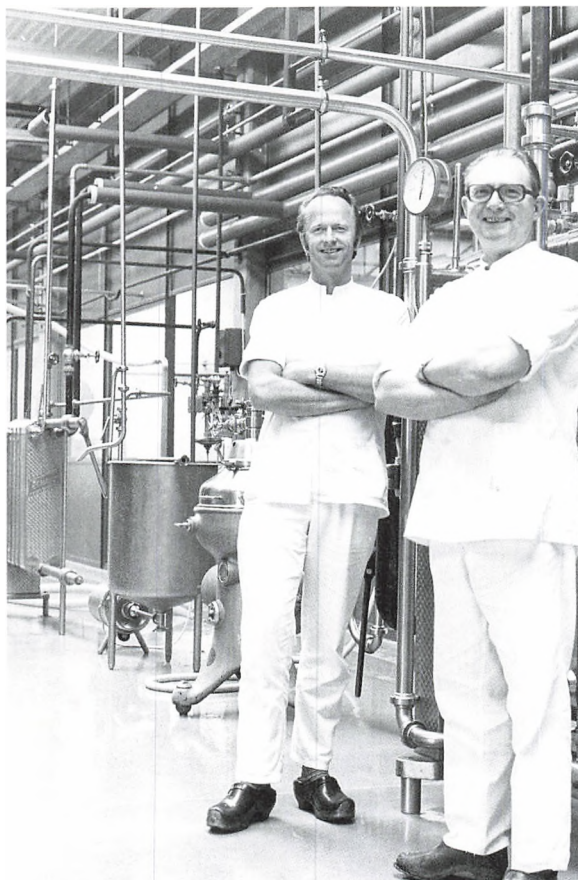
Kohave-Brien

Efter en besværlig start med negative holdninger hos ostegrossisterne, begyndte jeg selv at køre rundt til osteforretningerne i København. Jeg fik oparbejdet en stor og god kundekreds, og efterhånden blev grossisterne også interesserede, så de kunne overtage salget. Succesen udeblev ikke, og i 1950'erne blev vi landsdækkende. Inger passede ekspeditionen og regnskab. Vi blev den største producent af Brie-ost herhjemme og kunne til sidst ikke skaffe mælk nok på Sjælland. Derfor købte vi 1968 Troldhede Mejeri i Vestjylland og begyndte produktionen af Brie-ost dér og kørte mælk i tankvogn til Trørød. Det var noget besværligt, og det endte med, at vi byggede et nyt mejeri i Troldhede og i 1972-73 samlede hele produktionen i Jylland. Kohave i Trørød forblev dog ekspeditionssted for Sjælland.

Troldhede Mejeri

I 1974 blev vi kontaktet af Mejeriselskabet Danmark (nu Arla). De var interesseret i at købe vores mejeri i Troldhede. Efter nogle forhand-

“Kohave i Trolldhe-
de”. Vi overtog det
ærværdige gamle
vestjyske mejeri i
1968 og opførte få
år senere et helt nyt
mejeri til ostepro-
duktionen. Her
et foto fra det nye
produktionsanlæg
i Trolldhede med
bestyrer Knud
Olesen tv. Og
Gotfred th. Foto
1973.

*På Landbohøj-
skolen*

højskolen i København. Her gjaldt det forsøg med sygdomsfremmende bakterier i ost. Et interimistisk osteri blev indrettet i et kælderrum, hvor den udfordrende opgave krævede, at vi gik med kitler og masker for ikke selv at blive smittet. I 1994 afsluttede jeg min mejerikarriere og gik på pension efter et par gode år på Landbohøjskolen. Det var afslutningen på et liv med ost på Kohavevej. Mejeribygningerne blev revet ned i 1989, og der blev bygget et kontorhus på grunden, men Inger og jeg bor fortsat i min barndomskommune.

linger solgte vi
“Kohave” i Trolld-
hede. Men jeg blev
nu på Trolldhede i
fem år som konsul-
ent. Herefter
fortsatte jeg i 1978
som konsulent for
Snebjerg Mejeri
ved Herning, hvor
jeg stod jeg for
indretningen af
et nyt Brie-osteri.
Det blev meget
vellykket, og som
noget nyt produ-
ceredes nu også
frosne friture
Camembert. For-
søgene til dette
blev lavet hjemme
i køkkenet hos os
selv. Jeg sluttede
i 1992 i Snebjerg
og kom til Institut
for fødevarerforskn-
ing på Landbo-

UDVALGT LITTERATUR OM TRØRØD

Thea Bergsveinsson:

Omkring mejeriet Kohave. Søllerødbogen 1990, s. 93-139.

Peter Kalko:

Holtegaards Fabriker 1886-1986. Søllerødbogen 1987, s. 55-96.

Werner Nielsen:

To af de ældste slægter i kommunen. Erindringer fra Trørød og omegn. Søllerødbogen 2002, s. 7-24.

Gunnar Sandfeld:

Søllerød, som det var engang. Bd. 4, En rundvandring i Trørød og Omegn. Historisk-topografisk Selskab for Søllerød Kommune, 1976.

Niels Peter Stilling & Troels Jørn:

Billige Boliger i Søllerød Kommune. Buskehøj og byfornyelsen. Boplan/Søllerød Museum, 1994 (2. udg. 2004).

Niels Peter Stilling:

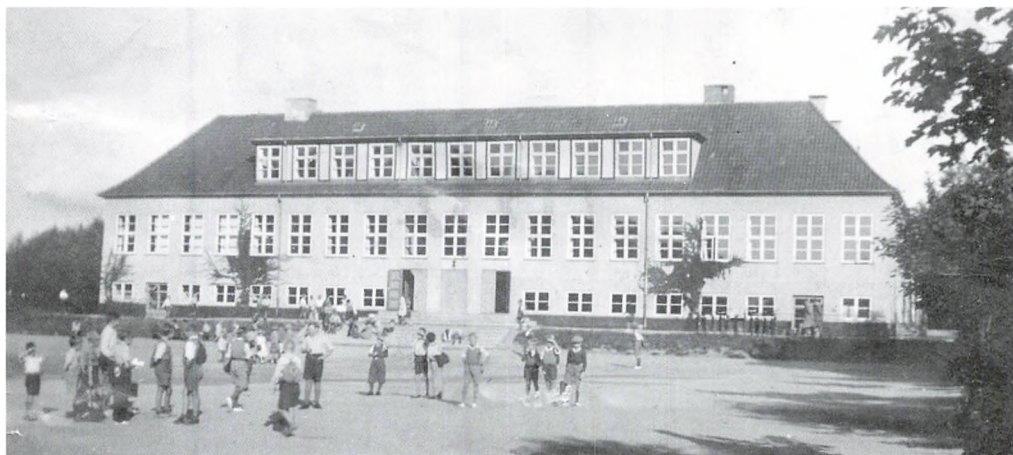
Trørød fra landsby til villaby. Trørød Grundejerforening/Rudersdal Museer, 2007.

Susanne Viby:

Thea fra Trørød. Søllerød Museum, 1995.

Susanne Viby:

Svend fra Kratmosen. Søllerød Museum, 1997.

De fleste af os "Kohavebørn" gik på Gl. Holte Skole, der således blev skolen i vort liv. Skolen var opført i 1923, men blev få år senere udvidet med en fjerde fløj. Her et foto fra "legepladsen" bagved skolen optaget en gang i 1930'erne. (Historisk Arkiv)

Blå busser i det grønne område

af Michael Sinding

Ferdes man på gader og veje i Det grønne Område, kan man ikke undgå at støde på gule busser, der kører rundt på kryds og tværs. Tager man disse køretøjer i nærmere øjesyn, opdager man et par diskret anbragte påskrifter, der fortæller, at de tilhører De Blaa Omnibusser A/S. At busserne ikke mere er blå skyldes kontraktbestemmelser, hvor det daværende Hovedstadsområdets Trafikskelskab i 1990 forlangte, at den gule farve skulle være fælles for alle busser i Hovedstadsområdet uanset ejerskabet. Denne artikel fortæller om, hvorledes det begyndte i 1921, om de navnkundige Brødrene Saust og særligt om tiden fra 1948. Her blev P. V. Jørgensen medejer af busselskabet, der siden har været i familien Jørgensens eje og derfor i 2008 kunne fejre 60 års jubilæum.

Forfatteren, født i 1943, er bibliotekar af uddannelse og har i perioden 1971-2006 været ansat ved Bibliotekerne i Søllerød, hovedsageligt som filialleder i henholdsvis Gl. Holte, Holte og Nærum. Har tidligere publiceret artiklen "Privat busdrift i Søllerød Kommune 1919-1982" i Søllerødbogen 1983, samt andet af lokal- og erhvervshistorisk tilsnit. Efter pensioneringen har Michael Sinding taget stort kørekort og arbejder i dag som reservechauffør hos De Blaa Omnibusser.

Egentlig var det i rejsestalden til Hotel Nyholte på Kongevejen i Holte, at historien om De Blaa Omnibusser begyndte. Her havde Chr. Hedetoft i 1918 lejet sig ind og etableret "Holte Automobilcentral" med autoværksted og udlejning af biler. Fra rejsestalden begyndte buskørselen mellem Holte og Skodsborg i 1921. Yderst til venstre ses den første rutebil, "Karnariefuglen". Foto fra 1921.
(Historisk Arkiv for Rudersdal Kommune)

De første initiativer

I 1918 lejede Chr. Hedetoft (1885-1960) sig ind i Hotel Nyholtes rejsestald på Kongevejen i Holte, hvor han indrettede automobilværksted og senere tillige drev forretning med udlejning af personbiler, taxaer m.v. under navnet Holte Automobilcentral. Det var her, at historien om De Blaa Omnibusser begyndte. Chr. Hedetoft var søn af P. J. Hedetoft, der siden 1915 havde været ejer af Dronninggaard Mejeri. I 1921 oprettede den unge Hedetoft den første lokale buslinie i Søllerød: Holte-Skodsborg ruten. Året efter fulgte Holte-Vedbæk ruten.

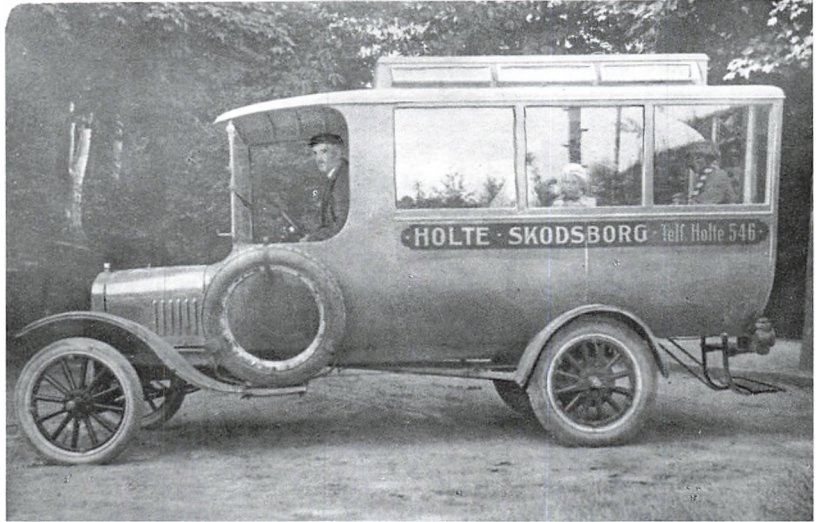
Så tidligt som i 1906 – den første motoriserede bus i Danmark blev sat i drift i 1903 – var der tanker fremme om at oprette en bilrute mellem Holte og Skodsborg, men rutebilerne var endnu ikke så driftssikre, at man turde stole på dem. Anderledes var det med sporvognene, der allerede på det tidspunkt havde vist sig stabile og særdeles brugbare. Da nye tider var kommet til Søllerød i århundredets begyndelse med gas-, vand- og elektricitetsværk i Holte, henstillede formanden for Nærum Grundejerforening til sognerådet, at der oprettedes en sporvognsforbindelse mellem Nyholte og Skodsborg over Søllerød og Nærum. Den kunne bringe nogle af de talrige sommergæster og øvrige turister i Skodsborg til Furesøens lyksaligheder. Derudover kunne det have økonomisk betydning for kommunen, at man i sommermånederne kunne sælge strøm til sporvognslinien. Inspirationen til denne idé var sikkert opstået i forbindelse med, at det ny elektricitetsværk i Skovshoved både leverede strøm til driften af A/S Tuborg-Klampenborg elektriske Sporvei, det senere NESAs, og til udvalgte adresser på Strandvejen, der havde fået indlagt elektrisk lys. Men det kom der nu heller ikke noget ud af.

DE FØRSTE BUSRUTER I KOMMUNEN

Den første bus på Strandvejen

Den første busrute, der passerede gennem Søllerød Kommune, begyndte kørslen i maj 1919. Den gik fra Bellevue ad Strandvejen til Rungsted, hvorfra der kørtes ind i land til Hørsholm. Det var en rute, der særligt var baseret på sommerkørsel med Københavnerne, der ville ud i det blå, og den havde næppe nogen større betydning for de lokale beboere. Bag ruten stod A/S Strandvejsautomobilerne stiftet i 1916 af en række prominente borgere som f.eks. apoteker Paul Scheel, Hørsholm, arkitekt B. S. Ingemann, Hørsholm samt hofjuveler C. Michelsen, Skodsborg, ligesom både Hørsholm og Søllerød Kommuner og et par grundejerforeninger havde tegnet aktier i foretagendet.

Da benzinforsyningerne lidt efter lidt normaliseredes efter Første Verdenskrigs afslutning, fik tanken om lokale bilruter atter ny næring,

Den første bus var en Ford TT 1921 kaldet "Kanariefuglen" efter dens gule farve med chauffør Grant ved rattet. Chaufføren sad ude i det fri, kun beskyttet af et vindspejl. Foto fra 1921. (Historisk Arkiv for Rudersdal Kommune)

og en gruppe Nærumborgere tog kontakt med Strandvejsautomobilet for at få dette selskab til at støtte etableringen af busruter i Søllerød Kommune. Ifølge planerne skulle der stilles et par vogne samt en reservovogn til rådighed. Andre borgere mente imidlertid, at det måtte være en opgave for lokale kræfter. Man skulle ikke gå udensogns. På et møde på Hotel Nyholte var der opbakning til disse tanker, og medlemmer af sognerådet gav udtryk for at ville se velvilligt på en ansøgning fra sognets erhvervsdrivende.

Holte- Skodsborgruten

Det var baggrunden for, at Chr. Hedetoft søgte Holte-Skodsborg ruten, hvor kørslen begyndte i 1921. Premieren foregik den 13. maj 1921, hvor et udsøgt selskab tog den nye bus, kaldet "Kanariefuglen", i øjesyn. Efter en prøvekørsel var der frokost på Søllerød Kro. Et par dage efter, pinsedag den 15. maj blev ruten åbnet for offentligheden, og den blev lidt af et tilløbsstykke med syv ture i hver retning samme dag. Året efter, i 1922, etablerede Hedetoft ruten Holte-Vedbæk efter at vejforløbet gennem Gl. Holte var blevet moderniseret med asfaltering og tildækning af landsbyens gadekær.

I 1923 blev Hedetoft autoriseret Ford-forhandler, og han ønskede derfor at frigøre sig fra rutebilerne. To af hans chauffører, Brødrene Kaj Frederik Saust (1892-1954) og Svend Saust (1898-1967) stod parat til at

Kaj Frederik Saust (1892-1954). Søn af bagermester Viggo Saust, Gl. Holte. Uddannet bager. Chauffør hos Chr. Hedetoft. Overtog sammen med broderen Svend Saust buskørslen mellem Holte og henholdsvis Skodsborg og Vedbæk i 1924.

Svend Saust (1898-1967). Han begyndte sin karriere som chauffør for en dyrlæge i Sydsjælland. Derpå ansat hos Chr. Hedetoft, hvor han sammen med broderen overtog den lokale buskørsel. Fotos fra omkring 1935. (Fra Dansk Person- og Rutebiltrafik)

overtage rutebilfirmaet, og fra 1924 og 20 år frem havde de to ansvaret for den lokale buskørsel i Søllerød Kommune. De var i øvrigt sønner af den kendte bagermester i Gl. Holte, Viggo Saust. De anskaffede straks en "moderne" Triangelbus med indlagt varme til afløsning af "Kanariefuglen", og køreplanerne blev forbedret med gode forbindelser til både Kystbanen og Nordbanen i Holte.

Der var også andre, der tog initiativ til buskørsel igennem kommunen. I 1923 begyndte Strandvejsautomobilet buskørsel mellem København og Hillerød, Fredensborg og Hørsholm ad Kongevejen gennem Holte, og fra 1924 var det muligt at køre med bus fra Holte til København. Det var en rute, der oprindeligt kun kørte fra Skovridergaardens villakvarter mod hovedstaden, men som blev forlænget op over Geels Bakke til Hotel Nyholte og senere til Rudersdal. Men et krav om ekstraordinær vejskat på amtsveje bragte busselskabet i knæ, og ejeren, Chr. Tolstrup, måtte i 1926 dreje nøglen om. Ruten blev i øvrigt ført videre, men nu kun mellem Lyngby og København.

Strandvejsautomobilet løb ligeledes ind i vanskeligheder, og i begyndelsen af 1930'erne overtoges Strandvejsruten mellem Klampenborg og Helsingør af Holger Salomon, Helsingør Omnibil-Selskab, og ruterne gennem Holte af De gule Omnibusser i Hørsholm.

Brødrene Saust forsøgte sig også med turist- og selskabskørsel og med nye ruter i lokalområdet. I 1930 drejede det sig om de store villabyggesler på sydsiden af Furesøen, hvor også det nyopførte villakvarter omkring Parcelvej og Kaningården betjentes. Man kørte fra Holte Station ad Dronninggaards Alle og Parcelvej til Virum Holdeplads (stationen). Ruten kunne imidlertid ikke svare sig økonomisk, og i oktober 1932 blev den nedlagt. Nogle år senere prøvede først en Poul Danager, Lyngby, at betjene området med en rute fra Lyngby via Nybro og Frederiksdal Kro, senere - sidst i 1930'erne - var det Frede Born, og under krigen var det G. og S. Bojesen, Hjortekær, der forsøgte sig. I stedet oprettede Brødrene Saust en rute fra Holte Station ad Kongevejen til Birkerød (Kajerød). Den viste sig mere sejlivet og kørte i årene 1932-1937.

Åbningen af S-banen i 1936 mellem Holte og København havde medført hyppige og hurtige forbindelser til og fra hovedstaden, og det gjorde Holte Station interessant som trafikknudepunkt, hvilket fik De gule Omnibusser på Kongevejen til at foretage en afstikker til stationen. Det udsatte brødrene Saust for konkurrence på fællesstrækningen mellem Kajerød og Holte station, som ruten økonomisk ikke kunne bære. Derfor valgte brødrene at nedlægge den.

Allerede i 1925 indsatte brødrene Saust denne Triangel i driften. Den blev afbildet og omtalt i FDM's tidskrift "Motor". Den udmærkede sig ved indlagt varme, og så var den af dansk fabrikat. Foto 1925. (Historisk Arkiv for Rudersdal Kommune)

KONDUKTØREN

I 1991 berettede den da 89-årige tidligere viceskoleinspektør Wilhelm Jespersen i en brevveksling om sine oplevelser i rutebilernes barndom. Han var nevø af brødrene Saust og arbejdede som konduktør på busserne i årene 1924-1929 for at finansiere sin uddannelse på seminariet. Han fik 10 kr. om dagen, men var han heldig, kunne han få op til 30 kr. i drikkepenge ved at lægge kufferter op på taget og ved at give oplysninger om priser og afgangstider. *"Jeg kunne køreplaner for forbindelserne udenad, og jeg kunne hjælpe turister på engelsk og tysk"*, fortalte han. I begyndelsen havde brødrene kun én vogn, der skiftevis kørte til Vedbæk og Skodsborg. Men forretningen voksede og vognparken udvidedes, og der ansattes flere chauffører.

*Takster i
1920'erne*

Billigt var det ikke at køre med bus. Taksten til Øverød/Søllerød fra Holte var 25 øre. Til Gl. Holte/Svalegab 50 øre, til Trørød/Nærum

75 øre og til Vedbæk/Skodsborg 1 kr. Busserne var forsynet med en udvendig postkasse, der kunne benyttes ved stoppestederne. Ved ankomsten til Holte blev den tømt og brevene afleveret på posthuset. Der blev også bragt medicin ud. I dagens løb indtelefonerede kommunens læger recepter til Holte Apotek til afhentning sidst på dagen ved de respektive stoppesteder.

Busser på Søvej (nu Søengen) i Holte. De holder foran villa Engbo, som Kaj Frederik Saust lod opføre først i 1930'erne. Bag busserne skimtes eternitgaragen, som blev revet ned i begyndelsen af 1960'erne. Foto fra omkring 1935.
(Foto: Wilhelm Jespersen)

Det var konduktørens opgave at hælde benzin på bussen. Wilhelm Jespersen havde imidlertid glemt det en dag, og bussen gik i stå midt i Søllerød. *“Min onkel Svend Saust sagde til mig: “Under bagsædet ligger en ølflaske med benzin, jeg bruger, når jeg skal rense hænder. Hæld den i tanken“. Jeg gjorde som han havde sagt, men det hjalp ikke. Han spurgte så om det var den rene eller den snavsede flaske, jeg havde brugt? “Den rene“, svarede jeg. “Dit fjols, det var min aftenbajer”. – Jeg måtte nu fra den snavsede flaske hælde direkte i karburatoren, mens jeg sad på forskærmen. – Vi nåede toget!”*

UNDER BESÆTTELSEN

Udbruddet af Anden Verdenskrig i september 1939 bevirkede, at kørslen blev indskrænket med ca. 40 % som følge af de reducerede benzintilførsler, og yderligere indskrænkninger indførtes i forbindelse med Danmarks besættelse i 1940. Alternative drivmidler måtte snart tages i brug. Gasgeneratorer blev monteret på rutebilerne. De blev fodret med brænde, der ved en ufuldstændig forbrænding dannede gas, der kunne få motoren til at køre. Et større problem var at fremskaffe nye dæk. Det var næsten umuligt! Enkelte tildelinger, administreret af Handelsministeriet, fandt dog vej til Brødrene Saust, men i krigens sidste år var det helt umuligt at få fat i dæk.

Det var ikke nogen enkel sag at holde rutebilforretningen i gang. Færre afgang og stadig flere passagerer, som følge af privatbilismens ophør under besættelsen, betød øget slid og belastning af materiellet - og dermed flere reparationer. Reservedele blev stadig vanskeligere at opdrive, og i 1944 havde brødrene fået nok, hvad de ikke var ene om. Næsten samtidig sagde ejerne af De røde Omnibusser, Bagsværd-Charlottenlund ruten og Hvidovre Rutebiler, farvel til deres forretninger. Ny ejer af ruterne Holte-Vedbæk og Holte-Skodsborg blev den unge Emil Edelskov jr. (1916-2001), der før krigen havde været kørselsleder i sin fars firma, Edelskovs Turisttrafik - et af Københavns førende turistbusfirmaer.

*Emil Edelskov
overtager
busdriften*

De lokale busruter i kommunen var naturligt nok orienteret mod Holte, hvorfra der var videre forbindelse med toget til København, og hvor et nyt rådhus sidst i 30'erne var under opførelse. Men spørgsmålet var, hvorledes man kom rundt på kryds og tværs i kommunen uden, at turen gik over Holte. Det gav næring til talrige diskussioner. Før krigen kom flere forslag på bordet. Således støttede sognerådsformand Frederik Clausen en rute Skodsborg-Nærum-Trørød, mens Nærum Grundejerforening ønskede en mere omfattende linie: Vedbæk-Nyvang-Trørød-Gl. Holte-Egebækvej-Nærum-Skodsborg. Under krigen dukkede tillige forslag op om at forbinde Vedbæk med Skodsborg ved kørsel på Strandvejen samt at forstærke kørslen mellem Holte Station og Gl. Holte. Ligeledes var der forslag fremme om at lade kommunen overtage ansvaret for buskørslen. Det skete på baggrund af den sparsomme og ustabile kørsel på ruterne som følge af tidernes ugunst, og som ingen havde indflydelse på. Det fik redaktøren af Søllerød Tidende til lidt ironisk at spørge, om man så kunne forvente at finde kommunen ude på det sorte marked i jagten på dæk og brænde til gasgeneratorerne.

DE BLAA OMNIBUSSE

Emil Edelskov var kun kort tid ejer af rutebilerne, idet han fik frataget koncessionen allerede i 1946 "grundet unational holdning", og han nåede således ikke at sætte sit præg på rutebilforretningen – og dog: Det var Edelskov, der gav sin forretning navnet "De Blaa Omnibusser" efter bussernes farve. Edelskov var fortaler for at forbinde Vedbæk og Skodsborg med kørsel på Strandvejen, hvilket myndighederne ikke var begejstret for, da det ville påføre Strandvejsbussen konkurrence. I hans tid skete yderligere indskrænkninger i driften, idet benzin stadig var en mangelvare efter besættelsens ophør. Således var der i størstedelen af 1945 ikke kørsel om søndagen. Så sent som i begyndelsen af 1946 kørte man stadig med indskrænket drift, og gasgeneratorerne sad stadig på vognene. Udvidelser af rutenettet var heller ikke realistisk, da nyt materiel var umuligt at fremskaffe. Emil Edelskov oprettede i øvrigt eget firma i begyndelsen af 50'erne, hvis navn har været forbundet med turistikørsel af høj kvalitet.

EFTERKRIGSTIDEN

Der var flere, der i 1946 var interesseret i at overtage De Blaa Omnibusser. Det var politiets opgave at godkende ansøgere til at overtage koncessionen, og de frasorterede forskellige emner, f.eks. en ansøger, der godt nok havde orden i økonomien. Han havde blot det imod sig, at han både havde fængselsdomme for voldtægt og blufærdighedskrænkelse. Valget faldt på A. P. Petersen (1893-1973), der sammen med sin svoger Chr. Jensen fra den 6. marts 1946 blev nye ejere af busselskabet. Med i handelen fulgte to vogne, en Ford fra 1937 og en Büssing fra 1939. Købsprisen var 98.000 kr., og heri var inkluderet betaling for overtagelse af kundekreds til turistikørslen.

*Den ny ejer:
A. P. Petersen*

A.P. Petersen stammede fra Strandby i Himmerland. Han havde tidligere haft med rutebildrift at gøre, idet han i en periode var indehaver af ruterne Løgstør-Aars-Hobro og Strandby-Farsø-Års. I 1938 afstod han busforretningen, og året efter købte han Strandby Konditori, som han drev til 1944, hvor han overtog en lille købmandsforretning i Skistrup ved Nibe. Svogeren Chr. Jensen var født i Farsø og påbegyndte en busrute Løgstør-Aars-Hobro. Ruten blev i 1923 overdraget til A. P. Petersen, som han ansattes hos som chauffør. Senere ernærede han sig som vulkanisør i Hadsund. Sidst var han købmand i Hornum. Kompagniskabet mellem de to mænd holdt imidlertid ikke længe. Det ophørte i

I 1946 blev A.P. Petersen (1893-1973) ejer af De Blaa Omnibusser. Det var i en tid, hvor der var mangel på alt – også nye busser. Her er han fotograferet i begyndelsen af 1950'erne på Søvej foran en Ford 1937 overtaget fra Emil Edelskov. (Foto: Maja Christensen)

1948, da Chr. Jensen udtrådte af selskabet. A. P. Petersen havde i øvrigt anskaffet sig ejendommen Gl. Holtegade 30 som bolig og med garage til de to busser.

Situationen for den kollektive trafik i efterkrigstidens Storkøbenhavn var mildest talt kaotisk. Københavns Sporveje var enerådende i Københavns Kommune og på Frederiksberg. Kun undtagelsesvis fortsatte enkelte sporvogns- og buslinier ud i omegnen, og det skete udelukkende i samarbejde med halvoffentlige selskaber som Amagerbanen og NESA. Men ellers var kommunegrænsen til København som et trafikalt jerntæppe. I Københavns Amt blev busruterne drevet af private busselskaber, ofte forankret i lokalområdet. Kunne man ikke sprænge grænserne og lade omegnens busser køre ind til centrum, så kunne man forbedre kørslen internt i amtet, der lå som en ring uden om Københavns Kommune. Det var baggrunden for, at Københavns Amtsråds-

Rutebilplanen 1947

P. V. Jørgensen (1900-1978) blev født i Helsingør som søn af skrædder Vilhelm Jørgensen. Skolegang i Helsingør og i Ans i Østjylland, hvor han blev oplært og ansat inden for landbruget. I 1924 gift med Martha Jensen Greve. Jørgensen flyttede fra Østjylland til Søllerød i 1948, hvor han blev medejer af og chef for De Blaa Omnibusser i Holte. P. V. Jørgensen senior købte i 1963 Havrebjerggaard ved Fredensborg, hvor han kunne pleje sine landmandsinteresser fra ungdommen. (Foto fra ca. 1970: Grethe Greve)

kreds i 1947 lod udarbejde en rutebilplan for amtet med amtsvejsinspektør Svend Valeur Meller i spidsen. Den foreslog for Søllerød Kommunes vedkommende, at der oprettedes en rute fra Lyngby over Frederiksdal til Holte, dernæst fulgte en rute fra Lyngby via Sorgenfri over Virum og ad Skodsborgvej og Attemosevej til Gl. Holte. Herfra kørte bussen ad Øverødvej, Rudersdalvej og Kongevejen til Holte. Langvejsfra kom ruten Glostrup-Ballerup-Farum-Bistrup-Holte-Skodsborg. Endelig blev der foreslået en rute Bistrup-Birkerød-Høsterkøb-Vedbæk og Holte-Vedbæk (som hidtil).

Dernæst efterlyste amtsvejsinspektøren større selskaber. Sagen var nemlig den, at de nuværende ruter var opstået, hvor passagergrundlaget kunne sikre den pågældende vognmand en passende indtægt. Større selskaber ville i givet fald også magte at køre på de ruter, der enten lige hvilede i sig selv økonomisk eller blot gav et mindre underskud ud fra princippet om gyngerne og karrusellerne. Noget konkret kom der ikke ud af forslaget, men planerne gav dog inspiration til enkelte vognmænd, som øjnede en mulighed for egen forretning. I 1948 oprettedes således ruten Lyngby-Sorgenfri-Virum (De brune Omnibusser) af Ove Simonssen med endestation på Parcelvej ved Malmlosevej, altså lige ved kommunegrænsen til Søllerød. Fra Holte station oprettedes ruterne Holte-Bistrup-Birkerød og Holte-Bistrup-Farum. Koncessionsindehaver var Holger Salomon, Helsingør, der i forvejen drev dels Strandvejsbussen mellem Helsingør-Hørsholm og Klampenborg og dels Birkerød Bussen med ruter fra Usserød til Birkerød og videre over Bistrup til Farum samt en lokalrute i Hørsholm. Endelig tog vognmand Hans Thomsen fra Bagsværd i 1948 initiativ til "Omnibus-Ringlinien", der kørte fra Virum Station ad Skodsborgvej og Attemosevej til Gl. Holte, hvorfra kørtes mod Øverød og via Rudersdal til Holte Station. Herfra fortsattes gennem Furesø kvarteret til Virum Station. Med andre ord stort set den rute amtsvejsinspektøren havde foreslået i 1947.

Chr. Jensen ophørte som kompagnon i De Blaa Omnibusser 1. januar 1948 og erstattedes af P. V. Jørgensen (1900-1978) og Th. Therkelsen (1896-1982). Begge ankom de fra Horsenskanten, hvor de havde været beskæftiget ved landbruget og med vognmandskørsel. Therkelsen trådte imidlertid hurtigt ud af De Blaa Omnibusser og etablerede sig som rutebilejer i Måløv med ruten Ballerup-Buresø-Slangerup.

Med P. V. Jørgensen som chef for De Blaa Omnibusser fik Søllerød Kommune en kompetent med- og modspiller, som i de følgende år, hvor større trafikændringer skulle føres ud i livet, viste sig at blive en værdifuld samarbejdspartner.

*Trørød Grund-
ejerforening
klager*

Et tilbagevendende problem for De Blaa Omnibusser var den manglende korrespondance mellem bus og tog i Vedbæk. Så tidligt som i 1946 henvendte Trørød og Omegns Grundejerforening sig til A. P. Petersen, men da man intet hørte, blev kommunen kontaktet og fik udvirket et svar. Det gik ud på, at man kun disponerede over to rutebiler. Derfor kunne ønsker om ændringer og forbedringer af køreplanen ikke imødekommes. Et par år senere indsendte samme grundejerforening atter en klage. Denne gang over forskelsbehandlingen mellem øst- og vestsognet. Man følte, at Holteområdet blev voldsomt tilgodeset på bekostning af østsognet. Busselskabet redegjorde for i sit svar, at trafikintensiteten i retning mod Holte var stor på grund af et betydeligt kørselsbehov, mens det "folketomme" område mellem Gl. Holte, Trørød og Vedbæk kun skaffede få passagerer, og derfor var en busrute her ganske enkel ikke rentabel. Endelig var det af stor betydning for en hurtig og bekvem forbindelse til hovedstaden, at busdriften blev afpasset til damptoget fra Hillerød, der stoppede i Holte og først i 1968 blev afløst af S-togsdrift.

Sommeridyl på Søvej 3 (nu Søengen 19) engang i begyndelsen af 1950'erne. Den ny ejer af De Blaa Omnibusser har overtaget Kaj Sausts tidligere villa, Engbo. Tv. i billedet ses P. V. Jørgensen junior, derpå følger P. V. Jørgensen senior og en ukendt chauffør. Bussen er en Büssing fra lige før krigen.
(Foto: Nina Petersen)

KONKURRENCE FRA OMNIBUS-RINGLINIEN

Konkurrenten

Opførelsen sidst i 1940'erne af Skoleparken i Gl. Holte, det store almennyttige byggeri med omkring 270 lejligheder og senere et antal rækkehuse, gav De Blaa Omnibusser mulighed for udvidelse af driften. Antallet af ture over Gl. Holte blev øget. Derudover oprettede man en ringlinie fra Holte via Øverød og Gl. Holte over Sandbjerg, Gøngehuse og Nyvang til Trørød og herfra retur til Holte. Man fik tillige koncession på strækningen Gl. Holte-Egebækvej-Rundforbivej-Nærum, hvor der var et par daglige afgange, således at man kunne komme til læge og til sygekassen i Nærum og til møder på Nærum Hotel. Men også Hans Thomsens Omnibus-Ringlinie vejrede morgenluft og ansøgte i 1949 om at få tilladelse til at forlænge ruten og køre ad Egebækvej og Mariehøjvej til Skoleparkens torv. Dernæst ønskede Thomsen at køre til Jægerhuset om sommeren samt helt ud til Næsseslottet, der på det tidspunkt var rekreationshjem for borgere i Københavns Kommune. Endelig foreslog Hans Thomsen en rute mellem Virum Station og Ørholm til fordel for de ansatte på fabrikkerne dér. Bortset fra kørslen til Skoleparkens torv godkendte Søllerød Kommune de øvrige ruter. Dog fik omnibuslinien tilladelse til en forkortet rute, som endte ved Buskehøj-Mariehøjbebyggelsen i Gl. Holte.

Hos De Blaa Omnibusser var man betænkelig over konkurrencen. Det var ikke kun strækningen til Virum, der kunne lokke passagerer over til Omnibus-Ringlinien, men også strækningen til Holte, hvor de to busselskabers ruter fulgtes til Øverød. Det fik De Blaa Omnibusser til at henvende sig til kommunen. Man påpegede, at selskabet i modsætning til Hans Thomsens firma jo var ejet af Søllerødborgere, og at man beskæftigede ni personer bosiddende i kommunen. Også Søllerød Kommunes Handelsforening blandede sig i diskussionen og udtrykte bekymring over, at Søllerødborgere ville tage til Virum og handle i stedet for til Holte. Endelig mente man, at Omnibus-Ringlinien ville underminere økonomien hos De Blaa Omnibusser, og dermed ville selskabets service forringes. Sognerådet svarede imidlertid, at hvis udvidelse af Hans Thomsens rute kom på tale, ville man indkalde De Blaa Omnibusser til forhandlinger.

Skoleparkens Torv fik imidlertid ikke i længden lov at ligge uden bustrafik. De Blaa fik allerede i 1950 lov til fra Kohavevej at køre ind og vende, mens Hans Thomsens grønne busser først fra 1953 kørte ind sydfra ad Mariehøjvej.

Ganske som konkurrenten mod syd ønskede også De Blaa Omni-

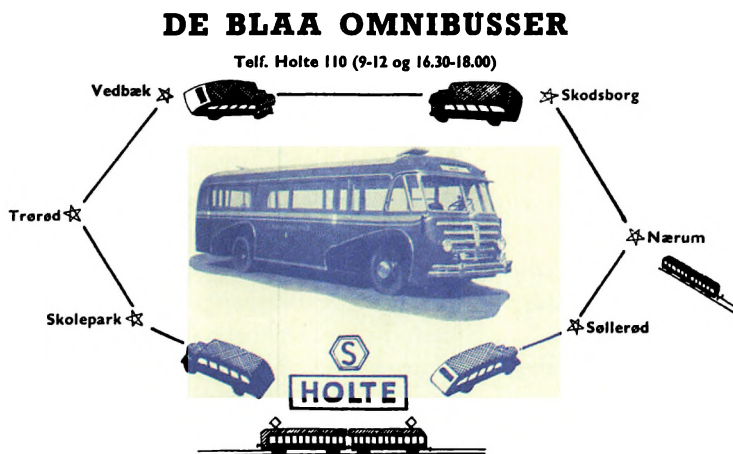
Kamp om territorierne

busser at ekspandere ind på “fremmed territorium”. Således ansøgte man i 1950 om en rute Gl. Holte-Nærum-Brede-Lyngby, hvorved flere borgere ville få en nemmere og hurtigere forbindelse til arbejdspladser i Lyngby. Det satte Lyngby-Taarbæk Kommune sig imod. Man mente, at Nærumbanen kunne opfylde disse ønsker.

BUSLINIERNE FÅR NUMRE

Fra 1951 fik busruterne i Københavns og Frederiksborg Amt numre. De Blaa Omnibussers Holte-Skodsborg linie fik nummeret 193, Holte-Vedbæk blev til linie 194, Gl. Holte-Nærum linie 195 og buslinien Holte-Gl. Holte-Sandbjerg-Trørød-Gl. Holte-Holte 196. Hans Thomsens Omnibus-Ringlinie gennem Søllerød Kommune fik nummeret 191. De øvrige linier, der gennemskar Søllerød Kommune, fik følgende numre: Usserød-Holte-København nr. 184, Hillerød-Holte-København nr. 185, Holte-Bistrup-Birkerød nr. 186, Holte-Bistrup-Farum nr. 187, Klampenborg-Helsingør nr. 188 og Klampenborg-Hørsholm nr. 189.

Lokal buskørsel på Strandvejen var fortsat et tema, og i 1952 fik De Blaa Omnibusser tilladelse til at forbinde endestationerne på linierne 193 og 194 i Skodsborg og Vedbæk med kørsel på Strandvejen. Herefter

DSB udgav også koreplanen “Københavns Nærtrafik”. Her kunne man i 1953 finde dette blikfang med en af De Blaa Omnibussers allernyeste vogne, en Volvo 1950, bygget i Herning hos Ørum-Petersen. Det var sidste skrig, og dyr var den også: 85.000 kr. (“Københavns Nærtrafik”, 1953)

blev linienummeret 193 i begge retninger af den ny ringlinie. Samtidig hermed indførtes omstigningsbilletter til I/S Forenede Rutebilers linie 168 i Skodsborg, så man kunne få rabat på kørsel på strækningen Vedbæk/Nærum-Klampenborg. Endelig havde man også følere ude med henblik på at etablere en rute fra Holte Station ad Rønnebærvej og Vasevej til Bistrup, men forgæves. Farumbussen, linie 187, betjente området i forvejen.

SØLLERØD PARK

*Nye ruter i takt
med bebyggelses-
væksten*

Planerne om opførelse af en parkbebyggelse i Krags Mose i begyndelsen af 1950'erne - det senere Søllerød Park - fik også indflydelse på linienettet. Både De Blaa Omnibusser og Hans Thomsens omnibusser ønskede at betjene den nye bebyggelse. Hans Thomsen havde allerede i 1949 fået tilladelse til at lade Omnibus-Ringlinien køre ad Mothsvej og Vangebovej, mens De Blaa havde kørt gennem Søllerød by ad Søllerødvej. I september 1952 ansøgte P. V. Jørgensen og A. P. Petersen om en ringlinie fra Holte Station ad Søllerødvej, Attemosevej og Vangebovej forbi det fremtidige Søllerød Park og retur til Holte. Kommunen var dog afventende, og i stedet søgte De Blaa Omnibusser i begyndelsen af 1953 om kørsel ad Vangebovej til den planlagte ny station ved den kommende motorvej i Nærum og derfra via Skodsborgvej og Hegnsvej til det gamle Nærum ved hovedgaden. Her fik man Søllerød Kommunes støtte, men Københavns Amt ved amtsvejinspektør Sv. Valeur Mellermente dog, at man var for tidligt fremme, da afkortningen af Nærum-banen til Egevang endnu lå et stykke ud i fremtiden.

I første halvdel af 50'erne blev således det ene forslag efter det andet til ændringer af linienettet lagt på bordet. Fælles for dem alle var, at man bibeholdt den ydre ringlinie, linie 193 Holte-Gl. Holte-Trørød-Vedbæk-Skodsborg-Nærum-Søllerød-Holte med en rundtur en gang i timen i hver retning. Udfordringen var imidlertid, hvorledes man skulle betjene Søllerød-området, hvor man dels kunne køre ad Vangebovej, dels kunne køre gennem Søllerød by. Også betjeningen af Nærum stod på programmet samt den nord-sydgående forbindelse mellem Nærum, Trørød og Gl. Holte.

NÆRUMBANEN AFKORTES TIL EGEVANG

Allerede da motorvejen til Hørsholm blev vedtaget i 1930'erne, blev det besluttet at flytte Nærum Station til Egevangsarealet på vestsiden af

motorvejen. Nu blev motorvejsprojektet først gennemført i 1950'erne, og de trafikproblemer, der opstod i forbindelse med afkortningen af Nærumbanen, gav anledning til en livlig debat i lokalpressen.

På et møde i juli 1954 mellem P. V. Jørgensen, De Blaa Omnibusser, Lars Christensen (C), medlem af Søllerød Kommunes tekniske udvalg og direktør for Nærumbanen, stadsingeniør J. A. C. Rastrup, Kgs. Lyngby, søgte man at finde en løsning på problemet, så borgerne i Nærum by ikke blev ringere stillet end hidtil. De Blaa Omnibusser præsenterede deres forslag til ruteføring og køreplaner. Nærumbanen ønskede forbindelse til og fra hvert tog, altså hvert 20. minut, men De Blaa Omnibusser kunne dog kun tilbyde to forbindelser i timen, nemlig med linie 195 til Skoleparken og linie 193 mod Skodsborg, der hver kørte én gang i timen.

Nærums nye station

Søndag den 3. oktober 1954 tog Nærumbanen den ny endestation, "ødemarksstationen", tæt på det tidligere Egevang trinbræt, i brug. For at komme til den endnu ufærdige station, måtte man forcere den endnu ikke færdigbyggede motorvejs pludder og pladder, og endnu var der ikke kommet nogen løsning på problemet med busbetjeningen af det cen-

I 1954 købtes denne Mercedes. Den blev brugt til turistkørsel, skolekørsel og som ekstravogn og ses her på Hanne Nielsensvej i Øverød, hvor De Blaa Omnibussers nye garage- og værkstedsanlæg blev opført i 1961/62. På bussens rulleskilt står: tlf. Holte 110! Chaufføren hedder Egon Andersen, og året er 1967. (Foto: John Kåre Bjørnson)

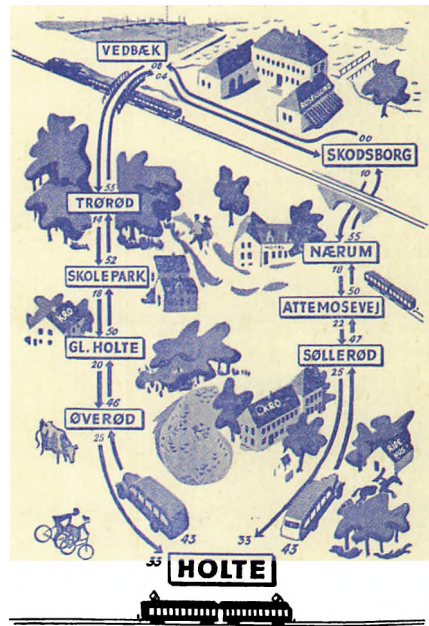
trale Nærum. På Nærum Grundejerforenings møde den 30. september havde man drøftet problemet. Om det var de gamle traditionelle modsætningsforhold mellem kommunens bydele, der stak hovedet frem, er uklart. Men udtalelser om, at trafikken burde trækkes bort fra Holte, og at man i stedet burde forlænge den daværende linie 168 mellem Klampenborg og Skodsborg til Nærum, kunne tyde på det. På den måde kunne Nærumborgerne hurtigt og hyppigt få forbindelse til S-togsnettet i Klampenborg. For dog at råde bod på de kritisable forhold tog De Blaa Omnibusser initiativ til en midlertidig rute en gang i timen fra Nærum gl. skole ad Nærumvej (Nærum Hovedgade) til den ny station og derfra videre over Søllerød til Holte Station.

Rute 195

Den 17. oktober, altså små 14 dage efter at stationen ved Egevang var blevet indviet og banen afkortet, havde De Blaa Omnibusser premiere

DE BLAA OMNIBUSSER

Faste minuttal

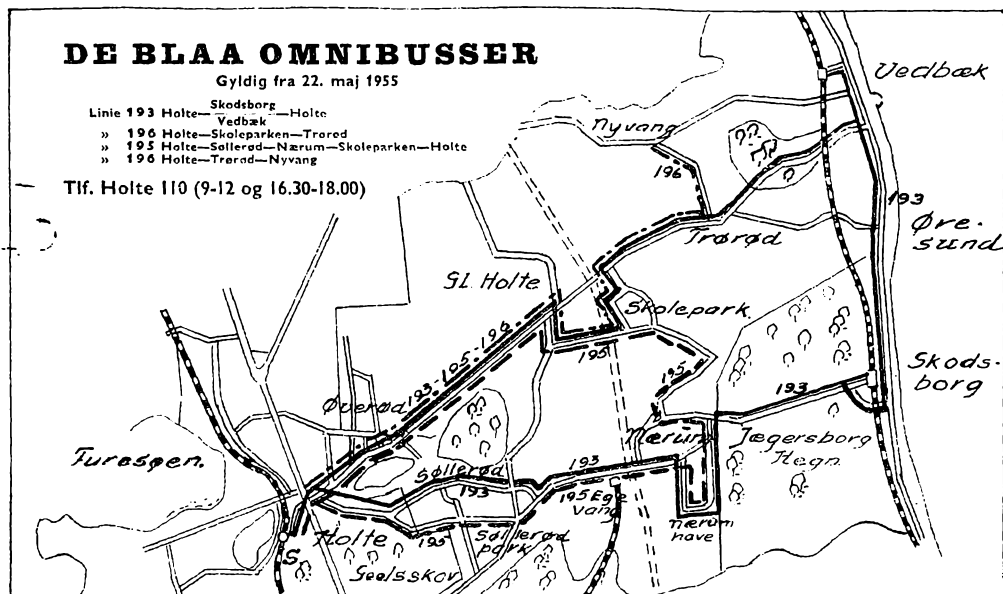
Selskabet påtager sig Intet Ansvar for Forankelser i Driften.

S Ø R E

J. JENSEN & CO.

I 1950'erne blev det mere almindeligt, at Københavnerne drog til skov og strand for at nyde sommeren i Københavns nærmeste omegn, og her var Søllerødegnen et oplagt udflugtsmål. Derfor blev denne reklame indrykket i DSB's Danmarks Rejseforbindelser, der viser linie 193's rute og de faste minuttal. Hvorfor villa Rosenlund på Strandvejen er brugt som centralt motiv mellem Skodsborg og Vedbæk vides ikke. Det kan næppe skyldes, at Rosenlund i en årrække var ejet af den efter befrielsen ildsete trafikminister under besættelsen, Gunnar Larsen. (Fra "Danmarks Rejseforbindelser", 1954)

på den ny linie 195, og samtidig bortfaldt den midlertidige rute til Holte. Linie 195 kørte fra Holte Station ad Vangebovej og fra Skodsborgvej kørte man ad Nærumgårdsvej og Fruerlund og videre ad Hegnsvej til Nærum gl. Skole og ad Nærumvej (Nærum Hovedgade) til Hartmanns Plads. Herfra fortsattes ad Rundforbivej, Egebækvej og Mariehøjvej til Skoleparken.

Rutekortet i køreplanen fra 1955 viser et forenklet linienet med en indre og en ydre ringlinie samt kørsel fra Holte via Trørød til Nyvang. (Historisk Arkiv for Rudersdal Kommune)

Linie 193, der kørte over Søllerød by, fulgtes med linie 195 til den gamle skole i Nærum, men drejede herfra af og fortsatte ad den gamle vej gennem skoven til Skodsborg – Den nuværende Skodsborgvej endte blindt ved Jægersborg Hegn. Den nye vej gennem skoven blev anlagt i 1954-55. For at mildne trafikproblemerne gav De Blaa Omnibusser i en overgangsperiode Nærumborgere med abonnementskort mulighed for valgfrit at rejse over Holte eller Skodsborg til København, da kort og billetter hos DSB var gyldige til både Skodsborg og Holte. Dernæst oprettede man en særlig rute fra Hegnsvej til Skodsborg station. Den blev dog inddraget i sommeren 1955 på grund af for få passagerer.

Nærumbanen og busdriften

Nærumbanen beklagede sig fortsat over, at der ikke var forbindelse til og fra hvert tog, ligesom man foreslog en halvering af taksten på 40 øre for turen mellem det centrale Nærum og stationen. På et møde i januar 1955 blev problemet diskuteret af de implicerede parter. Til stede var Hans Nielsen, Nærum Grundejerforening, P. V. Jørgensen, De Blaa Omnibusser og fra Søllerød Kommunes tekniske udvalg Lars Christensen. Lyngby-Nærum Jernbane var talstærkt repræsenteret af generalmajor P. Ramm, formand for ejerne af jernbanen, borgmester Paul Fenneberg, Lyngby-Taarbæk kommune og formand for jernbanens driftsselskab. Dernæst deltog fra banen direktør, stadsingeniør J. A. C. Rastrup og trafikinspektør Hans Grundsøe. Det kom frem under mødet, at en ny krydsningsstation i Fuglevad var under anlæg, og det ville give toget i Nærum et ganske kort ophold, hvilket ville være ideelt for etableringen af en decideret bybus med kort overgang mellem bus og tog til følge. Én vogn ville således kunne klare kørslen ved at køre i pendulfart mellem stationen og Nærum by. Et forslag fra Lars Christensen, om at lade den kommende motorvejsbus fortsætte som Nærum Bybus, vandt dog ikke tilslutning. Udfaldet af mødet blev, at Nærumbanen søgte koncession på en bybuslinie fra Nærum Station til Hartmanns Plads/Nærum Hovedgade. I maj 1955 kunne jernbanen så påbegynde driften af bybussen, der fik linienummeret 181.

OMNIBUS-RINGLINIEN OVERTAGES

I 1954 havde A. P. Petersen fået godkendt, at både P. V. Jørgensen og dennes ældste søn, Børge Jørgensen (1926-1975), blev medindehavere af koncessionerne, og året efter solgte han sin andel af busselskabet til Børge Jørgensen, og dermed var familien Jørgensen enejeere af busselskabet. A. P. Petersen solgte i 1955 sin ejendom i Gl. Holte og flyttede til Jylland, hvor han oprettede en minkfarm.

Fam. Jørgensen bliver enejeere

Siden 1949 havde der været kamp om passagererne mellem De Blaa Omnibusser og Hans Thomsens Omnibus-Ringlinie, hvor især konkurrencen om betjeningen af de nye store boligområder i Gl. Holte og Søllerød var skarp. I 1954 søgte Thomsen koncession på en ny rute, linie 192, mellem Holte, Søllerød Park og Virum. Han oplyste, at der endnu ikke var taget stilling til, om hele strækningen skulle befares eller kun Holte-Søllerød Park eller Virum-Søllerød Park. Om ruten nogensinde kom i gang er tvivlsomt, og i 1956 blev Hans Thomsen nødt til selv hver dag at gribe rattet, da økonomien var helt i bund. De Blaa Omnibusser tilbød at overtage virksomheden og fik hertil tilladelse af

Omnibus-Ringlinien, linie 191, blev i 1956 overtaget af De Blaa Omnibusser, og der fulgte nogle vogne med i handelen, heriblandt denne højrestyrede Morris 1950. Foto optaget på busparkeringspladsen på Parcelvej i Virum i slutningen af 1950'erne. I busen står P. V. Jørgensens søn, Verner G. Jørgensen. (Foto: Grethe Greve)

*“De grønne”
bliver blå*

myndighederne. Den 2. juni 1956 overtog “De Blaa” den grønne omnibuslinie. Med i handelen med vognmand Hans Thomsen fulgte fem busser, hvoraf to var Ford Thames bybusser fra 1953 samt en højrestyret Morris fra 1950. Derudover overtog man to ældre busser fra før krigen. Desuden omfattede handelen tillige pengetasker, billetkasser, kontorartikler samt et komplet værksted på Parcelvej 102. Hele herligheden kostede kr. 150.000.

NYT LINIENET

Med overtagelsen af Omnibus-Ringlinien (linie 191) i 1956 var al lokal buskørsel kommet ind under ét ejerskab, og man kunne nu tilrettelægge et mere hensigtsmæssigt linienet. Ændringerne trådte i kraft i september 1956:

I 1950'erne og i 1960'erne dominerede Mercedes busserne De Blaa Omnibussers vognpark. Her ses de samlet på Holte Stationsplads omkring 1955. Efter den tids forhold var det store vogne, 2,40 m brede og med et akseltryk på 5.850 kg. Det fik Søllerød Kommune til at anmode om, at man befærede smallere veje med den yderste agtpågivenhed og på eget ansvar. Tv. er det chefen P. V. Jørgensen, der inspicerer den forreste bus. (Reklamefoto fra midten af 1950'erne, Historisk Arkiv for Rudersdal Kommune)

191: (ringlinie): Holte Station-Skoleparken-Trørød-Nærum-Søllerød Park-Virum-Furesøkvarteret-Holte Station.

192: Holte Station-Furesøkvarteret-Virum-Søllerød Park-Søllerød-Holte Station (ringlinie) samt Holte Station-Rudersdal-Paradiskvarteret-Rudersdal-Holte Station.

193: (ringlinie): Holte Station-Søllerød-Nærum-Skodsborg-Vedbæk-Trørød-Gl. Holte-Holte Station.

196: Holte Station-Søllerød Park-Holte Station + Holte Station-Trørød-Nyvang.

Rudersdalsvej en vinterdag i sidste halvdel af 1950'erne. En linie 192 og firmaets turistbus er i det glatte føre stødt sammen, og linie 192 er havnet inde i en have.
(Foto: Nina Petersen)

Ruteomlægninger

Linie 191 var en kombination af den gamle linie 191 og linie 195. Det betød, at kørslen ad Attemosevej og via Rudersdal ophørte. Linie 192 var stort set identisk med den tidligere linie 191's kørsel gennem Furesø kvarteret med udvidet kørsel i Paradiskvarteret og som noget nyt med en forbindelse mellem Holte og Virum over Søllerød. Linie 193 fortsatte uændret, mens linie 196 overtog betjeningen af Søllerød Park efter linie 195, der blev nedlagt. Ligeledes ophørte kørslen på linie 196's strækning over Sandbjerg og Gøngehuse. Linie 196 kørte nu forbi Gl. Holte Skole, mens linierne 191 og 193 førtes ad Egebækvej og Malmbergsvej til Skoleparken. Allerede i 1957/58 blev linie 196 nedlagt mellem Holte og Søllerød Park og erstattet af en ny linie 195, der kørte i en ensrettet ring fra Holte Station over Søllerød by til Søllerød Park og retur til Holte ad Vangebovej.

Linie 191 kørte én gang i timen i hver retning med to vogne, linie 192 kørte to gange i timen mellem Holte og Paradiskvarteret og én gang i timen på de øvrige strækninger med i alt to vogne. Linie 193 havde timedrift i begge retninger med to vogne og endelig havde linie 196 (195) timedrift med én vogn. Hertil kom en del ekstra- og dubleringskørsel.

Det lykkedes desuden at udarbejde en køreplan med gode omstigningsmuligheder mellem de forskellige linier, ofte således at busserne på bestemte steder ventede på hinanden. Ak ja, det var dengang!

I perioden 1958-1963 blev de fire lokale busruter flere gange ændret og tilpasset nye trafikmønstre og boligområders krav om busdækning. Den væsentligste omlægning var, at linie 193 førtes gennem Nyvangkvarteret nord for Trørød. Men grundlæggende forblev alle de basale strækninger betjent af De Blaa Omnibusser. Hen imod midten af 1960'erne sporede de første tegn på presset fra den øgede bilisme og danskernes større velstand i form af indskrænkninger i busdriften om aftenen og lørdag-søndag.

NY GARAGE

Busparkering på Søvej

Først i 1930'erne opførte Kaj Frederik Saust en villa på Søvej nr. 3 (i dag Søengen 19) i Holte, kaldet Engbo, ved siden af en offentlig parkeringsplads tæt på Søllerød Sø. Her stod de 3-4 vogne, man disponerede over. Da A. P. Petersen i 1946 overtog De Blaa Omnibusser, erhvervede han sig en ejendom i Gl. Holte, Gl. Holtegade 30, hvor busserne delvis kunne stå i garage. I 1948, hvor P. V. Jørgensen blev medejer af busselskabet og overtog villaen på Søvej 3, flyttede nogle af vognene tilbage til parkeringspladsen på Søvej. Efter A.P. Petersen havde

1961/62 lod De Blaa Omnibusser opføre et garage- og værkstedenlæg på Hanne Niensensvej 13-17 (i dag Skovlytoften 36) i erhvervsområdet i Øverød til afløsning af de snævre forhold på Søvej. Foto fra 1989, anlægget blev i 1994 udvidet. (Foto: Michael Sinding)

Denne Mercedes er vel nok den mest fotograferede af De Blaa Omnibusser. Vognen blev bygget i 1956 i Herning og indsat på linie 196 Holte-Trørød-Nyvang. Vognen var i drift i små 20 år, og efter at have været hensat i en lade i en årrække er den nu overdraget til Sporvejsmuseet Skjoldenæsholm. Foto fra slutningen af 1960'erne. (Historisk Arkiv for Rudersdal Kommune)

afhændet sin del af De Blaa Omnibusser og sin ejendom i Gl. Holte, blev alle busserne placeret på Søvej i 1955. Samme år ansøgte busselskabet om tilladelse til at opføre et garageanlæg ned mod søbredden. Det fik man dog ikke lov til. Selv om der ved overtagelsen af Omnibus-Ringlinien i 1956 fulgte en parkeringsplads og et lille træhus med på Parcelvej 102 i Virum, var det ikke hensigtsmæssigt, at vognene skulle køre ud fra to forskellige steder. Et nyt erhvervsområde på Skovlygrunden i Øverød blev udviklet i begyndelsen af 1960'erne, og her købte P. V. Jørgensen et større grundstykke i 1961, og i 1962 stod en værksteds- og kontorbygning færdig på adressen Hanne Nielsensvej 13-17 (senere Skovlytoften 36).

*Til Skovlytoften
1961-62*

ØKONOMIEN STRAMMER TIL

Flere og flere privatbiler på vejene og ændrede fritidsvaner, hvor fjernsynet holdt folk hjemme om aftenen, medførte et fald passagertallet. Sidst i 1960'erne havde stort set alle de privatdrevne busselskaber i Københavns omegn problemer med økonomien. Indskrænkninger i driften i de passagersvage perioder, især om aftenen og om søndagen, var i begyndelsen instrumentet til at klare de økonomiske skær. Men i længden var dette ikke holdbart. Man måtte søge de respektive kommuner om driftsstøtte.

Holte station midt i 1960'erne. Her ses et blandet udvalg af Mercedes busser. Forrest tv. den ene af to vogne fremstillet hos Brd. Carlsen i Humlebæk i 1957. Derpå følger Mercedes 1961 ligeledes fra Humlebæk. Til højre ses en Mercedes, model 1958, fra Ørum- Petersen i Herning. (Historisk Arkiv for Rudersdal Kommune)

Indskrænkninger

Selv om De Blaa Omnibusser omkring 1970 måtte gennemføre en række indskrænkninger i driften, var der dog også plads til at oprette en ny rute, da det endelig i oktober 1970 lykkedes at få tilladelse til at oprette en rute fra Gl. Holte via Skoleparken, Rundforbi, Nærum og Brede til Lyngby, som man første gang havde søgt om i 1950. Bussen

I 1967 begyndte en længere periode med Scania-Vabis/Scania busser bygget af J. Ørum-Petersen i Herning. Her ses den første ved Virum station i slutningen af 1960'erne. Ved bussen står John Berggren, driftsleder og svigersøn til P. V. Jørgensen. (Foto: John Kåre Bjørnson)

fik linienummeret 194 og kørte kun hverdage i dagtimerne og lørdage indtil kl. 15. Lyngbys ubestridte stilling som indkøbscenter, og som indehaver af mange arbejdspladser, kunne ikke anfægtes.

Overskuddet på rutekørslen var imidlertid næsten ikke til at få øje på. Det var selskabets indtægter fra kørslen med skoleelever og turistkørslen, der gjorde, at man kunne få regnskabet til at hænge sammen og oven i købet i visse år med ganske pæne tal. Men at betjene villakvarterer med biler i hver carport gav i længden ingen mening. Rute 191/192 blev således i 1972 omdannet til en ringlinie med indskrænket køretid i aftentimerne og om søndagen. Selv om man således også sparede på lønudgifterne, overvejede P. V. Jørgensen allerede i 1973 at nedlægge aftenkørslen på linie 191/192. Det betød dog, at kommunen kom på banen, og Søllerød Kommunalbestyrelse vedtog i september 1973 en tillægsbevilling på kr. 60.000 til opretholdelse af busdriften. Senere vedtoges en plan, efter hvilken De Blaa Omnibusser modtog 70 kr., senere hævet til 80 kr. pr. kørt time med fradrag af billetindtægter. Men allerede i juli 1974 var den gal igen. Regnskabet viste et underskud på 172.000 kr. for

*Kommunen
træder til*

første halvdel af året, og P.V. Jørgensen måtte atter bede om kommunal støtte. Han foreslog, at kommunen ydede tilskud for hver kørt time på 80 kr., mod at busselskabet afleverede indtægterne. Støtten kom, og fra 1. oktober var det det nystiftede Hovedstadsområdets Trafikselskab, der udbetalte pengene.

NY TRAFIKPLAN

*Anders Nyvigs
trafikplan 1973*

I 1973 henvendte Søllerød Kommune sig til konsulentfirmaet Anders Nyvig A/S med henblik på at få udarbejdet en ny trafikplan for kommunen. Man var tydeligvis inspireret af Lyngby-Taarbæk kommune, der havde været igennem samme proces, men baggrunden var også problemerne med at få økonomien til at hænge sammen i forbindelse med det nuværende linienet i kommunen. Dernæst var der hensynet til forbindelserne til og fra Kystbanen, der i 1973 havde fået halvtimesdrift. Endelig ville en sådan plan kunne bruges som oplæg i forbindelse med dannelsen af et storkøbenhavnsk trafikselskab, som skimtedes i horisonten.

Den 12. februar 1974 blev forslaget offentliggjort i Søllerød Nyt. Borgerne blev opfordret til at kommentere det og komme med kritik og alternative forslag. Det benyttede 675 personer sig af. Kort fortalt gik forslaget ud på at oprette følgende linier:

Den allersidste Mercedes blev indkøbt i 1966. Her er den fotograferet ved Attemosevej i 1966. Den og "søstervognen" blev allerede året efter givet i bytte for de første Scania-Vabis busser. Den var lakeret i en lys blå nuance, som også flere af de ældre busser blev oplakeret i. (Foto: John Kåre Bjørnson)

- A. Holte-Gl. Holte-Trørød-Vedbæk
- B. Holte-Søllerød Park-Nærum-Skodsborg
- C. Gl. Holte (Bakkefaldet)-Gl. Holtegaard-Egebækvej-Rundforbiskolen-Nærum-Teknikerbyen-Virum
- D. Lyngby-Teknikerbyen-Nærum Station-Rundforbiskolen-Trørød Torv og i sløjfe ad Krogholmsgaardsvej til Nyvang og herfra ad Langhaven-Trørødvej til Trørød Torv og retur mod Lyngby
- E. Holte-Øverød-Paradiskvarteret-Øverød-Holte
- F. Holte-Vejlesøvej-Parcelvej-Dronninggaards allé-Holte

Som noget nyt opererede man nu med kvartersdrift, halvtimes drift og timedrift. Derved ville man kunne udarbejde køreplaner, som passede til S-toget, Nærumbanen og Kystbanens halvtimes drift. I store træk havde linie A og B kvartersdrift i dagtimerne. C og E havde timedrift alle dage, mens D og F kun kørte på hverdage med timedrift.

En Mercedes 1962 foran Holte Station i begyndelsen af 1960'erne. Den var bygget på de tyske busfabrikker i Mannheim. Bussen var indrettet til eenmandsbetjening med indstigning foran. Som noget nyt var motoren anbragt bagest i bussen. (Foto: John Kåre Bjørnson)

Forslaget indebar nedlæggelse af kørslen på Strandvejen mellem Skodsborg og Vedbæk ligesom Søllerød by mistede sin busbetjening til fordel for kørsel ad Vangebovej forbi Søllerød Park. Heller ikke Rønnebærvej og Rudersdal gik ram forbi. Det vakte protester! Der blev også protesteret over, at Skoleparken ikke fik direkte busforbindelse, og at der ikke var forbindelse til og fra Holte ad Egebækvej. På baggrund af de forskellige indlæg udarbejdedes en ny plan. Den blev måneden efter offentliggjort i Søllerød Nyt:

- A. Linie 193 Holte-Nærum-Skodsborg-Vedbæk-Trørød-Skoleparken-Holte fortsætter som hidtil via Søllerød by og ad Strandvejen mellem Skodsborg og Vedbæk samt via Skoleparken og Egebækvej
- B. Holte-Gl. Holtegaard-ad Egebækvej til Rundforbiskolen
- C. Holte-ad Vangebovej-Søllerød Park-Nærum-Rundforbi-Trørød-Frydenlund
- D. Gl. Holte Nord-Rundforbi-Nærum-Brede-Lyngby
- E. Holte-Rudersdal-Paradiskvarteret-Borgm. Schneidersvej-Øverød-Rudersdal-Holte-Vejlesøvej-Holte

Chauffør Elkjær Andersen fotograferet en dag i februar 1969 foran en helt ny Scania bygget i Herning hos J. Ørum-Petersen.
(Foto: John Kåre Bjørnson)

I dagtimerne på hverdage skulle A, B og C køres hver halve time, mens D og E fik timedrift. Planerne blev dog ikke realiseret i første omgang, og først i 1977 gennemførte Hovedstadsområdets Trafikskab en revideret plan for områdets buskørslen, der på væsentlige punkter adskilte sig fra Anders Nyvigs forslag.

HOVEDSTADSOMRÅDETS TRAFIKSELSKAB

I 1973 vedtog Folketinget loven om hovedstadsområdets kollektive personbefordring (lov nr. 303 af 13. juni 1973). Allerede i 1930'erne havde den første samfærdselskommission fremlagt et forslag til, hvorledes trafikken i København og omegn skulle organiseres. Men siden havde den ene kommission afløst den anden, uden at det førte til en samlet organisering af den kollektive trafik.

Loven af 1973 foreskrev dannelsen af et stort offentligt ejet busselskab omfattende Roskilde, Frederiksborg og Københavns amter samt Københavns og Frederiksberg kommuner. Busdriften i Hovedstadsområdet havde hidtil været organiseret dels med en række offentligt ejede selskaber og dels med en række private. De fleste kommuner havde ty-

Kontrakten med HT i 1975 krævede indsættelse af ensartet materiel i hele hovedstadsområdet. I Herning konstruerede J. Ørum-Petersen derfor en Scania bybus, som De Blaa Omnibusser i årene 1976-80 anskaffede seks eksemplarer af. Takket være et dygtigt værkstedspersonale blev busserne holdt i gang trods deres ringe driftssikkerhed. Foto optaget af forfatteren omkring 1980. (Historisk Arkiv for Rudersdal Kommune).

Trafikrådet

pisk deres "eget" busselskab til at varetage lokalkørslen, således som De Blaa Omnibusser i Søllerød Kommune, Birkerød Bus. Co. i Birkerød og Nærumbanens Sølvbusser og Svend Bojesens Hjortekær Trafik i Lyngby-Tårnbæk Kommune. Loven foreskrev også dannelsen af et Trafikråd, hvis opgaver var at fremme koordinering af linieføring, trafikbetjening og takster. Formand for rådet blev professor, dr. polit. Erling Olsen, senere minister i socialdemokratiske regeringer og formand for Folketinget. Medlemmer var både embedsmænd og politikere fra hovedstadsområdet.

Det nye offentligt ejede busselskab skulle påbegynde driften senest 1. oktober 1974. Dette busselskab skulle omfatte alle trafikselskaber fra privatbanernes og DSBs busser til kommunalt ejede busselskaber med Købehavns Sporveje som det ubetinget største. Det drejede sig i alt om ca. 1.000 busser. Dertil kom de private selskabers omkring 250 vogne. Erling Olsen foreslog, at det ny busselskab skulle indgå entreprenørkontrakter med de busvognmænd, der ønskede at fortsætte, mod at de afleverede deres koncessioner. De private busselskaber kunne således fortsætte og tilmed sikres økonomisk. Efter en række hårde forhandlinger mellem de private busselskaber og Trafikrådet blev man enige om, at de private selskaber skulle aflevere deres billetindtægter til Hovedstadsområdet's Trafikselskab, mens de til gengæld ville få betaling for den kørsel, de udførte efter nærmere regler. Til dette føjede Erling Olsen nogle betragtninger over, hvor nyttigt det ville være at kunne sammenligne

Buskaos på Trørød Torv 1989. Herfra kørte bus til Lyngby, Skodsborg, Vedbæk og Holte. 15 gange i timen passeredes torvet af enten linie 193, linie 194 eller linie 195. Busserne er alle Volvo og bygget i Belgien hos Van Hool. (Foto: Michael Sinding)

omkostningerne hos de private vognmænd med Hovedstadsområdets Trafikselskabs. Med ganske få undtagelser underskrev de private bus-selskaber kontrakten, der løb fem år, hvorefter genforhandling kunne finde sted. For fremtiden var det HT, der stod for kontakten med kom-munerne, ruteplanlægning, køreplaner og takster, ja selv indkøb af nye busser blev der udarbejdet retningslinier for.

Den 1. april 1975 påbegyndte de private rutebilejere kørslen, heri-blandt De Blaa Omnibusser, under de nye vilkår. Forinden – i oktober 1974 – havde DSB's busser og Nærumbanens Sølvbusser fået HT-mær-ke placeret på fronten, mens Birkerød Bus Co. og Strandvejsbusserne forblev på private hænder.

STREJKER

I bestræbelserne på at organisere det ny kollektive trafikselskab i og om-kring København havde man glemt at få styr på en ting: Chaufførernes løn. Den 20. april 1975, hvor det fælles takstsystem for busser og privat-baner trådte i kraft, nedlagde en del af HT's chauffører arbejdet og for-anstaltede blokade af bl.a. De Blaa Omnibussers garageanlæg. To for-skellige lønaftaler inden for samme selskab gik simpelthen ikke! Først efter en uges forløb kom busserne i gang igen. Da havde chaufførerne hos HT fået deres krav opfyldt. Men der lå stadig en tikkende bombe og ventede på at detonere. De privatansatte chaufførers løn var ikke ændret. En forskel på 30 % på lønnen hos de højest lønnede chauffører hos HT – det tidligere personale hos Københavns Sporveje – og hos de privatansatte chauffører måtte nødvendigvis føre til konflikt. Den 2. juni 1975 begyndte en arbejdsnedlæggelse blandt chaufførerne i de privatejede selskaber. Den medførte tillige blokade af HTs busanlæg, således at hele hovedstadsområdet blev lammet. Først efter en tre uger lang strejke lykkedes det at få en ny lønaftale på plads, og det fik atter hjulene til at snurre.

På trods af de indledende begyndervanskeligheder var Hovedstads-området Trafikselskab til stor gavn for den kollektive trafik, som havde fået et kolossalt løft. Men sammenblandingen af private og offentligt ejede busselskaber i HT førte til stadige politiske diskussioner for og imod det offentliges engagement i den kollektive transport. Også fag-foreningsproblemer skabte uro og førte til en storstrejke i 1984, der i ugevis lammede den kollektive trafik i hele hovedstadsområdet.

Lokalt blev de De Blaa Omnibusser ramt af en ugelang strejke i 1981. I 1978 var der sket et chefskifte, idet P. V. Jørgensen afgik ved døden.

“Lavtgulvsbusser” blev ligesom den gule farve et krav, hvis man ville køre for HT. Her ses Volvo 1994, én ud af 13, bygget hos Aabenraa Karosserifabrik. Foran bussen står chauffør Aage Petersen, P. V. Jørgensens svigersøn. (Foto: Michael Sinding)

P. V. Jørgensen junior overtager forretningen 1978

Han efterfulgtes på posten som direktør af sin yngste søn, P. V. Jørgensen jun. (f. 1949). Da ejerkredsen ønskede at erstatte den hidtidige driftsleder, Svend Mandal, der havde stået for den daglige ledelse gennem flere år, med en anden, nedlagde chaufførerne arbejdet. Det betød, at der ingen lokalbusser kørte i Søllerød Kommune i perioden 10.-17. juli. Det fik kommunen til at kontakte HT med et ønske om, at man indsatte busser på de strejkeramte ruter. Det vakte dog ikke begejstring hos HT, hvor man gav udtryk for, at det meget nemt kunne ende med, at konflikten bredte sig i form af sympati-arbejdsnedlæggelser. Først fem dage efter at arbejdsnedlæggelsen var begyndt, indsatte HT sine gule busser og kørte efter en nødplan på linie 193. Strejken ebbede ud efter, at Mandal var blevet lovet et andet job som leder af firmaets turist- og skolebuskørsel.

*Nye omlægnin-
ger 1977*

Det var naturligvis en stor opgave for HT's trafikplanlæggere at arbejde sig gennem hele hovedstadsområdet, og først i begyndelsen af 1977 offentliggjorde HT en ny trafikplan for "Det grønne Område" omfattende Lyngby-Taarbæk og Søllerød Kommune. Hvorvidt man havde skævet til de udkast, Anders Nyvig A/S havde udarbejdet for Søllerød Kommune i 1973-74 er usikkert; men for De Blaa Omnibussers vedkommende skete følgende: Linie 192 blev nedlagt og kørslen i Paradiskvarteret via Rudersdal overtaget af linie 191, hvis rute blev forlænget til Lyngby Station. HT's egne linier, 170 og 171, kom til at betjene Furesø kvarteret. Ringlinien 193 Holte-Vedbæk-Skodsborg-Holte fik to linienumre, 193, for kørslen med uret, og 195, for kørslen mod uret, og kom i Gl. Holte til at køre ad Øverødvej forbi Gl. Holte Skole. Endelig måtte man sige farvel til linie 194 (Gl. Holte-Nærum-Brede-Lyngby), der blev overtaget af de grønne Hjortekærbusser ved Einar og Svend Bojesen. Regnskabet skulle gå op, således at den forøgede kørsel på linie 191 modsvarede af, at man mistede kørslen på linie 194. Der var 20 minutters drift i dagtimerne på linierne 193/195, men timedrift aftener og søn- og helligdage. Linie 191 kørte én gang i timen, dog med forstærkning i myldretiden.

Eneste betydningsfulde ændring af disse rutemønstre skete i april 1986, hvor myldretidskørslen på linie 191 mellem Trørød og Holte resulterede i en ny linie 192, der fra Gl. Holtegård førtes til Gl. Holte nord ad Gl. Holtegade. Herfra fortsattes forbi Trørøds skolen, Skoleparken og Lions Park til Gl. Holtegaard og herfra videre til Holte som linie 191.

*S-togskøreplanen
1989*

I forbindelse med en helt ny S-togs-køreplan blev der på ny gennemført større ændringer i maj 1989: Linie 191 blev nedlagt i Søllerød Kommune og gled ud af hænderne på De Blaa Omnibusser. Den erstattedes af en ny linie 192, der fra Holte Station førtes direkte op i Paradiskvarteret fra Øverød. Desuden fik man tildelt kørslen på en ny linie 194, en kombination af linie 185 og linie 191. Linie 194 udgik fra Lyngby Station og førtes ad Kongevejen, Bredevej og Skodsborgvej til Søllerød Park, hvorfra fortsattes til Nærum og Rundforbihallen. Herfra kørtes i en sløjfe ad Egebækvej, Malmbergsvej til Skoleparken og derfra ad Langhaven til Nyvang og ad Krogholmsgårdsvej til Trørød Torv, hvorfra bussen returnerede ad Rundforbivej mod Nærum. Linierne 193/195 blev fra Strandvejen ført op til Trørød Torv ad henholdsvis Frydenlundvej og Trørødvej, og ruterne blev omlagt, så man på Egebækvej kunne betjene Lions Park.

LICITATION

Der er næsten 60 år mellem de to "logoer". Ovenfor ses bomærket fra omkring 1950. Det var typisk for tiden og anvendtes i forskellige varianter af diverse busselskaber. Hos De Blaa Omnibusser blev det brugt på køreplaner og som emblem på chaufførens kasketter.

DE BLAA
OMNIBUSSER

Det ny bomærke fra 2008 er tegnet af Birgitte Greve. Det er mere i tidens stil og pryder i dag busserne.

*Hovedstadsrådet
nedlægges*

Siden oprettelsen af Hovedstadsrådet havde det politiske klima ændret sig. Danmark havde fået en konservativ statsminister, Poul Schlüter, og ordet udlicitering blev hørt hyppigere og hyppigere i den politiske debat. Også Hovedstadsrådets Trafikselskab blev nævnt i den forbindelse. Selskabets økonomi var dårlig, og det havde vist sig, at de private busselskaber havde et lavere omkostningsniveau. I England og Sverige havde man erfaringer med den såkaldte deregulering af busdriften, der medførte opsplitning af offentligt ejede busselskaber og øget privatdrevet buskørsel med lavere omkostninger til følge.

I 1989 vedtog det borgerlige flertal i Folketinget at nedlægge Hovedstadsrådet. Det betød, at det var nødvendigt at ændre lovgivningen om Hovedstadsrådets Trafikselskab. Her benyttede man lejligheden til at indføje nye regler for privatisering. 45 % af kørslen skulle udbydes i licitation. Senere ophævedes denne andel, og alle linier skulle i licitation. Ved den første licitation i 1990 mistede alle private busselskaber syd for København deres kørsel, som gik over til det svenskejede Linjebuss. Også andre aktører var nye, nemlig DSV-bus, der imidlertid hurtigt fik nok af det, UNIBUS, som var et lille turistbusselskab samt City-trafik, der ejedes af en række af de hidtidige entreprenører, bl.a. De Blaa Omnibusser.

Resultatet for De Blaa Omnibusser blev imidlertid, at man genvandt kørslen på linierne 192, 193, 194 og 195, men kun for en 4 års periode. Et krav i de nye aftaler var, at nye vogne skulle anskaffes i den HT-gule farve. Tilladt var det dog at anbringe selskabets navn i tagkanten. At de blå busser blev gule, var en nyhed, som både TV og hovedstadspressen undrende tog under behandling.

Den næste licitationsrunde fandt sted i 1994, der blev skæbneåret for de resterende oprindelige private busselskaber, som mistede al deres kørsel – med to undtagelser: De Blaa Omnibusser og De Hvide Busser i Hørsholm. Det betød bl.a. et farvel til Birkerød Bus Co., der havde drevet Farumbussen mellem Holte og Farum, og nu blev overtaget af det svenskejede Linjebuss. Derimod oplevede de nye aktører medvind, og både Linjebuss og det mindre Unibus ekspanderede. Fremgang havde også De Blaa Omnibusser. Man bevarede "herredømmet" over sine fire primære buslinier i Søllerød Kommune, linierne 192, 193, 194 og 195; men derudover overtog man pr. 1. april 1994 fra HT-Busdivisionen A/S linie 161 (Lyngby-Gladsaxe-Avedøre Holme), linie 170 (Lyngby-Virum-Holte) samt linie 191 (Hellerup Station-Lyngby Station-Sorgen-

I 2004 indsattes 19 Volvobusser på de ruter i "Det grønne Område", man havde genvundet ved licitationen i 2003. En af de første, bygget i Aabenraa, ses her på Vedbæk Stationsvej i 2005. (Foto: Michael Sinding)

*1994, et skæbne-
år for de private
busselskaber*

fri Station). Atter løb licitationen kun 4 år, hvilket kunne forekomme urimeligt set i lyset af de store investeringer i nyt materiel, der skulle foretages. Allerede omkring 1990 var der tanker fremme om at gøre busserne mere publikumsvenlige. Det var især handicappede og gangbesværede, man havde i fokus. Samtidig hermed dukkede bustyper op fra det sydlige udland, såkaldte lavtgulvsbusser, der kunne tilbyde en lav ind- og udstigningshøjde, og som oven i købet kunne "knæle" og komme ekstra langt ned til fortovs-kanten. Trafikministeriets handicap-pulje gav tilskud efter nærmere regler og efter ansøgning til anskaffelse af de noget dyrere busser. Allerede i november 1993 kunne De Blaa Omnibusser præsentere det ny fænomen inden for busbranchen, som man anskaffede i et antal af fire af fabrikatet Volvo. I foråret 1994 leveredes yderligere 13 Volvo lavtgulvsbusser, der, i modsætning til de fire tidligere svensk fremstillede, var bygget hos Aabenraa Karosserifabrik. Løbende hermed blev de resterende blå busser lakeret gule.

*Modernisering
af busserne*

DE BLAA OMNIBUSSER MISTER KØRSLLEN

I 1997 kom De Blaa Omnibussers ruter atter i udbud. Resultatet heraf var nedslående. De Blaa Omnibusser mistede al kørslen. Det var Bus Danmark A/S, det HT-ejede busselskab og det svensk-ejede Linjebus, der kom med de billigste tilbud. "Den 17. Udbudsenhed", der omfattede kørslen på linierne 192, 193, 194 og 195 med 12 vogne, kunne Bus Danmark eksempelvis køre for 1.267.000 kr. om måneden, mens De Blaa Omnibusser, der var næstbilligst, skulle have 1.334.000 kr. Tilbage var nu kun skole- og turistkørslen at overleve på.

HOLTE TURIST OG SKOLEKØRSEL

Fra sidst i 1940'erne anvendte De Blaa Omnibusser ældre busser eller rutebiler til turistkørsel. Denne praksis fortsatte helt op til begyndelsen af 1980'erne, hvor man anskaffede den første deciderede turistbus. Den blev fulgt af flere moderne og tidssvarende køretøjer af anerkendte mærker og fabrikater, da virksomheden voksede. Fra omkring 1980 blev turistkørslen markedsført under navnet Holte Turist. I 2001 overtog

*"Holte Turist"
udvikler sig i
1980'erne*

Holte Turist udviklede sig gennem årene til en moderne virksomhed med tidssvarende turistbusser. Her ses en Volvo årgang 2003 på tur til Sofiero i Sverige i 2005. (Foto: Michael Sinding)

man et mindre rejsebureau, AB-rejser, der havde specialiseret sig i “Naturferie i Sverige”, og som man havde kørt for gennem flere år. Retten til skolebuskørslen i Søllerød Kommune genvandt man i 2003, og firmaet overtog tillige skolekørsel i Hørsholm kommune. Skolekørslen havde gennem mange år spillet en stor rolle. Især kørslen fra kommunens yderpunkter og til Holte Gymnasium med skoleelever styrkede selskabets økonomi. Dertil kom skolekørsel til udvalgte af kommunens skoler. Det gav i perioder kørsel til 5-6 ældre busser.

ATTER PÅ BANEN

I efteråret 2003 var de blå's gamle buslinier atter i udbud. P. V. Jørgensen bød ind og genvandt licitationen. Med i købet var desuden linie 190 (Holte Station-Virum-Ørholm-Lyngby Station). Man bestilte derfor 19 Volvobusser til levering maj 2004. En del nåede imidlertid ikke at blive færdige, hvorfor man måtte leje et tilsvarende antal ældre busser hos Arriva.

Nedlæggelse og omlægning af de lokale buslinier

De ny kontrakters kørselsomfang var grundet besparelser mindre end tidligere. Den direkte kørsel mellem Holte og Skodsborg bortfaldt. Dernæst blev linie 193/195 ført direkte ad Øverødvej forbi Mariehøj Centret i stedet for ad Egebækvej og Malmbergsvej. Denne kørsel, som bl.a. betjente en del ældre beboere i Lions Park, blev overtaget af linie 192, der godt nok kunne fragte passagerer til Holte, men som endte i et parcelhuskvarter i Gl. Holte Nord. Hvad der også vakte mishag og bragte folk til blækhuset var nedlæggelsen af linie 194 i Trørød- og Gl. Holte-området. Folk var kede af at miste den direkte forbindelse til Nærum og Lyngby. Linie 194 blev nemlig ført fra Nærum til Skodsborg, hvorfra den returnerede mod Lyngby. For linie 193/195's vedkommende førtes linien gennem Nærum by og videre ad Rundforbivej til Trørød Torv og herfra ad Frydenlundsvej og Strandvejen til Vedbæk. De talrige protester fra passagerer og kommunen bevirkede dog, at linie 193/195 atter førtes ad Egebækvej og Malmbergsvej gennem Skoleparken, mens linie 192 fik opgaven at passere Mariehøj Centret.

Året efter, i 2005, havde Hovedstadens Udviklingsråd, HUR, atter ruter i udbud. Heriblandt var en del linier, der kørte i umiddelbar nærhed af De Blaa Omnibussers garage og traditionelle virkeområde. De var oplagte at søge. Resultatet af denne licitation blev offentliggjort omkring årskiftet 2005/2006, og De Blaa Omnibusser havde nu vundet så meget kørsel, at selskabets andel af den samlede kørsel i HUR-området forøgedes fra 2,1 % til 4,1 %. De ny linier var 184: Holte-Nørreport,

327: Birkerød-Høsterkøb, 333: Farum bybus, 334: Holte-Farum-Stenløse, 338: Bistrup-Birkerød-Kajerød og 385: Holte-Allerød. Dertil kom nogle myldretidslinier.

Ekspansion

Til de nye kørselsopgaver bestiltes 22 busser af hollandsk fabrikat med DAF motorer til levering i efteråret 2006, heraf 6, der var 13,7 m lange til linie 184. Medarbejderstaben nærmest fordobledes og øgedes til omkring 130 personer, og på parkerings- og værkstedsanlægget på Skovlytoften blev der trængsel på opstillingspladsen, hvor hver meter blev udnyttet.

MÆRKEÅRET

2008 blev et endnu mærkeår for De Blaa Omnibusser. I oktober fejrede man 60 året for familiens Jørgensens indtræden i selskabet. Dernæst kåredes De Blaa Omnibusser af Det Lokale Beskæftigelsesråd til årets virksomhed i Rudersdals Kommune. Beskæftigelsesrådet uddeler hvert

I oktober 2008 fejredes 60 året for P. V. Jørgensens medejerskab af De Blaa Omnibusser. Her er en del af familiedynastiet fotograferet i dagens anledning. Fra venstre ses Mette Kirkegaard, datter af P.V. Jørgensen jun., P.V. Jørgensen jun., direktør for busselskabet og yngste søn af P. V. Jørgensen sen., Martha Marie Jørgensen, datter af P. V. Jørgensen sen., Lars Bender, souschef og søn af Dagny Bender, der står ved hans venstre side. Hun er datter af P. V. Jørgensen sen., og formand for busselskabets bestyrelse. I blå arbejdstøj ses Arne Klinder, 40 års jubilær og værkstedsleder, og dennes hustru Grethe datter af P. V. Jørgensen sen. og endelig Nina Petersen, datter af P. V. Jørgensen sen. og hendes søn, chauffør Peter Greve. (Foto: Hans Stricker)

Det Lokale Beskæftigelsesråd udnævnte i november 2008 De Blaa Omnibusser til årets virksomhed i Rudersdal Kommune. Ved en lille festlighed overrakte rådets formand, kommunalbetyrelsesmedlem Birgitte Schjerning Povlsen en pris til selskabets direktør, P. V. Jørgensen. Direktør P. V. Jørgensen (f. 1949) blev uddannet som automekaniker hos Emil Nielsen, Skovlytoften 18 i Øverød, og i 1970 ansat i faderens busselskab, De Blaa Omnibusser. Han overtog direktørerhvervet efter faderens død i 1978. I 1990-1999 medlem af bestyrelsen for Rutebilejernes Arbejdsgiverforening og fra 1999 medlem af bestyrelsen for Rutebilejernes Arbejdsgiverforenings Støttefond.
(Foto : Henrik Willumsen)

år en pris til en virksomhed, der har påtaget sig et socialt ansvar. Be- grundelsen var bl.a., at busselskabet beskæftiger voksenlærlinge, med- arbejdere i flex-job og i virksomhedspraktik, samt generelt har et godt arbejdsmiljø.

Jørgensen- dynastiet

De Blaa Omnibusser A/S er i dag ejet af enkelte af P.V. Jørgensen seniors børn og har siden 1978 været ledet af Poul Villy Jørgensen. To af hans søstre, Dagny Bender (f. 1941), formand for busselskabets bestyrelse, og Grethe Greve (f. 1943) med henholdsvis bogholderi og lønregnskab som arbejdsopgaver, deltager i den daglige ledelse. Som driftsleder har Morten Sørensen (f. 1956) fungeret siden 2004. Han kom fra Arriva i Kokkedal, hvor han bestred en stilling som souschef og driftsleder. I 2007 blev tredje generation af busfamilien inddraget i arbejdet i ledelsen og administrationen af busvirksomheden, da Lars Bender (f. 1963), søn af Dagny Bender, ansattes som souschef. I 2008 blev yderligere et familiemedlem ansat, Mette Kirkegaard (f. 1971) datter af P. V. Jørgensen,

der, sammen med Grethe Greve, tager sig af lønningsregnskaberne. Mette Kierkegaard kunne man i øvrigt finde bag busrattet i 1990'erne.

Endelig blev turistbuskørslen "Holte Turist", der havde været medvirkende til selskabets overlevelse i perioden 1998-2004, i 2007 frasolgt til Benny Ljungholm Pedersen, endnu et medlem af busdynastiet Jørgensen.

FREMTIDEN

I begyndelsen af 2009 blev det offentliggjort, at en ny busrute, linie 197, begynder driften efter sommerferien. Den skal forbinde nogle af de nordlige bydele i Rudersdal kommune med Birkerød. Det betyder at man relativt hurtigt – og nemt – kan komme fra Vedbæk til Birkerød uden at skulle over Holte først. Bussen følger fra Birkerød den hidtidige linie 327 til Høsterkøb, hvorfra bussen føres via Gøngehuse til Gl. Holte og videre ad linie 192's rute til Holte. Der bliver etableret omstigning til linie 193/195 mod Vedbæk ved Trørødskolen. Næsten samtidigt kom meddelelsen om, at De Blaa Omnibusser ved Movias 4. udbud har vundet kørsel til 19 busser på otte-årige kontrakter. Kørslen begynder 20. december og omfatter linie 169/179 (Lyngby-Gentofte-Hellerup-Charlottenlund-Lyngby), linie 182/183 (Lyngby-Brede-Hjortekær-Lyngby), linie 185 (Nørreport-Klampenborg), linie 354 (Holte-Hørsholm-Nivå) samt myldretidslinierne 590E og 591E mellem Lyngby Station og DTU.

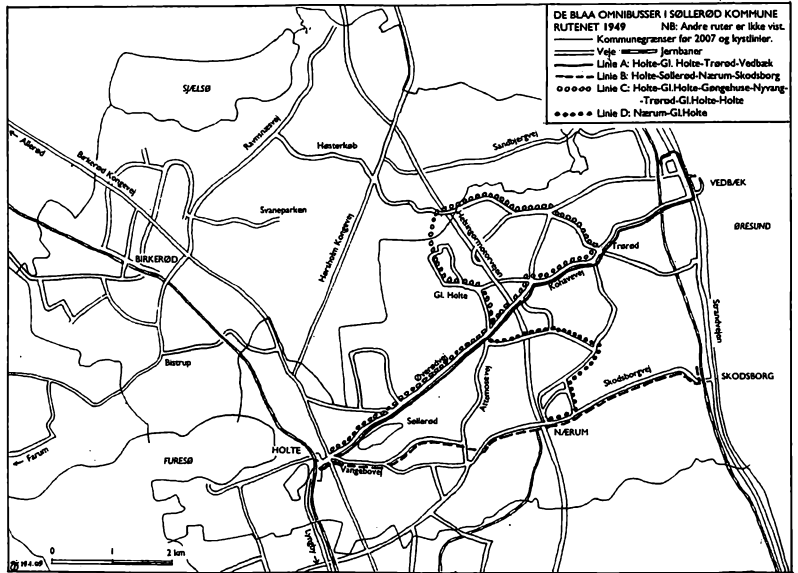
SLUTNING

Buserhvervet har de sidste 30 år været under forandring. Tidligere var det i høj grad præget af trafikens "husmænd", dvs. vognmænd med fra en enkelt til en fem-seks vogne samt en del større privat- og offentligt ejede busselskaber typisk med en vognpark på op til omkring 50 køretøjer. I dag ser tingene helt anderledes ud. Dannelsen af de amtskommunale trafikselskaber og indførelsen af licitation af buskørslen har gjort, at de små vognmænd nærmest er en saga blot. Store udenlandske busselskaber med hovedsæde i England, Frankrig, Tyskland og Norge sidder i dag på en betragtelig del af buskørslen.

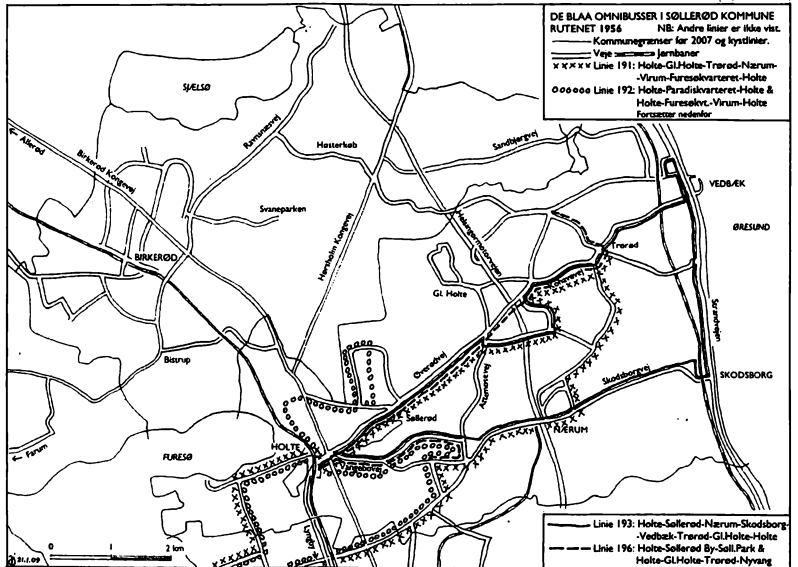
Som et af de sidste busfirmaer af "den gamle skole" udfører De Blaa Omnibusser i dag 3,45 % af trafikselskabet Movias kørsel med en vognpark på 43 køretøjer. Trafikselskabet Movia dækker Sjælland, Møn og Lolland-Falster.

Centralisering

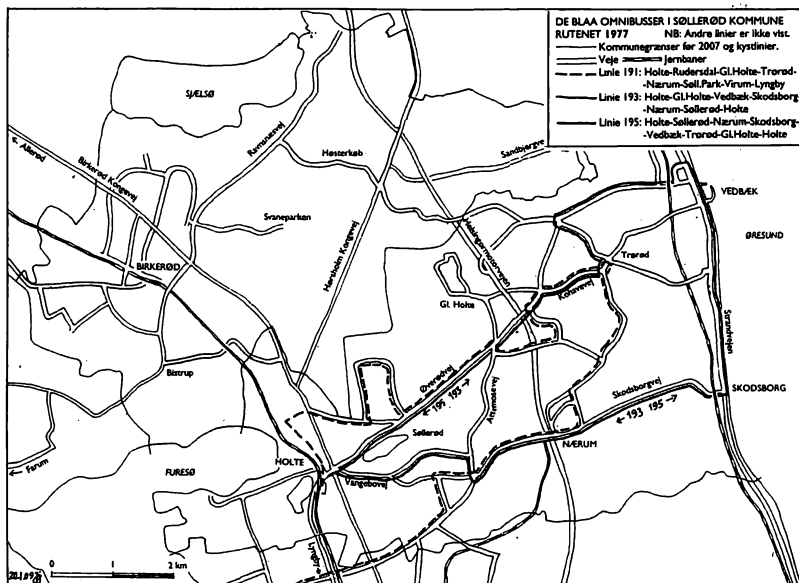
Busrutenet
1949

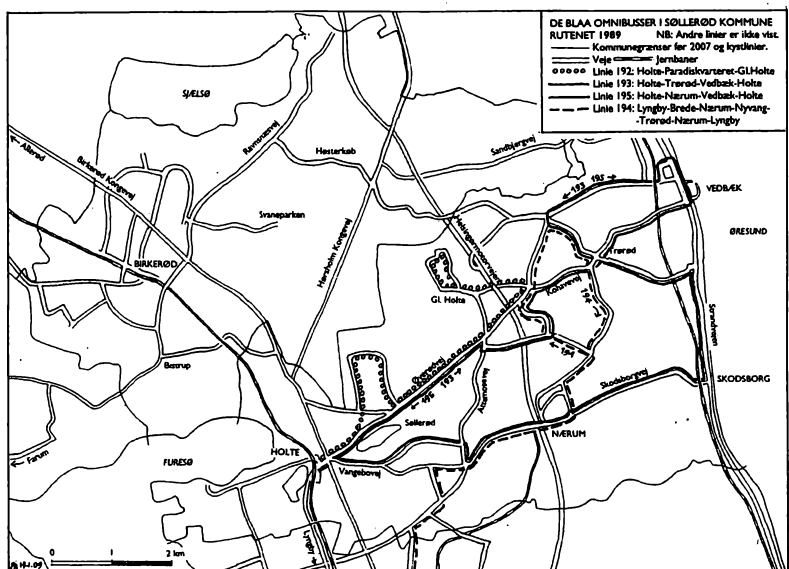
Busrutenet
1956

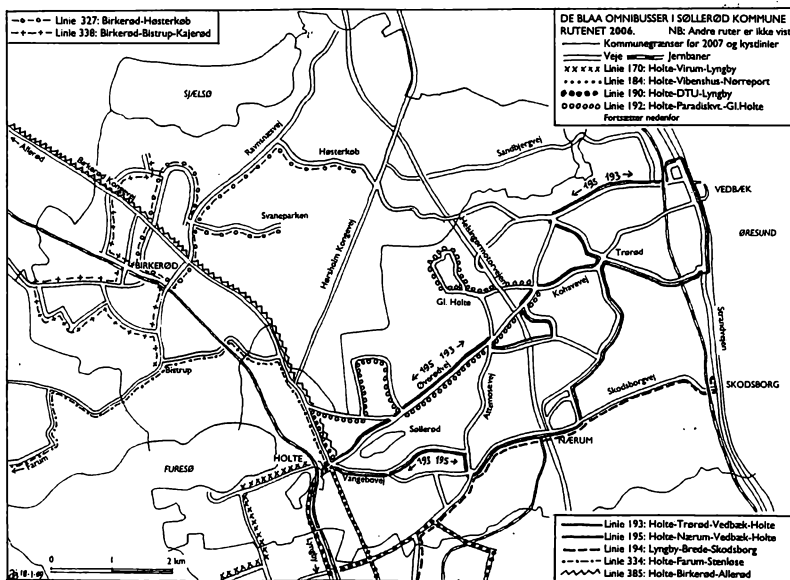
Busrutenet
1977

Busrutenet
1989

Busrutenet
2006

LITTERATUR OG KILDER

Bjørnson, John Kåre:

Paradisbussen. "Bytrafik", 1986, nr. 3

Hansen, Mikael:

Rutebilejer og chauffører. J-bog, 2007

Hurup, Nic. (red.):

Dansk person- og rutebiltrafik samt Falcks Redningskorps. Dansk Erhvervsforlag, 1936

Sandfeld, Gunnar:

Søllerød, som det var engang. Bd. 1-7. Historisk-topografisk Selskab for Søllerød Kommune, 1972-1980

Sinding, Michael:

De Blaa Omnibusser. Sporvejshistorisk Selskab, 1991

Tbinggaard, Kim:

Birkerød Bus Compagni med forhistorien om Birkerødbussen og rutebilen til Ebberødgård. Sporvejshistorisk Selskab, 1990

HISTORISK ARKIV FOR SØLLERØD KOMMUNE

Søllerød Kommune:

Teknisk Udvalg. Forhandlingsprotokoller

Søllerød Kommune:

Arkivsager vedr. rutebildrift

Diverse lokalaviser

Danmarks Rejseforbindelser:

Diverse køreplaner

Privatarkiv:

Wilhelm Jespersen, diverse breve

LANDSARKIVET FOR SJÆLLAND

Rutebilsager

Kann, Stefan:

Før paradisbussen... Utrykt materiale [1987]

Frederik Clausen – en sognerådsformand i modvind

af Ernst Goldschmidt

Gårdejer Frederik Clausen (1889-1962), Havarthbigård i Øverød, spillede en central rolle i Søllerød Kommunes politiske udvikling i anden fjerdedel af 1900-tallet. Han blev indvalgt i sognerådet for De konservative på Den borgerlige Fællesliste i 1921 og blev sognerådsformand i 1925, en post han bestred i omtrent 18 år frem til 1943, kun afbrudt af en kort periode 1940-41. I Clausens regeringsperiode oplevede kommunen en kraftig befolkningsvækst fra 8.500 indbyggere i 1921 til 14.000 indbyggere ved 2. verdenskrigs afslutning. Samtidig blev udbygningen af kommunen til en moderne forstadskommune iværksat under Clausens visionære ledelse.

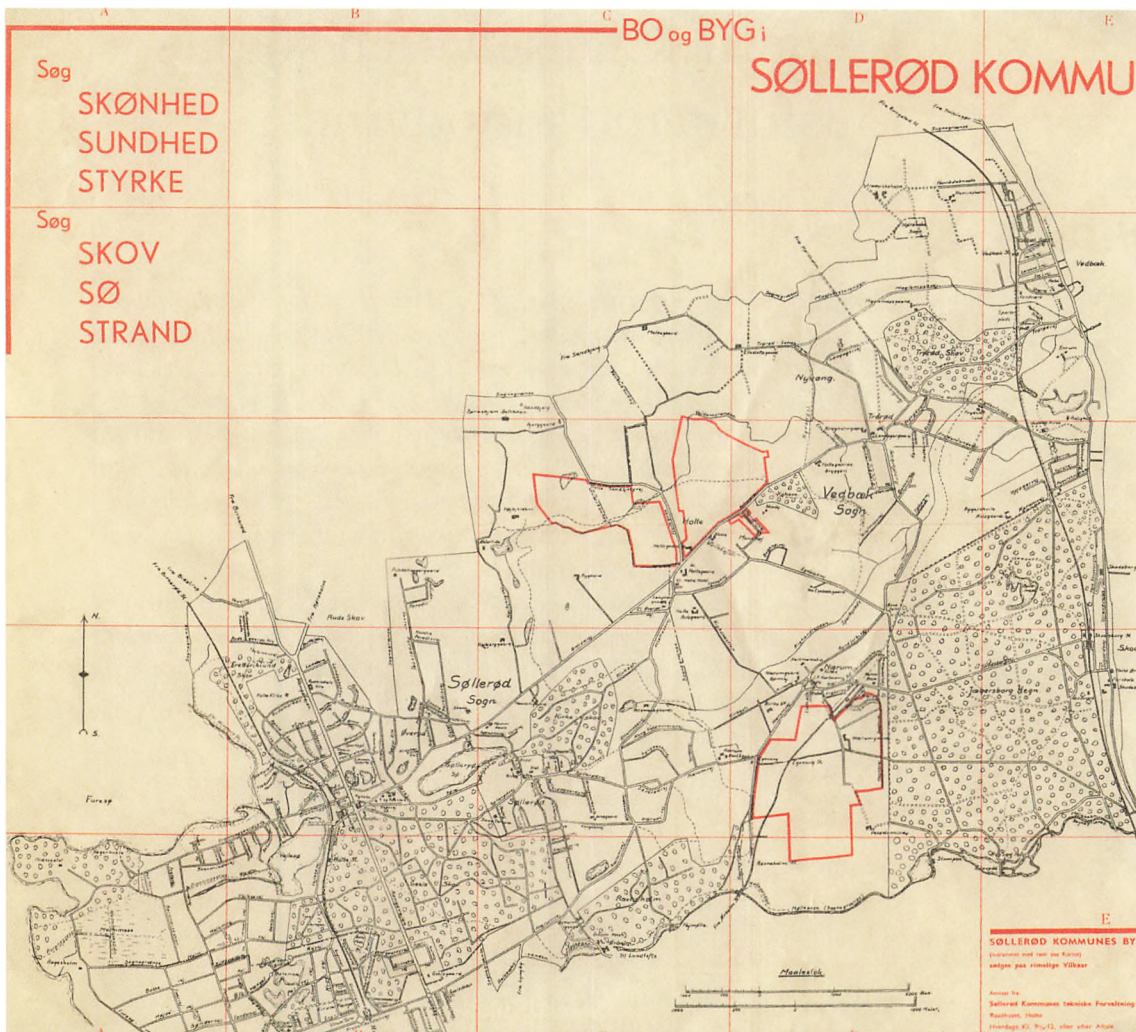
Artiklen, som er en fortsættelse af artiklen "Frederik Clausen – en visionær sognerådsformand" i Søllerødbogen 2008, er skrevet af Ernst Goldschmidt, cand.jur. og BA, fhv. afdelingschef i Undervisningsministeriet. Forfatter til bogen "I tre borgmestres tid", medforfatter til bogen "Vejen til Rudersdal" og forfatter til artikler i Søllerødbogen 2003, 2004, 2006 og 2008.

RESUMÉ

I de første valgperioder efter 1925 havde sognerådsformand Frederik Clausen (C) solid støtte i sognerådet, men efter valget i 1933 voksede en kritisk holdning op i konservative kredse, navnlig i kommunens østlige del.¹ I Skodsborg og Vedbæk var det den almindelige mening, at den vestlige del af kommunen blev favoriseret af sognerådets flertal. Samtidig var en del af partifællerne modstandere af kommunens store ejendomskøb i 1934 og Holte Gymnasiums omdannelse til kommunalt aktieselskab. Uenigheden førte til, at tre konservative medlemmer af Den borgerlige Fællesliste udtrådte af fælleslisten i februar 1935 for sammen med Det radikale Venstres repræsentant at danne deres egen gruppe.

Konsekvensen af Den borgerlige Fælleslistes opløsning var, at der til sognerådvalget i marts 1937 blev opstillet to konservative lister: C1 med Frederik Clausen som spidskandidat og C2 med overlærer N.P. Lorentzen som spidskandidat.² Der blev ganske vist indgået listeforbund mellem C1 og C2 for at undgå stemmepild, men det var næsten det eneste,

*To konservative
valglister*

Efter kommunens store grundopkøb i 1934 reklamerede man efterfølgende med, at man ved køb af Søllerød Kommunes byggegrunde opnåede skønhed, sundhed og styrke ved at søge ud til kommunens skover, søer og strand. På kortet er indtegnet med rød indramning to store arealer, der tidligere havde tilhørt henholdsvis Nærumgård og Holtegård (den røde avlsgård). Mens udstykningen af Nærumgårds jorder stort set blev gennemført fra 1943 og frem, blev kun meget begrænsede dele af udstykningen af Holtegårds jorder gennemført i 1970'erne og 80'erne, nemlig Gassehaven og ældreboligerne på tomten af den nedrevne "røde" Holtegård. (Søllerød Kommunes Vejviser 1937)

som de to lister var enige om. De to lister fik hver 4 mandater. Det betød, at Frederik Clausen ved det årlige valg af sognerådsformand måtte sikre sig støtte fra medlemmer af den socialdemokratiske gruppe.

SOGNERÅDET MED DE STÆRKE MODSÆTNINGER

Ved det nyvalgte sogneråds første møde i april 1937 stillede Frederik Clausen og N.P. Lorentzen op til formandsvalget. Ingen af dem opnåede ved de to første afstemninger det absolutte flertal – 8 medlemmers tilslutning. Men ved den tredje afstemning, hvor alene flertallet af de afgivne stemmer var afgørende, valgtes Frederik Clausen med 6 stemmer – C1's 4 stemmer og 2 socialdemokratiske stemmer – mod N.P. Lorentzens 5 stemmer, nemlig C2's 4 og det nyvalgte radikale medlem, Poul Frydlunds stemme.³ Fire medlemmer undlod at stemme eller var fraværende.

*Frederik Clausen
genvælges – med
nød og næppe*

Frederik Clausen befandt sig nu i en vanskelig situation, hvor han tilmed savnede to gamle samarbejdspartnere i sognerådet: Venstremanden Frederik Lendal, som han havde haft et nært samarbejde med, var ikke blevet genvalgt.⁴

Og Socialdemokratiets mangeårige spidskandidat, Fritz Hübenbecker, var afgået ved døden i februar 1937 kun et par måneder før valget den 1. april 1937.⁵ Det lokale Socialdemokratis leder formåede at holde rene linjer i det saglige sognerådsarbejde og hand-

Frederik Clausen åbner for et sognerådsmøde i salen på det gamle rådhus den 24. maj 1929. Clausen var formand for sognerådet 1925/26-1939/40 og 1941/42-1943. (Historisk Arkiv for Rudersdal Kommune – (HA))

lede i næsten alle større sager i god forståelse med Frederik Clausen.

Kort tid efter formandsvalget blev Frederik Clausens situation lettet af, at Alice Johnsen, der var blevet valgt på Liste C2, gik over til Liste C1's gruppe.⁶ Hun var kommet i strid med sin gruppe i diskussionen om udvidelse af rådhuset på Søllerødvej, hvor hun stemte imod C2's forslag om at udvide det daværende rådhus på Søllerødvej 64. Alice Johnsen var som lokalpolitiker "sin egen". Hun kunne kun gå ind for det, som hun selv fandt rigtigt. Men hendes overgang til "fjenden" udløste et ramaskrig blandt C2's tilhængere, der opfordrede hende til at udtræde af sognerådet. Det gik så vidt, at hun anlagde injuriersag mod de fire mest højtråbende med arkitekten Erik Sølling i spidsen. Ved årsskiftet 1937-38 havde Sølling i to indlæg i Søllerød Tidende kritiseret hende i et meget stærkt ordvalg.⁷ De tre andre herrer, der blev ramt af fruens vrede, var statsskovrider A. Holten, direktør Frigast Larsen⁸ og overretssagfører Manthey Wagner.⁹ Man bemærker, at Alice Johnsen vandt sagen. De fire "æreskrænker" blev hver idømt 100 kr. i bøde plus andre 100 kr. hver til dækning af sagsomkostningerne.

RÅDHUSSAGEN

Da det gamle rådhus fra 1904 blev udvidet og ombygget i 1926 udtalte Fritz Hübenbecker, at pladsbehovet nu var dækket for de næste 20 år. Denne spådom holdt dog ikke: Kun 10 år senere var der på grund af nye kommunale opgaver og deraf følgende personaleudvidelser opstået en kaotisk situation, og til sidst måtte sognerådet holde sine møder i Holte Gymnasiums festsal, mens rådhusets mødesal blev overladt til personalet.

Ved sognerådsmødet den 15. september 1937 foreslog Frederik Clausen, at kommunen købte "Skovløbergrunden" på hjørnet af Kongevejen og Øverødvej og byggede et nyt rådhus der. Her viste modsætningerne mellem de to konservative grupper sig straks, idet Arnold Frigast Larsen (C2) foreslog, at man i stedet for skulle udvide det eksisterende rådhus. Dette forslag fik dog kun 3 stemmer, mens flertallet vedtog at lade Frederik Clausens forslag gå til nærmere behandling i økonomi- og bygningsudvalgene. Dette afholdt dog ikke Harry Schacke fra ved sognerådets møde den 20. oktober at forelægge en skitse til udvidelse af rådhuset på Søllerødvej, som skulle give plads til 24 nye kontorer. Udvidelsen forudsatte dog, at kommunen købte en naboejendom. Sognerådet vedtog at lade dette forslag indgå i de to nævnte udvalgs overvejelser.

Forslaget om at bygge et nyt rådhus på "Skovløbergrunden" i Holte

Grosserer Harry Schacke (1883-1951) fotograferet foran sit Strandvejsdomicil "Miramare" i Vedbæk, som han ejede fra 1919. Schacke var medlem af sognerådet fra 1933 til 1943 valgt af De konservative. Han var i 1937 den drivende kraft bag opstillingen af den konservative liste C2 i protest mod den konservative sognerådsformand. Foto fra omkring 1940. (HA)

Erik Sølling

gav i den følgende tid anledning til en omfattende diskussion. Blandt modstanderne af forslaget markerede arkitekt Erik Sølling sig stærkt med mange indlæg i lokalpressen. Uanset at han boede på Dronninggårds allé 57 og derfor ville få et nyt rådhus nærmere, gik han ind for en udvidelse af det eksisterende rådhus, hvilket måtte blive meget billigere.

I løbet af sommeren 1938 samlede en kreds af beboere i Søllerød Kommune underskrifter på en protest til Københavns Amtsråd og foreslog en placering af et nyt rådhus i Nærum ved den planlagte Hørsholmvej. Et forslag som den tidligere sognerådsformand Carl Billenstein støttede.¹¹ Billenstein henviste til tidens store vejprojekter, bl.a. den kommende Fugleflugtslinje fra Rødby over den nyåbnede Storstrømsbro og selvfølgelig den kommende motorvej over Hørsholm til Helsingør.¹² Han havde i øvrigt allerede i 1910 stillet forslag om en bilvej fra Jægersborg til Hørsholm. Skønt Billenstein støttede forslaget om et rådhus i Nærum, tabte den nævnte protest noget af sin vægt, da det viste sig, at kun 525 af de 799 underskrivere var hjemmehørende i Søllerød Kommune, og i august 1938 afviste sognerådet med stemmerne 11 – 4 protesten overfor amtsrådet.¹³

Rådhus i Nærum?

Den kommende rådhusgrund, skovløbergrunden på hjørnet af Kongevejen og Øverødvej efter at det gamle skovløberhus var blevet nedtaget og flyttet til Rudersdalsvej. Foto fra sommeren 1939 med en færdselsbetjent midt i vejkrydset. (HA)

I den følgende tid blev diskussionen for og imod rådhusets placering mere og mere ophedet. Eksempelvis rettede Harry Schacke i Søllerød Tidende et skarpt angreb på Frederik Clausen under overskriften "*Nu rabler det vist for Hr. Clausen*". Ugen efter svarede Frederik Clausen meget kort og sluttede med følgende: "*Hans Stil, Hans Tone, Hans usande Beskyldninger er på et sådant Niveau, at intet rettænkende Menneske vil forlange et Svar fra min Side. Der findes dog trods alt et Lavmål*".¹⁴

*Hovedbibliotek
og biograf*

I sognerådet og dets økonomi- og bygningsudvalg diskuterede flertallet det kommende byggeri, og om det også skulle omfatte et nyt hovedbibliotek og en biograf. I den forbindelse blev Alice Johnsen kendt i videre kredse for sin begrundelse for opførelsen af en biograf: "*Den vil gøre det lettere at få Husassistenter til Søllerød*"! Efter mange indlæg i Søllerød Tidende og Søllerød Kommuneblad-Holte Avis for og imod et rådhusbyggeri i Holte og efter en række hede debatter i sognerådet

Samme vejkrud set "fra oven". Kongevejen gennem Geels Skov ses som en smal gennemskæring af den tætte skov. Nederst tv. ses det kaotiske byggeri på nordsiden af Holte Stationsvej. På den modsatte side af Kongevejen ligger Ny Holte Kro med rejsstalden indrettet til automobilværksted og på sydsiden af Øverødvej ligger den gamle skovløbergrund med karakteristiske gartnerianlæg. Luftfoto fra 1939. (HA)

vedtog man den 27. april 1939 med stemmerne 11 mod 3 at bygge både rådhus, bibliotek og biograf på "Skovløbergrunden". Samtidigt vedtog sognerådet at udskrive en arkitektkonkurrence om de tre byggerier.

Bedømmelsesudvalget kom til at bestå af syv sognerådsmedlemmer med Frederik Clausen som formand og Harry Schacke som repræsentant for Liste C2, to kommunale topchefer: Kommuneingeniør H.C.Bache og kontorchef Undén samt 4 udefrakommende bygningsagkyndige.

Førstepræmien gik til arkitekterne Arne Jacobsen og Flemming Lassen, der i forvejen kendte kommunen, da de begge havde været elever på

Kontorchef Axel Undén (1879-1951), chef for Søllerød Kommunes økonomiske forvaltning fra 1910 til 1949. (HA)

*Arne Jacobsen &
Fl. Lassen*

Nærum Kostskole. To år før havde Arne Jacobsen sammen med arkitekt Erik Møller vundet konkurrencen om et nyt rådhus i Århus.¹⁵ Sognerådets rådhusudvalg besøgte derfor Århus, hvor rådhusbyggeriet var i fuld gang, for at få et indtryk af Arne Jacobsens byggestil. Denne rejse blev – selvfølgelig – kritiseret som fråds med skatteborgernes penge. Den 22. august 1939 vedtog sognerådet at overdrage opgaven til de to arkitekter *“under Forudsætning af, at Overslagssummen ikke blev større, end at Sognerådet kunne acceptere den”*. Dette sidste må de to arkitekter have skrevet sig bag ørerne, for deres overslag – eksklusive inventar - lød på 520.000 kr. for rådhuset, 230.000 kr. for biografen og 95.000 kr. for biblioteket. Dette var ikke beløb, der kunne skræmme sognerådet, så de slog til – lidet anende, hvad fremtiden bar i sit skød.

Valget af de to arkitekters projekt udløste hurtigt protester. Igen gik arkitekt Erik Sølling i spidsen, idet han i Søllerød Tidende voldsomt kritiserede det *“kommunistisk Bauhausinspirerede Kassebyggeri”* på så smuk en grund op ad Geel Skov. Ifølge Sølling burde der snarere bygges en smuk, tre-etagers hovedbygning med to lavere sidefløje af røde mursten – gerne munkesten - med rødt tegltag. På samme linje var det tidligere radikale sognerådsmedlem Hans Peter Poulsen, der fandt projektet udansk.¹⁶ Med Geel Skov som baggrund burde der naturligvis bygges i schweizer-stil! – hvor dansk det så måtte blive? 14 dage senere

Kommuncingeniør H. C. Bache (1898-1983), chef for Søllerød Kommunens tekniske forvaltning fra 1935 til 1944. Ansat som ingeniør i 1922, kommuneingniør og bygningsinspektør 1935. (HA)

Et dansk rådhus

– den 3. september 1939 - brød 2. Verdenskrig ud, og N.P. Lorentzen og Harry Schacke så straks chancen for at sætte en stopper for byggeriet. På sognerådets møde den 20. september fik de under henvisning til de usikre tider, som lå forude, vedtaget at udsætte byggeriet til “bedre tider”. Den 12. oktober fandt sognerådet imidlertid, at tiderne måske ikke var helt så usikre som frygtet, og med stemmerne 11 – 3 vedtog man at sætte byggeriet af rådhuset i gang, mens opførelsen af biografen og biblioteket blev udsat indtil videre.

Rådhusbyggeriet var ikke bare et lokalt anliggende. Selveste statsministeren, Thorvald Stauning, gik ind i sagen. I et brev af 16. december 1939 til Frederik Clausen opfordrede han kommunen til at anvende grønlandsk marmor til facadebeklædning og evt. til vægge og gulve. På det tidspunkt hørte Grønland direkte under Statsministeriet. Statsministerens opfordring kom dog for sent, da der allerede var indgået kontrakt om levering af norsk Porsgrunn-marmor til facaden. Der skulle dog kun gå et par uger, før man igen skulle høre om marmor-facaderne. Det skete den 8. januar 1940 ved den stiftende generalforsamling i Den uafhængige Kommunalforening – Søllerød. Det var Frederik Clausens ihærdige kritiker, den førnævnte Erik Sølling, der havde taget initiativet til foreningen. Dens formål var “*at drage Omsorg for, at det clausenske Styre bringes til Ophør senest på Valgdagen i Marts 1941*”. Under

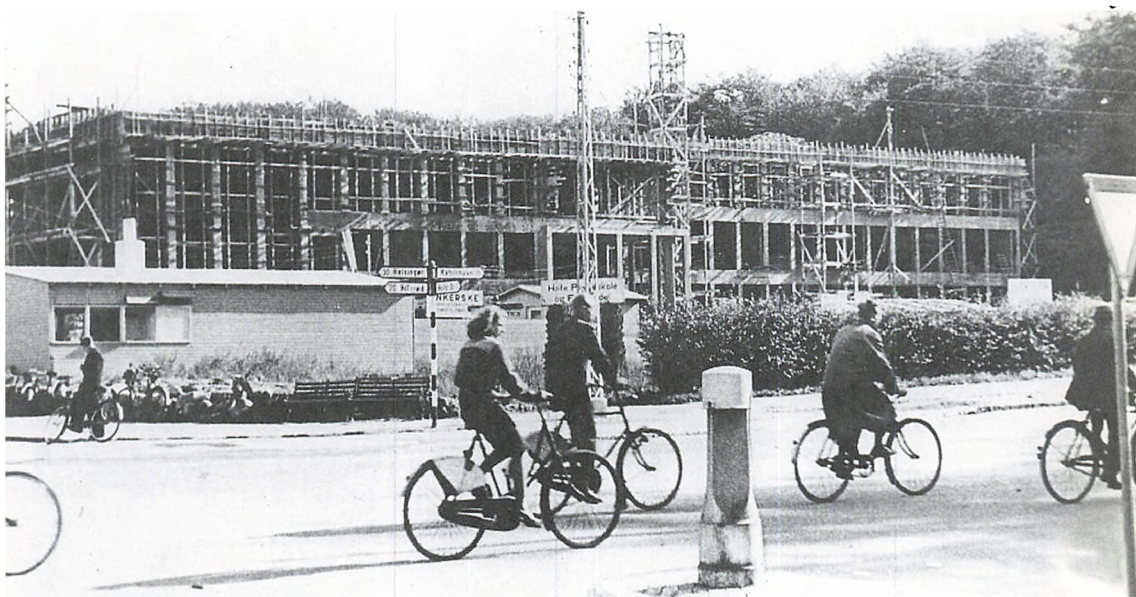

En humoristisk opfattelse af fremtidens Kongevejskryds i Holte. Tegningen er signeret A. Schneider og altså tilskrevet den senere borgmester i et muntert øjeblik omkring 1940. Ud over den pompøse amtsgård bemærkes de to husgavle ved henholds Stationsvej og Kongevejen, hvor der ironiseres over Søllerød Kommunes påtænkte grundsalg efter de kommunale jordopkøb i 1934. (Rudersdal Museer)

Den uafhængige Kommunalforening stiftes 1940

generalforsamlingen beskyldte den tidligere redaktør af Søllerød Kommuneblad – Holte Avis V.A.E. Wendt og grosserer Conrad Petersen Frederik Clausen for at have modtaget returkommission i forbindelse med købet af det norske marmor. Dette blev dog for meget for Frederik Clausen, der ellers var vant til kritik, som han oftest besvarede. Han anlagde derfor injuriersag mod de to herrer. Den endte med, at de måtte indrømme, at beskyldningen var aldeles grundløs, og at de måtte give Frederik Clausen en undskyldning og betale en bod på 500 kr., som Frederik Clausen lod gå til Dagshjemmet i Holte. Frederik Clausens datter, Birthe Mortensen har senere berettet, at det eneste, som hendes far fik af den marmor, var en plade, der var blevet knust, da murerne tabte den fra stilladset. Stumperne blev bragt hjem til Havarthigården, hvor de kom til at indgå i pladen på et havebord.

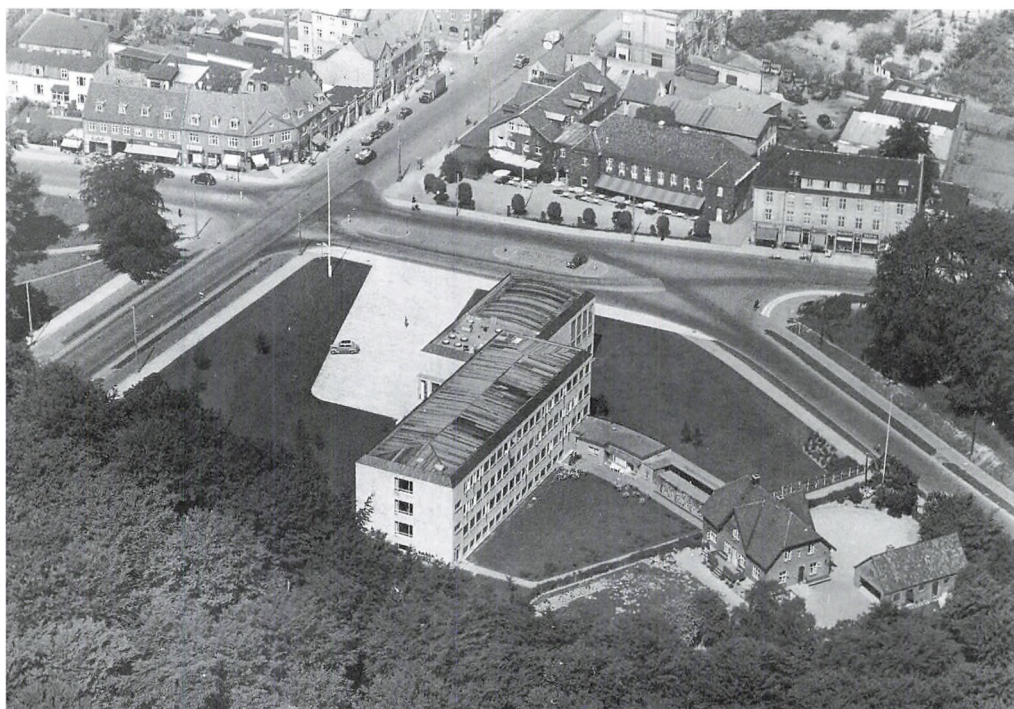
Udgravningerne på rådhusgrunden var gået i gang, da tyskerne den 9. april 1940 besatte Danmark. Dette fik Frederik Clausen til ved sognerådsmødet den 17. april at foreslå, at det egentlige byggeri blev stillet i bero indtil videre. Et senere møde med arkitekterne førte imidlertid til,

Ingeniørfirmaet Steensen og Varming, der medvirkede ved rådhusets opførelse 1939-1942 lod optage fotografier af hele processen. Her et foto fra sommeren 1941, da rådhusets er ved at tage form bundet sammen af svært armeringsjern. (HA)

Besættelse og rådbusbyggeri 1940

at rådhusudvalget ved sognerådsmødet den 15. maj indstillede, at byggeriet blev fortsat, og at man optog forhandlinger med Holte Bank om en forøgelse af byggelånet. Det blev vedtaget med stemmerne 11 - 3. Det var åbenbart, at arkitekterne havde været for optimistiske - for at sige det pænt - da de om deres vinderprojekt havde oplyst, at rådhuset kunne bygges for 520.000 kr. I hvert fald nåede H.C. Bache i løbet af efteråret 1939 frem til, at udgifterne ville blive 1.435.000 kr., hvortil ville komme byggerenter, yderligere inventarudgifter samt eventuelle, uforudsigelige udgifter, der måtte finansieres ved optagelse af flere lån. Administrationens beregninger skulle vise sig at være holdbare. Dette må have frydet Erik Sølling, der i en af sine protester imod rådhusprojektet i Søllerød Tidende spæede, at rådhuset ville koste 1,5 mio. kr.¹⁷ Det endelige regnskab for rådhusets opførelse, indretning og finansiering blev offentliggjort i maj 1944 og viste en samlet udgift på 2.078.419,61 kr. Administrationens førnævnte beregning blev mere brænde på det protestbål, som den nedenfor omtalte organisation Den uafhængige Kommunalforening Søllerød havde tændt. Formanden, grosserer Dethlef Jürgensen, der

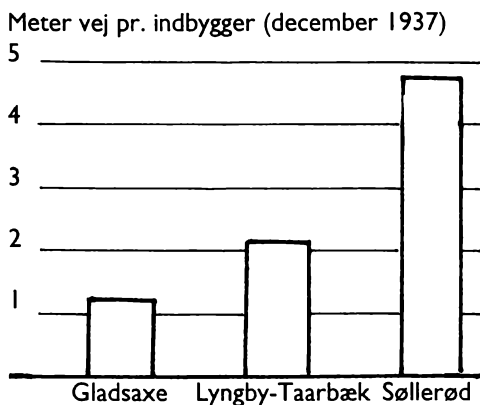
Det velproportionerede nye rådhus på den rummelige hjørnegrund. En enkelt bil har fundet vej til den store parkeringsplads foran rådhuset: Masser af plads til både biler og mennesker var der – dengang. Luftfoto fra slutningen af 1940'erne. (HA)

boede på “Carlsminde”, Søllerødvej (Venstres nuværende hovedkvarter), næstformanden grosserer W. Røper-Petersen, Vedbæk, og Erik Sølling, der var bestyrelsesmedlem, lagde ikke fingrene imellem i deres indlæg i lokalpressen.

FREDERIK CLAUSEN SVARER PÅ KRITIKKEN

I første halvdel af 1939 skrev ingeniør Viggo Pedersen, der boede på Grünersvej 17 i Holte, 11 artikler i Søllerød Tidende. Med udgangspunkt i Københavns Statistiske Aarvog for 1939 sammenlignede han Søllerød Kommunes indtægter og udgifter med de tilsvarende poster i Lyngby-Tårnbæks, Gladsaxes, Hørsholms og Birkerøds statistikker. Han mente dermed at kunne bevise, at Søllerød Kommune i enhver henseende var en dyr kommune at bo i: Skatterne var høje, administrationen var for dyr, gældsbyrden var for stor osv. Efter Viggo Pedersens artikel

Meter vej pr. indbygger i tre forstadskommuner, 1937. Efter tabel 1 i civilingeniør G. S. Jørgensens redegørelse, "Søllerød Kommunes Udvikling i økonomisk Henseende", 1939.

Den dyre kommune

den 2. februar om indkomstbeskatningen havde Frederik Clausen et indlæg ugen efter. Her gjorde han opmærksom på, at mellem 5,5 og 6 % af den gældende beskatning på 8 % dækkede lokale behov, mens 2,0 – 2,5 % dækkede de udgifter, der fulgte af socialreformen af 1933 samt den erhvervsskat, der skulle overføres til Københavns Kommune. Den 17. marts skrev Frederik Clausen endnu en artikel, der imødegik Viggo Pedersens påstande. Dette afholdt dog ikke Viggo Pedersen fra at fortsætte kampagnen i ugeavisen.

Kommunen tager til genmæle

Frederik Clausen bad derfor koordinatoren mellem Teknisk Forvaltning og Økonomisk Forvaltning, civilingeniør G.S. Jørgensen, om at foretage en grundig gennemgang af Viggo Pedersens artikelserie. G.S. Jørgensen arbejdede hurtigt. Allerede 7. juni 1939 forelå hans redegørelse – 16 tryksider og 22 plancher og tabeller. I sin indledning gør han opmærksom på, "at den Form for Sammenligning, som Viggo Pedersen havde foretaget, i Virkeligheden var balsløs Gerning", og han nævner som eksempel, "at alene en Kommunes geografiske Form og Beliggenhed er af grundlæggende Betydning for dens økonomiske Forhold. Tenker man sig f. eks. to Kommuner med samme Befolkningsmængde og samme Arealstørrelse, men forskellig Arealform – den ene cirkulær, den anden langstrakt – vil det let indses, at den cirkulært formede Kommune har større Muligheder for at koncentrere og derfor billiggøre sin Administration og Forsyningsforhold i Forhold til en langstrakt Kommune". Som eksempel nævner han den samlede længde af offentlige biveje – dvs. ikke-amtsveje – sat i forhold til indbyggertallet. Ved udgangen af december 1937 var der i Gladsaxe 1,21 m vej pr. indbygger og 2,16 m i Lyngby-Taarbæk, mens man i Søllerød

kom op på 4,71 m pr. indbygger, hvilket selvsagt måtte få indflydelse på kommunens vejgiffter pr. indbygger.

G. S. Jørgensen

G.S. Jørgensen påviste endvidere, at Viggo Pedersen i opgørelsen af den kommunale skatteindtægt havde medregnet den sommerskat, som blev betalt af dem, som havde sommerbolig i Søllerød kommune, men når han udregnede den gennemsnitlige indkomstskat pr. skatteyder, dividerede han kun med det antal, der var helårsbeboere, og som kun udgjorde to tredjedele af det samlede antal skattebetalere. Hertil kom den erhvervsskat, som ud af den indbetalte skat blev overført til Københavns Kommune for de beboere, som havde deres indkomst i København som erhvervsdrivende eller ansatte. Endelig påviste han, at Søllerøds bidrag til den mellemkommunale udligningsfond var 14 gange større end Gladsaxes og dobbelt så stor som Lyngby-Taarbæks bidrag. Alt sammen på grund af den højere gennemsnitsindkomst i Søllerød Kommune, der skyldtes, at man havde et uforholdsmæssigt stort antal velhavende beboere. Det blev sagt, at kommunens økonomi ville bryde sammen, hvis de 50 største skatteydere flyttede væk.

Efter at have gennemgået Viggo Pedersens kritik punkt for punkt nåede G.S. Jørgensen til den konklusion, at kritikken byggede på materiale, der ikke kunne benyttes som grundlag og der ud fra drage slutninger, som ikke kunne begrundes sagligt i de faktiske regnskabsforhold. Frederik Clausen kunne kun være tilfreds med G.S. Jørgensens grundige redegørelse, men han havde nok en fornemmelse af, at hans politiske modstandere ville afvise den, fordi den var udarbejdet af en af kommunens egne tjenestemænd. Han anmodede derfor overrettsagfører Henrik Sachs om en vurdering af Viggo Pedersens artikler og G.S. Jørgensens redegørelse. Henrik Sachs følte sig dog ikke kompetent til at vurdere sagen i sin helhed og bad to uafhængige specialister om at gennemgå og vurdere materialet. Det blev Finansministeriets departementschef J. Schaarup og Københavns Kommunes brandchef, dr.techn. Povl Vinding. De arbejdede begge hurtigt. Den 30. august 1939 forelå en kortere kommentar fra Povl Vinding, mens departementschef Schaarup den 28. september kunne aflevere en 11 tryksider stor redegørelse. Bortset fra en fejl på 100.000 kr. i ejendomsregnskabet for 1936/37, som departementschefen kunne påvise, sagde begge eksperter god for de oplysninger, som G.S. Jørgensens redegørelse byggede på. De erklærede begge, at den statistik, som V. Pedersens artikler byggede på, var et helt utilstrækkeligt grundlag for en vurdering af, om de 5 kommuner blev godt eller dårligt administreret. Der manglede en beskrivelse af de enkelte kommuners særlige forhold: Geografi, vejnet, befolkningssam-

*En juridisk
vurdering*

mensætning, erhverv osv., som kunne forklare tallene.

Den samlede rapport om kommunens økonomiske udvikling 1911 til 1938 blev offentliggjort i oktober 1939.¹⁸ Den fik dog ikke den konservative opposition i sognerådet (C2) og de øvrige kritikere i lokalpressen til at dæmpe tonen. N.P. Lorentzen havde således meget lidt til overs for den ellers så respekterede departementschef J. Schaarup (1875-1948), "som vist var en af Frederik Clausens Bekendte", og som man derfor ikke kunne fæstne lid til. Viggo Pedersen fortsatte uanfægtet med sin kritik af kommunens økonomi og den efter hans opfattelse alt for høje indkomstskat, mens Erik Sølling ustandseligt angreb Frederik Clausen i Søllerød Tidende og Søllerød Kommuneblad – Holte Avis for at støtte sig på socialdemokraterne i sognerådet, når han ikke kunne få liste C2's medlemmer til at gå ind for sine forslag.

DEN UAFHÆNGIGE KOMMUNALFORENING SØLLERØD

Den voksende strøm af kritiske indlæg i lokalpressen mod rådhusbyggeriet og Frederik Clausens ledelse af kommunen førte til, at grosserer Dethlef Jürgensen fra Carlsminde i Søllerød indbød til offentligt møde på Holte Gymnasium den 28. november 1939. Her skulle man drøfte mulighederne for at stifte en tværpolitisk forening, der kunne stille op ved det næste sognerådvalg i marts 1941 og i det hele taget virke for en reduktion af beskatningen og de kommunale udgifter.

Mødets ca. 200 deltagere vedtog at danne "Den uafhængige Kommunalforening Søllerød" og valgte en foreløbig bestyrelse med Dethlef Jürgensen som formand og nogle af de ihærdige læserbrevsskribenter, bl.a. grosserer W. Røper-Petersen og arkitekt Erik Sølling, som medlemmer. Den foreløbige bestyrelse fik til opgave at forberede en konstituerende generalforsamling og at offentliggøre det initiativ, der nu var taget. Dette skete ved en helsides annonce i de to lokalaviser med overskriften OPRAAB og tre fremhævede hovedkrav: "Nye Mænd til Roret i Søllerød! – Gennemført Sparommelighed i hele Kommunalforvaltningen! – Lavere Skatter!".¹⁹ Foreningen indkaldte til stiftende generalforsamling den 8. januar 1940 på Ny Holte Hotel. Her mødte ca. 350 Søllerødborgere op og erklærede den foreløbige bestyrelse for endeligt valgt. I sin afsluttende tale hin livlige januaraften udtalte Dethlef Jürgensen, at "Sognerådsformanden er Søllerød Oppositionens Fjende Nr. 1 – og Herr Bache er hans Livvagt - eller er det omvendt?" Ifølge lokalavisen havde foreningen allerede i januar 1940 fået 640 medlemmer.²⁰

Når Den uafhængige Kommunalforening fik så stor tilslutning,

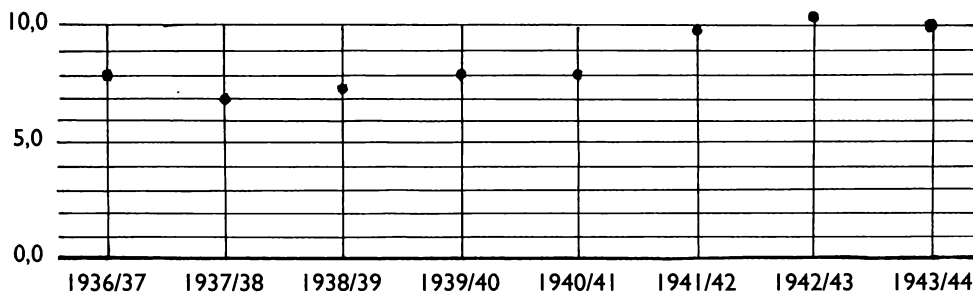
hang det formentlig sammen med, at mange borgerlige vælgere havde mistet tilliden til Det konservative Folkeparti, der stod totalt splittet i sognerådet. Den læserbrevskampagne, der var blevet ført imod Frederik Clausen i lokalpressen, bidrog til indtrykket af, at det stod rivende galt til i Søllerød Kommune. Man så nu en mulighed for at vende skuden ved at støtte den nye forening, uanset hvilket parti man ellers ville stemme på ved et rigsdagsvalg.

Den vedvarende kritik

Kommunalforeningens vellykkede etablering afholdt ikke Erik Sølling og Viggo Pedersen fra at fortsætte kritikken af Frederik Clausen i lokalpressen – tværtimod. De fik blandt andre følgeskab af det tidligere medlem af sognerådet, direktør Hans Poulsen, der den 7. juni bl.a. skrev følgende i Søllerød Tidende: “- Hr. Clausen og Konsorter har kørt Kommunen ud i et saadant Uføre, at den på Grund af fejlagtige og urigtige Kalkulationer faktisk ikke kan opfylde sine Forpligtigelser... Jeg blev en Dag ringet op af en Mand, der var meget bekymret over Udgifter, som Samfundet nu veltede over paa ham, og som medførte, at han nu følte sin Eksistens truet, uden at han på nogen Maade levede over Evne”. Ligningsprocenten for 1940/41 var dog fortsat på 8%!

FREDERIK CLAUSEN SOM MENIGT MEDLEM AF SOGNERÅDET

Ved det årlige valg af sognerådsformand den 20. marts 1940 stillede både Frederik Clausen og Liste C2's N.P. Lorentzen op. Ved afstemningen fik N.P. Lorentzen 5 stemmer og Frederik Clausen 4 stemmer, mens

Den kommunale indkomstskatteprocent 1936-1944. Kommuneskatten svigede mellem 7 %, da den var lavest i 1937/38 og 10,3 %, da den var højest i 1942/43.

*Lodtrækning om
formandsposten*

socialdemokraterne undlod at stemme, da de mente, at Frederik Clausen ikke havde sat beskæftigelsesfremmende foranstaltninger i gang i det omfang, som han havde lovet. Da ingen af de to kandidater havde fået det absolutte flertal på otte stemmer, som ifølge reglerne skulle til, skulle der omvalg til. Her fik de to kandidater 5 stemmer hver. De fem, der stemte på N.P. Lorentzen, var Liste C2's tre medlemmer samt den radikale Poul Frydlund, der jævnlige opponerede imod Frederik Clausen, og Holger Fæster Carlsen, der var blevet valgt på Liste C1, men som fjernede sig mere og mere fra denne.²¹ I den situation måtte der endnu en afstemning til, hvor den, som fik flertallet ville være valgt. Da stemmetallet igen blev 5 – 5, endte det helt absurd med en lodtrækning, som blev vundet af N.P. Lorentzen.²² Han var på det tidspunkt 68 år og havde allerede svært ved at overkomme både sin stilling som leder af Nærum Skole og arbejdet i sognerådet, hvor han var formand for skoleudvalget og medlem af biblioteks- og børneværnsudvalgene, hvortil nu kom det krævende arbejde som formand for økonomiudvalget. Han fratrådte da også som leder af Nærum Skole i oktober 1940.

Det kommunevalg, som skulle have været holdt i marts 1941, blev aflyst efter krav fra den tyske gesandt Cecil v. Renthe-Fink, der frygtede uro og demonstrationer under en valgkamp. Af samme grund modsatte han sig også senere afholdelse af kommunevalg i 1942. Dette betød, at det siddende sogneråd havde fået sin funktionstid forlænget med to år.

REJSEGILDE PÅ RÅDHUSET

I december 1940 kunne man holde rejsegilde på rådhuset. Det blev holdt i sognerådets kommende mødesal. Her bød Frederik Clausen som formand for rådhusudvalget velkommen med en kort tale, hvorefter der blev serveret vin og kransekage og givet en erkendtlighed på 10 kr. til hver af bygningsarbejderne. Arkitekt Arne Jacobsen fik også ordet og sagde bl.a. med skjult adresse til arkitektkollegaen Erik Sølling og direktør Hans Poulsen: *“- der vil altid være visse fantasiløse mennesker, som mener, at skal man bygge i landskabet, så bliver bygningen bedst ved at bruge røde sten og tegtag og helst lidt bindingsværk. Vi mener nu det modsatte, for netop skovens bløde konturer tillader en større fasthed og klarhed i arkitekturen end den, man kan give en bygning, der skal ligge i et almindeligt gade- og bybillede”*.²³

*“Fantasiløse
mennesker”*

Nogle vil måske undre sig over, at den daværende sognerådsformand, N.P. Lorentzen ikke var vært ved en så markant begivenhed i kommunens historie. Han havde imidlertid været en så stor modstander

af projektet, at han ikke ville have kunnet sige noget positivt om det, og derfor holdt han sig væk.

FREDERIK CLAUSEN VÆLGES IGEN TIL SOGNERÅDSFORMAND

Det var selvsagt en stor skuffelse for Den uafhængige Kommunalforening, at valget i 1941 blev aflyst. Foreningen havde netop forberedt sig på, at manifestere sig stærkt ved dette valg.

*Magtkampen
fortsætter*

Det siddende sogneråd måtte nu fortsætte sit arbejde og vælge sognerådsformanden for 1941-42. Her blev Frederik Clausen valgt med 7 stemmer mod 5. Flertallet bestod af 5 socialdemokrater, der fandt, at N.P. Lorentzen i det forløbne år ikke havde magtet formandsopgaven, den radikale Poul Frydlund, der i 1940 havde stemt på N.P. Lorentzen, men nu fandt, at Frederik Clausen under de herskende forhold var den bedst egnede, og Frederik Clausen selv som den eneste repræsentant for Liste C1. De to kvindelige medlemmer af listen, Alice Johnsen og Anne Marie Bærentsen var sygemeldte, mens Holger Fæster Carlsen, der som før nævnt havde sluttet sig til Liste C 2, stemte imod.

Valget af Frederik Clausen udløste på ny en storm af læserbreve i lokalpressen med vrede og forargelse over, at Frederik Clausen som medlem af Det konservative Folkeparti kunne bygge sit mandat på socialdemokratiske og radikale stemmer. Erik Sølling var naturligvis igen på banen med et langt indlæg hvori han bl.a. skrev: *“Hvad der skete i Lørdags, er den største Ulykke i Søllerød Sogns Historie – også den største Skam for Konservatismen og os alle –, at denne Mand, der umiddelbart før Valget til det nye Sogneråd stod som en fuldkommen ensom, forladt af alle... til sidst endog af sine nærmeste, af Majoriteten inden for Bestyrelsen i Holte konservative Forening... det forferdeligste Slag, der hidtil er rettet imod Gaardejer Clausen og hans i Bund og Grund forfejlede Ledelse af Søllerød Kommune..., at denne Mand, da hans Skæbnetime kom, ikke selv forstod det – eller ikke havde Mod til at se det i Øjnene..., at han fra nu af var en død Mand, der aldrig mere kunne komme tilbage... Et stort Flertal af Søllerøds Borgere venter nu kun på den for vor Kommune ulykkelige og lidet ærefulde Position, hvori Herr Gaardejer Clausen har stillet sig selv: Hans Eksklusion af Det konservative Folkeparti i Danmark...”*²⁴

*“Den største
ulykke i Søllerød
Sogns historie”*

Strømmen af læserbreve førte til sidst til, at Søllerød Kommuneblads redaktion den 5. juni 1941 sagde stop: *“... Redaktionen vil selv i Fremtiden knytte de fornødne Kommentarer til Sognerådets Dispositioner”*.

RÅDHUSETS INDVIELSE

At Frederik Clausen igen var sognerådsformand betød bl.a., at han, der havde fået rådhusprojektet vedtaget, fuldt berettiget kunne mure den første sten ved grundstensnedlæggelsen den 11. februar 1942, hvor den socialdemokratiske gruppeformand og sognerådets næstformand, Hans C. C. Rasmussen (A)²⁵ og det konservative medlem af rådhusudvalget H. Fæster Carlsen, kunne mure den anden og den tredje sten. Hvorfor grundstenen først blev indmuret en måned før rådhusets indvielse virker besynderligt. Havde man glemt det, eller ville N.P. Lorentzen ikke gøre det, da han var sognerådsformand? I hvert fald valgte man at kalde begivenheden for uofficiel.

*16. marts 1942:
Rådhuset indvies*

Kun en lille måned senere kunne en formentlig stolt sognerådsformand, Frederik Clausen, byde velkommen til den højtidelige indvielse af rådhuset den 16. marts 1942. Blandt de mange indbudte gæster så man kommunernes minister, indenrigsminister Knud Christensen, stiftamtmand Haugen Johansen, der begge holdt taler, og Københavns overborgmester Viggo Christensen. Efter at Frederik Clausen havde budt velkommen, opførte Holte Gymnasiums orkester og børnekor en kantate forfattet af gymnasiets rektor, Oscar Schlichtkrull, med melodi af gymnasiets sanglærer, Sven Kock. Højtideligheden blev transmitteret af Statsradiofonien, som Danmarks Radio hed den gang.²⁶

Dronninggårds Allé 57 i dag. Det var her, at husets daværende ejer, arkitekten Erik Sølling, satte flaget på halv, da det nye rådhus ved Kongevejen blev indviet den 16. marts 1942. (Foto: Ole Tage Hartmann, Rudersdal Museer)

Den dag må Frederik Clausen have følt en dyb glæde og stor lettelse over, at det rådhus, som havde været genstand for så voldsom kritik fra hans modstandere i sognerådet og Den uafhængige Kommunalforening, nu var en realitet.²⁷ Et værk der i dag betragtes som et af de bedste eksempler på moderne dansk arkitektur, og som i 1992 blev fredet kun 50 år efter opførelsen.²⁸

Der flages på halv – på Dronninggårds Allé

Den modsatte følelse havde en af rådhusprojektets argeste modstandere, førnævnte arkitekt Erik Sølling. Han havde sat flaget på halv stang på sin ejendom Dronninggårds Allé 57. Det måtte så være ham en trøst, at opførelsen af et nyt hovedbibliotek og biograf som nabo til rådhuset blev stillet i bero. En licitation den 13. marts havde vist, at byggeriet ville koste 275.000 kr., men da der ikke fra Beskæftigelsescentralen ville blive givet statstilskud, blev planen opgivet.

FREDERIK CLAUSENS SIDSTE ÅR SOM SOGNERÅDSFORMAND

Frederik Clausen og socialdemokraterne

To dage efter rådhusets indvielse – den 18. marts 1942 – blev Frederik Clausen genvalgt som sognerådsformand med stemmerne 8 - 5. For Frederik Clausen stemte 5 socialdemokrater, den radikale Poul Frydlund og to konservative – Frederik Clausen selv og Alice Johnsen. Dette førte til et ophidset bestyrelsesmøde i Den konservative Forening den 19. marts, hvor Frederik Clausen igen blev heftigt angrebet for at bygge sit formandskab på socialdemokratiske stemmer. Resultatet af mødet blev en resolution, der udtrykte dyb beklagelse af Frederik Clausens handle-måde. 8 stemte for, 3 stemte imod, mens 3 afholdt sig fra at stemme.

Efter at Den uafhængige Kommunalforening havde opfordret Københavns Amtsråd til at nægte sognerådet tilladelse til at optage yderligere lån, svarede amtsrådet foreningen den 19. februar 1942. Det hed i svaret, at Søllerøds gæld svarede til gældsforholdende i amtets øvrige kommuner, idet gælden dog havde været højere i 1940-41 pga. rådhusbyggeriet. Skrivelsen sluttede med en påtale af foreningens kritik, som jævnligt var overdreven og holdt i vendinger, der ikke kunne imødegås. Denne kritik var lige så skadelig for kommunens interesser, som eventuelle forkerte dispositioner fra kommunens side.

KOMMUNEVALGET 1943

Da den tyske rigsbefuldmægtigede dr. Werner Best den 5. november 1942 afløste gesandten v. Renthe-Fink, anlagde han en blød linje ud fra et ønske "*om at gøre Danmark til et Mønsterprotektorat*".²⁹ Han gav derfor

sin tilladelse til, at det rigsdagsvalg, der normalt skulle være holdt, også blev holdt den 23. marts 1943, og at der parallelt hermed også blev afholdt et kommunevalg den 5. maj samme år.³⁰

*Frederik Clausen
væltet af sine
egne*

Hermed gennemførtes det lokalvalg, som Den uafhængige Kommunalforening havde ventet på i to år. Den kampagne, som foreningen havde ført imod Frederik Clausen og de to kvindelige, konservative sognerådsmedlemmer, som havde støttet ham i de senere år, blev nu forstærket. I Holtes konservative Forening var man klar over, at mange potentielle konservative vælgere nu ville stemme på Den uafhængige Kommunalforenings kandidater. Skulle man derfor opnå at få konservative kandidater valgt til sognerådet, måtte der nye, friske kræfter til. Den siddende bestyrelse blev skiftet ud med en ny, sammensat af repræsentanter for modstanden mod Frederik Clausen. Den nye bestyrelse blev hurtigt enig med søsterforeningen i Skodsborg-Vedbæk om opstilling af en fællesliste med fuldmægtig Poul Ernst Rosenørn som

Den tyske besættelsesmagt tillod i foråret 1943 afholdelse af såvel rigsdagsvalg som kommunevalg for at demonstrere mønsterprotektoratet "Dänemark". Kommunevalget fandt med to års forsinkelse sted i 1943, den 5. maj! Der er dog ingen grund til at tro, at overskriften i den konservative valgavis "Endelig fred i Søllerød" var udtryk for en særlig forudseende redaktor – og i øvrigt blev der heller ikke fred i hjemstavnen, snarere tværtimod efter at 13 af sognerådets 15 medlemme blev fravalgt. (HA)

KONSERVATIV LISTE VALGAVIS 1943

ENDELIG FRED I SØLLERØD

Derfor: Stem paa Liste C

STEM! Paa Valgdagen har hver enkelt Valgen et personligt Medbestur for os der bliver **FRED!**

Til Valg!

Paa Tirsdag skal vi til Valg, og denne Gang gælder der ingen Udskyldning for at blive hjemme. Dene Valg drejer sig ikke om individuelle økonomiske og sociale Problemer, som kan være vanskelige for Menigheden at forstå.

Fremhæves man det vigtige som stærkt som muligt, at hvis man bliver hjemme eller aflever blank Stimmenskjeld, stemmer man med Folketallet 27 pCt. af Danmarks Valgere som følger generelt, til samme Køn i Nordhjemsby stjerne i 1899 92 pCt. af Valgerne, som der findes man også allerede den Gang den danske Folkestemme, som nu er færdig hele Danmark.

Dette bekræfter vi paa Tirsdag ved alle de ga til Valgstederne. Alt for meget staaer paa Spil, og vi ma alle tage det alvorligt - og votere Ansvar. Vi ma ikke stå paa Riidskeled, men ogsaa en Pligt med alle valger. - Og paa den Hæmsende skal vi læse af G. Apol. Vi har uendelige af Folketallet ikke er en Selvfølelse, men en Gæve, og dermed en Opgeve for et moderne Folks Forlystelse og i i Vædeligheden Sprøsmønstret, hvor vi som danske Landsmænd skal indrette os med hinanden, altsaa et politisk Sprøsmønstret i Odette, synerlige Betindelse.

Meningen med Folkestemme i alle heds, men Samfundet og Skejstede at lade i Folk. Hvis man er Boret i et Sandhed.

Tillidseren til dem danske Folkestev, til dansk Partid og Fremtid. Paa Tirsdag stemmer vi alle, og vi stemmer for Danmarks' J. J.

NOTER TIL VALGET I Sønder Kommune, der hører til Sønder Amt. Valgkommissionen venter den danske Landsråd, som har været dansk Folkestev og Landsforlystelse.

Valgstederne til Folketallet er 8 Aar, til Landsforlystelse 35 Aar. Valgstederne henvælger i Kommunes Anstalt i SOLLERØBLADET i Det.

Til Valgstederne stemmer man ved sin egen Stemme, som man har i sin egen Hænde, og som man ikke kan give til nogen anden. Man stemmer ved at sætte sin Stemme i den danske Landsforlystelse, som man har i sin egen Hænde, og som man ikke kan give til nogen anden. Man stemmer ved at sætte sin Stemme i den danske Landsforlystelse, som man har i sin egen Hænde, og som man ikke kan give til nogen anden.

Table with 2 columns: Candidate Name and Votes. Includes names like Sørensen, Hansen, and votes such as 55, 47, 40.

Partierne Høgens betegnelse. A. Socialdemokraterne. B. Det radikale Venstre. C. Det konservative Folkeparti. D. Venstre. E. Danmarks Radikalebevægelse. F. Borgerpartiet. G. Det nationale Folkeparti. H. Danmarks Nationalistiske Arbejderparti. I. Dansk Bønder.

Årsmødet den 8. Marts. Det blev ved Årsmødet, altsaa Tirsdag aften, af alle vores medlemmer, at forlystelse Grundlovsforlystelse paa 12.000 til 12.000 og Løst angik Indtægterne til 12.000. Det er selv Afstemning i Gæstebud, der er SOLLERØBLADET. Sønder Kommune 1942 Tilsidst til at staa Høgens betegnelse. Sønder Kommune 1942 Tilsidst til at staa Høgens betegnelse.

Høgens betegnelse. Sønder Kommune 1942 Tilsidst til at staa Høgens betegnelse. Sønder Kommune 1942 Tilsidst til at staa Høgens betegnelse.

Høgens betegnelse. Sønder Kommune 1942 Tilsidst til at staa Høgens betegnelse. Sønder Kommune 1942 Tilsidst til at staa Høgens betegnelse.

Høgens betegnelse. Sønder Kommune 1942 Tilsidst til at staa Høgens betegnelse. Sønder Kommune 1942 Tilsidst til at staa Høgens betegnelse.

Vognmandskørsel. Grus og Sten samt Staldgødning leveres. J. Christoffersen. Vognvej 110. Høls 219. Skal De have en Annonce? Ring til: Høls 583 - Central 5387.

Hølle Skråderforening. I. K. K. Engskild Skråder. Reparation og Oprensning - Afskærp og Frakke stender. Høllge P. Petersen, Skrådermester. Telf. Høls 187. Martsvej 8. Telf. Høls 187.

BILLEDKUNSTEN. AAGE MARCUS. Den første danske Værk om alle Tjære og alle Følkeskild. Høllge P. Petersen, Skrådermester. Telf. Høls 187. Martsvej 8. Telf. Høls 187.

MOGENS FUNCH'S BOGHADEL. Kongevejen 36. HØLLE. Telefon 1119. EJENDOMSMÆGLING under Ansvar.

Den konservative Forening i Hølle. Medlemsmed. paa Hotel Ny Hølle. 19 Marts-Kl. 20. Taler: Følkestevemetod (M. B. Frk. Gerda Mundt). Følkestevemetod Carsten Ratt. Alle Løser end. Instruering.

OLUF HANSEN. Smedestener. Centralværktøjsmag. Arbejdsoprensning. Elektr. Besæjning. Martsvej 6. Høls 164.

ROBERT PETERSEN. Murermester. Indretnings- og Udrensningsarbejde. Kunst. Klambæster. Høls 187.

Forsider fra "Søllerøbladet", 17. marts og 12. maj 1943. Avisen blev udgivet af redaktør Erling Andersen i 1943; men trods et oplag på 5.300 og tilmeldingen til "Dansk Oplagskontrol" overlevede lokalbladet ikke det skæbnesvangre krigsår. (HA)

EFTER VALGET

And. Andersen, P. E. Bøsum, Art. Sørensen

Frustrer selv at fremværelse Kommissioner til det valgte Sprøsmønstret, har vi i første række af betyde, som Løst Uendelige fra det Høls, som man betragter som de største medlemsbetegnelse i Sønder Kommune. Løst Uendelige fra det Høls, som man betragter som de største medlemsbetegnelse i Sønder Kommune. Løst Uendelige fra det Høls, som man betragter som de største medlemsbetegnelse i Sønder Kommune.

Stemmer den konservative Gruppe og Løst Uendelige fra det Høls, som man betragter som de største medlemsbetegnelse i Sønder Kommune. Løst Uendelige fra det Høls, som man betragter som de største medlemsbetegnelse i Sønder Kommune.

Men selvtvilligt alt, hvad der kan gøres ved Kommissioner og Løst Uendelige fra det Høls, som man betragter som de største medlemsbetegnelse i Sønder Kommune. Løst Uendelige fra det Høls, som man betragter som de største medlemsbetegnelse i Sønder Kommune.

Men selvtvilligt alt, hvad der kan gøres ved Kommissioner og Løst Uendelige fra det Høls, som man betragter som de største medlemsbetegnelse i Sønder Kommune. Løst Uendelige fra det Høls, som man betragter som de største medlemsbetegnelse i Sønder Kommune.

Bedre har vi bledt for. Mindstest skal Sønder Kommune siges sig som den udenlandske Gruppe 87% som Følkestevemetod.

Der er ingen Grund til at være utilfreds i Sønder Kommune. Løst Uendelige fra det Høls, som man betragter som de største medlemsbetegnelse i Sønder Kommune. Løst Uendelige fra det Høls, som man betragter som de største medlemsbetegnelse i Sønder Kommune.

Hølle Skråderforening. I. K. K. Engskild Skråder. Reparation og Oprensning - Afskærp og Frakke stender. Høllge P. Petersen, Skrådermester. Telf. Høls 187. Martsvej 8. Telf. Høls 187.

Ses det selv. Præd. OL SANDVIK. Ring efter Nr. 44 - 99 - 112. Der er påskud paa hver - men landbønder er bleeds.

spidskandidat. Dette betød afslutningen på Frederik Clausens rolle som politiker, og det må ud fra en almindelig menneskelig betragtning have givet ham en blandet følelse af skuffelse og lettelse, når man tænker på det pres, som han levet under siden sognerådsvalget i 1937.

EFTERSPILET

I følge byplanloven af 19. april 1938 skulle Søllerød kommune inden udgangen af april 1943 indsende en byplan til indenrigsministeriet. Den 13. marts 1943 – få måneder før kommunevalget - kunne kommuneingeniør H.C. Bache (1898-1983) på et ekstraordinært møde i sognerådet præsentere det forslag til byplan for Søllerød kommune, som han allerede havde skitseret i en pjece i 1936.³¹

Byplanen 1943

Ifølge byplanforslaget 1943 skulle 46 % af kommunens areal bevares som grønne områder, mens resten skulle udlægges til bymæssige bebyggelse. Herved skulle kommunen med en årlig befolkningstilvækst på 2,5 % kunne udbygges til 80.000 indbyggere. Dermed ville kommunen ifølge H.C. Bache få lighed med Gentofte.

På sit ordinære møde den 20. marts 1943 vedtog sognerådet forslaget med stemmerne 8 – 5. Samtidigt blev det vedtaget, at planen skulle fremlægges for borgerne fra den 25. marts til den 25. april, og at ændringsforslag skulle indsendes senest den 6. maj. Samtidigt vedtog man at indsende byplanen uofficielt til ministeriet med oplysning om, at man ville komme tilbage med et endeligt forslag, når indsigelsesfristen var udløbet.

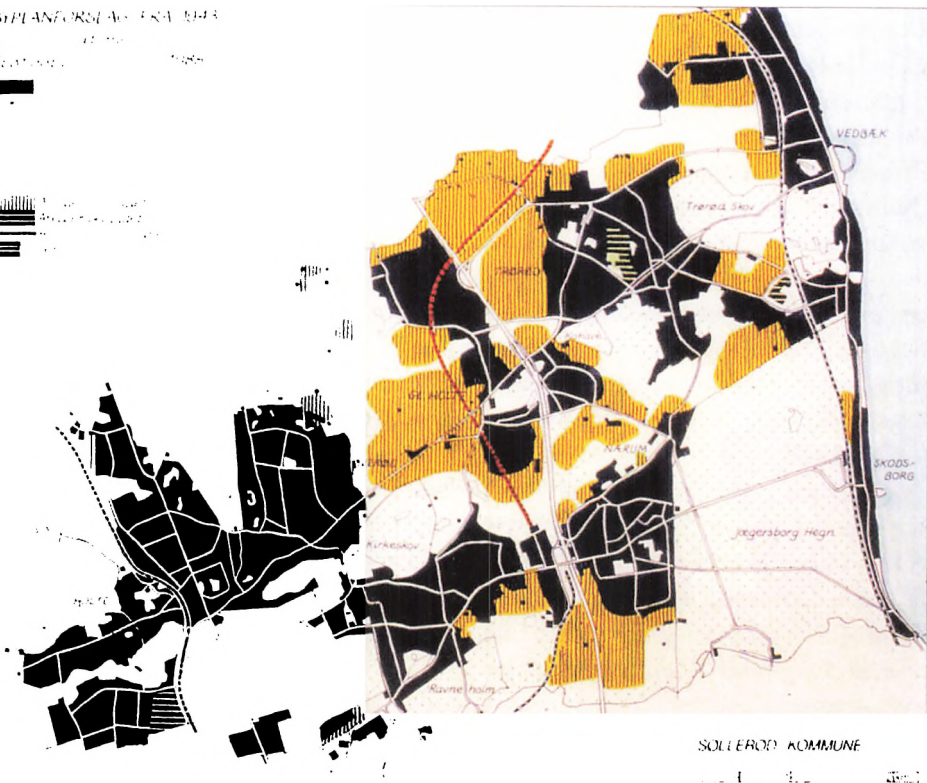
Byplanen returneres

Det nyvalgte sogneråd behandlede på sit første møde den 23. juni 1943 byplanen, der endnu ikke var indsendt officielt til ministeriet. Sognerådet vedtog her at indsende planen officielt med den besked, at man ikke havde kunnet nå at behandle alle de 170 ændringsforslag og indsigelser, der var indkommet. Dermed havde man i realiteten udsat vedtagelsen af "Baches byplan", og den 20. oktober vedtog sognerådet så at anmode ministeriet om at sende byplanen tilbage. Sognerådet fik samtidig i overensstemmelse med Indenrigsministeriets cirkulære af 21. oktober 1939 en aftale med ministeriet om, at der skulle udarbejdes en ny mindre bindende dispositionsplan, som så kunne suppleres med partielle byplaner, efterhånden som de blev påkrævede for at styre udviklingen.³²

Den 9. april 1944 gennemgik H.C. Bache byplanforslaget ved et offentligt møde på Ny Holte Hotel arrangeret af Fællesudvalget for Grundejer- og Kommunalforeninger i Søllerød Kommune. Dette var

BYPLANFORSLAGET ÅR 1943

1:10.000
1943

Gentegning af H. C. Baches byplanforslag fra 1943. Med sort ses de arealer, der i dag er bebyggede, med gult de øvrige områder foreslået bebygget i henhold til byplanens vision om 80.000 indbyggere i Søllerød Kommune. (Tegning af Jens Johansen, Rudersdal Museer)

selvsagt i sin orden, men efter at sognerådet havde sat byplanforslaget på “stand by”, holdt H.C. Bache flere gange foredrag om det i grundejerforeningerne. H.C. Bache havde flere gange tidligere ført sig frem i sager, hvor det burde have været sognerådsformanden, der udtalte sig. Det faldt nu formanden for sognerådets nyoprettede byplanudvalg, Axel Riis, for brystet.³⁷ Axel Riis, der tidligere havde været ansat som kommuneingeniør i Søllerød og længe havde stået i et modsætningsforhold til Bache, mente, at H.C. Bache på den måde søgte at holde liv i en byplan, som det nyvalgte sogneråd i realiteten havde lagt på hylden. Han kaldte derfor Baches foredragsvirksomhed for illoyal.

Sognerådet konstaterede hurtigt, at en række sagsområder, som primært var af økonomisk karakter, f. eks forpagtningen af Nærumgård og

bebrejdes Schneider i stærke vendinger for at *“at lægge navn til denne skammelige gerning”*. Frederik Clausen finder, at professor Schneider er gået de forhenværende sognerådsmedlemmer N.P. Lorentzens, Harry Schackes og Hans Poulsens ærinde, og at dette har givet de tre, som H.C. Bache og han har følt sig hadet af, en kærkommen julegave. På det tidspunkt kunne Frederik Clausen ikke kende hele det forløb, der førte til H.C. Baches afskedigelse, og som er udførligt beskrevet i Søllerød Tidende den 7. december 1944. Brevet belyser imidlertid, hvor belastende Frederik Clausen har følt Liste C 2's opposition gennem seks år, og hvilket tillidsforhold der har eksisteret mellem ham og H.C. Bache.³⁵

AFSLUTNING

Efterhånden voksede erkendelsen af den betydning, som Frederik Clausen har haft for Søllerød Kommunes udvikling: Arealopkøbene af Nærumgård, Gl. Holte Avlsgård og Dronninggård lagde fundamentet for

Borgmester Andreas G. Schneider (1886-1957) oplæser sin tale ved Søllerød Marineforenings 10-års jubilæum i Holte. Foto fra Søllerød Tidende, 1955. A. G. Schneider var professor ved Polyteknisk Læreanstalt, og sognerådsformand 1943-52 og derefter borgmester i Søllerød til sin død i 1957. Borgmester Schneider har fået en af de store villaveje i Øverød opkaldt efter sig, mens det noget mere beskedne vejanlæg ved Kuben i Øverød er opkaldt efter modspilleren i begyndelsen af 1940'erne: Frederik Clausens Vænge. (HA)

Eftermålet

Søllerød Kommunes “grønne udvikling”. Oprettelsen af Holte Gymnasium i 1932 skabte en uddannelsesinstitution, der gjorde det attraktivt at bosætte sig i den dengang fjernt liggende forstadskommune. Opførelsen af aldersrenteboliger og udbygningen af ældreforsorgen var nok et led i Steinckes socialreform, men skabte grundlaget for en attraktiv bopælskommune – også for de ældre medborgere. Sidst, men ikke mindst står opførelsen af rådhuset som en milepæl i Søllerøds udvikling mod en moderne, veldreven kommune.

I oktober 1947 blev Frederik Clausen udnævnt til æresmedlem af Holte og Omegns Rente- og Pensionistforening: *“Som en ringe Tak for det Arbejde, De har udført for vor Kommunes Gamle og Smaakaarsfolk”*. Og endelig i 1962 – kort før sin død – modtog Clausen den officielle anerkendelse for sin indsats som sognerådsformand, da kommunalbestyrelsen tilkendte ham en pension på 6000 kr. årligt.

Der er kommet flere biler på rådhusets parkeringsplads, og bagbygningen er blevet opført. Det sidste skete i 1963-64 med Arne Jacobsen og Fl. Lassen som arkitekter. Foto fra midten af 1970'erne. (HA)

Frederik Clausens sidste år

Efter at have solgt arealet vest for Havarthigården til parcelhusgrunde, solgte Frederik Clausen i 1956 Havarthigården til vognmand Axel Sørensen, der som 14-årig havde været alt-mulig-dreng på gården. Dermed var dens æra som bondegård et overstået kapitel, ikke mindst da jorderne øst for hovedbygningen blev fredet som en del af Søllerød Naturpark i 1962.³⁶ Som den beskedne mand, Frederik Clausen dybest set var, flyttede den tidligere gårdejer og sognerådsformand til en mindre lejlighed i Skoleparken på Malmbergsvej.³⁷ Her døde Frederik Clausen 73 år gammel den 22. november 1962.

Luftfoto over Havarthigårdens arealer 1973. Havarthigårdens firlængede murstenskompleks med tilbygninger ligger klods op ad Søllerød Kirkeskov. I forgrunden anes det parcelhuskvarter, der opstod efter udstykningsen af Havarthigårdens vestlige jordlodder i midten af 1950'erne. Øst for gården langs Øverødvej og frem til det levende markskel mod Gl. Holte ses gårdens langstrakte markareal, der i 1962 indgik i den fredede Søllerød Naturpark samme med nabogården Rygårds jorder. Historisk er Havarthigård og Rygård henholdsvis matrikel nr. 6 og 7 af Øverød bylav.

NOTER

- 1 Gunnar Sandfeld: Det kommunale styre i Søllerød 1841-1978, bd. II (1909-1978), s. 60 -68.
- 2 Sandfeld II, s. 68 -70.
- 3 Sandfeld II, s. 115-116.
- 4 Sandfeld II, s. 180-182.
- 5 Sandfeld II, s. 50-55.
- 6 Sandfeld II, s. 156-158.
- 7 Søllerød Tidende 29. 12 1937 og 5. 1. 1938.
- 8 Sandfeld II, s. 173-174.
- 9 Sandfeld II, s. 191-193.
- 10 Sandfeld II, s. 246-248.
- 11 Sandfeld II, s. 40-43.
- 12 Søllerød Tidende 6.10 1937.
- 13 Jf. Ole Sørensen: Søllerød Rådhus. Søllerødbogen 2001, s. 99.
- 14 Søllerød Tidende 30. 3 og 6.4. 1939.
- 15 Ole Sørensen, Søllerødbogen 2001, s. 100ff.
- 16 Sandfeld II, s. 227-229.
- 17 Søllerød Tidende 23.11. 1939.
- 18 Søllerød Kommunes Udvikling i økonomisk Henseende. K. Falkjær-Pedersens boghandel, Holte 1939. Rapporten, der dækker regnskabsårene 1911/12-1937/38, er på i alt 68 sider og består af G.S. Jørgensens redegørelse samt responsum fra henholdsvis J. Schaarup og Poul Vinding. En stencileret udgave i 3 bind opbevares på Historisk Arkiv for Rudersdal Kommune.
- 19 Erik Astrup: Borgmester Erik Øigaard, og lidt om de politiske forhold i Søllerød Kommune for ham. Søllerødbogen 2002, s. 102-103.
- 20 Søllerød Kommuneblad-Holte Avis, 19. 1. 1940.
- 21 Sandfeld II, s. 99-100.
- 22 Sandfeld II, s. 69.
- 23 Jf. Ole Sørensen, Søllerødbogen 2001, s. 110f.
- 24 Søllerød Kommuneblad-Holte Avis, 29. 3. 1941.
- 25 Sandfeld II, s. 231-234.
- 26 Jf. Ole Sørensen, Søllerødbogen 2001, s. 114ff.
- 27 Birthe Mortensen: Erindringer om Frederik Clausen. Søllerødbogen 2004, s. 113.
- 28 F.eks. Tobias Faber: Dansk arkitektur. Arkitektens Forlag 1963, s. 206f. og Carsten Thau og Kjeld Vindum: Arne Jacobsen. Arkitektens Forlag, 1998, s. 286ff.
- 29 Jf. f.eks. Tage Kaarsted: Krise og krig. Gyldendal og Politikens Danmarkshistorie, bd. 13, 1991, s. 233f.
- 30 Jf. Ernst Goldschmidt: Den politiske udvikling. Vejen til Rudersdal, 2006, s. 16.
- 31 H. C. Bache:] "Søllerød Kommune i Nutid og Fremtid". Der er tale om et oplæg til en udflugt til Søllerød for hovedstadspressen den 30. april 1936.
- 32 "Baches byplan" er udførligt behandlet i litteraturen om Søllerød Kommune. Se bl.a. Jens Johansen: Fra seks landsbyer til syv hydele, 1988, s 75ff. – Erik Astrup, Søllerødbogen 2002, s. 105ff. – Jørgen Schunck: Erik Øigaard, fredningsborgmesteren i "Den grønne kommune". Søllerødbogen 2003, s. 65ff – Ernst Goldschmidt, 2006, s. 16f.
- 33 Sandfeld II, s. 241-244.
- 34 Sandfeld II, s. 70-74.
- 35 Frederik Clausen, Havarthigård. Privatarkiv på Historisk Arkiv for Rudersdal Kommune.

- 36 Jf. Jørgen Schunck, Søllerødbogen 2003, s. 76ff.
37 Om Frederik Clausen som privatmand se Birthe Mortensen: Erindringer om Frederik Clausen. Søllerødbogen 2004, s. 94-118.

LITTERATUR OG KILDER:

Erik Astrup:

Borgmester Erik Øigaard – og lidt om de politiske forhold forud for ham. Søllerødbogen 2002.

Ernst Goldschmidt et al.:

Vejen til Rudersdal. Søllerød Kommune gennem et halvt århundrede.

Jens Jobansen:

Fra Seks landsbyer til syv bydele. Bebyggelsens udvikling i Søllerød Kommune, 1988.

Birthe Mortensen:

Erindringer om Frederik Clausen. Søllerødbogen 2004.

Gunnar Sandfeld:

Det kommunale Styre i Søllerød Kommune 1841 – 1978. Bind II Søllerød Kommunebiblioteker. 1977.

Jørgen Schunck:

Erik Øigaard. Fredningsborgmesteren i “Den grønne kommune”. Søllerødbogen 2003.

Ole Sørensen:

Søllerød rådhus. Søllerødbogen 2001.

HISTORISK ARKIV FOR RUDERSDAL KOMMUNE:

Sognerådets mødereferater 1937 – 1944.

Sognerådets beslutningsprotokoller 1937 -1944.

Søllerød Tidende 1937 – 1944.

Søllerød Kommuneblad – Holte Avis 1937 – 1942.

Søllerødbladet 1943.

Privatarkiver:

Frederik Clausen, Havarthigaarden 1925 - 1956.

Samtale med Birthe Mortensen, f. Clausen. November 2008.

Han faldt for fædrelandet - Shellhuset den 21. marts 1945

*Om kaptajn Mollerup og hans mindesten på Høje Sandbjerg
af C.C. Ahnfeldt-Mollerup*

I foråret 2008 blev en mindesten for kaptajn P.V.T. Ahnfeldt-Mollerup på foranledning af denne artikels forfatter flyttet fra den afspærrede del af Akademisk Skytteforenings (AS) grund ved Høje Sandbjerg til den offentligt tilgængelige del, selve toppen af Høje Sandbjerg. Artiklen fortæller om kaptajn Mollerup, om hans tilknytning til AS og om stenen og dens flytning.

Forfatteren, født 1938, er søn af kaptajn Mollerup. Han fulgte i faderens fodspor, blev officer og var ved pensioneringen i 1998 generalmajor. Han bor i dag i Ordrup, passer sin have og sine børnebørn og giver sig fra tid til anden af med lidt slægtsforskning.

DE UNGE ÅR

Peder Valdemar Tøger Ahnfeldt-Mollerup blev født 26. juli 1907 som den første af fire børn hos cand.pharm. Christian Ahnfeldt Mollerup og hustru, translator i engelsk Karen Margrethe f. Larsen. Chr. og Karen Margrethe Ahnfeldt-Mollerup, var meget nationalt sindede og prægede bevidst børnene i den retning.¹

Husets ældste søn, Tøger, som han blev kaldt i familien, kom i Schneekloths Skole på Værnedamsvej i 1913 og begyndte i 1920 i 3. mellem på Birkerød Statsskole, kostafdelingen, hvorfra han blev nysproglig student i 1925. Hvorfor han, og året efter den ældste af hans brødre, kom på kostskole vides ikke. Men at det blev Birkerød skyldes utvivlsomt, at skolens grundlægger Johan Frederik Mantzius (1834-1890) var gift med en søster til drengenes farfar, Cathrine Mollerup. Flere medlemmer af familien boede i Birkerød i 1920 og har kunnet tage sig lidt af drengene, selv om der ikke længere var en direkte forbindelse til skolen, idet Cathrine og J.F. Mantzius' adoptivsøn Aage Mantzius' (1876-1945) medejerskab af skolen sluttede i 1915. Kostskolen blev i 1920 overtaget af staten.²

*Birkerød
Statsskole*

Familien Ahnfeldt Mollerup boede indtil 1925 i København, herefter i Århus, hvor Chr. A M som apoteker overtog Trøjborg apotek. På det tidspunkt var de ældste sønner flyttet hjemmefra. Når børn og børnebørn om sommeren blev samlet i sommerhuset ved Bryrup mellem Silkeborg og Horsens, blev flaget om søndagen sat præcis kl. otte. Børnebørnene var da stillet op på et geled efter alder, fik indtaget (en omtrentlig) retstilling, og den ældste – forfatteren til nærværende artikel – måtte under farfars/morfars kyndige vejledning hejse Dannebrog – ikke for hurtigt og ikke for langsomt. Foto fra 1945. (Privatfoto, hvor intet andet anføres tilhører fotografierne forfatteren)

Fritidsinteresserne var spejderliv og sport, selv om de sporadisk førte scrap- og dagbøger også viser, at ganske mange bøger blev læst, ikke mindst med historiske emner. Højdepunkter i spejderlivet var øvelserne med andre tropper og divisioner. Udklip fra spejderbladet *Vor Ungdom* fylder således en del i Tøger Mollerups scrapbog.³ Tøger var selv patruljefører. At spejderøvelserne ind imellem var rene “tæve-øvelser”, kan der vist ikke herske tvivl om, når man læser et blandt flere indlæg fra forældre:

*Spejder-
bevægelsen*

“Der er ikke Spor af Mening i, at Spejderne skal vende hjem med blaa Øjne, brækkede Fingre el. lign, fordi de har været på Øvelse. Der er Spejdere, der ikke er Spejdere for andet end disse rigtige Slagsmaal, og disse Fyre kan ikke andet end slaas raat; de er for det meste fuldstændig ligeglade med hvorledes Øvelsen ellers forløber, naar de blot har faaet Lejlighed til at slaas fra sig. Lad os faa disse raa Fyre ud af vore Rækker! En Spejder der dunker løs paa Underlivet, af al sin Magt, borer sine Knæ ind i Tindingerne eller paa anden Maade er raa overfor en anden, maa straks sættes udenfor Øvelsen

Selve Spejdersagen lider ved saadanne Slagsmaal: Forældre tør ikke lade deres Dreng træde ind i en Trop, der gang paa gang kommer hjem fra Øvelse, som om de har været til Syndikalistoptøjer”.

Det fremgår ikke af scrapbogen, om Mollerup var enig med forældrene eller selv deltog aktivt i den mere voldsomme del af fornøjelserne. Blandt højdepunkterne i spejderlivet bør også nævnes deltagelse i verdensjamboreen i august 1924 på Ermelundssletten. Dette at ligge i lejr og være sammen med over 4.000 spejdere fra 34 lande var en stor oplevelse.

Sport

Ingen tvivl om at fodbold var yndlingssporten. Mollerup var i bestyrelsen af skolens hæderkronede fodboldklub og i adskillige år på skoleholdet – referaterne af diverse kampe med ikke mindst de andre kostskoler er detaljerede i scrapbogen. Men han var også en habil tennisspiller, vandt således skolemesterskabet i 1921. Efter studentereksamenen i 1925, blev Tøger Mollerup i september samme år immatrikuleret på Københavns Universitet på jura-studiet, og i juni 1926 bestod han filosofikum. I 1925 indmeldte han sig også i Akademisk Skyttekorps, hvor han med tiden avancerede til sektionsfører.⁴

Luftfoto af spejdernes teltlejr på Ermelundssletten ved den 2. internationale jamboree i sommeren 1924. (Fra M. Friis Møller (red): "Spejderminder")

HÆREN

Juraen fanger ham imidlertid ikke, for snart begynder Mollerup at supplere sin sproglige studentereksamen, således at han i marts-april 1928 kan bestå officersskolens tillægsprøve for studenter til officersskolens officersklasse.

*Fra jura'en til
militæret*

I maj 1928 indkaldes han til 9. bataljons 1. kompagni i Aalborg – i soldaterbogen står som livsstilling “officersaspirant”, ikke stud.jur.! I oktober samme år kommer han på Fodfolkets Kornetskole på Kronborg. Kornetskolen var nærmest som en mellemting mellem vore dages sergent- og reserveofficersskole. Kornetterne udnævntes normalt, forudsat tilfredsstillende geledtjeneste, til sekondløjtnanter ved hjemsendelsen efter gennemført værnepligtstjeneste. Nu var Mollerup kommet på rette hylde. Han består skolen på Kronborg som nr. 1 af 79 beståede elever og bliver overtalt til at søge tjeneste ved 2. bataljon i Tønder. Ifølge overleveringen sagde skolechefen, oberst Harrel til ham, at det ikke

kunne nytte, at det altid var de ringeste, der blev sendt til Tønder, rigets yderste hjørner.

I oktober 1929 bliver Mollerup optaget på Hærens Officersskole, og i april 1931 har han bestået den afsluttende eksamen som nr. 7 af 16 beståede elever. Som nyudnævnt officer kommer han til 9. regiment i Viborg.

Den 5. maj 1932 bliver han gift med Ruth Kabell, datter af apoteker Frederik Kabell, Svaneapoteket i Randers. I 1933 flytter parret til Helsingør, idet Mollerup bliver lærer på Kornetskolen,

En karriere er
begyndt. Tøger
Ahnfeldt-Molle-
rup, kornetelev,
1928.

*Kaptajnløjtnant
i Generalkom-
mandoen*

hvor han kommer til at præge adskillige hold unge kornetelever.

I 1936 indtræder han på Generalstabskursus, udnævnes i 1937 til kaptajnløjtnant (svarer til kaptajn i vore dage) og afslutter kursus i maj 1938 med meget smukke karakterer. Han ansættes derefter i Generalkommandoen, hærens øverste ledelse, som da lå i Proviantgården på Slotsholmen i København. Han gør tjeneste i Kommandoafdelingen som adjutant for den kommanderende general: først generalløjtnant E. With, derefter generalløjtnant W.W. Prior og sidst generalløjtnant E. Gørtz. Her bør indføjes, at adjutantstillingen på alle niveauer i hæren dengang var en ganske anden end i dag. Adjudanten var chefens nærmeste hjælper og ofte fortrolige og som generalstabsuddannet officer kan hans position nærmest sammenlignes med vore dages MA (military assistant). Mollerup udnævntes til kaptajn (svarer til major i vore dage) 1. juli 1942.⁵

Akademisk Skyttekorps fotograferet ved "storturen" i maj 1933 foran restaurant "Ny Rosenborg" på Vestre Boulevard (nu H.C. Andersens Boulevard) mellem Jarmers Plads og Rådhuspladsen – overfor Studenterforeningen. Fanen føres til højre fløj af Erling Andersen.

(Historisk Arkiv for Rudersdal Kommune / Finn Andersen)

Terrænspport på Høje Sandbjerg

General With var hærchef 1931-39. Han nærede stor interesse og hengivenhed for de frivillige korps, især Akademisk Skyttekorps som han var chef for 1911-17. Efter sin pensionering i 1939 påtog han sig hvervet som "Høje Formand" i Akademisk Skytteforening (AS). Med den hensigt at lede aktive studenters energi i en for samfundet gunstig retning og afholde dem fra at søge kontakt med de rabiante ungdomsbewægelser på begge sider af det politiske spektrum, der florerede overalt i Europa i 30-erne, "beordrede" han sin gamle adjutant til at genindtræde i AS i idrætsafdelingen for der efter svensk og finsk mønster at indføre den ny disciplin, terrænspport. Mollerup fik hurtigt den idé, som, ikke mindst set i lyset af AS' senere indsats i modstandsbevægelsen, viste sig at være helt rigtig, at ændre terrænspporten fra at være en enkeltmands idrætsgren, som den var i Sverige og Finland, til at være en gruppesport. Allerede i juli 1939 afholdtes den første lejr på Høje Sandbjerg med terrænspport som emne, og især fra 1940 – den tyske besættelses første år – steg tilgangen til idrætsafdelingen, således at der alene i 1943 kom tæt ved 200 nye rekrutter til afdelingen, nu benævnt Terrænspportsafdelingen. Mollerup var her den konstant nærværende, inspirerende og afholdte leder.⁶ Om målet for virksomheden var der ingen tvivl. Allerede 16. april 1940, en uge efter den tyske besættelse, samler Mollerup idrætsafdelingens førere og siger om afdelingens opgaver, at det indtil videre må være at gøre, hvad der er muligt som forberedelse til den dag, da aktiv modstand under en eller anden form kan ske, "*enten det bliver om eet, fem, ti eller hundrede år*".⁷

Mollerups virke som "terrænspportens fader" indskrænker sig ikke til AS. I artikler indfører han interesserede i emnet og benytter samtidig lejligheden til at fremhæve betydningen af fædrelandskærlighed, værnevilje osv. Og der bliver kaldt på ham som foredragsholder og instruktør. I *Hjemmebæren* beskrives, hvorledes terrænspportsforeninger fra 1940 dannedes overalt på Sjælland og Lolland-Falster, altid som led i en åndelig eller moralsk oprustning af ungdommen – og som regel efterhånden tillige som rekrutteringssted for kommende aktive modstandsfolk. Fra 2. til 9. april 1941 var således 45 terrænspportsledere på kursus, der fandt sted på Herlufsholm Kostskole. Øvelseslederen var kaptajn P.V.T. Ahnfeldt-Mollerup.⁸

Om koblingen mellem terrænspport og forsvarsvilje kom han i øvrigt i polemik i bladet Dansk Idræt i efteråret 1940, hvor han slutter et indlæg således: "*Det er iøvrigt trist at se, at det endnu kan anføres som en særlig (og måske endog nødvendig?) anbefaling for en idræt, at den „intet har med militæret at gøre*".⁹

Kaptajn Mollerup, tjenstgørende i Generalkommandoen, 1942.

En øvelse med damer

En begivenhed på Høje Sandbjerg fik ganske megen omtale både i dagspressen og diverse tidsskrifter: Evakuerings- og Samariterøvelsen 11.-12. juli 1942. I øvelsen deltog 15 damer fra DKB (Danske Kvinders Beredskab), 20 fra Dansk Røde Kors' dameafdeling og 70 ASere. I løbet af øvelsen skulle de kvindelige samaritter i nattens mulm og mørke bl.a. afsøge et større skovstykke for sårede, få givet disse førstehjælp og få dem evakueret. Fra Børsen 13. juli skal om øvelseskritikken citeres:

Kritik

“Dr. Lundh, der skulle kritisere den lægelige Side af Øvelsens Forløb, var dog lutter Lovord, men Kaptajn Møllerup, hvis Bedømmelse var meget grundig og udførlig – og derfor ubyre lærerig – havde adskilligt at anke over: Hverken Lotter eller Samaritter havde gjort nok for at sikre sig selv og deres Patienter imod Flyverangreb ... Alt for ofte havde Lederne brugt deres Tid til Arbejder, der lige saa godt kunde udføres af Underordnede. Ved Samlepladserne havde der helt manglet „Kontorhold“, saa at man slet ikke havde Overblik over, hvor mange Saarede Men først og sidst paatalte Kaptajnen Damernes manglende Øvelse i Kommandoføring.”

Er det ikke det, der bl.a. kendetegner den gode chef, at han ikke alene kan rose, men at han også kan kritisere og give vejledende anvisninger, når det er fornødent. En sammenfattende karakteristik, baseret på Axel Pontoppidans bog *De faldt for Fædrelandet* samt på udtalelser mange år efter krigen af nogle af dem, han dengang var i tæt berøring med – og som for en enkelts vedkommende på det tidspunkt ikke engang kendte

Øvelseskritik på Høje Sandbjerg, 1942.

hans rigtige navn, kan måske forklare lidt om, hvorfor han havde så godt tag på ikke mindst de unge ASere.¹⁰

Parade på Høje Sandbjerg 8. november 1942. Mollerup udnævner direktør, civilingeniør Peter Hartmann (1915-1996) til afdelingsforstander.

*“Mollerup var altid engageret, velforbereget og vel formuleret såvel mundtligt som skriftligt. Han gik direkte til problemerne og var til enhver tid 100% loyal overfor den sag og den hær, han tjente. Man var aldrig i tvivl om, hvor man havde ham. Som stabsofficer var han hurtigt arbejdende, identificerede umiddelbart det væsentlige i en sag og fremlagde sine løsningsforslag overbevisende. Ansvarsglæde og handlekraft var fremtrædende egenskaber. Hans foresatte havde fuld tillid til ham. Han havde fortrinlig evne til at omgås mennesker, kunne være opmærksom og beleven – men han kunne også, når han syntes, det var opportunt, være fræk som en slagterhund og benytte en kæft som en gadedreng. Man kunne godt tro, at det var den rolle, der morede ham mest! Han var på en gang myndig og kammeratlig, højt kultiveret og alligevel blandt venner – herunder de unge skytter – jævn og gemytlig, en lederskikkelse langt ud over gennemsnittet, en gentleman og samtidig en smule af en landsknægt, en taktfuld adjutant og en kompromisløs geleddofficer”.*¹¹

“Gadedrengen”

DET ILLEGALE ARBEJDE

Den 29. august 1943 ændrede alting. Tyskerne neutraliserede endegyldigt det danske forsvar. Flåden sænkede størsteparten af sine skibe. På et antal kaserne landet over og på Amalienborg kom det til kamp – og

Mens den danske hær endnu var i uniform. Kaptajn-lojtnant Mollerup i haven på Callisensvej 17 i Hellerup, sommeren 1942.

Interneringen 1943

Løsladelse

da det hele var overstået, interneredes værnernes officerer på forskellige lokaliteter på Sjælland og Fyn. Hærchefen med generalstaben m.fl. således på Hotel Marienlyst ved Helsingør.

Mollerup har nok anet, hvad der var på færde, for han cyklede meget tidligt om morgenen ind til kontoret i Proviantgården for at brænde papirer. Da en tysk soldat stillede på bopælen, en villalejlighed i Hellerup (Callisensvej 17) for at afhente ham, var han taget af sted.

Interneringen på Marienlyst foregik under ganske behagelige former. Forplejningen var god, bøger, spil og sportsredskaber var til rådighed, bevogtningen lempelig, der måtte skrives og modtages (et begrænset antal) breve og pakker, og med tiden blev der givet udgangstilladelser.¹² Der etableredes hurtigt forbindelse til de øvrige interneringssteder, og da det efter nogen tid lå i luften, at tyskerne nok inden alt for længe ville frigive alle, begyndte overvejelserne om, hvorledes hæren skulle forholde sig i fremtiden. Hærchefen, generallojtnant Gørtz lagde ud med at drøfte spørgsmålet med souschefen i generalstabens kommandoafdeling, kaptajn V. Hjalp (chefen var indlagt på hospital) og adjutanten, Mollerup. Senere kom kaptajnerne S.P. Schjødt-Eriksen og M.N.M.P. Amtrup til. Den siden så bekendte *Lille Generalstab* var dermed blevet dannet. De første planer gik ud på at overføre en stor del af hærens officerer og befalingsmænd til Sverige, Mollerup blev straks involveret i dette: Udpegning af de pågældende og formidling af instrukser til de forskellige interneringssteder.¹³

Natten mellem 1. og 2. oktober iværksatte tyskerne aktionen for at få fat i de danske jøder, mens de internerede befalingsmænd blev frigivet den 20.-22. oktober 1943. Der var faktisk fra tysk side en sammenkædning mellem de to begivenheder. Og datoerne viser, at det var Peter Hartmann, der som Mollerups umiddelbare arvtager ledede ASs indsats i forbindelse med redningen af de fleste danske jøder.¹⁴

Efter løsladelsen i oktober 1943 gik Mollerup kort tid efter "under jorden" og blev 100 % illegal. Han levede herefter – og ganske usædvanligt med kone og barn – på skiftende adresser og under skiftende navne, indtil han blev arresteret i 1945. I en ret lang periode boede familien således i en lejlighed på Jagtvejen i København, hvor husets herre havde måttet tage til Sverige. En lille episode kan måske illustrere et par af de mere upåagtede sider af dette at leve „under jorden“:

“En aften efter mørkefald ringer telefonen og kort efter bestilles en taxa. Den lille familie tager af sted, det halvt sovende barn pakket godt ind på sædet ved siden af chaufføren. Ved ankomsten til den nye adresse kan drengen fortælle, at chaufføren havde været vældig rar og bl.a. havde spurgt om familien ret

ofte skulle ud at køre med taxa om aftenen. Mollerup går straks til telefonen og kan kort efter berolige de tilstedeværende med, at den pågældende taxachauffør var god nok”.

Historien viser dels, at nummeret på en taxa man har kørt med rutinemæssigt huskes, og også at den professionelle ved, hvor han skal ringe hen for at checke identiteten på en taxachauffør.

Frihedsrådet

I den større sammenhæng var det vigtigste emne i slutningen af 1943 forholdet mellem værnene og den civile modstandsbevægelse. Frihedsrådet var blevet dannet i september, og de første kontakter blev taget af søværnet allerede under interneringen. Den 23. oktober, altså umiddelbart efter løsladelsen, deltog Mollerup i et møde med general Gørtz, kaptajn Aa. Højland Christensen og kaptajn P. Winkel for at drøfte vejen frem.¹⁵ Højland Christensen havde nogle kontakter til den civile side og flåden, Winkel var fra efterretningstjenesten, som havde en finger med i spillet alle vegne. Winkel fortsatte dagen efter med samtaler med Erling Foss fra Frihedsrådet og orlogskaptajn Nyholm (aktiv i marinenes illegale organisationsarbejde). Hele denne mødevirksomhed, som fortsatte med medlemmer af *Den lille Generalstab*, officerer fra søværnet og ledere fra forskellige civile modstandsorganisationer, slutter med et afgørende møde mellem Gørtz og Frøde Jakobsen i begyndelsen af december 1943. Nogle dage efter accepterer Gørtz hærens tilknytning til Frihedsrådet.

De civile og militære modstandsgrupper

Kort efter interneringens ophør påbegyndtes også et arbejde med at få de modstandsgrupper, man i hærens ledelse havde kendskab og tillid til, ind under en fælles ledelse. Det drejede sig i første omgang om foreninger som Livjægerne, AS, garderforeningerne, polyteknikerne samt eleverne fra de nu lukkede officersskoler. Mollerup sørgede her selvfølgelig for AS tilknytning til O-grupperne, men han var også involveret i sager, der, som resultat af, at der i kredse af modstandsbevægelsen var en udbredt skepsis overfor officererne, var betydeligt mere vanskelige.¹⁶

Forbindelsen til AS blev vedligeholdt på andre måder end blot dette med foreningens organisatoriske tilknytning til O-grupperne. Det fortællendes således, at engang Mollerup skulle mødes på Kgs. Nytorv med en person, hvis sikkerhed der var nogen tvivl om, blev AS aktiveret, således at torvet var “besat” med skytter med pistoler i lommen eller maskinpistoler under regnfrakken på det pågældende tidspunkt.¹⁷ Mødet forløb uden problemer af nogen art!

Det var også Mollerup, der organiserede en begivenhed, der fandt sted natten mellem 31. marts og 1. april 1944, som både kaptajn Hjalf, lederen af *Den lille Generalstab*, og kaptajn Amtrup omtaler i deres be-

Krigsspillet

skrivelser af hæren under besættelsen.¹⁸ Amtrup skriver:

“Efter at de tidligere nævnte Opgaver, som Hæren i Forbindelse med Politiet havde paataget sig at løse i København, var fordelt til Afsnitscheferne, og efter at disse havde foretaget visse Rekognosceringer med Henblik baade paa Forsvar af og Angreb paa de paagældende Objekter, ønskede man gennem et Krigsspil at prøve den københavnske Styrkes Alarmering, Samling, Udrustning m.v. Da det var ønskeligt at samle en Snes Mennesker hertil, maatte der udvises megen Varsomhed med Arrangementet. Krigsspillet blev afholdt i Akademisk Skyttekorps’ Lejr paa Høje Sandbjerg, hvor Deltagerne mødtes sent en Lørdag Aften i Midten af April, og hvor man dernæst under Sikring af stærke ydre Vagter i Løbet af Natten spillede forskellige Situationer igennem”.

Og Hjalp uddyber:

“Denne øvelse, i hvilke ledende politikere deltog, afklarede en række problemer i planlægningen og afslørede visse usikkerheder ved denne, som herefter kunne fjernes”.¹⁹

At Mollerup selv deltog i krigsspillet, kan der vist ikke herske tvivl om – og at et stort antal skytter fik lejlighed til at øve objektsikring i skovrigt terræn med skarpt i våbnene var kun et plus ved øvelsen, som i øvrigt afspillede uden episoder.

I januar 1944 dannede Frihedsrådet det såkaldte M-udvalg (Militærudvalget), der på grundlag af instrukser fra England skulle organisere de danske modstandsstyrker. I udvalget blev kaptajn Aa. Højland Christensen hærens repræsentant. Her blev han ganske hårdt presset til at sørge for, at officerer blev afgivet til de civile grupperinger som instruktører, hvilket *Den lille Generalstab* var uvillig til, før opstillingen af hærens O-grupper var afsluttet. *Den lille Generalstab* følte, at Højland Christensen i dette spørgsmål overskred sin kompetence, og i februar blev Mollerup befalet til at afløse ham. Dette forårsagede betydelig uvilje hos de civile medlemmer af udvalget.²⁰ På trods af de personproblemer Højland Christensen-episoden afstedkom, lykkedes det M-udvalget i løbet af første halvdel af 1944 at få styr på organisationen, således at landet fra da af var rimeligt fast organiseret, med alle modstandsgrupperne indplaceret i de af englænderne anbefalede seks regioner.

I juli 1944 afløstes M-udvalget af Frihedsrådets kommandoudvalg (K-udvalget), der ikke blot skulle organisere, men føre kommando over modstandsstyrkerne. Mollerup tilknyttedes dette som forbindelsesofficer (FO) til regionerne vest for Store Bælt, som han kendte godt, mens Svend Wagner (“general Johansen”) fik regionerne på øerne øst for bællet. I praksis fik de dog begge ofte opgaver i “den andens område”. Frode

Mollerup fotografet i civil på Høje Sandbjerg, 1943.

Den lille Generalstab

Kommando-
udvalget

Jakobsen beretter således, hvorledes de begge var involveret i "Den jyske strid".²¹ Denne var en personstrid mellem den uhyre dygtige, jyske modtagechef (våbenleverancerne fra England) og regionsleder i Region I, A.J. Toldstrup og jyllandslederen, oberstløjtnant V. Bennike – den førstnævnte ville ikke indordne sig under den anden. K-udvalget forsøgte gang på gang at mægle og sendte på et tidspunkt Wagner til Jylland for at gøre et personligt forsøg – det mislykkedes. Mollerup var konstant involveret, idet forbindelsen mellem *Den lille Generalstab* og K-udvalget og Bennike i alt væsentligt gik gennem ham. Frode Jakobsen opfattede dette som en belastning, fordi Mollerup "som altid" var hærens mand. Et antal breve mellem Mollerup og Bennike omhandlende striden er bevaret og er udgivet i bogform.²²

Forbindelsesof-
ficerer

At Mollerup ikke kun fungerede som forbindelsesofficer i Jylland fremgår af følgende: "*Man holdt møde normalt to gange om ugen, hvor alt forefaldende blev drøftet Ved de samlede møder mødte af og til Jobansen (Svend Wagner), der var det officielle forbindelsesled mellem Kommandoudvalget, og dette fandt ofte sted, men i virkeligheden modtog jeg mine ordrer, og da navnlig af militær karakter, fra kaptajn Hjalfru og da ved personligt møde med kaptajnen eller med kaptajn Ahnfeldt-Mollerup. ...*".²³

Mollerups kontakter til modstandsbevægelsen i København forklarer hvorfor han blev arresteret sammen med Københavnsledelsen - herom senere. Man kan kun gisne om, hvorfor formanden for Københavnsledelsen fik især militære ordrer fra Hjalfru og Mollerup. Kan det have spillet ind, at Wagner var kommunist? Man skal ikke være blind for, at der under besættelsen var betydelig mistro til kommunisternes langsigtede mål – en mistanke der ikke blev mindre, da man erfarede russernes passivitet under opstanden i Warszawa august-september 1944 og hørte om udbruddet af borgerkrig i Grækenland i december samme år.²⁴

General Gørtz

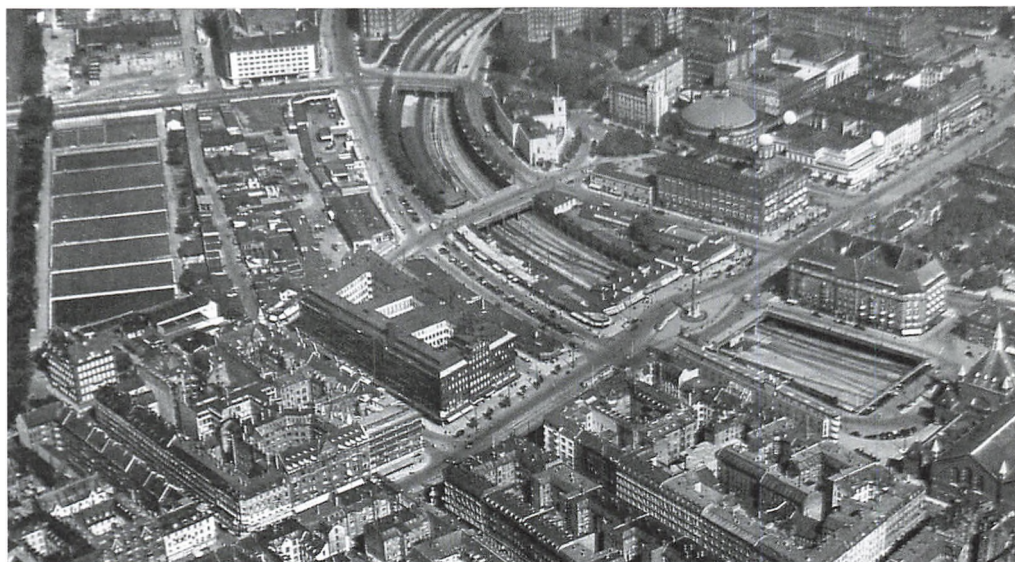
I oktober 1944 blev de allierede (SHAEF)²⁵, Frihedsrådet og den militære ledelse (såvel hæren som søværnet) enige om, at general Gørtz i tilfælde af krigshandlinger på dansk jord skulle fungere som national øverstkommanderende under SHAEFs kommando. Det blev samtidig besluttet, at hans stab skulle bestå af kaptajn Hjalfru, kommandørkaptajn Lundsteen, kaptajn Ahnfeldt-Mollerup og Wagner, der alle var medlemmer af eller tilknyttet K-udvalget.

SHELLHUSET

I løbet af 1944 strammede den tyske efterretningstjeneste nettet om modstandsbevægelsen, og antallet af arrestationer steg foruroligende.

Hen mod krigens slutning opgjordes antallet af danskere, som tyskerne havde sendt i koncentrationslejre i Tyskland, til ca. 5.000. I Frøslevlejren i Sønderjylland sad i marts 1945 over 3.000 – det totale antal indsatte modstandsfolk i tyske fængsler i Danmark er så vidt vides ikke opgjort. Faldne modstandsfolk i frihedskampen opgøres til ca. 1.000 – heri ikke medregnet de ca. 100 danskere, der faldt som tjenstgørende i de allieredes styrker eller de godt 1.800 søfolk, der mistede livet under sejlads i allieret tjeneste.²⁶ Fra modstandsbevægelsens side samlede opmærksomheden sig om Gestapos hovedkvarterer i København, Århus og Odense. Det var her de fleste forhør fandt sted, og det var her de tyske arkiver opbyggedes. Hovedkvartererne var alle vel bevogtede, og man var ganske klar over, at man ikke magtede selv at ødelægge dem og de derværende mere og mere belastende arkiver. Man rettede derfor i løbet af efteråret henvendelse til englænderne med anmodning om at få de pågældende bygninger ødelagt fra luften. Det første angreb kom 31. oktober 1944! Gestapo-hovedkvarteret på Århus Universitet blev fuldstændig ødelagt og over 100 tyskere blev dræbt. Modstandsbevægelsen i Jylland fik et højt tiltrængt pusterum.

*Gestapos
hovedkvarterer*

København 1937, luftfoto over området omkring banegraven. Til højre Hovedbanegården. Banegraven ses som en bue op til billedets overkant. Første bro efter banegården er Vesterbrogade med Frihedsstøtten. Anden bro Gl. Kongevej. I toppen af fotografiet, til venstre for den tredje bro ses en hvid bygning: Shellhuset. Mellem Gl. Kongevej og Shellhuset anes de lave basarbygninger og til venstre for dem vandvæsenets filteranlæg ud mod trærækken ved Sct. Jørgens Sø. (Det kgl. Bibliotek)

Gestapos hovedkvarter i København, Shellhuset, var en betydelig mere vanskelig sag. Det lå midt i byen og ikke som universitetsbygningerne i Århus i en åben park, og i tagetagen havde tyskerne anbragt en række af deres mere prominente fanger. Englænderne var så bekymrede over dette, at de lod deres nye repræsentant i Danmark, Ole Lippmann, have denne sag som en af sine første opgaver ved ankomsten til København.²⁷ Han kom til byen først i januar 1945 via Sverige og Bornholm og drøftede spørgsmålet med Frode Jakobsen, som på Frihedsrådets vegne bekræftede det danske ønske, vel vidende at et angreb kunne koste fangerne under taget livet. Han drøftede også ønskeligheden af et angreb med Mollerup, der således under sit ophold i cellerne under taget i Shellhuset som den eneste vidste, at et angreb var en mulighed - datoen har han dog ikke kendt.²⁸ Lippmann sender det endelige "go ahead" et par dage ind i marts – men her foregriber vi begivenhedernes gang en smule.

GESTAPO TAGER KØBENHAVNSLEDELSEN

Den 26. februar mødtes formanden for Københavnsledelsen, oberstløjtnant E.C.V. Tiemroth, med professor Brandt-Rehberg og ingeniør Prior – begge fremtrædende modstandsfolk – på Polyteknisk Lærestalt, og her blev alle tre arresteret af Gestapo. Fra notater hos formanden har Gestapo antageligt fået oplysning om Københavnsledelsens møde næste dag, tirsdag d. 27. februar. Dette møde skulle finde sted i Sygeplejerskernes Hus på Rigshospitalet kl. 10.30, hvor fire mand fra ledelsen indfandt sig for at mødes med formanden. Alle blev arresteret og belagt med håndjern kørt til Shellhuset, hvortil man ankom ca. kl. 11.30. Også Mollerup skulle deltage i mødet, om hans arrestation berettede Kriminalsekretær R. Wiese ved en afhøring efter krigen:²⁹

Arrestationen

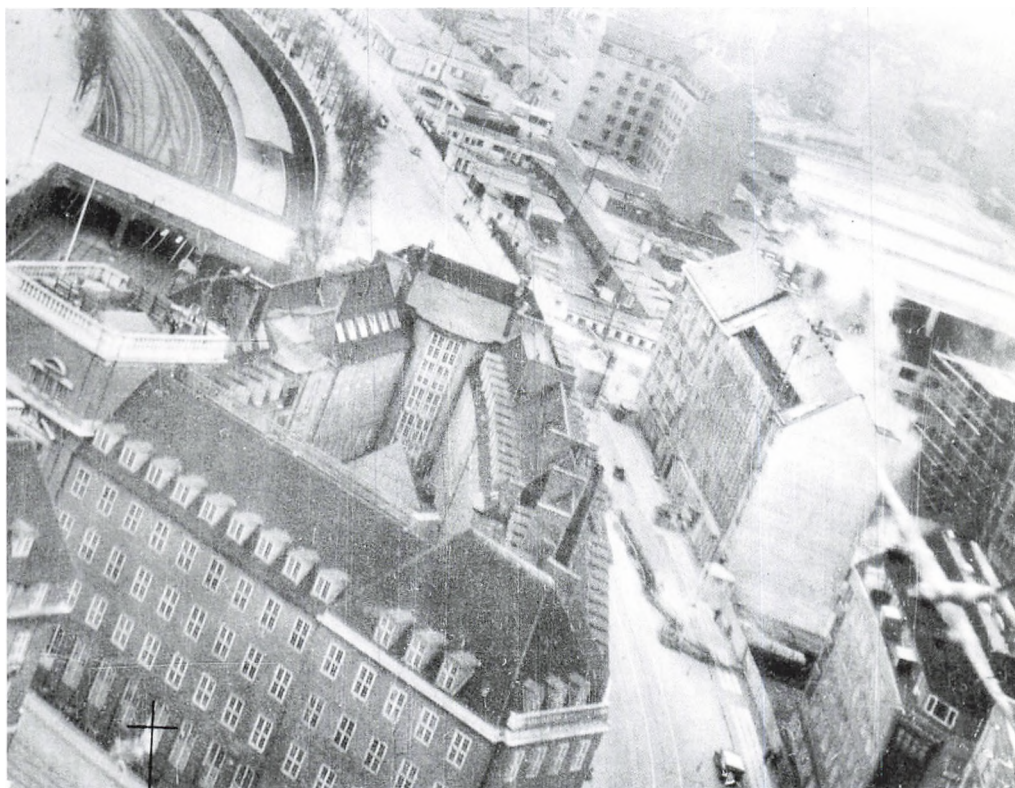
"Anholdelsen skete den 26. eller 27. Februar 1945 Kl. ca. 9,15. Kaptajn Mollerup kom gaaende ved Rigshospitalet ad Juliane Maries Vej med Pibe i Munden og Mappe under Armen. Wieses Afdeling var i Forvejen underrettet om, at Kaptajnen vilde komme der, igennem den danske Oberstløjtnant³⁰, der var blevet arresteret Dagen før, og som havde givet Oplysning om Kaptajn Mollerup og en række andre Officerer. Arrestationen forløb uden Episoder, idet Vognen blot standsede ud for Kaptajnen, hvorefter Wiese bad ham stige ind. I Vognen befandt sig yderligere tre Tyskere."

Hele tirsdagen gik derefter med forhør af de arresterede, hvorunder der blev uddelt mange klø, men en af de arresterede har dog efter krigen udtalt, at det for hans vedkommende på intet tidspunkt var således, at

I forhør

det ikke var til at holde ud.³¹ Han meddeler endvidere, “at formandens bekendelse lå ved siden af ham, og heri kunne han bl.a. læse dennes redegørelse for organisationen og alle ledes navne samt kontakttelefonen SØ 4042”. Da N.N. kom fra forhør kunne han næppe sidde ned, og endelig ved halv tolvtiden om aftenen nåede man frem til den sidste, en orlogskaptajn.

Han beretter: “Forhørslederen meddelte mig, at jeg måtte være klar over, at jeg ikke var taget som officer, men som gangster og partisan, der samarbejdede med kommunister, hvorfor jeg ville få samme behandling som disse”. Hele forhøret foregik i en skrigende og hysterisk tone. Under forhøret blev han bearbejdet med en hundepisk og slået i ansigtet under stadig skrigen og råben. Det drejede sig om at få ham til at nævne navne på kolleger, at opgive kontakttelefoner, våbenlagre osv., men alt uden at Gestapo havde held med sig. Først ved et-tiden var forhøret forbi, og noget senere blev han ført til husfængslet på Shellhusets tagetage, hvor

21. marts 1945. Shellhuset fotograferet af et kamera monteret agterud i et af de første angribende fly. Bemærk den lavt flyvende Mosquito-bombeflyver i billedets nederste højre hjørne. (Friedhedsmuseet)

21. marts 1945. Det brændende Shellhus set fra basarbygningerne mellem Gl. Kongevej og Kampmannsgade. Mission completed! (Frihedsmuseet)

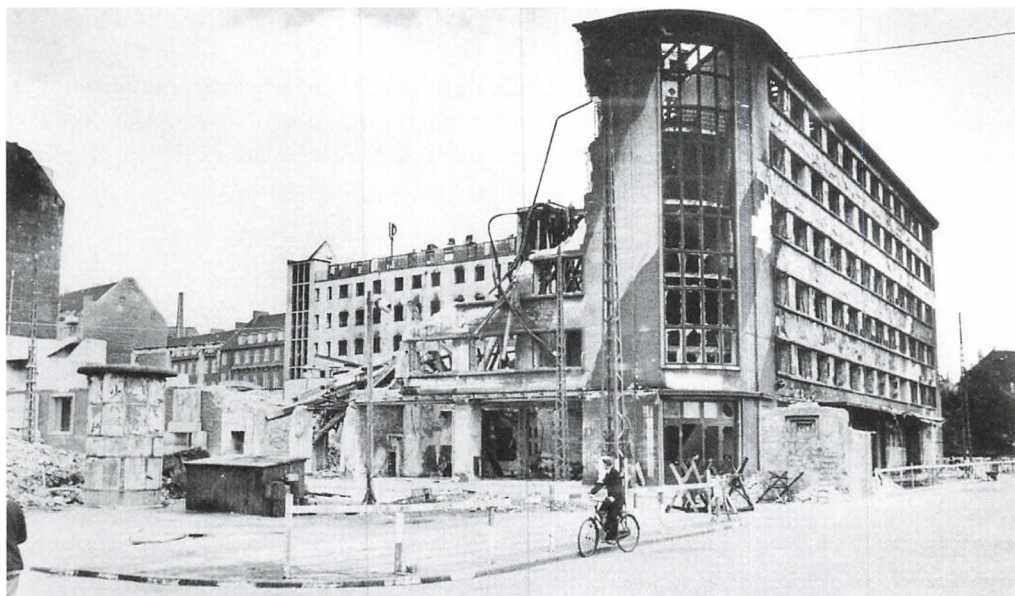
Mollerup blev anbragt i celle nr. 5 sammen med ingeniør Prior.

Formandens detaljerede redegørelse for Københavnsledelsens arbejde med navne på afdelingslederne, som en af de arresterede jo havde set, var lækkerier for Gestapo, og i de følgende dage gik jagten ind. Mange blev arresteret – en blev dræbt i ildkamp – og fik samme behandling, som den der blev arresteret fra 27. februar til del.³²

“Go ahead”

Som nævnt sendte Lippmann først i marts “go ahead” til englænderne, hvilket fulgtes op af meddelelse om arrestationerne de sidste dage i februar – og 15. marts kunne man fortælle englænderne, at man havde aflyttet tyske telefonsamtaler med Berlin, hvoraf det fremgik, at en større aktion var forberedt til de sidste dage i marts, og at dette ville ske på grundlag af et detaljeret kendskab til modstandsbevægelsen som sådan, ikke blot Københavnsledelsen.

21. marts 1945 kom så angrebet. Det er detaljeret beskrevet i adskillige værker.³³ Her skal kun nævnes, at Mollerups kone den pågæl-

Efter bombardementet. Shellhuset, slutningen af marts 1945. (Frihedsmuseet)

Bombeangrebet på Shellhuset

dende formiddag – efter at have forsøgt at aflægge besøg hos sin mand på Shellhuset - var til konsultation hos sin læge på Gl. Kongevej skråt overfor den nuværende Imperial biograf. På det tidspunkt var der på stykket mellem Gl. Kongevej, banegraven og Skt. Jørgens Sø op til Kampmannsgade, hvor Shellhuset lå, kun én etages træbygninger, de såkaldte basarbygninger. Der var således god mulighed for at betragte bombardementet. Fru Mollerup vidste som nævnt, at hendes mand var i bygningen, og hun vidste, at han var til forhør, det havde hun fået at vide, da hun søgte om besøgstilladelse. Men hun kunne naturligvis ikke vide, at han blev dræbt af en fuldtræffer i forhørslokalet.³⁴ I den følgende tid søgte hun forgæves at få besked om, hvad der var hændt hendes mand, men hun blev sendt fra sted til sted, fra kontorer til lazaretter, fra lazaretter til Vestre Fængsel og tilbage til nye kontorer – og først efter befrielsen, 5. eller 6. maj, kunne en afhøringsofficer og god ven af familien, den senere oberstløjtnant og oversætter Mogens Boisen, give den endelige besked.

Luftangrebet på Shellhuset kom til at koste 8 af fangerne livet.³⁵ Dertil omtrent hver syvende af de deltagende flybesætningsmedlemmer

Den franske Skole

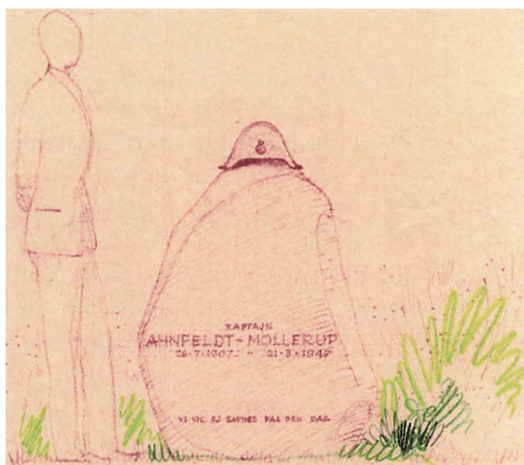
(9 døde) samt ikke mindst tragedien på den franske skole, hvor 86 skolebørn og 13 voksne omkom, da skolen ved en fejltagelse blev bombet. Endelig mistede 2 børn og 11 voksne livet andre steder i byen, hvor der faldt fejlkastede bomber. Resultatet af angrebet var imidlertid også, at den frygtede aktion sidst i marts ikke blev til noget. Der forekom anholdelser til besættelsens sidste dage, men den totale oprulning af modstandsbevægelsen, man havde frygtet, blev undgået.

MOLLERUPSTENEN

Allerede mens AS Terrænsporfsafdeling, benævnt *Christiansborgbataljonen*, var indsat til bevogtning af Slotsholmen (5. maj – 19. maj 1945) må tankerne om et mindesmærke for afdelingens grundlægger være opstået. Arkitekt (MAA) Hans Henning Hansen (1916-1985), en af Mollerups nære venner og medarbejdere i AS – han overtog ledelsen af afdelingen, da Peter Hartmann, Mollerups første afløser, blev taget af tyskerne – udarbejdede en arbejdstegning i slutningen af maj 1945.

Mollerupstenen afsløres

Nogle midler havde afdelingen "til overs" fra det illegale arbejde, og en indsamling blev så vidt vides iværksat. Bronzestøber og stenhugger blev sat i arbejde, og allerede den 10. juni 1945 blev stenen afsløret i overværelse af bl.a. hærchefen, generalløjtnant E. Gørtz, der udtalte, at Mollerup var en af de officerer, hæren havde ventet sig mest af og fortsatte: *"Han var altid med i Arbejdet, altid paa en udsat Post, fuld af Kampmod, og han havde et Overskud, han kunde give os andre, naar vi havde Brug for det. Der var kun een Grundtone i hans Arbejde, nemlig Ordene – Dansk Officer. Han var ikke en Mand, der lod sine Følelser komme*

Lystryk af arkitekt H.H.
Hansens tegning af mindestenen. Tegningen er dateret 24.5.45.

Hærchefen, generalløjtnant E. Gørtz fotografere ved afsløringen af Mollerupstenen på foreningens arealer ved Høje Sandbjerg, den 10. juni 1945. Direktør, civilingeniør Peter Hartmann, Mollerups nære ven og afløser i Akademisk Skytteforening rager op på fløjen af tilskuerne. Derefter følger i forreste række enkefru Ahnfeldt-Mollerup, sønnen Claus og frk. Kabell, Mollerups svigerinde. Bagest til højre uden hat, Mollerups far, apoteker Chr. Ahnfeldt-Mollerup.

*frem, han var en Handlingens Mand, men bag hans Handlinger laa der en dyb Følelse, en dyb Følelse af, at han kæmpede for en retferdig Sag. Det var altid den, det gjaldt, altid de andre, aldrig ham selv. - - - Han var sit Land til Gavn, sig selv og Hæren til Ære. Æret være hans Minde”.*³⁶

Stenen blev oprindeligt placeret på vestsiden af Høje Sandbjerg, det vil sige på den indhegnede del af foreningens grund. Der var dengang en smuk udsigt over det åbne land mod Høsterkøb kirke, og de dengang mange aktive i foreningen, som havde kendt Mollerup, havde nem adgang til den. Man mente også, at mindestenen dér ville være bedst beskyttet mod hærværk. Ikke desto mindre øvede ukendte personer i maj 1982 hærværk, idet bronzehjelm blev brækket af og fjernet. Der var på det tidspunkt ikke midler til at støbe en ny hjelm, så en "rigtig" hjelm blev fremskaffet og – ikke særlig pænt – anbragt i stedet. På et senere tidspunkt blev bronzehjelm dog fundet i en grøft ikke langt fra Skyt-

teforeningens område. Formentlig har det været nogle drenge, der har stjålet hjelmen og har måttet konstatere, at den var for tung at bære på hovedet, hvorefter de har smidt den bort. Bronzehjelman blev derefter opbevaret i Sandbjerglejrens depot.

Mindestenen flyttes

I 2007 fik forfatteren til nærværende artikel den idé, at Mollerupstenen burde flyttes. Placeringen på privat område neden for Høje Sandbjerg var ikke længere så indlysende rigtig. Udsigten var for længst borte, skjult af træer og hegn. Risikoen, for, at de nære omgivelser også ville gro op og skjule stenen helt, kunne heller ikke udelukkes. Det var faktisk sket nogle år tidligere, hvor gyvel og brombær havde fået lov at vokse frit på terrænet omkring mindestenen. Hærværk kan ske alle steder. Og antallet af ASere, der har kendt Mollerup, kan nu tælles på én hånd. Endelig måtte det også tillægges vægt, at kaptajn Mollerups navn for fremtidige generationer med interesse for besættelsestidens historie måske ville være mere knyttet til *Den lille Generalstab* end til skytteforeningen.

Mollerupstenen efter flytningen i 2008 til den nye placering på toppen af Høje Sandbjerg, kote 85. Indskriptionen nederst på mindestenen er fra AS's fanesang: Carl Ploughs "Vaj højt, vaj stolt": "Vi vil ej savnes på den dag..., da terningen om liv og død skal rulle i dets skød". (Foto: Ole Tage Hartmann, Rudersdal Museer, 2009)

Akademisk Skytteforenings bomærke. Minervas ugle, ofte med to korslagte rifler under, har været foreningens mærke siden dennes oprettelse i 1861. Den er blevet nyttegnet nogle gange i tidens løb.

Forskellige placeringer blev overvejet, men Sandbjerginspektøren, ASeren ingeniør Henrik Franck fik den helt rigtige idé: *“Lad os undersøge, om en placering på selve toppen er mulig”*. Skrivelser afgik til diverse instanser og blev overalt behandlet med den største velvilje. Fredningsnævnet for København gav dispensation fra fredningen af Høje Sandbjerg til flytningen af mindestenen, og skrev: *“Ved fremsendelsen har Rudersdal kommune anbefalet det ansøgte, idet mindestenen har en særlig historisk tilknytning til Høje Sandbjerg, og idet historien, herunder personen bag, repræsenterer en del af Danmarks historie, som har almen værdi for en større offentlighed”*.

Da tilladelsen forelå, kunne tilbud indhentes fra stenhugger og hjælp til flytningen aftales med kommunens parkafdeling (traktor med skovvogn). I foråret 2008 blev stenen transporteret til stenhuggeri i Jyderup, hvor bronzehjelm blev genmonteret, hvorefter mindesmærket blev bragt tilbage til Høje Sandbjerg og sin nye plads på toppen af den 85 m høje bakke. Den 28. marts 2008 markeredes flytningen ved en lille højtidelighed på Høje Sandbjerg. Og nu står stenen så, hvor Møllerup under besættelsen og mørklægningen om aftenen yndede at sætte de unge AS'ere stævne, pege ud mod den oplyste svenske kyst og sige: *“Man skal altid holde sig et frit land for øje”*.

NOTER

1. Bindestregen i familienavnet kom til efter kgl. bevilling i 1928; men den ældste søn, Tøger = P.V.T. A-M benyttede altid kun efternavnet Mollerup.
2. Jf. Erik Jørgensen (red.): *Skolen i Birkerød 1868-1993*. Strandbergs Forlag 1993.
3. Spejdermagasinet *Vor Ungdom* begyndte at udkomme i 1916. Den første danske spejderpatrulje blev dannet på Gl. Hellerup Gymnasium i november 1909. Jf. Tore Leifer et al.: *Det urolige blod*. Biografi om Frans Blom, 2002, s. 34.
4. Med det klare nationale formål at forberede ungdommen til værnepligten og det ventede opgør om Slesvig-Holsten opstod fra 1861 en lang række skytteforeninger rundt om i Danmark. Akademisk Skytteforening, stiftet 4. april 1861 var blandt de første. Tabet af Slesvig i 1864 og kampen om danskheden i Sønderjylland forstærkede disse følelser for nødvendigheden af en frivillig indsats. På denne baggrund dannedes 9. maj 1866 som en sektion af Skytteforeningen Akademisk Skyttekorps, det første og største i rækken af frivillige korps, der dannedes i tiden 1866 til 1914. I korpset optoges studerende fra universitetet (der var kun ét, Aarhus Universitet er fra 1928) og øvrige højere læreanstalter i København. De venskaber, der dannedes gennem tjenesten i korpset, kom til at betyde overordentlig meget for en stor del af de akademikere, der i årene frem til 2. verdenskrig prægede det danske samfund. Man skal erindre, at omkring århundredskiftet var der næppe mere end 200-300 studenter om året, og en meget stor procentdel af dem gjorde i kortere eller længere tid tjeneste i Akademisk Skyttekorps. Korpset blev sammen med alle øvrige frivillige korps nedlagt ved lov i 1937. (Kilde: www.as-kbh.dk).
5. Oplysningerne i de forudgående afsnit stammer i alt væsentligt fra personlige papirer (scrapbog, eksamenspapirer etc.) i forfatterens varetægt.
6. Oplysningerne om general With og Mollerup fra Henrik Franck's *Høje Sandbjerglejren*, Et højdepunkt i Søllerød Kommune, nu Rudersdal Kommune, tilhørende Akademisk Skytteforening fra 2002 samt fra Ib Nordbys *Sablen og den bløde bat*, De danske skytte-, gymnastik- og idrætsforeningers forhold 1940-45 med et indledende historisk tilbageblik, 1945.
7. Citat fra *Akademisk Skytteforening 1936-1946* ved Carl Chr. Utke Ramsing.
8. Se Anders Bjørnvad *Hjemmebæren*, Hovedtræk af det illegale arbejde på Sjælland og Lolland-Falster 1940-45, 1988.
9. Se den under note 6 nævnte bog af Ib Nordby.
10. Generallojtnant C.V. Hjalp, chef for hæren 1957-60, under besættelsen som kaptajn leder af Den lille Generalstab. Direktør O. Lippmann, som major i SOE under krigen englændernes repræsentant i Frihedsrådet fra januar '45 og krigen ud. Generalmajor O. Nørberg, lærer sammen med Mollerup på kornetskolen i 30'erne, klassekammerat på Generalstabskursus og nær personlig ven (gudfar til forfatteren af nærværende).
11. Et par af Mollerups dæknavne er ganske sigende: "Banditten" (brugt i illegal korrespondance – oplyst af oberst F.G. Tillisch) og "Molle Gadedreng" (anvendt i hæren som øgenavn allerede før krigen).
12. Et antal breve skrevet af Mollerup hjem til familien er bevaret. De er alle holdt i en kærlig og stærkt drillende tone – en beskrivelse der passer på alle Mollerups private breve.

- 13 Om begivenhederne på Marienlyst se f.eks. A.R. Jørgensen: *Generallojtnant Ebbe Gørtz, En militær biografi*. Årsskrift for Foreningen Frihedsmuseets Venner, 1990. Se også Palle Roslyng-Jensen: *Værnenes politik – politikernes værn. Studier i dansk militærpolitik under besættelsen 1940-45*, Gyldendal 1980.
- 14 I forbindelse med redningen af flertallet af de danske jøder var AS Terræn-sportsafdeling især beskæftiget med transporterne fra Københavnsområdet til overfartsstederne på Sjællands kyster. AS'ernes træning i at bevæge sig i terrænet ved dag og ved nat, at kunne bruge kort og kompas, at kunne udføre ordrer uden for megen parlamenteren og deres generelt gode kondition har utvivlsomt bidraget til det gode resultat: Afdelingen foranledigede overført 2.450 personer i alderen fra 8 dage til 97 år. Kun 2 kom midlertidigt i tysk fangenskab. Over 200 AS'ere deltog i disse operationer i oktober 1943. (Kilde: Som i note 7).
- 15 Se f.eks. den under note 13 nævnte *Værnenes politik – politikernes værn*.
- 16 O-grupperne var grundstammen til en egentlig hærstyrke, der under dansk kommando ville kunne samarbejde med en allieret invasionsstyrke i forbindelse med en befrielse af Danmark. Den danske Brigade i Sverige skulle efter overførsel til Danmark udgøre det mest slagkraftige element i denne styrke. AS kom som Christiansborgbataljonen på godt 425 mand til at udgøre hovedstyrken i Slotsolmsdetachementet – sammensat af enheder, om hvis loyalitet der ikke herskede tvivl – der var udset til at beskytte regering og centraladministration i tilfælde af kamphandlinger i Danmark. Detachmentet bevogtede Slotsholmen fra den 5. maj om morgenen indtil midten af måneden, hvor politiet kunne overtage opgaven.
- 17 Fortalt af fru Ruth Ahnfeldt-Møllerup, mange år efter krigen.
- 18 C.V. Hjalp: *Hæren under Besættelsens Kaar*, 1960 og M.N.M.P. Amtrup: *Hæren efter den 29. August 1943*. Danmark under Besættelsen, bd. 2, 1946.
- 19 De ledende politikere, der deltog i øvelsen var socialdemokraten H. C. Hansen og Poul Sørensen fra De konservative. Oplyst af nu pensioneret oberst F. G. Tillisch, som kørte politikerne til mødet.
- 20 Se f.eks. Frode Jakobsens: *I Danmarks Frihedsråd*. Gyldendal 1975.
- 21 Frode Jakobsen: *I Danmarks Frihedsråd*. 1975.
- 22 Poul Westergaard Jensen: *Kære Fætter, Striden om modstandsbevægelsen i Jylland 1944-45*. DIXT 1990. Af denne fremgår også de af Møllerup i denne brevveksling anvendte dæknavne: Brandt, Bauditz, Claus og Mogensen! Bennike kaldtes Fætter.
- 23 Jørgen H. Barfod: *København kampklar, Københavnsledelsen og den illegale hær 1943-45*. Årsskrift for Frihedsmuseets Venner, 1988.
- 24 Hans Kirchhoff (red.): *Sådan valgte de*, Gyldendal 2008. Heri især: Niels Wium Olesen: John Christmas Møller og Hans Hedtoft, s. 45ff og Michael Kjeldsen: Mogens Fog og Frode Jakobsen, s. 123ff.
- 25 Supreme Headquarters Allied Forces Europe, Eisenhower.
- 26 Jf. *Faldne i Danmarks Frihedskamp* 2. udg.1990 + Oplysninger fra Frihedsmuseet.
- 27 Se note 10.
- 28 Meddelt forfatteren af Ole Lippmann, Forfatteren var i nogle år gift med Ole Lippmanns datter.

- 29 Afhøringen var en "privat" afhøring foretaget af Møllerups fætter, lrs. E. Friehling (1915-1998). Hvordan Friehling fik afhøringen arrangeret vides ikke, og hans maskinskrevne rapport (i forfatterens besiddelse) er mangelfuldt dateret og indeholder i øvrigt flere uklare punkter. Afhøringen fandt sted på Politigården i København og tog angiveligt to timer.
- 30 Formanden for københavnsledelsen.
- 31 Wiese blev efter krigen idømt 12 års fængsel for 22 tilfælde af tortur under afhøringer.
- 32 Begivenhederne 26. og 27. februar 1945 er skildret på baggrund af den i note 23 nævnte bog. Oplysningen om celle nr. 5 er dog fra *Shellbusen 21.3.1945*, jf. note 33.
- 33 Se f.eks. C. Næsh Hendriksen og Ove Kampmann: *Shellbusen 21.3.1945*, Politikens Forlag 1955, Ove Hermansen: *Gruppen der bombede Shellbusen*, Årsskrift for Frihedsmuseets Venner, 1979, Kjeld Mahler Sasbye: *Operation Carthago*, 1994 og Henrik Skov Kristensen, Claus Kofoed og Frank Weber: *Vestallierede luftangreb i Danmark under 2. verdenskrig*. Århus Universitetsforlag 1988.
- 34 I en nekrolog (Berlingske Tidende, 16. maj 1945) anføres bl.a.: Han blev anbragt som Gidsel i Fængslet i Shell-Husets øverste Etage, og under et Forhør den 21. Marts faldt han, for at andre kunne leve. Umiddelbart forinden havde en af de andre fangne Patrioter haft Lejlighed til at tale med ham. Han havde da kun sagt Ordene: "De har ikke faaet noget ud af mig". Om denne "ordveksling", der også er citeret i andre kilder, virkelig fandt sted 21. marts eller i forbindelse med en anden afhøring, vides ikke. Men den tyder i hvert tilfælde ikke på, at den pågældende afhøring er foregået i en blid og behagelig tone. Den 21. marts blev Møllerup afhørt af et par specialister fra det militære hovedkvarter i Silkeborg, som søgte at dechifrere en kodedmeddelelse, Møllerup havde haft på sig ved anholdelsen. De blev også dræbt ved bombardementet.
- 35 De otte faldne var: Carl Hammerich, kontreadmiral (57 år), Carl Heinz Johs. Hoecke, stud. jur. (28), Helmuth B. Jensen, premierløjtnant (31), Jørgen Palm Petersen, inspektør i "Brasilko" (40), Ole Stang, premierløjtnant (25), Karl Wedellsborg-Wedellsborg, baron, premierløjtnant (30) og Mogens K. Prior, ingeniør (34), samt min far Peder Vald. Tøger Ahnfeldt-Møllerup, kaptajn (37). De fem førstnævnte omkom i Shellhusets vestlige fløj, hvor samtlige bomber faldt. Wedellsborg og Prior døde nogle dage efter bombardementet, af kvæstelser, som de pådrog sig ved at springe fra Shellhusets 4. sal. Ahnfeldt-Møllerup blev dræbt på 5. sal, hvor han var til afhøring. Fra cellerne under taget undslap 16 af fangerne, og et par fanger fra Vestre Fængsel, der var til afhøring, lykkedes også at slippe fri, herunder Tøgers broder Preben Ahnfeldt-Møllerup. I alt reddede 18 af de 26 fanger i Shellhuset livet. Man regner med at ca. 50 tyske politifolk omkom under angrebet på Shellhuset den 21. marts 1945. Jfr. note 33.
- 36 Berlingske Tidende og Politiken 11.06.45.

Søllerød Tidende

Ugeblad for
Beboere og Næringsdrivende i

Holte, Nærum, Vedbæk
og Skodsborg Postdistrikter.

Nr. 4.

Lørdag 27. Januar 1923.

6. Aarg.

Lokalaviserne

Det stod i avisen 1923

Af Morten Trommer

Historisk Arkiv for Rudersdal Kommune råder over en komplet samling af lokalaviser fra Søllerødegnen. Her er lokalavisen udkommet regelmæssigt fra 1915, fra 1918 som Søllerød Tidende, der således i 2008 kunne fejre sit 90 års jubilæum. Dette markerede arkivet med en udstilling i samarbejde med avisen. Der kan læses mere om udstillingen i arkivets årsberetning i nærværende Søllerødbog (s. 217).

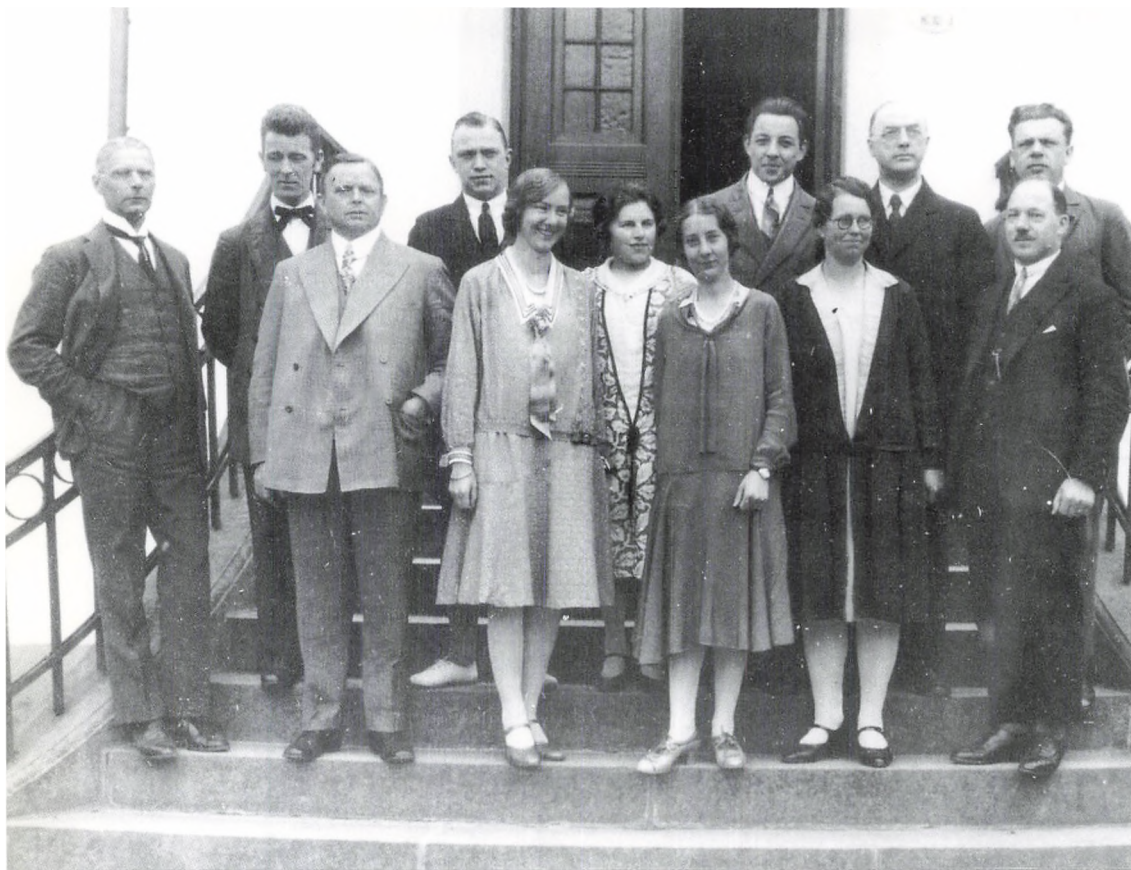
Morten Trommer er født 1953 og har været fast ansat på Rudersdal Museers arkiv siden 1998. Den tilbagevendende artikel med beretninger fra Søllerødegnens lokalaviser er nu nået frem til året 1923.

OFFENTLIG DRIFT

Hvor store skal udgifterne til offentlig drift være? Hvor højt et skattetryk kan vi tolerere? Dette var spørgsmål, mange danskere også debatterede dengang, i 1923. Det hastigt voksende bysamfund betød øgede krav til kommunens service til borgerne, og det igen medførte en voksende offentlig forvaltning, stigende udgifter og et dermed et øget skattetryk. Søllerød Tidende deltog livligt i denne debat. Avisens holdning kom frem gennem en række artikler skrevet af, det som avisen kaldte, eksperter på området. Artiklerne, der var meget teoretiske, strakte sig ofte over flere numre af avisen. Derfor er de ikke repræsenteret i de her udvalgte

*Den dyre
kommunale
administration*

artikler. Da de imidlertid prægede avisen det år, og der ikke var et nummer uden en sådan artikel, skal de nævnes her. Artiklerne, der alle havde et økonomisk tema, drejede sig hovedsagligt om offentlig drift. Især stod kommunens administration og drift for skud. Mange påstande kom frem i artiklerne: Kommunen overbetalte sine medarbejdere og småfunktionærer, kommunen lyttede for meget til organisationernes krav og ud-

Søllerød Tidende havde fokus på den voksende offentlige forvaltning i 1923. Det var blandt andet kommunens personaleudgifter, man var på vagt over for. Her er det samlede personale – 12 personer – på trappen foran Søllerød Rådhus ved rådhusets 25 års jubilæum, den 24. maj 1929. Fra venstre cand.jur. Axel Undén, assistent Julius Hartmund, fuldmægtig Andreas Vieweg, assistenterne Halvdor Hansen, Ellen Jacobsen, Rosa Nielsen, Britta Adler, Svend Aage Jappe, Elisabeth Claesen, kommunekasserer Johan Hjelmberg, fuldmægtig Niels Ilver og forrest til højre bogholder Vilhelm Høybye. Fuldmægtig Vieweg var i 1929 den egentlige leder af forvaltningen svarende til nutidens kommunaldirektør. Undén var souschefen med ansvar for kommunens økonomi, mens Jappe i 1930'erne fik en central placering i socialforvaltningen i kølvandet på socialreformen 1933. Foto 1929. De anvendte fotografier befinder sig på Historisk Arkiv for Rudersdal Kommune (HA).

De mange artikler om offentlig drift havde avisen hentet fra andre tidsskrifter. Søllerød Tidende 8. sept. 1923.

betalte for meget i pension og sygeløn. I et foredrag holdt i Skatteforeningen anklager skoleborgmester i København, dr.phil. Ernst Kaper, endda kommunerne for at fordyre

Kommunernes Gældsstiftelse.

Statistisk belyst.

—o—

Dansk Skatteborgerforening, der bl. a. har til Opgave at sprede Kendskab til den Maade, paa hvilken Staten og Kommunerne forvalter Skatteydernes Penge, har udsendt en Pjece under ovenstaaende Titel, og med Foreningens Tilladelse gengives denne i nærværende og senere Numre.

Offentlig Drift.

(Af Borgmester, Dr. phil. Ernst Kaper i „Skatteborgeren“.)

—o—

Den overfor det fremstormende Demokrati ofte nok fremhævede Fare ved at lade Kommunens Økonomi hænge i Indkomstskatten er nu slaaet om til den ubehagelige Realitet, at Budgettets Indtægtside svigter.

Enhver forstaar umiddelbart, at Situationen er ladet med kommunalpolitisk Spænding. Beviset er nu ført for Utilstedeligheden af den letsindige og glubske Udpumpning for Kontanter af den private praktiske Bedrift til Fordeel for den offentlige Omsorg. For

driften ved at overholde den, for arbejderne netop vundne, 8 timers arbejdsdag, som han betegner som „et dogme af næsten religiøs karakter“.¹

Fælles for avisens udvalg af eksperter er, at de advarer mod følgerne af offentlig drift, der vil betyde høje skatter, og at borgerne gældsættes via kommunale lån.

Søllerød Tidende den 3. november 1923.

LOKALT STOF

Et lokalt emne, der gik igen hele året, var det nye Vedbæk kirkesogn og udnævnelsen af en præst hertil. Menigheden i Vedbæk havde efter stiftelsen af Vedbæk Kirkesogn i 1922 ventet med længsel på at få deres egen præst. I september udnævnes den unge og forholdsvis uprøvede sognepræst A. P. Rasmussen fra Orø i Isefjorden. At præsten havde sin menighed på Orø kom til at forsinke indsættelsen i præsteembedet i Vedbæk. En præst på en ø må ikke forlade sin menighed, før den nye præst er ankommet. Først i slutningen af november, mere end to måneder efter sin udnævnelse, ankom A. P. Rasmussen til Vedbæk.²

I 1923 fik den kristelige Studenterforening "Studenterforbundet" tilladelse af kirkeministeriet til at opføre et hus på Søllerød præstegårds jorder. Huset skulle bruges til weekendbolig for foreningens medlemmer. Det skulle bygges og finansieres af de studerende selv. Byggeriet trak ud og først to år senere, den 29. marts 1925, kunne Studentørhytten indvies. Studenterforbundet blev sprængt i 1931. Hytten stod derefter tom og i 1975 blev den nedrevet. Foto omkring 1923.

En anden lokal nyhed, der optog avisen, var den kristelige studenterforening "Studenterforbundet"'s opførelse af en weekend-hytte på Søllerød Præstegårds jorder. At studenterne flyttede til Søllerød, beejstrede det lokale borgerskab. Flere private borgere iværksatte en indsamling til fordel for "Studenterhytten", som den blev kaldt, og en række firmaer donerede inventar til hytten. Søllerød Tidende bakkede op om projektet ved at bringe navnene på de firmaer og private, der stod bag donationerne.³

STILSTAND

Siden A. Lauridsen havde overtaget Søllerød Tidende, var det lokale nyhedsstof trådt i baggrunden. Lange teoretiske artikler, lånt fra andre blade, fyldte mere og mere. Den faste rubrik "Fra Søllerød Kirke", hvor pastor Eilschou-Holm hver uge kommenterede en religiøs tekst, var ligeledes meget teoretisk. Avisen virkede ved udgangen af 1923 stagneret i sin form. Avisens mand "i marken", formodentlig redaktøren selv, glimrede som regel ved sit fravær, når der skete noget "i sognet". Redaktøren deltog dog gerne i offentlige fester og fremvisning af nye bygninger, det værende sig offentlige eller private, men ellers begrænsede hans nærvær sig til de tilbagevendende referater fra sogne-

Da Bakkehuset gik på tvangsauktion, var det under stor bevågenhed fra de landsdækkende aviser. Søllerød Tidende nøjedes med en notits og de officielle annoncer. S.T. 12.05.23.

Løsøreauktion
Villa „Bakkehuset“ i Vedbæk.
Tirsdag d. 15., Onsdag d. 16. og Torsdag d. 17. Maj d. A., hver Dags Formiddag Kl. 11 bliver efter Begæring af Højesteretssagfører H. H. Bruun som Likvidator i Veksellerer Johan Levins Bo, ved Auktion, som afholdes paa den Likvidationsboet tilhørende Villa »Bakkehuset« i Vedbæk bortsolgt det der beroende, Boet tilhørende, Bohave m. v., hvoraf fremhæves:
Huidlak. Spisestuemøblement (Louis seize), Palisandertræs Hercevearelsæmblement, grønlak. og forg. Dagligstuemøblement (Rococo m. fransk Gobelin), sortp. Dagligstuemøblement (Rocce Skab dobb. rigt udsk., egetræs Lænestole, Mah. Møbler, Fortelak. Soveværelsesmøblement, Himmelsenge, Sovesofaer med Underskuffer, Feltsenge, Kurvemøbler, Silke, Gardiner, Lysekroner, Ure, Lamper, Krystal, Glas, Porcelæn, deribl. 1 Spisestel forg. og dec. med Maager B. & G., og 1 Flora Danica Stel, Kbhvns. Porcel. Nips, Broncer, Kunsstager, Dækketøj, Linned, Sengetøj m. m. m. Eftersyn paa Villa »Bakkehuset«. Vedbæk, Fredag d. 11., Lørdag d. 12. og Søndag d. 13. Maj d. A. Kl. 11—3.
Betalingen erlægges til Birketuldmægtig Brynjulf Rasmussen, Tinghuset, Blegdamsvej 6 St. th., Kbhvn. N., der giver vederhæftige, ham bekendte Købere rentefri Kredit i 6 Uger.
Kataloger faas hos Inkassator samt ved Eftersynet.
Kommissioner modtages af aut. Taxatrice, Fru S. Parbæk, Tordenskjoldsgade 22, Kbhvn. Tlf. Byen 7514.
Københavns Amts nordre Birks Dommerkontor, den 24. April 1923.
Aug. Goll.

rådsmøderne. Da Johan Levin, ejer af Bakkehuset på Vedbæk Strandvej, måtte lade huset gå på tvangsauktion efter Landsmandbankens krak, skete det under stor pressedækning, men heller ikke her dukkede Søllerød Tidende op.⁴ Avisen nøjedes med at annoncere tvangsauktionen. Avisen råde ikke over en fotograf, og illustrationerne var sjældne. Nye faste rubrikker var ikke introduceret de seneste år. Tværtimod var den faste sportsrubrik fjernet, og sportsresultaterne blev nu bragt mere sporadisk. Læserbrevene var en fast bestanddel og varierede i indhold ikke meget fra de tidligere år.

MORGENTOGENE

Der var dog en enkelt sag, som Søllerød Tidende gik aktivt ind i. Det drejede sig om morgentogene til København. DSB havde kun to morgentog fra Holte til København. Det betød, at de stakkels mennesker, der skulle møde på arbejde i København mellem kl. ni og ti, ankom med toget så tidligt, at de skulle tilbringe mindst en halv time i byen, før de kunne møde på deres arbejdsplads. På initiativ af inspektør ved Tuborg, Hr. P. Birnbaum, iværksatte Søllerød Tidende en underskriftkampagne

Der var langt mellem morgentogene fra Holte til København i foråret 1923. Havde man ikke råd til at tage en af de hyrevogne fra Holte Taxa, der holdt foran stationen, betød det ofte en del spildtid i hovedstaden. Foto 1923.

mod uvæsenet. En afrivningskupon, som borgerne kunne underskrive og aflevere til DSB, var indsat i lokalavisen. Underskriftsindsamlingen strakte sig over tre uger, og kuponerne blev afleveret personligt til trafikdirektør Graae i Generaldirektoratet. Det virkede åbenbart, for afgangstiderne fra Holte blev ændret ved sommerkøreplanens ikrafttræden 1. juni 1923. Der kom flere tog morgen og aften, og togene fra Holte ankom til Hovedbanen med mindre end en halv times mellemrum om morgenen. Søllerød Tidende fremførte i den anledning, at selv om tilslutningen til kuponindsamlingen langt fra var så stor som den fortjente, gjorde den gavn og bidrog til at *“Egnens Ønsker nu saa smukt er imødekommet”*. For at Holte kunne få sine ekstra afgang, valgte Statsbanerne at fjerne nogle af afgangene fra Lyngby og Gentofte. Dagbladet Politiken skrev den 6. juni, at borgerne i Gentofte og Lyngby følte sig *“brøstboldne og tilsidesat”*. Med den ny køreplan var det dem, der kom en halv time for tidligt til byen. *“I det hele favorisere Statsbanerne Beboerne i Holte urimeligt på Lyngbyernes og Gentofternes bekostning”*, mente Politiken. Søllerød Tidende svarede den 1. juli og foreslog de utilfredse Lyngby- og Gentofteborgere at henvende sig til Generaldirektoratet.

Fra begyndelsen af 1923 havde Søllerød Tidende kontor på redaktør Lauridsens bopæl, Hjortholmsvej 3, Holte. Annoncer kunne endvidere indleveres i Edmundt Erichsens skobutik på Holte Stationsvej 14. Den 20. januar meddeler avisen, at den har åbnet kontor på Marievej 14, Vedbæk hos malermester Alfred Jacobsen. Her kunne indleveres annoncer og tegnes abonnement.

SØLLERØD SOGNS JULEBLAD

Et nyt blad i lokalområdet var Søllerød Sogns Juleblad. Bladet udkom første gang i 1922 og blev udgivet af Søllerød Tidendes redaktør Lauridsen. Bladet var ikke et tillæg til Søllerød Tidende, men en selvstændig udgivelse. Da bladet kun udkom en gang om året, kan det ikke betragtes som en lokalavis, men nævnes her for fuldkommenhedens skyld. Anden årgang af Søllerød Sogns Juleblad udkom 17. december 1923 og blev gratis sendt til alle hjem i Søllerød Kommune. Bladet var i et stort 20-sidigt format og blev trykt i et oplag på 2.500 eksemplarer. Om indholdet står der i Søllerød Tidende den 15. december, at bladet *“bringer blandt andet Julefortællinger af forskellige kendte Mænd her fra Kommunen og en stenografisk Gengivelse af et Foredrag af Folketingsmand J. C. Christensen”*.

SØLLERØD TIDENDE 6. JANUAR - 29. DECEMBER 1923

Område: Søllerød Kommune. Udgiver og redaktør: A. Lauridsen, Holte. Redaktion: Hjortholmsvej 3, Holte. Udgivelseshyppighed og tid: 1 g/ uge, lørdag. Pris: 2,50 kr. for halvårligt abonnement.

Artiklerne er udvalgt for at give et indtryk af nogle af de begivenheder, der fandt sted i lokalsamfundet. Enkelte er medtaget for at illustrere, hvad der optog sindene ikke kun i lokalsamfundet, men også udenfor. Andre er rene stemningsbilleder. Artiklerne er afskrift fra avisen og er gengivet med de eventuelle trykfejl, der måtte være.

EN HENVENDELSE TIL STATSBANERNE

03.02.1923

om Morgenforbindelsen mell. Holte og Hovedstaden.

Da Morgenforbindelsen endnu 4 Aar efter Krigens Ophør fra Holte mod Hovedstaden er elendig, intet Tog imellem Kl. 7,47 og Kl. 8,55, anmoder vi Dem venligst i Deres ærede Blad f. Eks. Ved en Afrivningskupon at samle Underskrifter blandt Bladets Læsere for at rette en Henvendelse til Statsbanerne derom.

De oplyser for nylig i Deres ærede Blad, at der i Ny Holte By d. 1. Nov. 1922 var 4313 Personer, i 1914 2978, saa det vil derfor være nemt at overbevise Statsbanerne om at dette Krav maa imødekommes. Vi må have et Tog der udgaar herfra Kl. ca. 8,15 eller f. Eks. Toget der udgaar

Til de danske Statsbaner!

Undertegnede andrager høfligst om, at der ved første mulige Lejlighed maa blive etableret et Tog til København med Afgang fra Holte Kl. ca. 8¹⁵ Formiddag, eventuelt Tog Kl. 8²¹ fra Lyngby flyttet til Holte med Afgang herfra.

Navn og Stilling:

Bopæl:

Indsendes i frankeret Kouvert til Søllerød Tidende, Holte, eller afleveres hos
Hr. Kaffehandler Moltved, Stationsvejen, Holte.

I tre uger bragte Søllerød Tidende denne kupon. Ved sommerkøreplanens ikrafttræden kom flere morgenafgange fra Holte til København, og avisen var sikker på, at kuponen havde haft afgørende indflydelse. S.T. 10.02.23.

fra Lyngby KL. 8,21 flyttet hertil som Udgangspunkt, saa at Ny Holte Bys Beboere ikke skal ofre en halv Time og mere ved at tage med Tog fra Holte Kl. 7,47, i København Kl. 8,27, naar Arbejdstiden først begynder Kl. 9, hvorimod en By som Lyngby og mange andre i dette Tilfælde er langt bedre stillet.

Med Tak for Optagelsen og den Interesse De viser denne Sag.

Med Højagtelse
Deres ærbødige

E. Birnbaum, Bahne Preisler, Th. Laursen, R. Laursen, Jens Jørgensen, H. Mortensen, L. Jensen-Wett, Lorentz Bentzen.

Det er os en Glæde at imødekomme de Herrer, og vil Læserne i nærværende og følgende Numre finde den ønskede Kupon, som man altsaa bedes underskrive og tilsende os i frankeret Kouvert eller til Kaffehandler *Moltved*, Stationsvej.

Red.

HOLTE RADIO-KLUB

10.03.1923 En Kreds af Elever fra Holte højere Almenskole med den unge Hr. H. Sterling som Formand, har dannet en Radio-Klub med det Formaal gennem Demonstrationer at vække de Unges Interesse for og Kendskab til denne betydningsfulde Fremtidssag; man har endvidere startet et lille Ugeblad "Radio" til Underretning og Oplysning for Medlemmerne.

FASTELAVNSFESTLIGHEDERNE I NÆRUM

17.02.1923 For en skarp og bidende Vind, der satte Glød i Kinderne, og Fart i de morgenduelige Nærumitter samledes ved Nitiden i Søndags de festlig klædte Ryttere ved Nærum Hotel og drog i Leding for med drabelige Slag at svinge Sværdet mod Kattetønden. Gamle og unge strømmede til for at overvære det morsomme Skue, der fik det Udfald, at Hr. Andersen, "Skovly", blev Aarets Konge. Efter denne daadrige Begivenhed gav Kongen Ordre til sine Undersaatter om at være sig følgagtig paa en Gæsterejse i hans Kongerige, og med Riddere og Svende til Pibers og Trommers Lyd tog Rejsen sin Begyndelse.

Overalt hvor det smukke og imponerende Tog kom frem (der var ca. 35 Ryttere og mange Vogne), blev det vel modtaget og Kongen behøvede ikke at ordre sin Foged ud for at kræve Farepenge, de kom let og

“Fra en fastelavnsfest i Nærum” kaldte Søllerød Tidende dette billede. Billedets dårlige kvalitet viser hvor svært Søllerød Tidende havde ved at gengive fotos. Dette er måske en forklaring på, hvorfor avisen bragte så få fotos. Foto S.T. 03.02.23.

villigt af sig selv.

Det skal siges til “Nærumitternes” Ros, at Kongetoget ikke i nogen Maade stod tilbage for Amagerens og Hans Majestæt kunde for den Sags Skyld lige saa godt have aflagt Besøg herude som hos Ama’erne.

Ved Maskeballet om Aftenen kaaredes Frk. Johanne Nielsen til Dagens Dronning som den smukkeste og allersmukkeste Dame. (Frøkenen var iklædt den danske Nationaldragt).

Dagen derpaa – om Mandagen – troppede de yngste i Samfundet: Drengene og Pigerne op i Hr. Poulsens Sal og tømrede løs paa Tønden; det regnede ned med Syden Frugter og Dansen gik.

Man kan nu hver Dag se Aftenens kønneste Pige: Kylling Mortensen og den mest komiske Dreng: Helweg Sørensen i Valsetrin paa Isen paa de erhvervede Præmieskøjter.

Alt i alt: Festen var vellykket og Festkomitéen kan med rolig Samvittighed og Glæde se tilbage paa veludført Arbejde.

NI MATADORER

10.03.1923

Ved et L’hombre-Parti hos Vognmand R. Rasmussen, Vedbæk, i Torsdags indtraf den ret sjældne Tildragelse, at denne fik 9 Matadorer i Spar. Følgen var, at de Tilstedeværende hver maatte op med Daleren.

MØLLERS VEJ

24.03.1923

Vejen fra Rudersdalsvej til Vestre Paradisvej skal fremtidig hedde “Møllers Vej”.

FOR TUNGHØRE

05.05.1923

er der i Søllerød Kirke nu indlagt Høreapparater. Der er 4 anbragte i den fjerde Stol fra Prædikestolen. Ved et Forsøg med nogle, der var endda meget døve, viste det sig, at Apparaterne fungerede ganske udmærket. Apparaterne er indlagt af Fabrikant Demant, Vesterbrogade i København.

LØSØREAUKTION

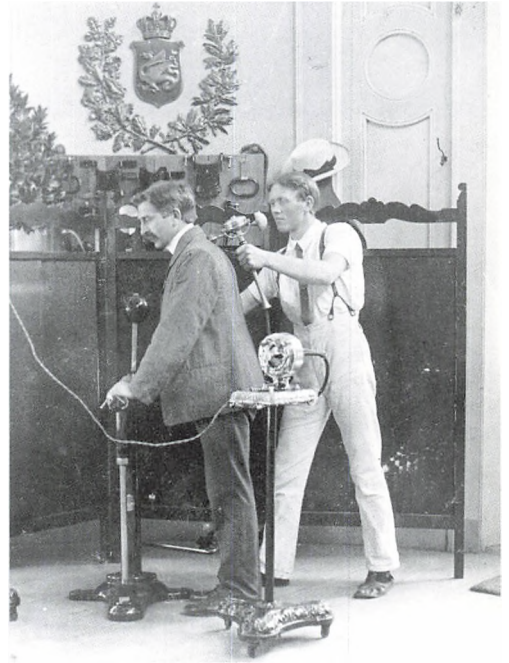
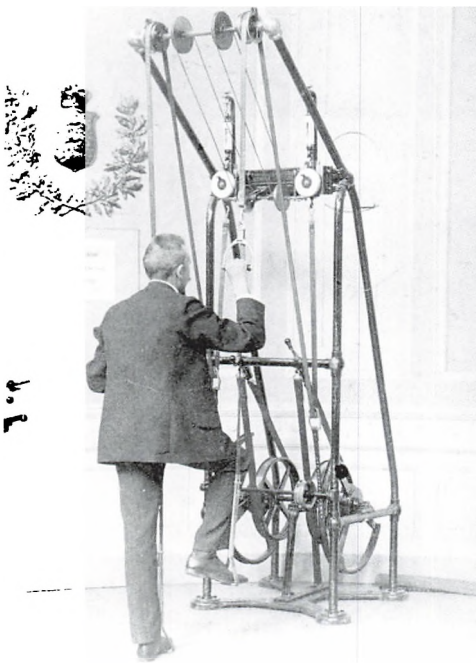
05.05.1923

afholdes i Dagene 15., 16. og 17. ds. paa Villa Bakkehuset i Vedbæk over Veksellerer Johan Levins Likvidationsbo tilhørende Bohave m. v. – Eftersyn kan forud ske paa Stedet i Dagene 11. – 13. ds.

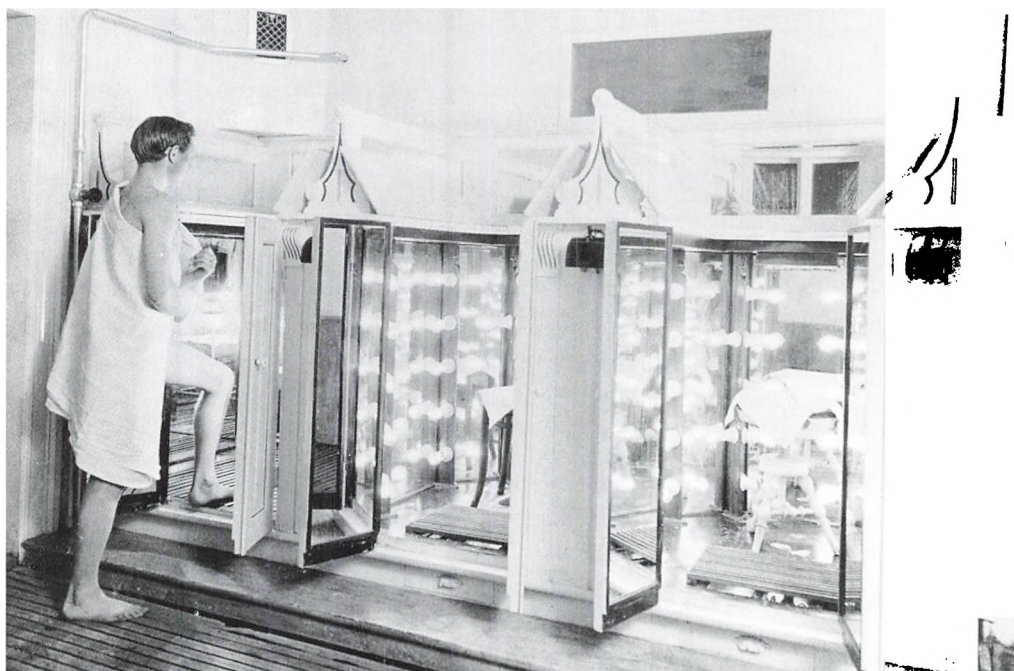
ET VERDENSKURSTED

26.05.1923

Der er jo næppe mange af Sognets Beboere, der ikke en eller anden Gang har hørt Tale om Skodsborg Badesanatorium, men det er sikkert

Søllerød Tidende var efter besøget på Skodsborg Badesanatorium imponeret over de mange store og små maskiner, der blev brugt i behandlingen. Foto o. 1923.

Lys var en vigtig bestanddel af behandlingerne på Skodsborg Badesanatorium. Foto o. 1923.

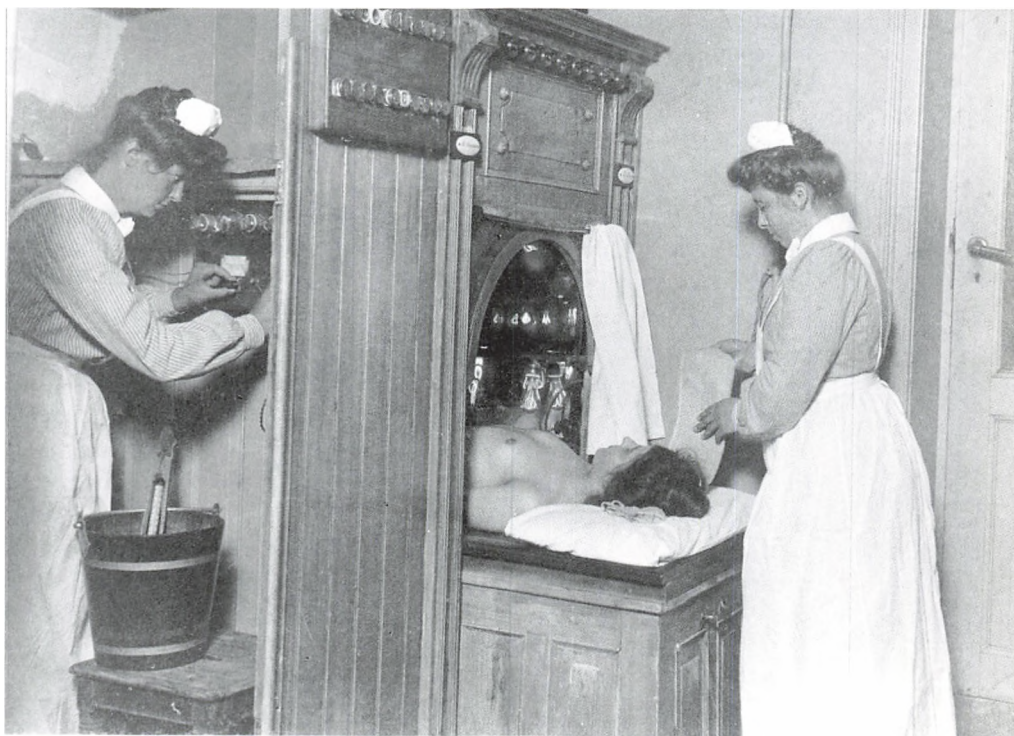
ikke gaaet op for de fleste, at vi lige her i Sognet har det største Kursted i hele Nordeuropa, der i Løbet af de sidste 25 Aar er vokset op til et Kursted af Verdensry. Vi burde alle sammen have saa megen Interesse for Sognets Virksomheder, at vi en eller anden Gang aflagde dette store Etablissement et Besøg, man bliver altid venlig modtaget og faar med Glæde Lov at gaa igennem de store Lokaler og se de mange prægtige Apparater, hvis vidunderlige Virkninger er i Stand til at forvandle Menneskene fra syge og svage til sunde og stærke.

Det er jo nemlig det mærkelige, at endnu kan mange af Sognets Beboere komme forbi Skodsborg, se paa det store hvide Bygningskompleks og undres over, hvad mon der foregaar derinde. Gaar man i Haven eller nede ved Stranden, saa høres især om Sommeren mange forskellige Tungemaal, thi her kommer Kurgæster saa at sige fra alle Lande.

Man kunde spørge: Hvad er det da Sanatoriet arbejder med? Ja, vi raader Sognets Beboere til at aflægge et lille Besøg dernede og se paa Etablissementet. Det er Lyset i alle mulige Former som naturlige Sol-

bade om Sommeren, som Højsolsbade om Vinteren, Polysolbade, Glødelys- og Buelysbade, Radiosolbade med flere Former for Lysets Anvendelse.

Der er den friske Luft, det er ligegyldigt, naar man kommer der, saa ser man Patienter ligge ude i de store, rummelige Liggehaller og indaande den kolde friske Vinterluft saavel som den varme Sommerluft, man ser dem spadserer i Dyrehaven, ligge i Kørestol osv., man faar Indtrykket af, at der rører sig et vigtigt Liv udendørs. Kommer man inden for, saa ser man, hvor Vandet anvendes i mangfoldige Former af Vandbehandlinger lige fra det store Svømmebasin, de smukke Porcelænsbadekar til de uanselige Fod- og Benbade-Baljer. Vandet er et af Sanatoriets vigtigste Kurmidler, men der er mange flere. Der er den udmærkede Kost, som, afpasset efte enhvers Tilstand, serveres i de store Spisesale, der er Elektriciteten i de mærkeligste Former, det er et helt Kuriosum at se de store og smaa Maskiner og endnu mærkeligere at føle deres Indvirkning paa ens egen Krop. Gaar man igennem de lange Korridorer og

Søllerød Tidende var fascineret over de mange behandlingstilbud på Skodsborg Badesanatorium. Foto o. 1923.

kommer der paa den Tid af Dagen, der er Hviletid, saa hænger der et Rullegardin ned fra Lofterne, hvorpaa der staar: "Vær stille, det er Kur-gæsternes Hviletid". Ogsaa mange Tanker sættes i Bevægelse herved. Om Natten Stilhed, Ro og Søvn, om Dagen en bestemt Hviletid. Kræfterne skal samles, det ny Liv have Lov til at vokse. Her gror Sundheden mellem Øresundet og Dyrehaven.

DER TJÆRES

02.06.1923 Kommunen har nu begyndt at tjære sine Veje, en Foranstaltning, der hilses med Glæde, eftersom Støvet snart vil melde sig i det – forhaabentlig – forestaaende Sommervejr.

NYT BIOGRAFTEATER

28.07.1923 Første i næste Uge aabnes et Biografteater i Skodsborg ved Hotel Øresund, hvis Indehaver Frk. Petersen, har ladet en ved Hotellet liggende Bygning omdanne til dette Brug. Som Helhed betragtet er Skodsborg bleven beriget med et hyggeligt og smagfuldt udstyret Billedteater, der kan rumme ca. 200 Mennesker.

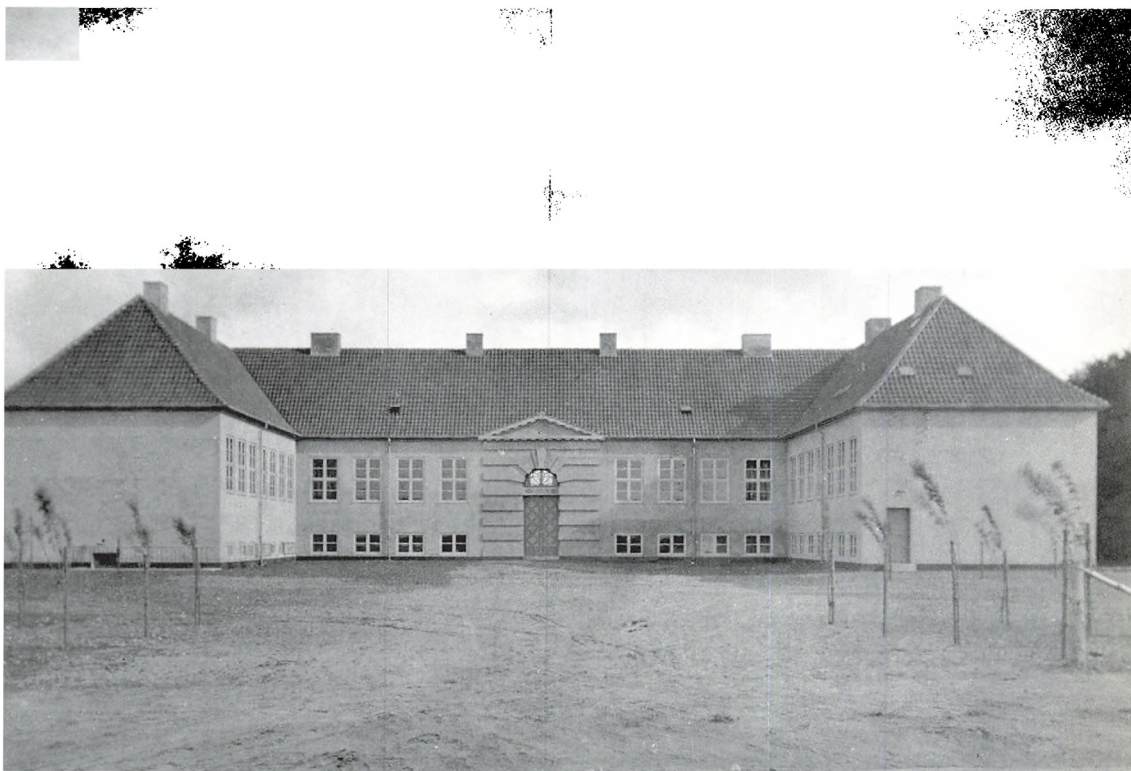
JERNBANEATTENTATERNE

4.08.1923 De talrige Attentater, der af nogle Slyngler i de sidste Tider er foretaget med Tog – først paa Amager og nu forleden mod et Nordbanetog – har opskræmt det rejsende Publikum i meget høj Grad – og ret naturligt; thi det er jo kun et Tilfælde, at et Tog ikke er bleven afsporet og en Katastrofe indtraadt. – Der er nu udlovet en større Belønning for Gerningmandens (mændenes) Paagribelse, og det lykkes vel ogsaa at faa oplyst, hvem Slynglen (erne) er, saa han (de) kan faa de tilbørlige Tærsk. – Lad os haabe det. – Men dermed er man rigtignok ikke naaet til et helt tilfredsstillende Resultat: thi det viser sig jo erfaringsmæssigt, at Togattentater af denne Art gentager sig. – Da det imidlertid altid er efter Mørkets Frembrud, at Slyngelstregerne udføres, er det ganske naturligt faldet os ind, om man ikke ved at forsyne Lokomotiverne med stærke Lysprojektører kunde belyse Banestrækningen i stærkere Grad end nu og derved i nogen Maade begrænse Risikoen. – Vi henstiller høfligt Tanken til Statsbanernes Overvejelse.

INDVIELSEN AF KOMMUNESKOLEN I GL. HOLTE

18.08.1923

Da vi i Onsdags Eftermiddags nærmede os Højdedraget ved Gl. Holte, hvorfra der er den herligste Udsigt over bølgende Kornagre, Skove og Dale med en Brømme af Øresund i Kimmingen, tonede det sidste ny Vidne om den Udvikling, der er foregaaet herude i det sidste Decennium, frem i Landskabet: Sognets femte Skole – den ny Skole i Gl. Holte. Renhed i Linierne, ingen Unødig Pynt, ærværdig og solid ligger den paa en 4 Tdr. Land stor Grund. – Lyst, luftigt, probert og praktisk er alt indendørs. -- Som det blev sagt af Sognepræsten: Rammen er i Orden; vort Sogn har gjort sin Pligt i saa Henseende; ingen kan saa vist laste den nulevende Slægt, at den ikke har gjort sit yderste for gennem gode, sunde Lokalteter og de bedste Lærerkrafter at bringe Efterslægten de bedste Betingelser for at møde frem i Livets Strid.

Den var ventet med længsel. Her lå den så "den ny Skole i Gl. Holte. Renhed i Linierne, ingen Unødig Pynt, ærværdig og solid". Søllerød Tidende skrev i begejstrede vendinger om indvielsen af Gl. Holte Kommuneskole. Foto 1923.

Da Klokken var lidt over to, var i Skolens festsmykkede Sal samlet saa mange, som denne kunde rumme. Mødt var Skoledirektionens Formand Provst Munck, Skolekommissionens Formand Sognepræst Eilschou-Holm, Kommunalægen Dr. Møller, Pastor Ferd. Jensen, Sogneraadsformand Murermester Chr. Petersen med Næstformanden Entreprenør Hübenbecker og de fleste af Sogneraadets Medlemmer, Bygningens Arkitekt Hr. Kirkerup med samtlige de Bygningmestre – alle herfra Kommunen – der har Del i dens Opførelse, en talrig Repræsentation for Sognets Lærerstand, dernæst mange af Egnens Beboere og Skolebørnene.

“DANSK RØDE KORS” DAMEAFDELING I HOLTE

01.09.1923

arbejder videre paa den Opgave, den har sat sig; at der i hver Familie i Holte er mindst ét Medlem, der er fuldt uddannet i Samaritertgerningen. Torsdag d. 13. September paabegyndes atter et Samaritertkursus under kyndig Ledelse og efter “Dansk Røde Kors” Normer.

Vagt.

„Holte
Vagtcentral”

paatager sig saavel almindelig
Nattevagt som Tilsyn med
ubeboede Villaer.
„Geelsbo“, Kongevej 7. Telf. 513.

**Støvsuger
udlejes..**

med eller uden Betjening.
Holte Vagtcentral,
---Telefon 513.

Holte Vagtcentral havde udover almindelig vagttjeneste mange jern i ilden. Tilbudene i de viste annoncer, blev suppleret med bl.a. salg af Dobbermannpinschere, både voksne og hvalpe. S.T. 12.05.23.

Inden Søndag skal jeg skaffe
ca. **20 Sommerlejligheder,**
tre **6-7 Vær. Villaer** og
en **5 Vær. Villa,** egnet til Hønseri,
ring derfor straks til
Telf. Holte 513. **Holte Vagtcentral,** Telf. Holte 513.

For **Handelsmand** ell. **Haandværksmester**
haves billig Ejendom m. 3 Lejligheder, Gas, Vand, elektr. Lys,
og store Udhuse til 12,000 Kr.
Sommerlejligheder søges for Perien.
Undervisning i Automobilkørsel
gives billigt. — Eleverne hentes og sættes af ved Hjemmet.
Telf. Holte 513. **Holte Vagtcentral,** Telf. Holte 513.

Herved tillæder vi os helligst at anbefale os med paalidelig
og sikker **Droskekørsel** til billigste Priser.
Ingen Nattakot. -- Faste Kunder stor Habat.
#?bedigt
Holte Vagtcentral,
Telf. Holte 513 og Trorød 77.

**Vil De sikre Deres
Villa mod Indbrud**
til Vinter, da lad os passe paa den; ingen Indbrud
sidste Vinter i de Villaer, hvor vi havde Nattilsyn.
Telf. Holte 513. **Holte Vagtcentral,** Telf. Holte 513.

BØFTUR TIL SØLLERØD KRO

01.09.1923

Iste Regiments Soldaterforening afholdt i Tirsdags sin aarlige "Bøftur" til Søllerød Kro. 200 af Foreningens Medlemmer kom til Holte med Toget 4,14 og marscherede med Foreningens Fane og Regimentets Musikkorps i Spidsen til Søllerød, hvor der i Kroens Have var dækket to meget lange Borde med Plads til 100 Mand ved hvert Bord.

Kort før Foreningen kom til Holte, var der faldet en Regnbyge, som enkelte Steder i Sognet havde været ganske overordentlig voldsom, men andre Steder og særlig i Søllerød kun ret lille, saa den ikke havde gjort nævneværdig Skade paa de allerede dækkede Borde, og resten af Aftenen blev det meget smukt Vejr.

Umiddelbart efter Ankomsten til Kroen, gik man til bords og lod Hr. Sauerbergs fortrinlige og kæmpestore Bøffer vederfares Retfærdighed, det skal her tilføjes, at Hr. Sauerberg er et af Foreningens udmærkede og af alle Kammeraterne særlig afholdt Medlem. Ved Bordet herskede der, som altid ved Soldaterforeningens Sammenkomster, en fortrinlig Stemning. Næstformanden Grosserer Georg Lendorff bød, da Formanden Hr. Rosendahl, var forhindret i at være tilstede, Velkommen og

Søllerød Kros have. Det var her, der på to langborde, var dækket op til 200 sultne medlemmer af Iste regiments soldaterforening. Foto 1919.

siden vekslede Taler og Sange i de ca. 1½ Time, man sad til bords; det bør bemærkes, at alle Talerne var gode og gav et smukt Udtryk for den Aand, som altid hersker indenfor Foreningen.

Efter Bordet var der Salonskydning og Ringspil om adskillige smukke Præmier, og ellers samledes de gamle Kammerater i forskellige Smaagrupper saavel i Haven som indendørs, og der var det selvfølgelig de gamle Minder fra Soldatertiden som i de fleste Tilfælde var Emne for Passiaren. Den smukke og fornøjelige Sammenkomst sluttede ved 11-Tiden, da man til Regimentsmusikkens Toner marcherede til Jernbanen i et Fakkeltog, der i den klare Augustnat tog sig pragtfuldt ud.

KIRKELIVET I SØLLEØRD SOGN

Den nye sognepræst i Vedbæk A.P. Rasmussen. Foto S.T. 17.11.1923.

08.09.1923 Naar Efteraaret er inde, gaar ogsaa det kirkelige Arbejde ind i de sædvanlige Rammer. For Søllerød Sogn forestaar der en vigtig Begivenhed: *Halveringen af Sognet*, saa der bliver to Sogne, et om hver af de to Kirker. Længe har det været ventet; nu om en 14 Dages Tid vil det være en Kendsgerning. Til Embedet som *Sognepræst i Vedbæk* var der indkommet 7 Ansøgninger, og efter at Menighedsraadet ad forskellig Vej havde gjort sig bekendt med disse og Biskop Ostenfeld ved et Møde i Søllerød Præstegaard havde forhandlet med Menighedsraadet, holdt Raadet ligeledes i Præstegaarden i Mandags Indstillingsmøde som resulterede i følgende Indstilling:

- Nr. 1. *Sognepræst A. P. Rasmussen, Ourø pr. Holbæk, (enstemmigt) 10 Stemmer.*
- Nr. 2. *Sognepræst Frøkjær Jensen, Greve, 6 Stemmer.*
- Nr. 3. *Sognepræst Lauritzen, Løsring, 4 Stemmer.*

Efter Loven vil saa Nr. 1 være at udnævne, hvilket vil ske i Midten af Maanedens. Den nye Sognepræst til Vedbæk er 30 Aar gl., og har efter en kort Tid at have været Sognepræst og Skolelærer paa Omø, været Sognepræst paa Ourø i 3 Aar. Han kommer saaledes med en 4-aarig Præstevirksomhed bag sig og forhaabentlig med unge friske Kræfter til det store Arbejde i det nye Sogn.

13.10.1923

Apropos!

Kan det virkelig forholde sig saaledes, som det synes at fremgaa af Referatet af sidste Sogneraadsmøde, at Kommunens Bibliotekarer hidindtil ikke har modtaget den mindste Godtgørelse for den Tid og det Arbejde, de har ofret paa denne Gerning, der af saa godt som alle anses for *meget* betydningsfuld og samfundsnyttig.

Har virkelig disse Mænd Vinter efter Vinter i en meget lang Aarrække aldeles uden Vederlag været paa Pletten og med Redebonhed og Hjælpssomhed søgt at imødekomme alle rimelige – og ogsaa tit urimelige – Ønsker fra Læsernes Side, saa er det virkelig paa Tide, at ikke alene det paagældende Udvalg, men Sogneraadet i sin Helhed, ser at “blive smukt enige” om en haandgribelig Ændring i dette Forhold.

Eller vil man vente med Anerkendelsen til Bibliotekarerne kan holde 25 Aars Jubilæum?

H-d.

Til den ærede Indsenders Spørgsmaal kan vi svare: Vi har fra paalidelig Kilde faaet oplyst, at der hidindtil ikke har været ydet Bibliotekarerne noget som helst Vederlag for deres Arbejde, der alene af Interesse for Sagen har været ydet gratis; Bibliotekaren ved den kommunale Bogsamling i Holte har saaledes i samfulde 17 Aar alene ud fra det Synspunkt, at et ordnet Bibliotek har den største Betydning for Egnens Befolkning, troligen forestaaet Udlånet og været Vejleder i Bogvalget; at dette betyder et stort uegennyttigt Arbejde vil man forstaa, naar man hører, at der holdes aabent 2 Aftener – Onsdag og Lørdag – hver Aften i 3 Timer, at der i sidst forløbne Sæson har været ikke mindre end 200 Familier, som faste Laanere, og at der udlaantes i alt ca. 4000 Bind. At Biblioteket benyttes “ej blot til Lyst”, fremgaa af den Kendsgerning, at der bl. a. rekvireres udenlandsk og faglig Literatur, og denne fremskaffes beredvilligt og omgaaende af Bibliotekaren fra Universitetsbiblioteket og Statens Bogsamling, idet han personlig rejser ind efter Bøgerne.

Vi har – ligesom Indsenderen – den største Respekt for den Gerning, der i en Aarrække er udført paa dette for Egnen saa betydningsfulde Omraade, og det vil forhaabentlig ogsaa meget snart lykkes, at faa skabt holdbare Tilstande paa dette Punkt; vi ved vel, at der stilles manglehaande Krav til Kommunen, og at Tiderne er trange – men her, forekommer det os, er en Sag, der for sit sande Værds Skyld bør ydes rimelig og skyldig Valuta.

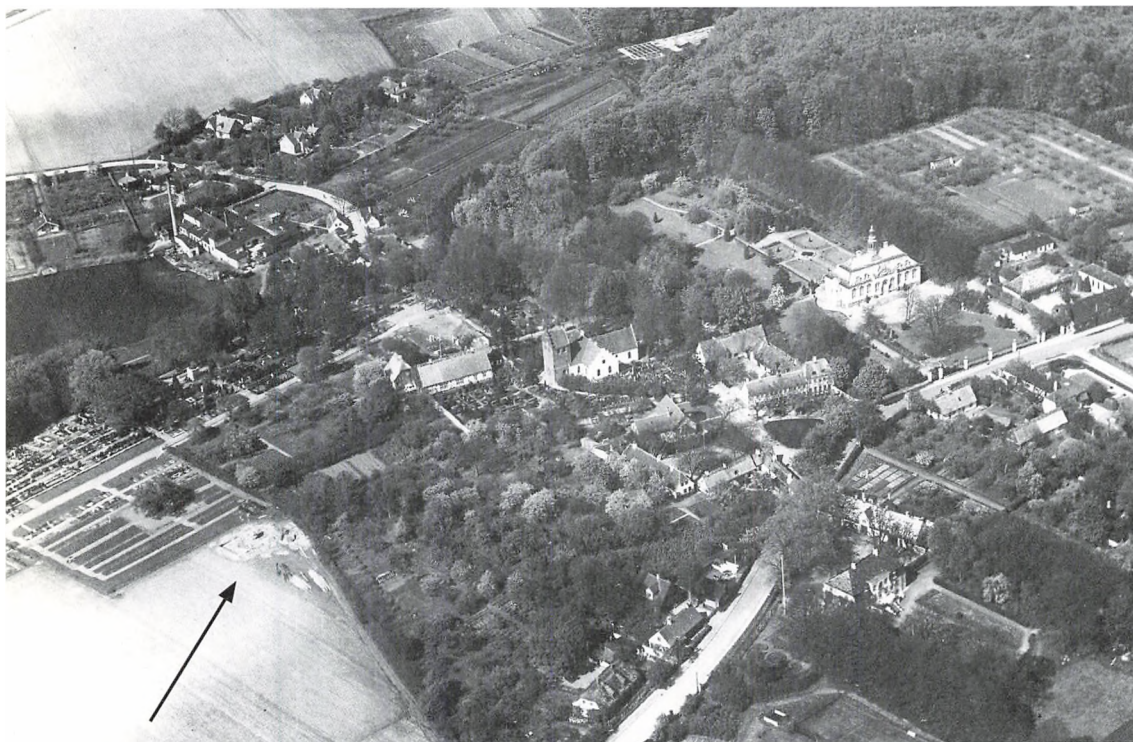
OPRAAB!

27.10.1923

Som det vistnok er adskillige af Sognets Beboere bekendt har den kristelige Studenterforening "Studenterforbundet" opnaaet Kirkeministeriets Tilladelse til paa en længere Aarrække at leje et Stykke af Præstegaardsjorden for derpaa at opføre et Hus, som tænkes benyttet til Weekend-Bolig for Foreningens Medlemmer.

Huset, som efter en meget smuk Tegning af Arkitekt Lønborg Jensen og under Ledelse af hans Søn stud. Theol. Th. Lønborg Jensen, opføres af Studenterne selv, er beregnet paa at kunne afgive Plads for 24 Studenter, særligt saadanne, som ikke har deres Hjem i København, og for hvem det derfor vil være et stort Gode at kunde tilbringe Tiden fra Lørdag til Mandag herude i vor smukke Natur.

Det er en stor Glæde, at se den Ivrighed og Arbejdslyst, hvormed disse unge Studenter, som i Student Lønborg Jensen har en ganske for-

På dette luftfoto fra 1923 kan man se udgravningerne til Studenterhytten.. Bunker af brædder ligger klar til at blive brugt. Da man rev hytten ned i 1975 var de frie områder omkring hytten for længst blevet en del af Søllerød Kirkegård. Foto 1923.

trinlig og veluddannet Leder, udfører det ellers for de fleste saa uvante Arbejde, og vi er ganske overbeviste om, at Befolkningen herude kun vil faa Fornøjelse af fremtidig at se denne Ungdom færdes i vort Sogn..

For nu at vise de Unge, at de er velkomne herude, og at Beboerne paa Forhaand vil omfatte dem med megen Sympathi, har vi tænkt os, at flere ville være med til at give vor Velkomst et synligt Udtryk ved at overgive Studenternes Byggeudvalg et Beløb, som dels kunde anvendes til Anskaffelse af nødvendigt Inventar, og dels til en mere kunstnerisk Udsmykning af Boligen, derunder en smuk Flagstang med tilhørende Flag, og vi tillader os derfor at bede, dem, som maatte samstemme med os i denne Sag, at sende et Bidrag.

VED AARSSKIFTET

29.12.1923

Atter har vi holdt Jul. – Atter har Kirkeklokkernes højtidsfulde Kalden lydt over Land og By. – Atter har vore skønne Julesalmer fuldtonende lydt i vore Kirkerum til Orgelets dybe Klange. – I Borg og Hytte har Julelysene tindret, mens Glansen derfra afspejlede sig i Barneøjet og duggede de ældres Blikke med Mindernes Spejlbilleder.

Den hvide, rene Sne dalede ned over Landet og udslettede alle Ujævnheder, og som altid tilforn blev Sindende milde, alle Mislydende fra det daglige Liv forstummede, Hænder og Hjerter mødtes i det gamle og smukke: Glædelig Jul!

Forhaabentlig har det ogsaa for alle været en glædelig Jul – ikke alene i rent ydre Henseende – ingen i vort Sogn vil vist have lidt timelig Nød – men ogsaa i den Henseende, at den Mildhedens og Kærlighedens Aand, der raadede iblandt os, maa blive bevaret og ført over i Dagliglivet, at det mer og mer kan gaa op for os, saaledes som Folketingsmand J. C. Christensen forleden, saa smukt vidnede for os, at det vi skal lære er at tjene og bære hinandens Byrder.

Med disse Ord vil vi gaa ind i det nye Aar, idet vi bringer vore Læsere, vor Annoncører, Kommuneadministrationen, Post og Telefonvæsen samt alle, der i Aarets Løb har støttet os i vort Arbejde en hjertelig Tak, og ønske Dem alle

et godt Nytaar.

NOTER.

- 1 Ernst Christian Kaper (14.05.1874 - 10.07.1940) var skolemand og borgmester. Ernst Kaper huskes for udarbejdelsen af ordbog og grammatik til tysk. Han var gymnasielærer, blev rektor for Ordrup Gymnasium i 1908 og borgmester for Københavns magistrats 1. afd. Fra 1917 skoleborgmester. I 1892 blev Ernst student fra Metropolitanskolen. Han blev cand. mag. i 1898 med tysk som hovedfag. I 1908 blev han dr. Phil. Og samme år gymnasierektor. Kaper havde gennem årene utallige tillidshverv og poster inden for skoleverdenen og i politik. Ud over Dannebrogordenen fik han flere udenlandske ordener. Da Danmark blev besat af tyskerne i 1940, deltog Ernst Kaper i en tjenstlig forhandling på København Rådhus. Da en højerestående tysk officer ved denne lejlighed udtalte sin påskønnelse af befolkningens gode disciplin, svarede Ernst Kaper kort og korrekt således: "Nej, Hr. Major – det er ikke Disciplin, men Kultur!"
- 2 Historien om Vedbæks vej til et selvstændigt kirkesogn kan læses i Niels Peter Stilling: Vedbæk Kirke, 1996, s. 31-33.
- 3 Der kan læses mere i artiklen: "Studenterhytten" på Søllerød Kirkegård af provst, dr. theol. Sigurd Granild. Søllerødbogen 1978, s. 132-142.
- 4 Johan Levin (1877-1959) var sønnesøn til stifteren af det gamle og velrenommerede bankierfirma J.M. Levin & Co. Han blev leder af firmaet i 1908 efter sin Onkel Adolph Joseph Levin (1842-1918). På dette tidspunkt hørte det til Københavns største inden for sin branche. I krigsårene 1914-18 voksede Levins formue betydeligt. Dette fik en brat ende efter krigen, og i 1922 trådte firmaet i likvidation i forbindelse med rekonstruktionen af Landmandsbanken.

Søllerød Tidende skrev i sin nytårshilsen til læserne, "Den hvide, rene Sne dalede ned over Landet og udslettede alle Ujævnheder, og som altid tilforn blev Sindende milde, alle Mislydende fra det daglige Liv forstummede". Her er det Holte Stationsvej iklædt vinterdragt. Foto ca. 1925.

Rudersdal Museer - Mothsgården

Beretning 2008

Af Niels Peter Stilling & Jens Johansen

Det andet år efter kommunesammenlægningen pr. 1. januar 2007 har medført løsning af nogle af de udfordringer, der viste sig ved den nye verdensorden. Men der ligger endnu mange problemer, der dog ikke alle refererer til kommunesammenlægningen. Der er nu ved at blive skabt et fundament for opbygningen af det fremtidige museumsvesen, der skal tilgodese begge de gamle kommuner; men endnu er der ikke er fundet en løsning på lokaleforholdene, derunder istandsættelse af taget (med mere) på Mothsgården. Uanset dette har året 2008 været et frugtbart og spændende museumsår i Rudersdal Kommune.

Sammenlignet med 2007 har Mothsgården haft et mindre besøg på 1.394 i 2008, med et besøg på Mothsgården på 9.714 gæster. Det var nu også vanskeligt at konkurrere med det store show i Vedbæk i 2007 i anledning af markeringen af 200-året for den britiske invasion på Vedbækkysten i august 1807. Besøget i den forbindelse (udstilling og "reenactment") medførte knapt halvdelen af 2007-besøget.

ÅRETS UDS STILLINGER

Årets første udstilling var åbnet den 7. december 2007 og varede frem til marts 2008: PÅ HAT MED VERDEN tog udgangspunkt i vor lokale historie, nemlig en virksomhed, der engang var kommunens største, Skodsborg Hattefabrik, der fra 1913 til 1970 producerede herrehatte, indtil bilismen "ødelagde" det hele, idet de bilende herrer ophørte at gå med hat. Udstillingen er beskrevet i Søllerødbogen 2008, s. 170-71.

Parfume flaskoner

I 2008 var det PARFUMEFLAKONER – MAGI OG SKØNHED, der var årets bedst besøgte særudstilling med mere end en tredjedel af årets besøg. Udstillingen åbnede den 13. april med et godt besøgt arrangement på Sognegården, med deltagelse af bl.a. Ghita Nørby i storform. Det blev en udstilling, som demonstrerede den utrolige og fantasifulde formrigdom, der kendetegner emballagen for kostelige parfumer. Udstillingen,

Forsiden til Museets udstillingskatalog. Overskuddet fra salget gik ubeskåret til organisationen "Look Good ... Feel Better".

hvortil hørte et katalog, hvori fortaltes om parfumens lange historie, blev til i samarbejde med forening "Look good - feel better". En humanitær organisation der støtter kræftramte kvinder, og overskuddet fra udstillingen og udstillingskataloget gik til velgørende formål. Det lykkedes tilmed at få den dejlige sangerinde *Etta Cameron* til at medvirke ved en velbesøgt støttekoncert i Holte Kirke den 22.maj, ligesom Etta Cameron medvirkede ved udstillingens slutning med et inspirerende gospel-program. I forbindelse med udstillingen afholdtes to foredrag – et om "Kosmetik og parfume i det gamle Ægypten" af professor Lise Manniche og et om "Duftens verden er magi og skønhed med en dråbe nødvendighed" af Dr. di belle arti Karen Bæk.

*En ny rose i
Museets have*

Endnu en sponsor var rosen-forædler Poulsen Roser A/S, som havde stillet en nyfremelsket rosenart til disposition. Denne blev ved endnu et arrangement med Ghita Nørby udplantet i Museets have i november 2007, og den duftende nye rose blev af Etta Cameron døbt *Look Good – Feel Better*.

Den anden af årets nye udstillinger bar det sære navn *FILØJSENGØJSEREN* – et fantasinavn på en jernskulptur af metalkunstneren *Paul Berg* (1914-1998). Paul Berg fra Øverød var egentlig smed, men i forbindelse med sit arbejde - og muligvis inspireret af et besøg hos

Fra rosedåben i Sognegården den 10. august 2008. Fra v. Rie Munk, Lancôme, der bidrog med sponsoring og kontakter ved udstillingen. Dernæst Etta Cameron, Emmy Madsen, initiativtager til udstillingen, Ghita Krage, Poulsen Roser A/S og Kirsten Schmidt, som var udstillingens arkitekt. (Foto: Helge Hansen)

Den nydøbte rose fra Poulsen Roser A/S: "Look Good ... Feel Better".

Filøjsengøjseren

Robert Jacobsen i Paris – begyndte han at smede festlige og fantasiægende skulpturer af jernaffald. Udstillingen blev til på initiativ af hans fætter *Jørgen Berg*, der i årbogen 2008 skrev en artikel om Paul Berg (Søllerødbogen 2008, s. 95-116). Men trods den forberedende artikel, samarbejde med Søllerød Kunstforening og god presse (lokalt) var der ikke desværre ikke særlig mange, der fandt hen til udstillingen. Skuffende fordi den både havde et lokalt udgangspunkt, var humoristisk og særdeles børnevenlig. Det var bl.a. tilladt at berøre de udstillede skulpturer.

Blåt til lyst

Årets sidste udstilling *BLÅT TIL LYST, FAJANCER FRA DELFT* åbnede den 7. november 2008. Som så mange af vore tidligere udstillinger er den blevet til i et nært samarbejde med samlere. Denne gang ægteparret Topgaard fra Birkerød, der over en længere årrække har samlet Delft-fajancer fra den ældste periode 1650-1850. Store dele af samlingen var

Ved velgørenhedskoncerten i Ny Holte Kirke den 22. maj 2008 blev Etta Cameron bakket op af Rudersdals Musikskoles dygtige pigekor, "Beat the Rythm". (Foto: Kirsten Schmidt, RM)

fundet arkæologisk i Delft på fabrikernes tidligere arealer. De smukke fade, krus, tallerkener osv. tiltrak allerede i 2008 363 flere besøgende end filøjsengøjseren på næsten det samme antal dage (hhv. 53 og 55 dage). Og besøgstallet er tilmed steget voldsomt i de første måneder af det nye år (2009). Lars Topgaard har desuden udarbejdet en detaljeret oversigt over det ældste hollandske fajance i form af to solide bind om Delfterfajancerne, der sælges som udstillingens katalog.

BESØGSSTATISTIK FOR SØLLERØD MUSEUM PÅ MOTHSGÅRDEN 2008

Udstilling	Periode	Antal dage	Brutto-besøg	Netto-besøg	Netto-besøg i % af året	Netto-besøg pr. dag
PÅ HAT MED VERDEN *	1.1.- 24.3.	84	2.160	2.160	22,2	25,7
Ingen udstilling	25.3.- 12.4.	19	2.490	330	3,4	17,4
PARFUMEFILAKONER	13.4. - 10.8.	120	6.166	3.676	37,8	30,6
Ingen udstilling	11.8.- 27.8.	17	6.711	545	5,6	32,1
FILØJSENGØJSEREN	28.8. -19.10.	53	7.947	1.236	12,7	23,3
Ingen udstilling	20.10.-6.11.	18	8.115	168	1,7	9,3
FAJANCER FRA DELFT**	7.11.-31.12.	55	9.714	1.599	16,5	29,1

* Fortsat fra 2007. Museet blev under PÅ HAT MED VERDEN besøgt af i alt 2.831 gæster.

** Fortsætter i 2009.

DET SAMLEDE BESØG PÅ MUSEETS FIRE AFDELINGER 2008 I FORSKEL- LIGE KATEGORIER:

	Gæster -heraf i grupper			-heraf individuelle børn under 18 år
	I alt	børn	voksne	
Mothsgården	9.714	51	3.452	81
Vedbækfundene	7.714	2.663	2.717	851
Historisk Arkiv for Rudersdal Kommune	3.886		henvendelser	
I ALT	21.314			

Udstillingen med “Filøjsengøjsere... og andet godtfolk” blev desværre besøgt af alt for få, skønt det var en både morsom og særdeles børnevenlig udstilling, hvor de udstillede genstande for en gangs skyld måtte berøres. (Foto: Ole Tage Hartmann, RM)

I forbindelse med udstillingsarbejdet bør også nævnes, at vi bidrog til en udstilling arrangeret af kommunens to kunstforeninger. Udstillingen med landskabsmalerier fra de to gamle kommuner blev vist i sommeren 2008 i Birkerøds “gamle præstegård”. Maleriudstillingen blev til på initiativ af Kultur- og Fritidsudvalget, og den blev arrangeret i et fint samarbejde mellem de to tidligere kommuners kunstforeninger, repræsenteret af Tove Krause (Birkerød) og Jørgen Berg (Søllerød). Tanken var at vise et udvalg af de bedste landskabsmalerier fra vor nye storkommune. Museet indsamlede i samarbejde med de to kunstforeninger en del af malerierne og deltog som sparringspartner i opsætningen af udstillingen på Præstegården.

ANDEN FORMIDLING

Museets kontakt med omverdenen sker dels ved udstillinger, som omtalt ovenfor, dels ved en lang række andre aktiviteter. Det sker gerne i et samarbejde med Historisk-topografisk Selskab, men også sammen med for eksempel de lokale aviser. I de seneste år har således “Det Grønne Område” arrangeret cykelture i egnen med folk fra Museet som guider (oftest Niels Peter Stilling) – som avisen kalder “kulturpedalen”. I 2008 har der været ture til Søllerød Naturpark, Enrumparken, Næsseslottet, Vaserne og Birkerød og på Søllerød Kirkegård (dog uden cykler) samt fodture i det centrale Søllerød og på Strandvejen fra Vedbæk til Skodsborg. Vore gode kontakter til mange borgere har tilmed betydet, at vi med hold er blevet budt indenfor på private enemærker.

Det er ikke for meget at sige, at den øvrige formidlingsvirksomhed i form af rundvisninger i den aktuelle udstilling, omvisninger i lokal-

*Kulturpedalen:
Historiske
cykelture*

området, guidede busudflugter i det nærmest liggende Sjælland – og i Skåne - er fortsat i vanligt omfang, og repræsenterer den del af vor virksomhed, som vi ynder at betegne som “Museet uden mure”, idet vi opfatter vor bevaringsrolle i lokalsamfundet meget bredt.

FORSKNING

I første halvår af 2008 på Museet sig at være “vejleder” og stille et lokalt tilrådighed for havekunststuderende, *Cheri Gabrielle Kjølby*, i forbindelse med hendes Bachelorprojekt “Dronninggårdhaven – et landskabeligt haveanlæg”. Opgaven blev varetaget af Jens Johansen, og var helt igennem en fornøjelse, idet den studerende var meget vidende og velformuleret – og tillige mestrede de nyeste digitale reproduktionsmetoder. Det var meget lærerigt og sluttede med at Cheri fremlagde sit projekt om havens “form, idé, værdi og bevaring” i det Biovidenskabelige Fakultet under Københavns Universitet (tidligere den Kongelige Veterinær- og

Næsseslottets parkanlæg

Fra en ekskursion til Næsseslottets parkanlæg, professor Jørgen Primdahl fra Universitetet og bachelorstuderende Cheri G. Kjølbye fotograferet den 13. maj 2008.
(Foto: Jens Johansen, RM)

Landbohøjskole) den 17.6.2008 og opnåede den højeste karakter for sit studium af 1700-tals haven ved Næsseslottet. Et eksemplar af Cheri Kjølbyes afhandling er naturligvis indgået i Museets bibliotek.

Museet har også modtaget et eksemplar af den afhandling som kunsthistoriestuderende Anne Kristine Petersen skrev: “Skabelsen af den danske identitet”, som i sin tid blev belønnet med karakteren 13. Anne Kristines tragiske død, den 1.1.2008, blev omtalt i Søllerødbogen 2008, side 174.

I forbindelse med udarbejdelse af bogen om Birkerød: "Hvor storbyens skygge strejfer landet" fik vi – noget usædvanligt – lov til at åbne en blybeholder med grundstensdokumentet til ældreboligerne på Andreas Jensens Vænge i Kajerød. Beholderen indeholdt festsange fra indvielsesfesten den 15. febr. 1975, vedtægter for bestyrelsen, nogle samtidige avisartikler fra Birkerød Avis og et udvalg af tidens mønter. Alt er nu behørigt lagt tilbage og beholderen er returneret. Foto fra "åbningsdagen" i foråret 2008. Fra v. Svend Christensen, Jens Johansen og N. P. Stilling. (Foto: Ole Tage Hartmann, Rudersdal Museer (RM))

Museet påtager sig gerne at skrive artikler og bøger over aftalte emner af lokalt historisk indhold. I forbindelse med den nye kommunale inddeling skrev en gruppe med tilknytning til Museet under ledelse af Niels Peter Stilling i 2005-06 værket "Vejen til Rudersdal", som behandler Søllerød Kommunes sidste 50-60 års historie. Da den forelå i december 2006, besluttede det afgående kulturudvalg (før kommunesammenlægningen), at man ønskede en tilsvarende beskrivelse af Birkerød Kommunes nyere historie. Denne opgave gik Niels Peter Stilling ind på at udføre i løbet af 2007-08. Bogen forelå i slutningen af 2008 under titlen "Hvor Storbyens Skygge strejfer landet" med undertitlen "Birkerød fra landsogn til storkommune". Det store værk på 350 sider blev præsenteret den 26. november 2008 i Rådhuset ved Kongevejen, hvor en stor forsamling af fhv. og nuværende politikere og embedsmænd i Birkerød var mødt frem, heriblandt tre tidligere borgmestre. Få dage senere, den 29. november blev bogen præsenteret for Birkerøds borgere

*Bogen om
Birkerød*

ved et velbesøgt og festligt arrangement i den hyggelige gamle præstegård i Birkerød. Præstegården drives af Birkerød Kunstforening og igen var det formanden for kunstforeningen Tove Krause bistået af den allestedsnærværende "fru Birkerød Avis", Ulla Koch-Nielsen, der stod for arrangementet.

De to bøger er i deres indhold meget forskellige, dels forårsaget af de to kommuners forskellige struktur, dels grundet i at der for Birkerøds vedkommende i større omfang var tale om grundforskning. At der samtidig kunne udkomme en Søllerødbog i 2008 er lidt af et mirakel – personaleressourcerne taget i betragtning; men det lykkedes igen i sommeren 2008, ikke mindst takket være "det historiske værksted" på Mothsgården. Med undtagelse af historien om "Lions" i Søllerød er alle årbogens øvrige artikler skrevet af medlemmer af den projektgruppe, der mødes en gang om måneden på Mothsgården og diskuterer lokalhistoriske emner og temaer, der siden bliver til artikler i Historisk-topografisk Selskabs årbog: Søllerødbogen.

*Det historiske
værksted på
Mothsgården*

PROJEKTGRUPPEN

Igennem nu mere end 22 år arbejder "projektgruppen" på at udforske den lokale historie. Lige fra beskrivelse af en enkelt milesten til redegørelse for en mulig landskabsplan for hele Nordsjælland (jf. Søllerødbogen 1996). I 2008 havde arbejdsgruppen en snes medlemmer, som mødtes den første eller anden tirsdag hver måned og fremlagde og diskuterede historisk-topografiske projekter fra egnen – men gerne lokalhistorie set i bred historisk belysning med både nationale og internationale temaer, som f.eks. verdensmanden Frédéric de Coninck . Før eller siden finder de fleste projekter vej til den årlige Søllerødbog. Gruppen optager lejlighedsvis nye medlemmer, og imødeser gerne interesserede fra Birkerød-området.

MUSEET I KOMMUNALT SAMARBEJDE

Som et kommunalt museum deltager Museet naturligvis i samarbejder med andre kommunale institutioner først og fremmest kulturforvaltningen, men også med byplanafdelingen og "Vej og Park" samarbejdes jævnligt.

Kommuneatlas:

I forbindelse med det forslag til kommuneplan, der fremlægges i be-
gyndelsen af 2009, har byplanafdelingen ladet udarbejde et Kulturmil-
jøatlas for hele Rudersdal Kommune. Tidligere - i 1993 – udarbejdedes

et Kommuneatlas for Søllerød Kommune. Jens Johansen og Niels Peter Stilling fra Museet deltog dengang i alle arbejdets faser og skrev store del af prosateksten. Derimod er der aldrig blevet udarbejdet et tilsvarende atlas for Birkerød Kommune. Udgangspunktet er således ret forskelligt i den nu sammenlagte storkommune, og man måtte derfor i nogen grad begynde forfra ved udarbejdelsen af det nye atlas, hvor vægten også er lagt på samlede kulturmiljøer med bevaringsinteresser frem for den mere snævre bygningsregistrering, der prægede 1990'ernes atlasser fra ca. 75 danske kommuner. Man kan med nogen ret hævde, at Søllerød Kommunes Atlas fra 1993 nærmest må betegnes som et "kulturmiljøatlas". Det vil sige, at det dækker hele kommunen, byer såvel som land-distrikter, samtidig med at Søllerød Kommune fik accept af ønsket om, at atlasset skulle omfatte bygninger helt frem til nutiden frem for den normale tidsafgrænsning til bygninger opført før 1940. Det hang bl.a. sammen med, at rådhuset fra 1942 netop var blevet fredet i 1992.

Til at forestå arbejdet med Rudersdal Kulturarvsatlas, som det også blev kaldt, blev ingeniørfirmaet Cowi engageret. Men til udvalgte af relevante kulturmiljøer og som sparringspartner i udarbejdelsen af tekster samlede byplanafdelingen en større følgegruppe repræsenterende de lokale institutioner og foreninger med interesse for den lokale historie og topografi (herunder to repræsentanter for Rudersdal Museer). Opgaven skulle løses henover sommeren 2008, altså meget hurtigt. Der var ikke megen tid til at foretage en nøjere rekognoscering af de udvalgte knapt 40 kulturmiljøer, hvorfor beskrivelserne forudsatte et godt kendskab til den nye kommune. Beskrivelserne blev hovedsageligt udført af Niels Peter Stilling og Jens Johansen og dernæst kommenteret og diskuteret med de øvrige medlemmer af gruppen. Efter 2005 er man stort set gået over til en digital formidling af kommunernes kulturmiljøatlaser, og således er det også planen, at det nye atlas over Rudersdal Kommunes kulturmiljøer alene "publiceres" i digital form – altså via kommunens hjemmeside.

Orientering efter Museums- lovens § 24:

Der er her tale om, at kommunens byplanafdeling med mellemrum fremsender en skematisk oversigt over de byggesager, der er indkommet siden forrige oversigt. Formålet er, at Museet i tide skal kunne få øje på byggesager, der kan være af museal interesse. Det kan være byggeri på steder, hvor der kan være arkæologiske interesser, eller hvor huse af historisk interesse skal ombygges eller enddog nedrives (i reglen til fordel for et nyt hus).

Meddelelsen går også til det arkæologisk ansvarlige museum for ar-

kæologien i Rudersdal: Hørsholm Egns Museum – men det er gerne Rudersdal Museum, der “slår alarm”, idet området er stort og sagerne er mange. Kunsten består i kun at “slå alarm”, når der er noget at se efter. Det må straks indrømmes, at det er sværest at være sporhund i Birkerød-området, mens vi kender groft taget hver enkelt matrikelnummer (næsten) på Søllerødeggen. Det må også erkendes, at Museets bemanning på Mothsgården i Søllerød ikke er stor nok til at foretage nødvendige, rutinemæssige undersøgelser, hverken mht. arkæologiske interesseområder eller nedrivningsvarsler.

Lokalplaner:

Det er en indarbejdet rutine, at Museet får lov til at gennemgå udkast til lokalplaner inden, de forlader byplanafdelingen med henblik på at fange eventuelle problemer i tide. Hertil vil i fremtiden også kultur- miljøatlasset tjene som inspiration og vidensbasis.

Særlig planerne for Byageren i Nærum blev genstand for Museets opmærksomhed. Her har siden slutningen af 1930'erne ligget fire række- huse á 8 såkaldte “aldersrenteboliger” for pensionister. De er for længst dømt utidssvarende, og kommunen udarbejdede i 2008 en lokalplan for et nyt byggeri til plejeformål på arealet. Museet gjorde gældende, at de fire, i grunden pyntelige, rækkehuse var et fornemt monument over 1940'ernes socialpolitik, såvel lokalt som nationalt. Men det måtte ind- rømmes, at der findes flere af disse rækkehuse i kommunen, som oven i købet er sat gennemgribende i stand inden for de seneste år (i Øverød), således at man må sige, at monumenterne stadig kan findes. De fire ræk- kehuslænger ved Byageren blev revet ned i foråret 2008. Arealet langs Byageren 2 – 8 (+ 10) er imidlertid forholdsvis beskedent og afgrænset af et større areal vest for Nærumgårdsvej, jf. lokalplan 165 fra 2006. Her blev planlagt en større bebyggelse ved bygherren PFA (kaldet “Linde- højen”), men det synes, at tidernes ugunst har medført, at projektet er opgivet. Derved kan arealet til plejeboliger øges – hvorefter en afløsende lokalplan 205 til et større antal plejeboliger er udarbejdet og vedtaget af kommunalbestyrelsen i 2008.

Henriksholm

Vi er naturligvis også opmærksomme på, at fremtidsplanerne for det store område ved Henriksholm i Vedbæk både berører vigtige arkæo- logiske områder og historiske og kulturmiljømæssige interesser. Ved et borgermøde på Nærum Gymnasium den 28. august skitserede Niels Peter Stilling områdets historie fra jægerstenalderen til det moderne forsvarsanlæg.

I praksis udvikler Museets/Mothsgårdens samlinger sig over ret klart definerede emner: Genstande, tekstiler og malerier. I 2008 er der oprettet 34 nye sager med indkomne genstande. Hver sag omfatter fra én til godt 100 genstande. Dertil er registreret 6 nyerhvervede malerier med motiver fra egnen (fire fra Søllerødegnen og to fra Birkerødegnen).

Genstande:

Museet har i 2008 fået flere kuriositeter, såsom et udflugtskort over Nordsjælland, udgivet af bryggeriet Carlsberg. Kortet indeholder køreplaner for togene i Nordsjælland fra sommeren 1907. Desuden en frimærkeperforator fra Søllerød Kommune, et kontrolredskab hvormed man perforerede de almindelige frimærker i kommunen med henblik på at hindre og afsløre uberettiget anvendelse af de kommunale frimærker (det forudsætter ganske vist, at brevmodtagere er opmærksomme på sagen og indberetter illegal brug af frimærkerne). Systemet har været anvendt næsten til i dag.

Endnu en gave fra småtingsafdelingen – men ganske opslugende: En stor samling mærkater. Dvs. “plakater” på størrelse med store frimærker med et reklamebudskab eller lignende. De må stamme fra ca. 1935 til 1950, idet de reklamer for varer, som for længst er udgået. Nogle af motiverne er kendte som f.eks plakater fra DSB designet af Aage Rasmussen, ligesom der er gode råd fra besættelsestiden vedr. mørklægning og genbrug af affaldet o.s.v. Samlingen er under ordning – og kan i mange tilfælde anvendes til udstillinger.

Fra den hedengangne strømpefabrik Nærum Nylon har vi via Vangebocentret modtaget såvel uudpakkede strømper som kopper fra kantinen og et “tidtagebræt” med stopur anvendt til at effektivisere arbejdsgangen. Det sidste for nylig præsenteret i TV-serien “Kroniken”.

Renoveringen og ombygningen af Søllerød Kirke i 2008 har betydet en større aflevering – og i nogle tilfælde deponering – af effekter fra

Bortset fra konfirmation var Søllerød Kirke lukket hele 2008 i forbindelse med restaureringen og ombygningen af det indre. Her et foto fra 15. maj 2008 med det næsten ryddede kirkerum set mod vest, hvor orglet er fjernet fra tårnrummet.
(Foto: Kirsten Schmidt, RM)

middelalderkirken: Udvalgte bænkerækker, hatteknager, lampetter, tre orgelpiber, et altertæppe, flere kistebeslag fundet i gulvet samt et bræt fra knæfaldet med en håndskreven hilsen til eftertiden: *“Knæfald Repareret og Ny Skranke sat af Snedkermester Jobansen og Snedker H. Adamsen den 12. December 1917”*.

Brættet fra knæfaldet med snedkernes hilsen fra 1917. (Foto: Kirsten Schmidt, RM)

Vore skiftende udstillinger afstedkommer næsten altid en række afleveringsforretninger. Således også udstillingen om parfume-flakoner, hvor en række af kommunens borgere er blevet opmærksom på, at de gamle flakoner de havde gået og gemt på havde historisk interesse. Blandt mange indkomne flakoner indtager en såkaldt “doublender” en særstilling. Der er tale om en rubinrød glasflakon med søvlåg i et skinetui med plads til parfume i den ene ende og lugtesalt i den anden. Datering ca. 1870.

En anden lille sjældenhed modtog vi i december 2008, ret aktuelt kan man sige, nemlig en julekalender. Den stammede dog fra omkring 1950, men var dog uåbnet og motivet lokalt fra Skodsborg, idet den flade julekalender var formet som facaden på firmaet “Esprit de Valdemar”, der havde til huse i det tidligere Hotel Øresund på Skodsborg Strandvej.

Et udsnit af Lilly Globs håndsnyede hatte, afleveret til Rudersdal Museer i efteråret 2008.
(Foto: Ole Tage Hartmann, RM)

Tekstiler:

En anden udstilling som over en lang tidsperiode har inspireret til at overdrage Museet gaver var udstillingen PÅ HAT MED VERDEN, som sluttede den 24. marts 2008. I forbindelse med udstillingen modtog vi adskillige produktionsredskaber, mindre maskiner, halvfabrikata og de såkaldte "stumper" fra hattefabrikken i Skodsborg. Dertil kommer en smuk samling på 35 håndlavede, fantasifulde og farvestrålende damehatter med tilbehør fra en af museets mangeårige venner, Lilly Glob, der med sin mand kunstmaleren Jørn Glob boede på Pilekæret i Gl. Holte.

Løbende suppleres Museets tekstilsamling med fortsatte afleveringer fra tidligere givere. Disse tekstiler registreres under deres oprindelige

Uniform fra Akademisk Skyttekorps. På skuldrene er sølvfarvede, flettede epauletter. Knapperne er sortmalede bronzeknapper med korpsets bomærke, uglen, i højt relief. Se artiklen i denne årbog om kaptajn Møllerup, s. 137.

Uniformen med tilhørende hue, bælte og uniformsmærker er foræret til Rudersdal Museer af Finn Andersen, Holte. Uniformen har tilhørt hans far, kontorchef Erling Andersen (1906-1981), der var medlem af korpset fra 1924 til omkring 1935. På fotografiet i denne årbog, side 137, ses Erling Andersen i skyttekorpsets uniform. (Foto: Peter M. M. Christensen, RM)

journalnumre og er derfor vanskelige at udskille inden for de enkelte års afleveringer. Men med afslutningen af projektet med at overføre Museets gamle registreringskort til digital registrering bliver det forhåbentligt lettere at få overblik over de enkelte års afleveringer i fremtiden.

Malerier:

Det mest interessante maleri fik vi IKKE. Det drejer sig om Jens Juels herlige maleri af udsigten over Øresund fra Aggershvides marker malet omkring 1790. Det er bl.a. gengivet i "Strandvejen før og nu", bind 1, side 395 (i sort/hvid) og i Søllerødbogen 2006, side 40 (i farver). Vi kendte til maleriets ejer siden begyndelsen af 1980'erne og håbede på en dag blot at få lov til at fotografere det professionelt, men hidtil forgæves. I begyndelsen af 2008 blev det vist i Bruun-Rasmussens katalog som forvarsel om en stor international auktion senere på året ved firmaets 60-års jubilæum. Maleriet kom til salg i november, katalog 795, nr. 19 – vurderet til 1,5-2 mio. kr. I det mellemliggende halve år havde Museet søgt at finde egne og fondsmidler til auktionskøb, men det lykkedes ikke at rejse de nødvendige ca. 3 mio. kr. Alligevel indfandt vi os ved auk-

tionen den 18. november 2008 med op til en mio. kr. til rådighed. Men ak – første bud lå langt over, og salget endte med 1½ mio. kr. (hvortil jo kommer 25% salær).

Heldigvis var det Nivaagaards Malerisamling, der købte det, og ikke en udenlandsk privatmand. Maleriet befinder sig nu ret nær sit motiv, og en affotografering er aftalt, når maleriet er behørigt afrenset og konserveret.

Malerierhvervelserne i 2008 er noget mere beskedne. To meget forskellige kunstværker viser det åbenbart evigtgyldige populære motiv med Søllerød Kirke i centrum, nemlig et oliemaleri af Edmund Fischer: Søllerød Kirke og præstegård, omkring. 1910; og langt mere usædvanligt Søllerød Kirke – skåret i kork i Kina! “Kunstværket” er dateret den 15. februar 1913. Der er tale om et traditionelt kinesisk turistsouvenir, hvor kunstneren har håndskåret motivet efter et medbragt postkort måske tilhørende en dansk sømand i en af de store kinesiske havnebyer. Det meget blå billede, hvor den genkendelige Søllerød Kirke er indsat i et asiatisk landskab måler blot 12 x 16 cm.

På netauktioner har vi desuden erhvervet to malerier henholdsvis fra den store landstedsagtige villa Dronninghus i Dronninggårdskvar-

Ellen Thalbitzer (1884-1970): Sjælsø set fra Åsebakken. Maleri erhvervet af Rudersdal Museer i januar 2008.

teret ved Furesøen, malet af Hans Gyde Petersen, 1918; og det i 1958-59 nedrevne landsted Suhmsminde i Øverød, malet af Arnold Arnoldsen i 1940'erne;

Endelig har vi erhvervet to malerier fra Birkerødeggen, hvor især en godt malet udsigt fra Åsebakken over Sjælsø af Anna Thalbitzer (uden år) udmærker sig.

Museet modtog således malerier fra hele Rudersdal Kommune. Som praksis nu er etableret, vil såvel malerier som andre genstande fra den gamle Birkerød Kommune kun midlertidigt blive opbevaret i Søllerød-magasiner, idet vi afventer en løsning med opbevaring efter proviens-princippet, således at ting, der hidrører fra det historiske Birkerød forbliver der, hvor de er skabt i et dertil indrettet "hjemstavnsmuseum".

PERSONALE

Ved udgangen af året 2008 var den faste stab: Museumsinspektør *Niels Peter Stilling*, museumssekretær *Inge Lund-Andersen*, viceinspektør *Svend Christensen* og udstillingsarkitekt *Kirsten Schmidt*. Vor mangeårige medarbejder *Peter M. M. Christensen* valgte efter en længere sygdomsperiode at fratræde registratørstillingen i 2008 med henblik på at søge nye udfordringer. I begyndelsen af 2009 regner vi med at ansætte historikeren *Anders Lohdabl* i hans sted.

Til Museets ansatte hører endvidere *Kirsten Egmuth* som vagtvikar. *Ole Tage Hartmann* er Museets fotograf, der kan mere end at knipse med kameraet – f.eks. fremstille plakater og anden grafik. Som det er meget udbredt i museumsverdenen suppleres den faste stab med frivillige – i reglen i faste dage i ugen – *Grete Hoppe*, *Lone Larsen*, *Bjarne Pedersen*, *Vivian Bendtsen* og *Jens Johansen*. Museet har også haft glæde af midlertidige medarbejdere. Ved nytår 2008-09 således kunsthistorikeren *Jonna Hansen* og arkivar *Niels Strandsborg*.

Museets hjemmeside blev grundigt revideret og fornyet i slutningen af 2009. På Museets hjemmeside kan man følge med i små og store begivenheder omkring Museets enkelte afdelinger – og følge udviklingen på personaleområdet, hvor der også i 2010 vil ske forskellige udskiftninger og fornyelser.

BYGNINGER (MOTHSGÅRDEN)

Mod forventning lykkedes det heller ikke i 2009 at iværksætte den snart meget tiltrængte renovering af Museets 1. sal på Mothsgården. En

gennemgribende istandsættelse vil nemt løbe op i 5 mio. kr. og set fra fredningsmyndighedernes side egner hovedbygningen på Mothsgården sig ikke til de museumsadministrative formål, huset nu anvendes til. Vi har derfor valgt endnu en gang at udskyde ombygningen og afvente en afklaring med hensyn til Museets fremtid som museum for hele Rudersdal Kommune. Det kan betyde, at vi må opgive kontorholdet på første sal på Mothsgården og i stedet finde en mere velegnet bygning eller lokaler et andet sted. Dele af hovedbygningen kunne så indrettes til hjemstavnsmuseum for Søllerød, parallelt med et tilsvarende i Birkerød.

Disse store spørgsmål bliver forhåbentligt afklaret i løbet af 2009, således at vi i 2010 og de følgende år kan iværksætte en nødvendig og omfattende modernisering af hele museums- og arkivvæsenet i Rudersdal Kommune.

Museets valnøddesnaps gennem 10 år

af Bjarne Pedersen

I 1999 blev udstillingsfløjen på Mothsgården renoveret, og en ny museumsbutik blev indrettet ved indgangen. Egentlig havde vi ikke gjort os mange tanker om, hvad butikken skulle indeholde ud over vore publikationer. Men hen imod jul kort før årtusindskiftet lancerede Søllerød Museum et nyt produkt i den lille museumsbutik, et produkt der i år kan fejre 10-års jubilæum som en tilbagevendende succes ved juletid: Museets kryddersnaps lavet på valnødder fra Museets have. Museets brygmester og frivillige medarbejder siden begyndelsen af 1990'erne, tidl. maskiningeniør Bjarne Pedersen, beretter her snapsens historie.

Brygmester Bjarne Pedersen i aktion med de kostelige dråber på Mothsgårdens loft.
(Foto: Peter M. M. Christensen, Rudersdal Museer)

Det hele begyndte med, at et medlem af “Esbjerg Brændevinslav” besøgte Mothsgården i juni 1998. Han afleverede en smuk flaske, som indeholdt valnøddesnaps – en bryg på nødder fra 1997 som var plukket i Mothsgårdens have under et besøg i juli 1997: Han påstod, at valnødderne fra “vores” træ var Danmarks bedste.

Det pirrede min nysgerrighed, og jeg tænkte, at det måtte jeg kunne gøre ham efter. Jeg forelagde ideen om at sælge valnøddesnaps fra Museets butik til museumsinspektøren; men han var ikke umiddelbart begejstret: *“Museumsbutikken skal ikke være en kræmmerbutik, men en seriøs forretning med lokalhistorisk litteratur som det bærende element”*, lød beskeden. Niels Peter er imidlertid heldigvis af naturen et progressivt menneske, så i løbet af en uge ændrede han mening og gav “grønt lys” på den betingelse, at det ikke gik ud over museumsarbejdet. Jeg var – og er – jo frivillig medarbejder “ved væsenet”, så jeg kunne sagtens love, at det ikke ville koste Søllerød Museum dyre mandetimer.

I 15 somre af mit voksenliv boede jeg i Dronningmølle som nabo til Rudolf Tegnens Museum. “Rusland”, som den grønne kile mellem museet og Øresund kaldes, er fyldt med et usædvanligt bredt udvalg af den herlige danske snapseflora. Og efter at have anskaffet P. V. Globbs brændevinsbog lærte jeg at lave essens efter hans opskrifter. Glob var jo i mange år leder af Nationalmuseet, og på den vis var det museale aspekt allerede dengang nærværende. Jeg lavede snaps på gul snerre, malurt, bakkenellike, perikon og røllike, men aldrig valnød.

Det var udfordringen, da jeg i sommeren 1999 gik i gang med snapseprojektet på Søllerød Museum. I haven stod – og står heldigvis fortsat – et mægtigt valnøddetræ, som jeg, fejlagtigt skulle det vise sig, antog for at være over 100 år gammelt. Fra træet udvalgte jeg et særligt frisk sortiment af saftspændte nødder, der endnu ikke havde dannet kernehus. Herefter gik “forædlingsprocessen” i gang. Samtidig lykkedes det at finde en importør af små brændevinsflasker, og ved genåbningen af det renoverede Museum den 20. november 1999 blev snapsen præsenteret i små 5 cl. flasker. Allerede inden jul var alle vore flasker udsolgt.

Vor dygtige udstillingsarkitekt Jette Silbermann stod for design af etiketten, der selvfølgelig var uden år, vi anede jo ikke dengang, at vi ville fortsætte produktionen. Men allerede næste år kom der årstal på etiketten, år 2000, og produktionen steg til 300. I 2002 blev etiketten kreeret af Jesper Boysen fra Byhistorisk Arkiv, og året efter af grafiker Erling Rasch, der i en periode var ansat på Museet. Etiketterne 2007 og 2008 er tegnet af Ellis Werner fra Havarthigårdens grafiske værksted.

10 års snaps-etiketter, hvor det bemærkes at alene første årgang er uden år, da vi ikke den gang vidste at vi ville gentage succesen.

Levnedsmiddelkontrollen, som jo skal holde øje med, hvad der sælges af føde- og drikkevarer også på museer, fik tidligt øje på vor snaps og har år efter år tildelt os en storsmilende “Smiley”, og efter fem uvarslede besøg uden anmærkninger modtog Museet den 7. marts 2008 en elite-smiley.

Produktionen af snapsen steg omkring 2005 til 500, og den stigende efterspørgsel har betydet, at vi de sidste par år har produceret godt 600 små 5 cl. flasker. Vi er opmærksomme på, at snapsen er blevet et samlereobjekt. Næsten hvert år har vi måtte melde udsolgt hen omkring nytårstid.

10-års jubilæumssnapsen har vi derfor kælet særligt meget for og produceret et lidt større kvantum end normalt. Men ellers foregår forædlingsprocessen på Mothsgården efter en fast rutine, en proces jeg har gentaget år efter år med små variationer for at producere den bedst mulige valnøddesnaps – eller kryddersnaps, som mange kalder den: Nødderne plukkes først i juli, før de danner kernehuse. Plukningen foregår i øvrigt i skarp konkurrence med havens mange søde røde egerne, og kæmpetræet fra omkring 1950 er stort nok til, at der er plads nok til os alle. Efter en nøje “eksamination” bliver de udvalgte nødder grundigt rengjort og skåret i kvarter. Herefter lægges de i et glas med Brøndum akvavit og ligger her under behørigt opsyn – og iltning – i tre måneder frem til midten af oktober. Over to omgange foregår filtreringen, der skal foretages med største omhu, ikke mindst når det gælder anvendelsen af rengjorte og sterile remedier. Omkring 1. november er snapsen klar.

De små 5 cl. flasker er et særligt kapitel, og helt billige er de ikke. Da vi i 1999 kastede os ud i projektet, var det vanskeligste næsten at finde egnede flasker og propper, som var til at betale. Efter en større eftersøgning fandt vi et firma i Ishøj, der kunne skaffe os de ønskede størrelser, men efter fire år ophørte firmaet at importere “vores flasker”, og det var lige før, vi måtte opgive snapsen i 2003, da det var umuligt at opdrive egnede flasker til en pris, der ikke gjorde snapsen usælgelig. Men i sidste øjeblik fandt vi en ny importør, der skaffede os dem fra Tyskland, hvorfra vi fortsat får de slanke 5 cl. flasker.

Hemmeligheden bag museumssnapsens raffinerede smag er ikke kun, at der er kælet for alle detaljer. Det handler i høj grad om kærlighed til produktet, glæde ved processen – og erfaring. Og som vi hvert år synger ved museets julefrokost...

*“Nu ligger mørket over land,
Vi løfter snapsen alle mand.
Skål vi brøler med anstand
Og tænker på Gud, konge og fædreland”*

Mothsgårdens have 1962 med det nyplantede valnøddetræ i midt i billedet foran havestolene. Det er ganske forbløffende, at det nuværende mægtige valnøddetræ kun er omkring 50 år gammelt. (Foto: Familien Krøyer)

10 års snaps sat op i kronologisk orden. Samlingen tilhører museumschefen. (Foto: Ole Tage Hartmann, RM)

Vedbækfundene

Årsberetning 2008

af Jens Hallin

BESØGENDE

Vedbækfundene har i årets løb haft besøg af 2.316 skoleelever fordelt på 117 klasser mod sidste års 115 klasser. 101 af de besøgende skoleklasser fik omvisning/undervisning. Det er tale om en mindre en stigning på 55 skoleelever og 2 klasser. Faldet i 2007 ser ud til at være vendt til svag fremgang.

Panorama fra udstillingen om Vedbækfundene: Oldtidslandskabet ved Vedbækfjorden, i dag Maglemeden. (Foto: Ole Tage Hartmann, Rudersdal Museer (RM))

Skoler

De skoleklasser, som modtager undervisning og omvisning, besøger som hovedregel Vedbækfundene om formiddagen uden for vores normale åbningstid. Det fungerer rigtig godt, og vi tager kun én klasse ind af gangen. Det betyder, at der er meget ro og fordybelse, når eleverne er her, og vi kan som personale koncentrere os fuldt ud om de elever og deres lærer, der er her, uden at skulle tage os af andre gæster. Kun enkelte klasser er kommet inden for den normale åbningstid om eftermiddagen uden forudgående bestilling af tid. De besøgende skoleklasser kommer fra hele regionen og enkelte fra Roskilde, Holbæk og Køge området. Ud over børn fra almindelige folkeskoler kommer der også børn fra specialskoler. Tilbagemeldingerne fra lærerne går på, at disse elever også har fået stort udbytte af undervisningen og løsning af de opgaver, som vi har udarbejdet til dem.

Opgaver

Vi arbejder løbende på at forbedre og revidere vores opgaver til både børnehavebørn og skoleelever, således at vi, også inden for den enkelte klasse, kan give differentierede opgaver ved besøget på Vedbækfundene. Efteråret er traditionelt vores travleste periode. Det er her, der kommer flest skoleklasser.

Ud over skoleelever har vi i år haft besøg af 347 børn, der er kommet sammen med deres børnehave eller dagpleje også primært om formiddagen uden for åbningstiden. Det er et fald på 99 børn. Det er vores indtryk, at det er blevet sværere for daginstitutionerne at tage på længere udflugter. Til gengæld har vi oplevet en stigning i besøg af børn ledsaget af forældre, i alt 851 mod sidste års 609 børn sammen med voksne. Børnealdersgrænsen er 18 år.

Vi havde i alt 7.714 besøgende i 2008. Det er 924 flere end sidste år. Vi har imidlertid også noteret os, at godt 1.600 potentielle gæster ikke nåede længere end til forrummet. Det er en stigning på ca. 100 personer. Disse gæster skal enten købe noget i vores kiosk, låne toiletet eller bruge os som varmetue, inden der åbnes på Gl. Holtegård og i Spiseriet, nogle blot af nysgerrighed, men med en entrépris på 10 og 20 kroner synes de, det er optrækkeri og går igen.

Samarbejdet med "Spiseriet"

Vi har afholdt et par arrangementer sammen med Gl. Holtegårds restaurant, Spiseriet, hvor restaurantens selskaber begyndte med en rundvisning og efterfølgende velkomstdrink på Vedbækfundene. Igen i år afholdtes historiens dag, denne gang i juni, hvor temaet var "Børn i historien".

Fra åbningen af særudstillingen om flintesmykker: "Fra sten til smykke", august 2008. (Foto: Ole Tage Hartmann, RM)

HJEMMESIDEN

Siden 2005 har Museets hjemmeside indeholdt alt vores undervisningsmateriale, således at lærerne og andre interesserede selv kan hente nøjagtig det materiale, som de ønsker at bruge uafhængigt af os. Vi har fået mange positive tilbagemeldinger fra lærerne om deres brug af materialet fra hjemmesiden samt brugervenligheden af siden. Det er en stor hjælp i dagligdagen, og en økonomisk besparelse, at hjemmesiden fungerer, hvor vi jo før, når skolerne bestilte tid, sendte materialet til dem med "gammeldags" post.

FLINTESMYKKEUDSTILLINGEN

Flint i moderne formsprog

Den 19. august åbnede vi en lille særudstilling med flintesmykker udført af Marianne Tseng. I udstillingsperioden var Marianne Tseng til stede en gang om måneden, hvor hun svarede på spørgsmål om fremstillingen af smykkerne og sølvindfatningerne. Det var interessant at se den bearbejdede flint til smykker i sammenhæng med vores oldtidsflint, hvor flinten blev bearbejdet til helt andre formål og på en helt anden måde.

Ligeledes i sommeren 2008 lykkedes det at få renoveret lyssætningen i dokumentationsrummets montre, således at man nu kan få et meget bedre indtryk af de udstillede flinteredskaber fra Jægerstenalderen.

På Bøgebakken har dyrlæge Knud Asperud gjort et særligt fund: En miniaturreøkse af Limhamntype i mørk bjergart med slibninger.

Asperuds samling rummer enkelte genstande fra dolktid eller ældre bronzealder. En fint forarbejdet fladehugget pilespids viser de håndværksmæssige færdigheder, som flinthuggerne var i besiddelse af på dette tidspunkt.

Pressen

AFLEVERINGER

Amatørarkæologen, dyrlæge Knud Asperud, Trørød, overdrog i foråret 2008 en stor samling flintesager og dyreknogler til Vedbækfundene. Det hele stammer fra Maglemosen i Vedbæk, og samlingen er både omfattende, og systematisk ordnet efter fundstederne fra jægernes bopladser. I alt er der tale om ca. 2 m³ flint, og vægten nærmer sig 300 kg. Vi har udtaget de bedste stykker til en senere udstilling på Vedbækfundene, mens det er meningen, at resten af samlingen på et tidspunkt skal deponeres på Københavns Universitet, hvor studerende kan anvende de mange 1.000 flintafslag som studiemateriale og til forskningsøvelser. Foreløbig er samlingen anbragt i kælderen under Vedbækfundene, hvor arkæologistuderende Anne Gurlev arbejder med en gennemgang og grovregistrering af samlingen med henblik på udstilling på Vedbækfundene.

NYVANGFUNDET

I Søllerødbogen 2006 (s. 166-168) efterlyste vi Nyvangfundet, fem økser og fem kornsegl fra bondestenalderen fundet i Trørøds nordlige udkant, som vi troede var forsvundet på Nationalmuseet. Redskaberne blev imidlertid fundet hengemt i vor egen kælder, og fundet er nu udstillet i dokumentationsrummet. Nationalmuseet har i deres nye oldtidsudstilling udstillet et fund, der minder meget om vores fund fra Nyvang. De angiver tiden for deres fund til at være tidlig bronzealder. Se artiklen om Nyvangfundet – forsvundet og genfundet s. 207.

FOTOGRAFERING AF UDS STILLINGEN

Vi får af og til henvendelser om digitale billeder fra vores permanente udstilling "i høj opløsning". I anledning af "Kulturgalaksen", et skrift udarbejdet af kommunens kulturforvaltning til skolerne, benyttede vi lejligheden til at få optaget et udvalg af digitale billeder i en kvalitet, der kan reproducere. Museets fotograf, Ole Tage Hartmann, løste opgaven, trods problemer med lyssætningen især på grund af glasset foran de store montrere med de gravlagte jægere fra Vedbæk.

I det forløbne år har vi igen haft et godt samarbejde med den lokale presse. Rudersdal Avis besøgte os i forbindelse med deres nye røde nyhedspatroljebil, og en journalist og fotograf fra Rudersdal Avis gennemgik udstillingen - spurgte, filmede og fotograferede. Også ved den lejlighed måtte vi konstatere, at lyssætningen volder problemer, når der

En perfekt tildannet flækkeblok. Af blokken kunne endnu mange fine flækker have været slået af og udnyttet til knive. Men flækkeblokken blev efterladt, inden den var fuldt udnyttet. Asperuds samling.

Et øjebliksbillede fra jægerstenalderen. I flinteblokken sidder en halvt afslået flække. Blokken blev sandsynligvis kasseret på grund af flækkeblokkens dårlige kvalitet. Asperuds samling.

En grønstensøkse med sleben æg fundet på Bøgebakken. Asperuds samling.

skal filmes i udstillingens centrale rum, en erfaring vi også fik, da DK 4 var her i september 2007.

Vi har ligeledes haft et godt samarbejde med “Det Grønne Område”, “Frederiksborg Amts Avis” og “Birkerød Avis” både i det daglige og i forbindelse med særudstillinger.

PERSONALET

Ved udgangen af 2008 består personalet af Sascha Mauel, der er museumspædagog, vikar for Jens Bruhn. Jens Bruhn har fortsat orlov for at passe sine forpligtelser som formand for socialudvalget i Rudersdal Kommune. Studentermedhjælperne er Anne Birgitte Gurlev, Jannie Holm Larsen, Marian Garnero og Jonas Sigurdsson. Studentermedhjælperne arbejder primært fredage, weekender og helligdage. Herudover har Anne Gurlev også undervisning og omvisninger. Alle er aktive arkæologistuderende. Ved sommertid 2008 sagde vi farvel til studentermedhjælperne Kamma Marie Poulsen-Hansen, Maria Dalskov og Anne Louise Johansen. Kamma flyttede til Ribe, Maria vil koncentrere sig om sine studier og familie, og Anne Louise gik på barselsorlov. Stor tak til de afgående for et godt samarbejde og velkommen til de nye, der har taget over.

Studenter

Anette Langhoff er stadig frivillig på Vedbækfundene og fører også lister over køb og salg af kioskvarer på museets tre afdelinger. Daglig leder af Vedbækfundene er Jens Hallin.

PLANER

Vi arbejder videre med udbygningen og revision af vores opgavesæt til skoler og institutioner. Den daglige omvisning og undervisning er så absolut kerneydelsen i relation til børnene.

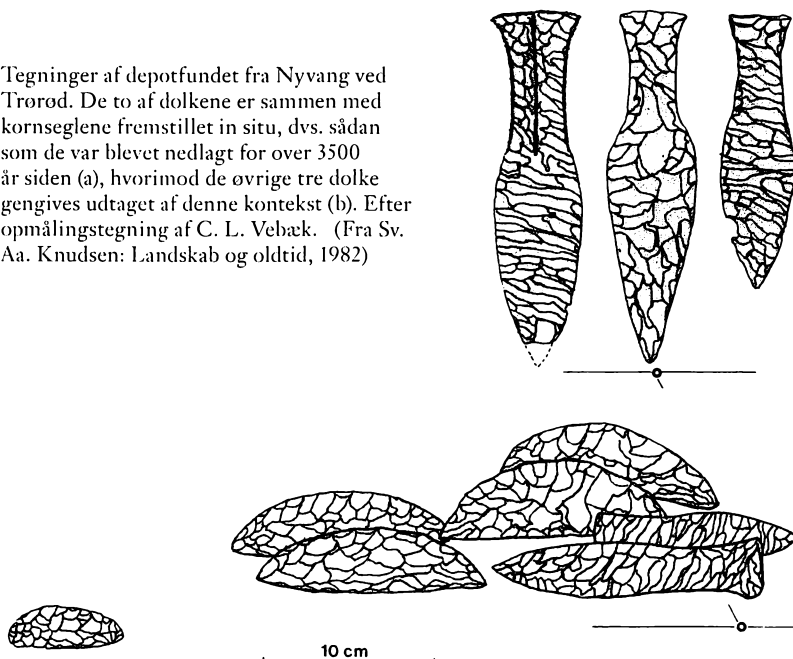
Der er planlagt en udstilling af Knud Asperuds aflevering. Anne Gurlev gennemgår for tiden afleveringen og vil i løbet af 2009 sætte et udvalg af samlingen op som en del af et studenterprojekt. Herudover tilbyder vi at tage imod henvendelser fra universitetet eller arkæologistuderende, hvis de er interesseret i at opsætte en udstilling som en del af deres formidlingsprojekt. Det er tanken, at formidlingsudstillingen skal opsættes i de faste montrer, hvor vi i en årrække har udstillet “puslespil fra oldtiden” i form af Ole Rafns jernalderkrukker (Se Søllerødbogen 2004, s. 210-211).

Depotfundet fra Nyvang - forsvundet ... og genfundet

Af Sascha Mauel

I årene 1999-2006 udgav Københavns Amt på initiativ af amtets museumsråd en række værdifulde kulturhistoriske oversigter over fortidens vidnesbyrd i Københavns omegnskommuner fra oldtid til nutid. I forbindelse med udarbejdelsen af det sidste, tredje, bind om oldtiden ønskede redaktionen at optage et nyt foto af det såkaldte "Nyvangfund" fra Trørød. Imidlertid kunne oldsagerne ikke umiddelbart findes, hvorpå flere involverede institutioner ledte med lys og lygte efter det tilsyneladende forsvundne fund. Det blev undersøgt, hvor genstandene havde været opbevaret i løbet af det forgangne halve århundrede, og det viste sig, at Nyvangfundet var blevet sendt ganske meget frem og tilbage mellem forskellige museer.

Tegninger af depotfundet fra Nyvang ved Trørød. De to af dolkene er sammen med kornseglene fremstillet in situ, dvs. sådan som de var blevet nedlagt for over 3500 år siden (a), hvorimod de øvrige tre dolke gengives udtaget af denne kontekst (b). Efter opmålingstegning af C. L. Vebæk. (Fra Sv. Aa. Knudsen: Landskab og oldtid, 1982)

Nyvangfundets fem kornsegl og fem flintdolke lagt ud i en rækkefølge som de i dag kan ses i udstillingen på Vedbækfundene. Dolkene er anbragt i kronologisk orden. Hver firkant i målestokken angiver 1 cm. (Foto: Ole Tage Hartmann, Rudersdal Museer).

I forbindelse med et kloakarbejde i 1957 stødte man ved Nyvang lidt nord for Trørød i ca. 50 cm's dybde på nogle velbevarede flintredskaber, bestående af fem dolke og fem kornsegl. Der er tale om et såkaldt "depotfund", som sandsynligvis er blevet nedlagt i jorden i forbindelse med et ritual. Anvendelsesperioden af de redskabstyper, der er repræsenteret i fundet, kan dateres til overgangstiden fra bondestenalderens sidste fase, dolktiden, til engang i ældre bronzealder (ca. 2350-1100 f. Kr.).

Efter at være kommet for dagens lys i 1957 blev fundet indleveret til Nationalmuseet. Da gartner Alfred Avnholts samling blev anbragt på den nybyggede Ungdomsgård i Nærum omkring 1960, ønskede den nye museumsbestyrelse, at fundet fra Nyvang blev overdraget til det nyetablerede Søllerød Museum. I 1961 blev Nyvangfundet udstillet i en montre på Ungdomsgårdens loft, hvor Søllerød Museum havde lokaler fra 1959 til 1973. Men i 1968 blev oldsagerne, uvist af hvilken grund, returneret til Nationalmuseet. Her blev de i begyndelsen af 1980'erne aftegnet og fotograferet til Svend Aage Knudsens bog "Landskab og oldtid" (1982). Herefter fortaber sporet af oldtidsredskaberne sig.

Genfundet

Vi efterlyste fundet i Søllerødbogen 2006. Da man i 2008 var i færd med at lede efter noget helt andet, dukkede Nyvangfundet så overraskende op igen i en hengemt papæske i museums-kælderen under Vedbækfundene, en afdeling af Rudersdal Museer.

Hen imod afslutningen af dolktiden, på en tid da bronzealderens første metalsmede allerede havde gjort deres indtog i Centraleuropa, måtte dygtige håndværkere i Sydsandinavien stadig nøjes med at producere redskaber i flint. Den berømte Hindsgavldolk, som udstilles på Nationalmuseet, er det ypperste eksemplar af denne tids flintredskaber, ja måske et af verdens mest imponerende håndværksarbejder. En dolk af samme type er også repræsenteret i Nyvangfundet. Med sin udvidede grebende efterligner den tydeligt grebknappen på de første samtidige metaldolke, hvilke man tilsyneladende har haft kendskab til via handel og kontakt sydpå, men som man på grund af materiale-mangel endnu ikke selv var i stand til at fremstille herhjemme.

Efterhånden som det nye materiale bronze blev tilgængeligt og mere almindeligt i Norden, endte flinthåndværkets storhedstid. Denne langsomt indledte nedgang reflekteres i Nyvangfundets øvrige fire flintdolke. De er mindre omhyggeligt udarbejdede og må dateres til dolktidens seneste fase, der omkring 1750 f. Kr. ender med indledningen af bronzealderen i Danmark.

*Dolkene fra
Nyvang*

De fem pragtdolke fra Nyvangfundet i kronologisk rækkefølge, hvor den først dolk øverst tv. er det ældste eksemplar. Dolkene typebestemmes som såkaldte "fiskehaledolke". De omhyggeligt tilhugne greb er tydeligt inspireret af de føste samtidige metaldolke fra ældre bronzealder. (Fotos: Ole Tage Hartmann, Rudersdal Museer)

Til forskel fra dolkene strækker Nyvangfundets fem fladhuggede flintsegl sig mere jævnt over hele dolktiden. Deres forekomst fortsætter endda med uformindsket styrke lige indtil slutningen af ældre bronzealder. Langs med æggen af kornseglene kan man – som så hyppigt på redskaber af denne type – iagttage brugsspor i form af en stærkt skinrende polering, der hidrører fra høsten af korn og andre kiselholdige græsarter. Nedlæggelser af brugte genstande, som Nyvangfundet, er ikke ualmindelige i den afsluttende fase af bondestenalderen. De skal måske tolkes som et takke-offer, nedlagt efter at høsten var i hus. Et af seglene er halvmåneformet, noget der netop tolkes som et resultat af gentagne opskærpninger. Så Nyvangfundet skal måske knyttes til en ikke nærmere bestemt, nærliggende bosættelse?

Fra januar 2009 kan Nyvangfundet igen beundres i det såkaldte Dokumentationsrum side om side med de berømte grave fra Danmarks jæger- og samlersamfund i stenalderudstillingen på Museet for Vedbækfundene på Gl. Holtegård.

LITTERATUR

Linda D. Boye (red.):

Københavns Amt – Kulturbistorisk oversigt. Oldtiden indtil 1050.
Københavns Amtsmuseumsråd, 2006. s. 274.

Jens Hallin:

Vedbækfundene. Årsberetning 2005. I: N. P. Stilling et al. (red.)
Søllerødbogen 2006. Udgivet af Historisk-topografisk Selskab for Søllerød Kommune i samarbejde med Søllerød Museum, s. 166-168.

Svend Aage Knudsen:

Landskab og oldtid. Atlas over Søllerød og Lyngby-Taarbæk Kommuner.
Udgivet af de Historisk-topografiske Selskaber for Søllerød og Lyngby-Taarbæk Kommuner, 1982. s. 72-77.

Peter. V. Petersen:

Flint fra Danmarks oldtid. Høst & Søns Forlag, København, 1993.
Afsnittene Dolke, s. 126-134 og *Fladhuggede segl*, s. 138-139.

Historisk Arkiv for Rudersdal Kommune

Beretning 2008

Af Martin Dahl

NYT NAVN - NYT ARKIV

I marts måned 2008 blev stadsarkivet for Rudersdal Kommune en realitet. Dermed var målsætningen nået, som blev sat i 2006, da Søllerød Stadsarkiv blev etableret som forsøgsordning med henblik på kommunesammenlægningen 2007. Hermed skabtes fundamentet for et stadsarkiv for den sammenlagte storkommune og begge forgængerkommuner. Stadsarkivet blev formelt slået sammen med Lokalthistorisk Center d. 16. marts 2008. Dette nye, sammenlagte arkiv skulle naturligvis have et nyt navn, der betegnede begge samlinger. Valget faldt på *Historisk Arkiv for Rudersdal Kommune* og dækker altså både arkivets lokalhistoriske og kommunale samling. I nærværende beretning – og blandt venner – kaldes arkivet blot *Historisk Arkiv*.

Der er noget at gå i gang med når de kommunale papirsager hver især skal åbnes og vurderes i henhold til reglerne for bevaring og kassation. Resultatet af det tidskrævende arbejde bliver et velordnet kommunearkiv, hvor de enkelte sager let kan fremfindes og stilles til rådighed for Historisk Arkivs brugere.

DEN KOMMUNALE (IND-)SAMLING

Historisk Arkiv indsamler papirarkivalier fra kommunens administration og institutioner, så snart arkivalierne er 20 år gamle eller udgået af administrativ brug. Dermed er arkivet i 2008 nået til indsamling af arkivalier fra 1988. Registreringen og ompakningen af den store aflevering til arkivet i 2006, der bestod af omtrent ½ hyldekilometer papirsager fra Søllerød Kommune, er ved årsskiftet stadig under afvikling. Dette arkiveringsarbejde er tidskrævende, da materialet omfatter mange forskellige sagstyper, der hver især skal vurderes i henhold til arkivloven samt Historisk Arkivs egne bestemmelser for bevaring og kassation.

IT-arkivalier

Som noget nyt har Historisk Arkiv i 2008 taget hul på arkivering af kommunens elektroniske arkivalier. Som bekendt foregår næsten al kommunal administration og sagsbehandling i dag på det elektroniske medie, og dermed er en helt ny opgave opstået for landets offentlige arkiver. Elektroniske arkivalier kan slet ikke vente 20 år på at blive indsamlet, da data i givet fald vil være ulæselige, hvis ikke slettet. Med hensyn til de bevaringsværdige, elektroniske arkivalier er der to lovgivninger, der gør sig gældende. Først og fremmest er der arkivloven, der påbyder, at alt bevaringsværdigt materiale bliver gjort systemuafhængigt og bevaret for eftertiden. Dertil kommer persondataloven, der påbyder, at personfølsomt materiale slettes fra kommunens systemer efter typisk 5 år. Dette lovgivningsmæssige dilemma løses i Rudersdal Kommune ved, at Historisk Arkiv modtager, opbevarer og administrerer de arkiverede data på en måde, der tilgodeser begge lovgivninger. Historisk Arkiv arkiverer med andre ord alt bevaringsværdigt, men sørger samtidig for, at reglerne om tilgængelighed og datasikkerhed overholdes nøje.

I skrivende stund er en arkiveringsversion af skoleadministrations-systemet TEA, samt en række systemer fra leverandøren Kommunedata, under aflevering til Historisk Arkiv. Derudover er de første skridt taget i forhold til planlægning af det kommende års helt store opgave indenfor elektronisk arkivering: arkivering af Rudersdal Kommunes ESDH-system Acadre.

DIGITALISERING

Historisk Arkiv modtager i stigende grad arkivalier, der befinder sig på andre medier end den traditionelle papirform. Dette stiller konstant nye udfordringer til arkivets håndtering og fremtidssikring af disse arkivalier.

Film

Digitalisering af lokalaviserne

Historisk Arkiv råder over en omfattende mængde audio-visuelle arkivalier, der befinder sig på forskelligartede medier. Det være sig filmoptagelser på smalfilm, flere typer videobånd, DVD, samt fotos og lyd-bånd af forskellig slags. Opgaven er her at overføre disse optagelser til elektroniske medier, både for at øge arkivaliernes anvendelsesmulighed og for at sikre de forskellige formatters fortsatte læsbarhed. Historisk Arkiv har i 2008 overført en stor del af VHS-samlingen til harddisk og indscannet en betragtelig del af fotosamlingen.

I 2008 gennemførte Historisk Arkiv et meget tiltrængt digitaliserings-projekt. Som bekendt råder Historisk Arkiv over en komplet samling af Søllerød Tidende / Det Grønne Område, hvilket er en af arkivets helt store publikumsattraktioner. Og netop fordi avissamlingen er under konstant granskning af arkivets gæster og medarbejdere, har en fremtidssikring af de skrøbelige avissider længe trængt sig på. Derfor prioriterede Historisk Arkiv at få sikrings- og web-formidlingsfirmaet MIKRODAN A/S til at scanne alle de ældste avisårgange. Resultatet af disse bestræbelser er, at årgangene 1918 – 1950 i dag er tilgængelige på arkivets læsesalscomputer. Dermed er aviserne ikke bare blevet sikret for tidens tand og fedtfigre, men også gjort betydeligt nemmere at “bladre” i.

Desuden har en af arkivets frivillige medarbejdere, Niels Poppenbøll, i 2008 digitaliseret en stor del af arkivets topografiske kort og matrikelkort. Dette foregår ved digital affotografering af de store kort og sikrer – ligesom med avissamlingen – at de skrøbelige og svært håndterlige papirkort ikke går til på grund af den flittige brug.

Efter at fotoudstillingen om De Blaa Omnibusser havde været vist på Historisk Arkiv blev den stillet op i De Blaa Omnibussers egne lokaler på Skovlytoften, hvor 60-års jubilæet blev fejret på behørig vis med orkester.

Far og søn inspicerer legetøjsbåd før jomfrusejladsen. Billedet indgik i Historisk Arkivs sensommerudstilling med historiske og nutidige sommerfotos fra lokalområdet. Billedet af Aage og Svend Tulinius er fra Skodsborg Strand og er taget i 1912.

UDSTILLINGER

“Kender du stedet”

Årets første udstilling på Historisk Arkiv var identitetsudstillingen “Kender du stedet?”, som havde været opstillet på Hovedbiblioteket i Birkerød indtil udgangen af 2007. I perioden 16. januar til 30. april 2008 stod udstillingen, der bestod af ni computerskærme med tilhørende bannerudsmykning, på Historisk Arkivs udstillingsområde på Holte Bibliotek. På skærmene kunne man se flere hundrede historiske fotos fra Birkerød og Søllerød Kommune, og ved hjælp af de beskrivende tekster blive klogere på lokalområdets historie. Computerne præsenterede hver især emnerne Bondelandet, Fra Land til By, Landsteder, Naturen, Kirker, Industri, Uddannelse og Forskning, Institutioner samt Veje og Jernbaner. Udstillingen “Kender du stedet?” tiltrak publikum i alle aldre, og det er hensigten, at den fremover skal opstilles på kommunens skoler.

“De blaa Omnibusser”

Fra d. 20. maj til 31. august vistes en udstilling om De Blaa Omnibusser i anledning af, at Søllerødegnens lokale busselskab har været i samme families eje i 60 år. Den 1. januar 1948 overtog Poul V. Jørgensen driften af De Blaa Omnibusser, som på det tidspunkt betjente Søllerødborgerne med 2-3 vogne på ruterne mellem Holte og Vedbæk og Holte og Skodsborg. Udstillingen bestod hovedsageligt af billeder, der illustrerede

En forside, der for alvor fik Det Grønne Områdes læsers sind i kog. Avisen afslørede her planerne for en firesporet broforbindelse tværs over Furesøen til aflastning af den tunge trafik i området. Forsiden er fra d. 1. april 1969!

DET GRØNNE OMRÅDE
SØLLERØD TIDENDE
 VIRUM POSTEN

Groft indhug i vore naturværdier

I det nye 1. og 2. oplag af den nye plan for det grønne område i Søllerød og Virum, der blev offentliggjort i sidste nummer af SØLLERØD TIDENDE, er der kommet en række ændringer, som vil gøre det muligt at realisere den plan, der blev offentliggjort i sidste nummer af SØLLERØD TIDENDE. Den nye plan vil gøre det muligt at realisere den plan, der blev offentliggjort i sidste nummer af SØLLERØD TIDENDE.

Vandalismens vej over Furesøen

Et stigende trafikpres, blandt andet af tunge lastvogne, ligger til grund for planer om en broføring fra Kollekolle til Lukman ved vejafletning til både Virum og Holte

NORDISK VARME & SANITET

Spørg: Modernisering af ældre ejendomme, om- og tilbygninger, varme og sanitetsudrustning, VVS, trykluft, og mere.

NORDISK VARME & SANITET

Bygninger, ombygning, udbygning, ombygninger af offentlige bygninger, og meget mere.

Sensationsalg

Trykluft, ombygning, udbygning, ombygninger af offentlige bygninger, og meget mere.

udviklingen af busserne fra åbningen af den første lokale busrute i Søllerød, Holte-Skodsborg, til vore dages lavgulvsbusser. Også en video fortalte om De Blaa Omnibusser af i dag. Derudover bød udstillingen på busmodeller, køreplaner, billetter og oversigter over linienettets udvikling. Historisk Arkiv arbejdede tæt sammen med tidligere bibliotekar – nu chauffør hos De Blaa Omnibusser – Michael Sinding om opbygningen af denne udstilling.

I efteråret – nærmere bestemt fra d. 16. september til d. 31. oktober - viste Historisk Arkiv en udstilling, der gav mulighed for at drømme sig tilbage til hin forgangne sommer. Fotoudstillingen "En Sommerdag i Rudersdal Kommune" viste historiske billeder af folk, der nød sommeren på stranden, med madkurv i det grønne, på tur i jollen eller på *bicycle*. Ydermere vistest en lang række sjove og stemningsfulde fotos fra forskellige steder i Rudersdal Kommune, der var taget på en hed sommerdag i 2008.

"De Grønne Områder"

Den 13. november præsenterede Historisk Arkiv en udstilling om årets store fødselar. Avisen Det Grønne Område så for 90 år siden dagens lys under navnet Søllerød Tidende. Sen 1918 har avisen gennem-

gået en række fusioner og omdeles i dag på begge sider af Mølleåen. Titlen Det Grønne Område fik avisen ved fusionen i 1970, da den blev opkøbt af Politiken. Historisk Arkiv fejrede jubilæet med udstillingen "90-års fødselsdagen – Det Grønne Område fylder år", hvor det var muligt at se udvalgte forsider, artikler, fotos og remedier fra avisfremstillingen gennem den 90 år lange historie. Udstillingen vistes frem til 1. marts 2009.

ANDEN FORMIDLING

I 2008 søsatte Historisk Arkiv et formidlingsprojekt med titlen "Arkiv på Hjul", der henvender sig til kommunale institutioner, foreninger og i særdeleshed skoleklasser, plejehjem og plejecentre. Projektet går ud på at fortælle lokalområdets historie gennem foredrag, fotos, film og quiz i en underholdende form, hvor tilhørerne er mere end velkomne til at bidrage. "Arkiv på Hjul" har i 2008 været på besøg på flere af kommunens plejehjem, daghjem, beboerforeninger, skoler samt på Birkerød Biblioteks bogmesse, og har hver gang mødt stor begejstring og engagement blandt de tilhørende. Arkivet ruller naturligvis videre i det nye år.

Michael Bast

I forbindelse med udstillingen "90-års fødselsdagen – Det Grønne Område fylder år" holdt tidligere ansvarshavende redaktør og direktør for Det Grønne Område, Michael Bast, et foredrag d. 20. november. Michael Bast strøede gavmildt om sig med anekdoter fra sit ikke mindre end 34 års virke på avisen til stor begejstring for publikum, der talte adskillige nuværende og forhenværende medarbejdere på Det Grønne Område. Særlig interessant var det at høre om den kolossale udvikling indenfor avisproduktion og trykning, siden Michael Bast blev ansat på lokalavisen i 1973.

Tidligere redaktør og direktør for Det Grønne Område Michael Bast beretter om sine 34 års virke på avisen. Interessant var det at høre om dengang, avisproduktionen foregik uden nutidens elektroniske hjælpemidler, og hvor man skulle holde sig gode venner med typograferne, hvis morgendagens avis skulle udkomme til tiden.

Den 13. november lavede Historisk Arkiv et aftenarrangement for medlemmerne af Historisk-Topografisk Selskab for Søllerødeggen. Medlemmerne fik en præsentation af arkivets historik, det daglige arbejde på arkivet og arkivets samlinger. Særligt handlede aftenens program om brug af arkivets samlinger via søgedatabasen på museets hjemmeside. Efter en teoretisk gennemgang af søgeprocedurerne og de mest typiske faldgruber i databasesøgning, blev medlemmerne sat i sving med at løse praktiske søgeopgaver på nettet. Der blev naturligvis også drukket kaffe, spist småkager og hyggesnakket om meget andet end databasesøgning.

STATISTIK

I 2008 har Historisk Arkiv modtaget store mængder arkivalier fra kommunen, borgere, foreninger og erhvervsdrivende, og alt dette materiale er løbende blevet registreret i arkivets samlinger. I løbet af året har arkivet oprettet 82 indkomstjournaler og herunder et væld af underposter. Navnlig registreringen af det kommunale arkivmateriale er fordelt på ganske få indkomstjournaler, men til gengæld mange hundrede underposter. Indkomstjournalerne i 2008 er fordelt som følger:

Personarkiver: 33

Foreningsarkiver: 10

Erhvervsarkiver: 14

Kommunale forvaltninger og institutioner: 20

Andre institutioner: 2

Kort og bygningstegninger: 3

I alt: 82 arkivfonds

Historisk Arkiv har i 2008 haft 3.886 henvendelser fra borgere, kommunens administration og institutioner, forskere, foreninger og virksomheder. For det statistiske overblik skyld fordeles forespørgslerne i to kategorier; henvendelser vedrørende den lokalhistoriske samling og den kommunale samling. Forespørgslerne fordeler sig som følger:

	Personlige	Telefonisk	Pr. email	Pr. brev	I felten	Total
Lokalhistorisk samling	993	710	556	31	14	
Kommunal samling	472	529	543	21	17	
I alt	1.465	1.239	1.099	52	31	3.886

“Grevemosehus”, det lille skovløberhus ved Rude Skov Naturskole, er ved at blive indrettet som ramme for værkstedsaktiviteter, natur- og kulturformidling. Både Arkivet og Museet har fulgt projektet tæt og har i den forbindelse indsamlet spændende arkivmateriale om husets oprindelse og historie. Det indsamlede materiale har indgået i arbejdet med restaureringen, så huset og dets indretning fremstår som værende ”anno 1900”.

Det bør nævnes, at besøgstallet på arkivets udstillinger som sædvanlig ikke lader sig opgøre, da udstillingsområdet befinder sig umiddelbart udenfor arkivets læsesal.

PERSONALE

Ved samlingen under den fælles betegnelse *Historisk Arkiv for Rudersdal Kommune* blev cand.mag. Martin Dahl daglig leder af arkivet. Martin Dahl har hidtil været arkivansvarlig for Søllerød Stadsarkiv, der i dag indgår i Historisk Arkivs kommunale samling. Morten Trommer er ansat som arkivar med den lokalhistoriske samling som særligt arbejdsområde. Frem til udgangen af oktober var cand.mag. Lars Bo Hansen ansat som arkivar med arkivets kommunale samling som særligt arbejdsområde, men eftersom Lars Bo Hansen fik job som IT-arkivar hos Kommunedata, har denne stilling været ubesat i årets sidste to måneder. Efter et ansættelsesforløb med over 150 ansøgninger og mange velkvalificerede ansøgere glæder det os at kunne byde mag.art.hist. Caspar Christiansen velkommen til jobbet som arkivar på Historisk Arkiv pr. 1. januar 2009.

Dorte Elklint er fortsat arkivsekretær, og stud.mag. Nicolas Schunck er stadig ansat som studentermedhjælper. Jan Krønert var tilknyttet arkivet frem til udgangen af marts måned. Derudover har arkivets frivillige medarbejdere igen i år ydet en stor indsats. Arkivets tro-

Birkerød Gymnasium råder over en meget spændende fotosamling, som Historisk Arkiv er ved at scanne til arkivets samling. Heriblandt mange unikke fotos fra livets gang på skolen igennem tiderne. Drengene på billedet er elever fra Birkerød Statsskole, det senere Birkerød Gymnasium.

Birkerød Kostskoles tennisklub i 1889-1890 mens skolens grundlægger Johan Mantzius stadig var fungerende rektor.

faste frivillige er Jørgen Vagn Jensen, Jørgen Berg og Niels Poppenbøll, der hver især er med til at løfte opgaver som registrering af arkivalier, digitalisering af kortsamlingen og udklipning af lokalhistorisk interessante avisartikler. Historisk Arkiv skylder dem en stor tak.

FREMTIDEN

Med vel overstået kommunalreform og efterfølgende etablering af den nye arkivstruktur kan Historisk Arkiv ved årsskiftet 2008-9 skue fremad imod et spændende og udfordrende år. Det stigende antal brugere på arkivet i 2008 og arkivets tætte kontakt til den kommunale forvaltning vidner om, at arkivets rolle som kulturbevarende og –formidlende institution er godt forankret i Rudersdal Kommune. Historisk Arkiv ser derfor frem til forsat at indsamle og modtage masser af spændende arkivmateriale fra alle dele af Rudersdal Kommune. Arkivets personale glæder sig til forsat at stille det indsamlede materiale til rådighed for arkivets brugere i 2009 og at formidle lokalhistorien med foredrag, udstillinger og andre udadrettede aktiviteter.

En af de større opgaver, der venter i 2009, er færdigregistreringen af Søllerød Kommunes papirarkivalier. De ca. 500 hyldemeter kommunale papirsager skal registreres, sættes i system og arkiveres, og det er glædeligt at konstatere, at arkivet er ved at kunne ane afslutningen på det omfattende projekt. Dertil kommer sammenføringen af Birkerød Kommunes papirarkivalier i Historisk Arkivs samling samt håndtering af de store mængder fotos, film, breve, dagbøger og meget andet af lokalhistorisk interesse, som dagligt afleveres til arkivet. Herunder kan nævnes en meget stor samling fra Birkerød Gymnasiums arkiv, som Historisk Arkiv har fået til låns til indscanning og kopiering. Birkerød Gymnasium råder over et omfattende dokument- og billedarkiv fra skolens historie helt tilbage til grundlæggeren Johan Mantzius' tid, som Historisk Arkiv er i færd med at scanne og overføre til arkivets samling.

Historisk Arkivs daglige arbejde med indsamling, registrering og bevaring af alskens arkivalier fra lokalområdet giver imidlertid kun mening, såfremt arkivalierne anvendes i forskellige sammenhænge. Derfor er det med stor tilfredshed, at arkivets medarbejdere igen i 2008 har kunnet konstatere, at interessen for Historisk Arkivs samlinger er stor blandt Rudersdal Kommunes borgere, og vi ser frem til endnu et år med mange henvendelser og mange spændende afleveringer til arkivet.

Årsberetning for Historisk-topografisk Selskab for Søllerødegnen 2008

Af Anita Mikkelsen

“FLYT DIG! Og sæt kulturen i bevægelse” – det var overskriften på den kulturkonference, som Rudersdal Kommune afholdt i foråret 2008, og den var udtryk for et ønske om, at borgerne skulle være med til at inspirere den fremtidige strategi for kulturen i vores nye og store kommune. Historisk-topografisk Selskab har som en naturlig ting været en aktiv deltager i denne debat og har også taget del i såvel konferencerne som i referencegrupper, arrangeret af kulturforvaltningen, specielt omkring vore fremtidige “kulturhuse”.

Der er her tale om to kulturhuse, Mantziusgården i Birkerød, som bl.a. har en velfungerende scene, der bruges til forskellige formål, og det kommende kulturhus på Mariehøj i den gamle Søllerød Kommune. Mariehøj er tænkt indrettet, så der blandt andet skabes store muligheder for borgerne til at dyrke deres forskellige personlige, kulturelle interesser i gode værksteder - men Historisk-topografisk Selskab har også fremsat ønske om at få egnede faciliteter til eksempelvis foredrag og andre aktiviteter, som er af interesse for vores Selskab.

SAMARBEJDET MED RUDERSDAL KOMMUNE

Historisk-topografisk Selskab har på alle måder en stor interesse i, at formidlingen af vore kulturværdier bliver så effektiv som muligt. Vi har blandt andet foreslået, at Rudersdalsruten bliver suppleret med ikke kun en historierute, men med for eksempel tre, der kan dække forskellige kulturværdier i kommunen, og som udmærket kan knyttes til den allerede eksisterende motionsrute.

I foråret blev der yderligere økonomisk råderum i kommunen til at få udarbejdet et kulturmiljøatlas. Historisk-topografisk Selskab blev

opfordret til at være med som følgegruppe for projektet sammen med Birkerød Lokalhistoriske Forening, Rudersdal Miljøforening og Danmarks Naturfredningsforening. Det nærmere indhold vil jeg omtale senere i min beretning under bevaringsudvalgets arbejde.

På en række områder har Selskabet også et fint samarbejde med kommunen, med kulturkonsulent Helle Normand og kulturforvaltningen.

Rudersdal Kommune har ydet et tilskud til Selskabets drift i 2008 på 40.000 kr. Bestyrelsen er meget opmærksom på, at vore udgifter er støt stigende. Derfor har bestyrelsen i breve til kommunen påpeget dette og tillige fremsat et ønske om fremover at få tildelt et større årligt driftstilskud og ikke mindst, at dette tilskud bliver flerårigt.

VORE MØDER OG AKTIVITETER I 2008

Medlemmerne er i det forløbne år blevet tilbudt en række arrangementer, som er forsøgt varieret, hvad angår både emner, tid og sted. De har bl.a. dækket det arkæologiske felt, et eksempel på vores industrikultur, byvåben og heraldik, en lokal kunstner, en byvandring og brugen af vort lokalhistoriske arkiv.

INDUSTRIKULTUR

I slutningen af februar 2008 holdt registrator Peter M.M. Christensen fra Rudersdal Museer et meget velbesøgt foredrag om Skodsborg Hattfabrik, som tog udgangspunkt i Museets aktuelle udstilling om samme emne på Mothsgården. Det blev en morsom aften, blandt andet fordi de mange billeder, der blev vist, gav vigtige kommentarer fra salen fra tidligere ansatte på fabrikken. Flere personer på billederne og deres arbejde blev beskrevet, så lokalhistorien blev beriget med ny viden – ikke mindst efter foredraget, da tilhørerne kunne besøge Museets udstilling.

ARKÆOLOGI

Ansvar for den arkæologiske del af kulturarven i Rudersdal Kommune har efter kommunesammenlægningen ligget hos Hørsholm Egnsmuseum og museumsinspektør Ole Lass Jensen. Det var derfor med stor forventning, at Selskabet havde inviteret Ole Lass Jensen til i foråret at holde foredrag om "Stenalderens jægere og fiskere ved Øresund". Jægerstenalderen er netop den oldtidsperiode, hvor vores egn er særlig rig

Udgravningen af en boplads fra jægerstenalderen ved Nivå. (Foto: Ole Lass Jensen)

på fund. Foredrag og billeder kom i høj grad til at dreje sig om nye udgravningsresultater, og foredraget samlede mange interesserede – også gæster udefra.

Ole Lass Jensen har stort kendskab til denne periode fra sine mange udgravninger i de sidste ca. 15 år ved den tidligere bugt ved Nivå. Her har han gjort opsigtsvækkende fund af rester fra jægerstenalderens boliger, og disse nye resultater blev set i sammenhæng med de enestående fund fra 1970'erne i Vedbæk. Det blev en spændende beskrivelse af og større forståelse for denne tidlige periodes måde at bo på, dens ritualer og datidens samfund langs Øresundskysten.

SENSOMMERUDFLUGT

Vi har nu i en del år valgt første søndag i september til vores udflugtsdag

Jægerspris Slot, den langstrakte hovedfløj, sydflojen, er opført i 1590'erne, men ombygget og udvidet i begyndelsen af 1700-tallet, bl.a. med det østlige "tvillingetårn". (Foto: Niels Peter Stilling, Rudersdal Museer, 16.9. 1997)

Museumsleder på Jægerspris viser rundt i mindestuerne for kong Frederik 7. (Foto: Søren Petersen)

– i 2008 med Jægerspris Slot som hovedmål. Frederik VII har været den af vore konger, der har haft størst tilknytning til vores kommune. I år var det 200 året for hans fødsel, og museet på Jægerspris Slot havde i den anledning arrangeret en interessant særudstilling om den “folkekære” konge. Den belyste på en fin

måde denne højt usædvanlige person, der kom til at regere Danmark i en vanskelig periode fra 1848 til 1863. Museumsleder Bente Jønsson med flere viste rundt på hele slottet - også de ellers ikke tilgængelige lokaler, hvor bl.a. den kendte lysekroner bestående af kinesiske porcelænskopper hænger.

Efter turen gennem mindestuerne for Frederik VII og Grevinde Danner spadserede vi i den smukke slotspark med Wiedewelts mange

Selskabets sensommerudflugt til Jægerspris omfattede også en vandring i Jægerspris særprægede skulpturpark, der også rummer en kunstig “kæmpehøj” med grevinde Danners grav. (Foto: Søren Petersen)

Sidste stop på årets sensommerudflugt var Jørlunde Kirke syd for Slangerup. Niels Peter Stilling berettede om kirkens unikke romanske kalkmalerier fra omkring 1150-75. Her en scene fra brylluppet i Kana – eller gæstebudet hos Lazarus efter genopvækkelsen. Det er selvfølgelig Jesus med den forgyldte stukglorie tv. Delvis skjult bag de senere indbyggede hvælv. Kalkmaleri på kirkens triumfvæg fotograferet i 1999. (Foto: Niels Peter Stilling, RM)

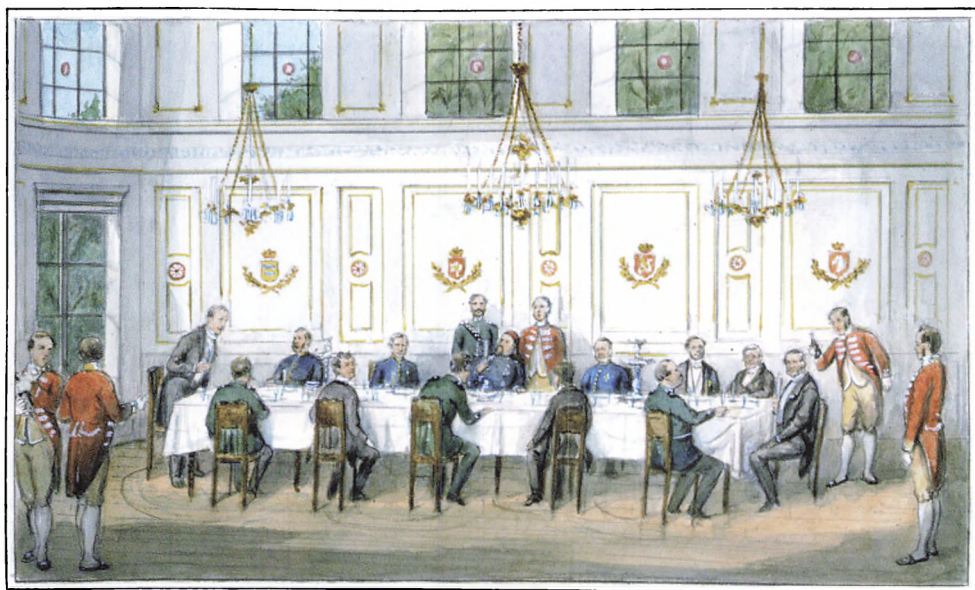
mindestøtter og med Grevindens Grav. Niels Peter Stilling var som altid dagens vidende guide, og efter frokosten på Gerlev Kro var to meget spændende kirker valgt ud til besøg. Skibby Kirke er nu renoveret udvendigt, befriet for den grimme puds der har dækket den, og står flot i blank mur. Vi var dog mest kommet for at se det indre med de fremragende ungotiske kalkmalerier. Jørlunde Kirke blev sidste stop på turen. Det er en af Hvideslægtens kirker, og vi nød de romanske kalkmalerier fra det 12. årh. Bussen var også på denne sensommerudflugt helt fuld, 80 personer, det maximale vi kunne være på denne udflugt.

BESØG HOS “FILØJSENGØJSERNE”

I september måned havde Museet på Mothsgården udstillet Paul Bergs skulpturer. Paul Berg var en lokal kunstner, som i 1960'erne og 1970'erne arbejdede i Holte og udstillede sine originale jernskulpturer i lokalområdet. Jørgen Berg, der er nevø af Paul Berg, havde i sin tid taget initiativet til udstillingen, og Selskabet havde derfor bedt Jørgen Berg om at vise rundt på udstillingen og fortælle om kunstneren og personen Paul Berg. Det blev en underholdende eftermiddag mellem de morsomme kunstværker.

HERALDIK OG FREDERIK VII'S FØDSELSDAG

Den 6. oktober 2008 var 200 årsdagen for Frederik VII's fødsel. Det havde Selskabet benyttet til at indbyde medlemmerne til et arrangement, hvor tid, sted og til dels emne passede sammen. I Frederik VII's

*Seo Salen som Nobelong bygget iaa Juvvikt.
 Cit. Wimmbergilte istag bliver brugt.*

200 året for Fr. 7.s fødsel blev markeret ved et foredrag af Jens Johansen om den royale heraldik i statsrådssalen i den fredede Villa Rex i Skodsborg. Akvarel af P. Klæstrup (1820-1882). Motivet er en del af en serie på fire tegninger udført af Klæstrup kort efter kongens død i 1863. (H.M. Dronningens Håndbibliotek)

smukke statsrådssal i Villa Rex, som han lod bygge i Skodsborg mellem 1855-1857, holdt arkitekt Jens Johansen et foredrag om heraldik. Alle medlemmerne, der fyldte salen, kunne blandt andet følge gennemgangen af våbenskjoldene oppe på salens vægge, skjolde, der knytter sig til den danske kongemagt. Yderligere fik forsamlingen præsenteret baggrunden for vore lokale byvåben, gamle som nye, og hvorledes “logoer” i øvrigt er blevet brugt før og nu. En fin aften hvor Skodsborg Sundhedscenter var den gæstfrie vært.

EN AFTEN PÅ ARKIVET

“Historisk Arkiv for Rudersdal Kommune” er nu det officielle navn på vores “lokalhistoriske arkiv”, og det indeholder tillige Rudersdal Stadsarkiv. Selskabet havde bedt arkivet arrangere en aften for medlemmerne, hvor de kunne få en personlig introduktion til arkivets samlinger, specielt til den del som kan findes på nettet. Arkivar Martin Dahl og registrator Morten Trommer beskrev mulighederne, hvilke dokumenter og billeder der stod til rådighed på denne måde. Sidste halvdel af aftenen var ikke mindre spændende, da deltagerne fik lejlighed til selv at søge i

baserne og lære systemet at kende. Der blev uddelt små opgaver med at finde bestemte billeder og tekster, som stort set blev løst tilfredsstillende på de computere, som venligst var stillet til rådighed af biblioteket til aftenens program.

SAMARBEJDET MED TRØRØD GRUNDEJERFORENING

Trørød Grundejerforening fejrede i 2007 sit 100 års jubilæum ved blandt andet at udgive en bog om Trørød, skrevet af Niels Peter Stilling. Det gav anledning til, at vores selskab og Trørød Grundejerforening i efteråret 2008 arrangerede en byvandring i Trørød med Niels Peter Stilling som guide. Det havde rigtig manges interesse, mere end de 50 vi kunne være, hvorfor de to foreninger har til hensigt at gentage byvandringen i efteråret 2009. Det blev en underholdende tur for de fremmødte, der fik fortalt historier om de gårde og huse som ligger der endnu, om de steder der er forsvundet, om nye og gamle vejforløb og meget mere.

Byvandring i Trørød i efteråret 2008. Niels Peter Stilling fortæller Dyrlæge-gårdens historie.
(Foto: Michael Parl)

SAMARBEJDET MED SØLLERØD SOGNEGÅRD

Påsken faldt i 2008 allerede midt i marts, og vi gentog vort påskearrangement fra året før – at invitere alle interesserede til palmesøndag, at dekorere æg og trille med disse i Sognegårdens særdeles velegnede gang. Om formiddagen, efter gudstjenesten, samledes 30-40 børn og voksne for at male æg, mens Selskabets formand havde påtaget sig at fortælle om påskeskikke på landet, som de formodentlig har fundet sted i Rudersdal Kommune i 1800-tallet, da bøndergårde prægede egnen. Til sidst blev gamle påskelege afprøvet inde og ude. Det var igen besty-

relsesmedlemmerne Henrik Støtt, Søren Petersen, Birgitte Schjerning Povlsen samt kulturkonsulent Helle Normand og menighedsrådsformand Georg Lund, der stod for arrangementet.

GENERALFORSAMLINGEN DEN 27. MAJ 2008

Som mange gange tidligere afholdtes Selskabets generalforsamling i Søllerød Sognegård. Vi har den glæde, at medlemmerne møder flittigt op til vore generalforsamlinger og fylder salen, i år ca. 120.

Mødet blev ledet kyndigt og med lune af tidligere formand for Selskabet, Erik Helmer Pedersen. Formandens beretning og kassererens regnskab blev godkendt. Formanden blev genvalgt, og det gjaldt til-lige bestyrelsesmedlemmerne Birgitte Schjerning Povlsen, Peter M.M. Christensen, Jens Johansen og Niels Peter Stilling. Jørgen Langebæk blev bestyrelsesmedlem og Tom Olsen 1. suppleant. Birgitte Warming blev valgt til 2. suppleant.

Torsten Søgaard ønskede ikke genvalg, hvorfor formanden takkede Torsten Søgaard for hans arbejde for Historisk-topografisk Selskab og ikke mindst hans store og dybdeborende artikler i Søllerødbogen, senest den imponerende oversættelse og bearbejdelse af Marie de Conincks fransksprogede dagbøger fra 1793-1815.

Generalforsamlingen den 27. maj 2008 i Søllerød Sognegård - formanden aflægger beretning. (Foto: Peter M. M. Christensen, RM)

Efter generalforsamlingen fortalte Niels Peter Stilling om Birkerøds nyere historie. Anledningen var hans arbejde med bogen om Birkerød, som Niels Peter Stilling ventede at have færdig i efteråret 2008. "Fra landsogn til Storkommune, Birkerød 1950-2007" var arbejdstitlen på bogen, der handler om Birkerøds historie frem til kommunesammenlægningen 2007. Niels Peter Stilling løftede i foredraget sløret for den spændende udvikling og de politiske storme, som ligger bag Birkerøds udvikling fra en stationsby med ca. 9.000 indbyggere i 1950 til en befolkning på mere end 22.000 ved kommunesammenlægningen januar 2007. Det blev en levende og spændende afslutning på generalforsamlingen.

Lige før jul udgav Rudersdal Kommune Niels Peter Stillings Birkerødbog, nu med titlen "Hvor storbyens skygge strejfer landet - Birkerød fra landsogn til storkommune". Selskabet havde den glæde at kunne erhverve et stort antal eksemplarer af bogen på endda meget fordelagtige vilkår, så det er muligt at tilbyde vore medlemmer bogen som gave.

MONUMENTGRUPPEN OG PARTNERSKABET

Vores partnerskab med kommunen, som har til formål at sikre bevaringen af vore monumenter, arbejder nu også med deltagelse af repræsentanter fra Birkerød Lokalhistoriske Forening. Arbejdet er afgrænset til: "offentligt tilgængelige historiske monumenter i Rudersdal – herunder mindsten m.v." Repræsentanter for de to historiske foreninger har gensidigt besøgt "hinandens monumenter", og det var meget nyttigt, ligesom samarbejdet i øvrigt har udviklet sig meget positivt.

Vi er sammen med kommunen nået frem til en ny og forhåbentlig effektiv organisering af arbejdet, hvor mindre grupper tager sig af enkeltprojekter, og resultaterne koordineres af styregruppen. I en af grupperne er der sat fokus på kommunikation, i form af opsætning af skilte ved monumenterne med informationer, og til dette arbejde er der allerede afsat penge.

BEVARINGSUDVALGETS ARBEJDE

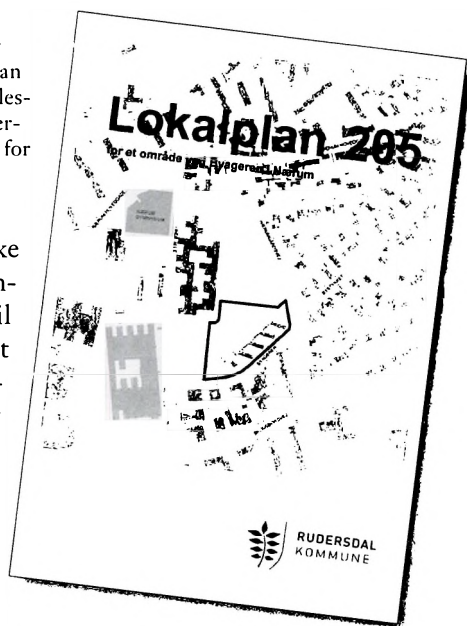
Efter kommunesammenlægningen modtager Selskabet samtlige lokalplaner og forslag til disse for hele Rudersdal Kommune. Selskabet har naturligvis størst interesse i de planer, der omhandler den gamle Søllerød Kommune, da det er dette område, som bestyrelsen har indsigt

Omslaget til lokalplan 205, november 2008. Lokalplanen skal sikre, at der kan bygges op til 72 plejeboliger og et fælleshus ved Byageren. Lokalplanen udmærker sig ved en indledende redegørelse for Nærums historiske udvikling.

i. Således har Selskabet ikke kommenteret planerne for centerbyggeriet i Birkerød. Til gengæld har vi fulgt det lidt ejendommelige forløb i Nærum, hvor et stort areal blev disponibelt til nybyggeri på Brüel & Kjærs grund mellem Nærumgårdsvej og Linde Allé. Her blev først udarbejdet en lokalplan (nr. 165 i 2006), der gav grundejeren (PFA) mulighed for at bygge et større antal

boliger. Lokalplangrænsen var lagt nord om den lille bebyggelse med fire længer rækkehuse, "Aldersrenteboliger" fra o. 1940 langs Byageren. I 2008 havde kommunen fjernet de fire længer rækkehuse med henblik på at opføre plejeboliger på grunden. Som følge af manglende publikumsinteresse for at købe bolig i PFAs byggeri (kaldet "Lindehøjen"), er det oprindelige projekt opgivet, hvorved det blev muligt for kommunen at købe et større areal af PFA til plejeboliger. Dette blev der så udarbejdet en lokalplan for i 2008 (nr. 205). Der forlyder i skrivende stund ikke noget om, hvornår byggeriet vil finde sted.

Hen over sommeren 2008 deltog Selskabet, som tidligere omtalt, i en følgegruppe for det større projekt: KULTURMILJØATLAS FOR RUDERSDAL KOMMUNE. Kommunen var da i fuld gang med at udarbejde kommuneplanforslag for den nye kommune og var derfor interesseret i et sådant atlas, der kunne give et overblik over kulturhistoriske og arkitektoniske værdier i kommunen. For Søllerød Kommune blev der i 1993 udarbejdet et "kommuneatlas", der lå tæt op ad det nye begreb "kulturmiljøatlas", omfattende hele kommunens areal og bygninger frem til 1990. Den aktuelle følgegruppe udpegede ca. 40 "kulturmiljøer", som blev beskrevet af Niels Peter Stilling og Jens Johansen fra Museet. Det var en ret hektisk arbejdsproces med udpegning af lokaliteter, ekskursion og drøftelse af beskrivelser – alt på ret kort tid. Men det var spændende at få dette

overblik over den nye kommunes meget forskellige dele. Desværre er kulturmiljøatlasset ikke tænkt udgivet i bogform, men kun publiceret digitalt.

For 2009 forestår et større arbejde: Gennemgang af forslaget til kommuneplan, gennemgang af forslag til brug af det areal, der er blevet til rådighed ved Forsvarskommandoens flytning fra Vedbæk samt færdiggørelse af kulturmiljøatlasset.

SØLLERØDBOGEN

I begyndelsen af juni måned blev Søllerødbogen for 2008 sendt ud. Meget iøjnefaldende med det stærkt gule omslag der forestiller Jens Juels maleri af Vedbæk set fra "Alexandria". Omkring 225 sider lokalhistorie der emnemæssigt spænder vidt og blandt andet indeholder en artikel om Enrum og landstedets fantastiske romantiske have, som den blev skabt i 1700-tallet. Den skal nævnes her, fordi partnerskabet om monumentplejen arbejder hen imod en meget nødvendig restaurering af Karls Kilde, et af de historiske monumenter, som stadig står i Enrum.

Søllerødbogen indeholder desuden fine artikler om Egebækgård, om kunstneren Paul Berg, sognerådsformanden Frederik Clausen og Lions Club – alle skrevet af en række meget engagerede forfattere, som frivilligt og ganske ulønnet bidrager til at øge vores viden om den lokale historie. Selskabet takker for deres indsats. Redaktørerne af Søllerødbogen 2008, Peter M.M. Christensen, Jens Johansen og Niels Peter Stilling, skal også have en varm tak for det meget store arbejde, der ligger bag årets smukke udgivelse. Rudersdal Bibliotekerne har desuden udgivet Søllerødbogen 2008 som lydbog til udlån fra bibliotekerne.

"NYT FRA LOKALHISTORIEN" OG MAIL

Vores medlemsblad, "Nyt fra lokalhistorien", er som sædvanligt udsendt til medlemmerne i februar og september måned. Det trykkes i farver, og septembernummeret var på 16 sider, så der, ud over orienteringen om møderne, referat, og nyt fra Rudersdal Museer, også blev plads til en lille lokalhistorisk erindring, denne gang om Rudersdal Kro i forbindelse med en opfordring til at aflevere billeder og andet, der handler om den nedlagte kro.

Ud over den medlemsorientering, som bladet giver, har vi oprettet en "mailservice" for de medlemmer, der ønsker denne form for kommunikation. Omkring den 1. december kunne vi udsende den første mail

og fortælle, at medlemmerne fik den nye bog om Birkerød, "Hvor storbyens skygge rammer landet" skrevet af Niels Peter Stilling, forærende, hvis de selv vil afhente den på Museet. Desværre måtte andre medlemmer uden mail vente med den oplysning, til "NYT" sendes ud i februar 2009. Desuden var der mulighed for i mailen at minde om, at Selskabet havde en stand på Havarthigaardens julemarked.

JULEMARKED PÅ HAVARTHIGAARDEN

Bestyrelsen fandt det rigtigt også i år at være til stede på Havarthigaardens julemarked. Her var der mulighed for at præsentere Selskabet, dets formål og virke, for de mange mennesker, der altid besøger markedet. En lang række interessante og morsomme lokalhistoriske billeder dækkede vægge og borde, og bestyrelsens medlemmer, som bemandede standen lørdag/søndag i begyndelsen af december, fik her lejlighed til at fortælle om Selskabet og egnens historie med en opfordring til at støtte vores arbejde og blive medlemmer af Selskabet.

Det er også en glæde, at vi har kunnet konstatere en øget interesse for Selskabet og dets arbejde i det forløbne år, der har givet sig til udtryk i et stigende antal medlemmer. Dette skyldes bl.a. det gode samarbejde, vi har med Rudersdal Museer og dets personale - ikke mindst vores sekretær, Inge Lund Andersen, som jeg takker for 2008.

Selskabets regnskab 2008

af Henrik Støtt

Driftsregnskab for perioden 1. januar – 31. december 2008
Balance pr. 31. december 2008

DRIFTSREGNSKAB	2008	2007	Budget 2008
INDTÆGTER			
Kontingenter	260.200,00	248.510,00	237.500
Tilskud ¹	40.000,00	42.000,00	43.000
Bogsalg ²	11.847,30	2.230,00	15.000
Monumentvedligehold, gaver	0,00	0,00	0
Renter	4.392,94	3.800,54	2.000
Indtægter i alt	316.440,24	296.540,54	297.500
UDGIFTER			
Sollerødbogen ³	170.191,20	156.992,50	171.500
Medlemsinformation ⁴	27.206,25	26.712,00	28.000
Medlemsaktiviteter ⁵	21.696,50	13.271,60	4.000
Monumentvedligehold	0,00	0,00	0
Administration ⁶	69.617,26	94.716,59	87.000
Honorarer ⁷	491,70	1.246,85	1.000
Finansielle omkostninger ⁸	2.180,25	4.414,08	6.000
Udgifter i alt	291.383,16	297.353,62	297.500
Årets resultat	25.057,08	- 813,08	0
BALANCE			
Egenkapital			
Egenkapital pr. 1. januar	284.606,48	285.419,56	
Årets resultat	25.057,08	- 813,08	
Egenkapital pr. 31. december	309.663,56	284.606,48	

Beholdning

Driftskonto, Nordea	236.057,82	207.867,93
Driftskonto, Danske Bank	0,00	7.474,71
Monumentkonto, Nordea	0,00	0,00
Indskudskonto Nordea	69.232,24	68.263,84
Udlægskasse	4.373,50	1.000,00
Beholdning i alt	309.663,56	284.606,48

Holte, den 15. februar 2009

Henrik Støtt

Revisionspåtegning

Vi har revideret årsregnskabet for Historisk-topografisk Selskab for Søllerødeggen og har herunder konstateret, at regnskabet er i overensstemmelse med selskabets bogføring. Vi har endvidere konstateret tilstedeværelsen af selskabets kontante beholdning pr. 31. december 2008.

Regnskabet giver efter vores opfattelse et retvisende billede af selskabets resultat for 2008, dets aktiver og dets økonomiske stilling i øvrigt.

Revisionen har ikke givet anledning til bemærkninger.

Holte, den 2. april 2009

Som generalforsamlingsvalgte revisorer

Ena Berg

Hans Holm

NOTER

	2008	2007	Budget 2008
<i>1. Tilskud</i>			
Tilskud Rudersdal Kommune	40.000	42.000	
Andre tilskud	0,00	0,00	0
Tilskud i alt	40.000	42.000	43.000
<i>2. Bogsalg</i>			
Søllerødbogen, diverse årgange	7.400,00	1.850,00	
Søllerød – som det var engang	4.203,00	0,00	
Dreng i Holte	0,00	50,00	
Limfjordsluft	0,00	0,00	
Fra Røjels Bom	0,00	0,00	
Skoleliv i Søllerød	0,00	0,00	
Brandslukning i Søllerød	50,00	0,00	

Paul Bergsøe og Kofoedsminde	0,00	0,00	
Frederic de Coninck og Dr'gård	1.250,00	200,00	
Søllerød med malerøjne	285,00	0,00	
København-Vedbæk-Verden	910,00	200,00	
Niartharum	1.030,00	210,00	
Fra seks landsbyer til syv bydele	640,00	0,00	
50 år i lokalhistoriens tjeneste	65,00	0,00	
Frederik VII og Skodsborg	230,00	0,00	
14 malerier fra Søllerødeggen	340,00	0,00	
Nærumbanen 1900-1975	570,00	0,00	
Bygn'kunst i Søllerød 1670-1970	535,00	0,00	
Gårdmandsliv i Gl. Holte	100,00	100,00	
Kunstkort	0,00	0,00	
Diverse	1.452,50	100,00	
Boghandlerrabatter	-7.213,20	-480,00	
Bogsalg i alt ^a	11.847,30	2.230,00	15.000
 <i>3. Søllerødbogen</i>			
Trykning	147.328,75	147.135,00	
Særtryk	0,00	0,00	
Forsendelse	14.886,75	5.941,00	
Diverse ^b	7.975,70	3.916,50	
Søllerødbogen i alt	170.191,20	156.992,50	171.500
 <i>4. Medlemsinformation</i>			
Trykning af "NYT"	17.200,00	18.675,00	
Forsendelse af "NYT"	10.006,25	8.037,00	
Diverse	0,00	0,00	
Medlemsinformation i alt	27.206,25	26.712,00	28.000
 <i>5. Medlemsaktiviteter</i>			
<i>- Sensommerudflugt</i>			
Deltagerbetaling	25.325,00	21.725,00	
Transport	8.900,00	9.000,00	
Fortæring	10.665,00	10.000,00	
Lokaleleje	0,00	0,00	
Honorarer m.v.	3.765,00	5.760,00	
Diverse	285,00	0,00	
Sensommerudflugt i alt	1.710,00	-3.035,00	0

- *Andre aktiviteter*

Deltagerbetaling	0,00	0,00	
Lokaleleje	1.950,00	700,00	
Fortæring, indkøb	498,00	2.552,85	
Fortæring, salg	0,00	0,00	
Honorarer m.v.	879,00	5.269,95	
Diverse ^c	20.079,50	1.713,80	
Andre aktiviteter i alt	23.406,50	10.236,60	4.000
Medlemsaktiviteter i alt	21.696,50	13.271,60	4.000

6. *Administration*

Sekretærbistand	44.601,61	43.301,44	
Porto	1.113,00	2.900,40	
Kontorartikler	0,00	7.579,85	
Annoncer	2.452,50	2.396,25	
Møder	2.709,50	2.680,65	
Kontingenter	3.145,00	3.855,00	
Medlemsadministration ^d	14.917,65	31.808,00	
Diverse	778,00	195,00	
Administration i alt	69.617,26	94.716,59	87.000

7. *Honorarer m.v.*

Honorarer, tjenesteydelser m.v.	0,00	0,00	
Rejser og fortæring	0,00	0,00	
Gaver	491,70	1.246,85	
Honorarer mv i alt	491,70	1.246,85	1.000

8. *Finansielle omkostninger*

Gebyrer, bank m.v.	2.180,25	4.414,08	
Finansielle omkostninger i alt	2.180,25	4.414,08	6.000

a) Bogsalg, formidlet af Rudersdal Museer 2007, er først bogført i 2008 og indgår derfor i 2008-resultatet.

b) Posten indeholder blandt andet vingaver mv til redaktører, forfattere og distributører af Søllerødbogen samt kopiering af materiale til medlemmerne.

c) Posten indeholder en udgift på 19.250 kr. til anskaffelse af publikationen "Hvor storbyens skygge strejfer landet" til omdeling til selskabets medlemmer.

d) Udgiften til medlemsadministration har kunnet reduceres, efter at selskabet ikke længere har antaget ekstern bistand hertil.

BESTYRELSEN FOR HISTORISK-TOPOGRAFISK SELSKAB
FOR SØLLERØDEGNEN 2008-2009

Efter valg ved generalforsamlingen den 27. maj 2008

Etnolog Anita Mikkelsen, *formand*. Telefon 45 89 07 17.

Chefkonsulent Henrik Støtt, *næstformand og kasserer*.
Telefon 45 42 36 81.

Cand.polyt. Søren P. Petersen, *sekretær*. Telefon 45 42 42 89.

Museumsinspektør, ph.d. Niels Peter Stilling, *redaktør*.
Telefon 45 80 20 46.

Arkitekt m.a.a. Jens Johansen, *formand bevaringsudvalget*.
Telefon 45 80 44 23.

Pensioneret overlærer Ole Sørensen.

Civilingeniør Carl Steen Berggreen.

Cand.mag. Peter M.M. Christensen.

Etnolog MK Birgitte Scherning Povlsen.

Cand.jur. Ernst Goldschmidt.

Tandlæge Jørgen Langebæk

SUPPLEANTER

Havnefoged Tom Olsen.

Cand.pæd. Birgitte Warming

FORRETNINGSUDVALGET

Anita Mikkelsen.

Søren P. Petersen

Niels Peter Stilling

Henrik Støtt

BEVARINGSUDVALGET

Jens Johansen, *formand*

Carl Steen Berggreen

SEKRETARIAT

Rudersdal Museer, Mothsgården, Søllerødvej 25, 2840 Holte.

Telefon 45 80 20 46. Fax 45 80 53 60.

E-mail: museum@rudersdal.dk

Hjemmeside: www.rudersdal.dk/musark

**Historisk-topografisk Selskab for Søllerødegne
Rudersdal Museer**